

НАРОДНО СЪБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
НАЦИОНАЛЕН ЦЕНТЪР ЗА ПАРЛАМЕНТАРНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ (НЦПИ)

ПОСЛЕДВАЩА ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА
ЗАКОНА ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА КОРУПЦИЯТА И ЗА
ОТНЕМАНЕ НА НЕЗАКОННО ПРИДОБИТОТО ИМУЩЕСТВО
(ЗПКОНПИ)

ВЪЗЛОЖЕНА ОТ:

Комисията за борба с корупцията, конфликт на интереси и парламентарна етика на
44^{та} Народно събрание, на основание чл. 28, ал. 2 от
Правилника за организацията и дейността на Народното събрание (ПОДНС)

МАЙ, 2019 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

I. Въведение	5
1. 1. Обект на оценката	5
1.2. Период на оценката	6
1.3. Възложител на извършването на последващата оценка на въздействието на ЗПКОНПИ и екип, извършил оценката	6
1.4. Цели на оценката	7
1.5. Използвана методология за извършване на последваща оценка на въздействието	9
1.6. Използвани методи за анализ на информацията:	15
1.7. Ограничения на последващата оценка на въздействието на ЗПКОНПИ	15
II. Контекст на последващата оценка на въздействието на ЗПКОНПИ	18
1. Дефиниране на проблема, който разглежда законодателната регулация, в цялостната предварителна оценка на законопроекта на ЗПКОНПИ	18
1.1. Модели на дефиниране на проблема	20
1.1.1. Предпоставки за дефиниране на понятието като поведение между лица	21
2. Цели на закона	22
2.1. Дефиниране на целите на закона в цялостната предварителна оценка на въздействието	23
2.1.1. Дефиниране на стратегическата цел на закона	23
2.1.2. Оперативни цели на закона	25
2.2. Основни дефицити на извършената цялостна предварителна оценка	30
3. Заинтересовани страни	31
3.1. Заинтересовани страни, дефинирани в цялостната предварителна оценка на въздействието на проекта на ЗПКОНПИ	31
3.2. Заинтересовани страни, дефинирани за целите на последващата оценка на въздействието на ЗПКОНПИ	35
III. Дефиниране на стратегически и оперативни цели, както и средства за тяхното постигане, за целите на последващата оценка на въздействието	36
IV. Последваща оценка на въздействието на ЗПКОНПИ	37
1. Степен на постигане на оперативна цел I: Централизиране на дейностите по противодействието на корупцията, предотвратяването и установяването на конфликта на интереси и отнемането на незаконно придобитото имущество в единен орган за превенция и противодействие на корупцията, конфликта на интереси и незаконното придобиване на имущество.	37
Инструмент 1. Уреждане на правния статут на единен независим антикорупционен орган	38
Инструмент 2: Създаване на условия за отчетност, публичност и прозрачност в дейността на органа (вкл. създаване на ясни правила за взаимодействие между публичния и частния сектор и структурите на гражданското общество).	48
Инструмент 3: Регулиране на статута на служителите, натоварени с дейности по превенция и противодействие на корупцията (вкл. изграждане на система за	

проверка на интегритета на служителите, ангажирани в антикорупционния орган).....	63
Инструмент 4: Концентриране на дейността на Комисията върху лицата, заемащи висши публични длъжности.	64
2. Степен на постигане на оперативна цел II: Създаване на условия за намаляване на корупцията чрез синхронизиране на дейностите на институциите, натоварени със задачи по превенция и противодействие на корупцията, конфликта на интереси и незаконното придобиване на имуществото.....	89
Инструмент 1: Задаване на ясни задачи и отговорности на институции, специално натоварени с функции по превенция и противодействие на корупцията, конфликта на интереси и незаконното придобиване на имущество (вкл. синхронизиране на функциите по проверка на декларациите, установяването на конфликт на интереси и последващия анализ на възможните корупционни рискове; регулиране на механизмите за контрол, анализ и оценка на предприетите антикорупционни мерки).	90
Инструмент 2: Реформа на декларациите за имотно състояние и конфликт на интереси чрез разширяване обхвата на декларираните обстоятелства, включване на допълнителни критерии за икономическа зависимост и свързани лица (в това число лицата във фактическо съпругеско съжителство), както и ясно формулиране и подробни указания за конкретните обстоятелства, които следва да бъдат декларирани.....	95
Инструмент 3: Постигане на необходимата публичност и осигуряване на възможност за проверка на имуществото на лицата, които имат решаващи функции при разходване на значителни публични ресурси и при които е налице повишен корупционен риск.	104
Инструмент 4: Усъвършенстване на уредбата в частта за конфликта на интереси посредством концентриране на КПКОНПИ върху лицата, заемащи висши публични длъжности.	109
Инструмент 5. Въвеждане на система от санкции с реален възпиращ ефект	126
3. Степен на постигане на оперативна цел III: Създаване на ясни правила за взаимодействие между гражданите и институциите при информация за случаи на корупция, включително осигуряване на защита на лицата, подаващи сигнали за случаи на корупция и конфликт на интереси.	155
Инструмент 1: Усъвършенстване на нормативните и вътрешно-институционалните правила, гарантиращи защита на лица, подали сигнали за корупция	155
V. Оценка на въздействието на изпълнението на стратегическата цел: ограничаване и противодействие на корупцията сред лица, заемащи висши публични длъжности.	171
ПРИЛОЖЕНИЕ 1.....	182
ПРИЛОЖЕНИЕ 2:	188
Резултати от проведеното емпирично социологическо изследване	192

Списък на използваните съкращения

АПК – Административнопроцесуален кодекс
БАН – Българска академия на науките
ДАНС – Държавна агенция „Национална сигурност“
ДВ – Държавен вестник
ЕК – Европейска комисия
ЕС – Европейски съюз
ЗАНН – Закон за административните нарушения и наказания
ЗДОИ – Закон за достъп до обществена информация
ЗНА – Закон за нормативните актове
ЗДСл – Закон за държавния служител
ЗОВСРБ – Закон за отбраната и въоръжените сили на Република България
ЗПИЛЗВДД – Закон за публичност на имуществото на лица, заемащи висши държавни и други длъжности (отм.)
ЗОПДИПД – Закон за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност (отм.)
ЗОПДНПИ – Закон за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество (отм.)
ЗПКОНПИ – Закон за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество
ЗПУКИ – Закон за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси
КОНПИ - Комисия за отнемане на незаконно придобито имущество
КПУКИ – Комисия за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси
КПКОНПИ – Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество
НОРИПДУКИ – Наредба за организацията и реда за извършване на проверка на декларациите и за установяване конфликт на интереси
НЦПИ – Национален център за парламентарни изследвания
MONEYVAL - Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism
МСП – Механизъм за сътрудничество и проверка
ОВ – оценка на въздействието
ОИСР – Организация за икономическо сътрудничество и развитие
ООН – Организация на обединените нации
ПОВ – последваща оценка на въздействието
ПОДНС – Правилник за организацията и дейността на Народното събрание
ПОДНС – Правилник за организацията и дейността на Народното събрание
ПУДКПКОНПИНА – Правилник за устройството и дейността на Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество и на нейната администрация
ЦППКОП - Център за превенция и противодействие на корупцията и организираната престъпност

I. Въведение

1. 1. Обект на оценката

Обект на настоящата последваща оценка на въздействието е **Законът за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество (ЗПКОНПИ)**, приет от 44^{-то} Народно събрание на 12 януари 2018 г. и обнародван в Държавен вестник, бр. 7 от 19 януари 2018 г.

Със закона се регламентира нова уредба на обществените отношения в областта на превенцията и противодействието на корупцията, конфликта на интереси и отнемането на незаконно придобитото имущество. Законът урежда принципите и механизмите за предотвратяване на корупционното поведение на лицата, заемащи висши публични длъжности, реда и условията за деклариране, проверка, анализ и оценка на имущественото състояние, условията и реда за установяване на конфликт на интереси. Законът е изготвен в съответствие с:

- Националната стратегия за превенция и противодействие на корупцията в Република България (2015-2020 г.), приета от Министерския съвет с Решение № 230 от 9 април 2015 г.;
- Актуализирана стратегия за продължаване на реформата в съдебната система, Решение № 825 на Министерския съвет от 18 декември 2014 г., одобрение с решение на Народното събрание от 21 януари 2015 г.;
- Програмата за управление на правителството на Република България за периода 2017 – 2021 г., в сектор „Правосъдие“;
- Препоръките в доклада на Комисията до Европейския парламент и Съвета относно напредъка на България по механизма за сътрудничество и проверка от 25 януари 2017 г. по отношение на показателя „Ефективни мерки срещу корупцията“;
- Препоръките на MONEYVAL по отношение на определението за имущество.

Към момента на приключване на настоящата оценка (15.05.2019 г.), ЗПКОНПИ е изменян и допълван 6 (шест) пъти, както следва:

- Март, 2018 г. – изм. и доп. ДВ, бр. 20 от 6 март 2018 г.;
- Март, 2018 г. – доп. ДВ, бр. 21 от 9 март 2018 г.;
- Май, 2018 г. – доп. ДВ, бр. 41 от 18 май 2018 г.;
- Ноември, 2018 г. – изм. ДВ, бр. 98 от 27 ноември 2018 г.;
- Януари, 2019 г. – изм. и доп. ДВ, бр. 1 от 3 януари 2019 г.;
- Февруари, 2019 г. – изм. ДВ, бр. 17 от 26 февруари 2019 г.

Внесени за обсъждане в Народното събрание законопроекти за изменение и допълнение на ЗПКОНПИ:

- Внесен законопроект за изменение и допълнение на ЗПКОНПИ – № 854-01-90 от 17.12.2018 г. (етап: приет/зала първо гласуване);
- Внесен законопроект за допълнение на ЗПКОНПИ – № 954-01-32 от 09.05.2019 г. (етап: разпределен на: Комисия по правни въпроси (водеща) и Комисия за борба с корупцията конфликт на интереси и парламентарна етика (участваща)).

1.2. Период на оценката

Настоящата последваща оценка на въздействието на ЗПКОНПИ обхваща периода на действие на закона от януари 2018 г. до май 2019 г.

1.3. Възложител на извършването на последващата оценка на въздействието на ЗПКОНПИ и екип, извършил оценката

1.3.1. Възложител

Извършването на настоящата последваща оценка на въздействието на ЗПКОНПИ (Обн. ДВ. бр.7 от 19 Януари 2018г., изм. и доп. ДВ. бр.20 от 6 Март 2018г., доп. ДВ. бр.21 от 9 Март 2018г., доп. ДВ. бр.41 от 18 Май 2018г., изм. ДВ. бр.98 от 27 Ноември 2018г., изм. и доп. ДВ. бр.1 от 3 Януари 2019г., изм. ДВ. бр.17 от 26 Февруари 2019 г.) е възложено на Националния център за парламентарни изследвания (НЦПИ) от Комисията за борба с корупцията, конфликт на интереси и парламентарна етика на 44^{-то} Народно събрание, на основание чл. 28, ал. 2 от Правилника за организацията и дейността на Народното събрание (ПОДНС).

1.3.2. Екип, извършил последващата оценка на въздействието на ЗПКОНПИ

С цел извършването на последваща оценка на въздействието на ЗПКОНПИ, е формиран екип в състав:

доц. Ралица Янкова Илкова-Петкова – преподавател в СУ „Св. Климент Охридски“, доктор по право;

д-р Теодора Ангелова – заместник-ръководител на Националния център за парламентарни изследвания, доктор по социология;

Виргиния Пепелянкова – старши експертен сътрудник в Националния център за парламентарни изследвания;

Добрян Добрянов – старши експертен сътрудник в Националния център за парламентарни изследвания;

Даринка Лилова – младши експертен сътрудник в Националния център за парламентарни изследвания;

Румен Чакъров – младши експертен сътрудник в Националния център за парламентарни изследвания.

1.4. Цели на оценката

1.4.1. Обща цел на последващата оценка

Цел на настоящата последваща оценка на въздействието е да идентифицира и измери действителните (реалните) последици (ефекти) от прилагането на **Закона за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество.**

Критериалният апарат включва два основни компонента:

- **степен на постигане на целите** – степента, в която целите от реализираната политика са постигнати, независимо дали това се дължи на конкретната политика;
- **ефективност** – степен, в която постигането на целите се дължи на конкретната политика (за част от целите). Поради краткия период на действие на закона и липсващите в цялостната предварителна оценка на въздействието на проекта на ЗПКОНПИ индикатори за постигнати резултати, данните по този критерий могат да бъдат разглеждани по-скоро като отправна точка при извършването на бъдещи анализи на закона, отколкото като измерител за неговата ефективност.

Настоящата последваща оценка на въздействието **няма да анализира следните критерии:**

- **ефикасност** – постигането на максимални резултати от използваните ресурси от реализираната политика. Краткият период на действие на закона, широкият обхват на целите и мащаба на действията, свързани с приложението на закона, прави методологически некоректно приложението на критерия „ефикасност“ на този етап от извършването на последващата оценка;
- **устойчивост** – степента на трайно решаване на идентифицираните проблеми. Нереалистично е да се очаква, че за краткото действие на закона могат да бъдат решени дефинираните проблеми, към които е насочен ЗПКОНПИ. Поради тази причина използваните количествени индикатори за оценка на резултатите от

действието на закона до момента, могат да бъдат само отправна точка за бъдещи анализи на закона;

- **полезност** – степен на удовлетворяване на очакванията на адресатите на политиката. Поради широките обществени очаквания към закона, неговият широк обхват и краткият период на действие, на този етап не може да бъде измервана степента на удовлетвореност на адресатите.

В обхвата на настоящата последваща оценка на въздействието на ЗПКОНПИ няма да попаднат резултатите от приложението на закона по отношение на незаконно придобитото имущество. Въпреки че дейността на Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество (КПКОНПИ) в тази насока среща сериозна обществена подкрепа, а обществото в значителна степен е запознато с този аспект от дейността на Комисията¹, не могат да съществуват очаквания, че за краткия период от влизането в сила на ЗПКОНПИ и дейността на КПКОНПИ могат да бъдат произведени значими резултати в тази област. Още повече, че както е посочено в доклада за дейността на КПКОНПИ за 2018 г., по-голямата част от дейностите на Комисията в тази област са по отменени закони, като следва да се има предвид, че съдебните процедури по делата за отнемане на незаконно придобито имущество продължават средно между 10 и 15 години.

1.4.2. Специфични цели на последващата оценка

1. Процедурата по оценка на въздействието на нормативен акт е определена като преценка за съответствие между предварително заявени цели, които се преследват със съответния нормативен акт, и постигнати резултати, вследствие на неговото прилагане. Специфична цел на настоящата последваща оценка на въздействието е анализ на съответствието между дефиниран проблем, „дървото на заложените цели“² и средства за тяхното постигане, заложен в цялостната предварителна оценка на въздействието на проекта на ЗПКОНПИ.

Извършеният анализ следва да открие стратегическата и оперативните цели, както и средствата за постигането им, които ще попаднат в обхвата на извършваната последваща оценка на въздействието на ЗПКОНПИ.

2. Специфична цел на оценката е изработването на препоръки относно евентуалната необходимост от изменения и допълнения в ЗПКОНПИ.

¹ Съгласно резултатите от проведеното емпирично социологическо проучване.

² Терминът „дърво на целите“ обозначава съвкупност от цели, структурирана на различни нива. Дървото на целите е основен инструмент в процесите на логическото мислене, като върхът на „дървото“ обозначава стратегическото планиране (цел), а надолу в структурата, стратегическата цел се свързва с оперативните цели.

1.5. Използвана методология за извършване на последваща оценка на въздействието

1.5.1. Нормативна уредба, регламентираща извършването на оценка на въздействието на нормативните актове.

През април 2016 г. Европейската комисия обяви новото Междуинституционално споразумение за по-добро законотворчество, сключено между Европейския парламент, Съвета на Европейския съюз и Европейската комисия. В него са посочени трите основни инструмента за по-добро законотворчество: оценката на въздействието, обществените консултации и последващото оценяване на съществуващото законодателство. Трите институции се съгласяват относно важния принос, който оценката на въздействието има за подобряване на качеството на законодателството. Същевременно в споразумението е посочено, че неоправданото забавяне на законодателния процес поради извършването на оценка на въздействието, както и нарушените правомощия на законодателните органи да предлагат изменения в нормативните актове, са нежелателни последствия от процеса по оценяване.

Оценката на въздействието е аналитичен инструмент за повишаване на качеството на нормативните актове чрез изследване на възможните ефекти от прилагането им. Оценката гарантира, че процесът на вземане на решения и приемането на законодателство се базира на практики и данни, както и че предлаганата нормативна промяна съответства на целите на предложеното регулиране на обществените отношения.

Законът за нормативните актове (ЗНА), обнародван в брой 34 от 2016 г. на Държавен вестник³, въвежда за първи път в България процедурата по оценката на въздействието като задължителен елемент от подготовката на нормативните актове. С ПОДНС процедурата по оценка на въздействието е въведена в законодателната дейност на Народното събрание като задължителен елемент от законодателния процес.

Измененията на ЗНА от 2016 г. уреждат и статута на последваща оценка на въздействието на законите. Извършването на последваща оценка на въздействието цели да определи резултатите/последствията от приложението на закона и да идентифицира и оцени въздействията ex-post от действието на закона. Последващата оценка на въздействието трябва да установи дали законът е произвел планирания и желан ефект върху заинтересованите групи, както и върху цялостната обществено-икономическа среда. Извършването на последваща оценка най-ясно може да идентифицира възникналите от приложението на закона проблеми и да аргументира обосновано неговата промяна. Предлагането на законодателни промени, които не са основани на извършена последваща

³ Законът влезе в сила на 3 ноември 2016 г.

оценка на въздействието на съществуващите норми, се определя от редица изследователи в областта на оценката на въздействието като практика, показваща липсата на отговорност, дългосрочна визия и желание за приемственост от страна на законодателя. Законодателните инициативи, които не са придружени с оценка на въздействието, оставят впечатлението за конюнктурност на предлаганите промени, а не рядко и за защита на лобистки интереси.

Според изискванията на чл. 22, ал. 2 от ЗНА, последваща оценка на въздействието се извършва в срок 5 години след влизането в сила на новия закон, кодекс или подзаконов нормативен акт на Министерския съвет или в по-кратък срок, определен от органът, в чиято компетентност е изпълнението на нормативния акт.

На база на промените в ЗНА от 2016 г., Министерският съвет издава постановление № 301 от 14 ноември 2016 г. за приемане на Наредба за обхвата и методологията за извършване на оценка на въздействието. Глава трета на Постановлението регламентира правилата за извършване на последваща оценка на въздействието от органите на изпълнителната власт.

Съобразно разпоредбите на чл. 28, ал. 2 на ПОДНС: *„Постоянните комисии може да възлагат при условията на чл. 17 от Финансовите правила по бюджета на Народното събрание извършването на последваща оценка на въздействието на законите, която има за цел установяване на тяхната ефективност и степен на постигане на целите“*.

Последващата (ex-post) оценка на регулирането по същество е оценка на качеството и ефективността на предварителната (ex-ante) оценка на въздействието, която оценява и отчита непредвидени въздействия и странични ефекти, наред с тези, които са залегнали в обосновката на приемането на регулацията в първоначалния ѝ вид.

При внасянето му за разглеждане в Народното събрание, подложеният на последваща оценка ЗПКОНПИ е придружен с „Доклад към цялостна предварителна оценка на въздействието“⁴, съгласно разпоредбите на чл. 20, ал. 3 от ЗНА.

Цялостната предварителна оценка съдържа следните раздели:

Раздел I. Описание на проблемите и въпросите, които се уреждат с проекта на нормативен акт.

Раздел II. Заинтересовани страни.

⁴ <https://www.parliament.bg/bills/44/702-01-26.pdf>, стр. 111

Раздел III. Целите, които се поставят при регулирането на обществените отношения с проекта на нормативен акт, по конкретен и измерим начин, с времеви график за постигането им.

Раздел IV. Възможните варианти за постигане на заложените цели, както и описание на варианта „Без действие“.

Раздел V. Количествено и качествено измерение на всички значителни икономически и/или социални, и/или екологични въздействия най-малко за следващите три години, водещи до разходи, включително директни, за заинтересованите страни, за отделни икономически и социални сектори и/или групи предприятия – за една година, в левове и/или в други мерни единици, позволяващи съпоставяне на всеки вариант по Раздел IV.

Раздел VI. Количествено и качествено измерение на всички значителни икономически и/или социални, и/или екологични въздействия най-малко за следващите три години, водещи до ползи, включително директни, за заинтересованите страни, за отделни икономически и социални сектори и/или групи предприятия – за една година, в левове и/или в други мерни единици, позволяващи съпоставяне на всеки вариант по Раздел IV.

Раздел VII. Промяна на административната тежест по отношение на заинтересованите страни за всеки от вариантите по Раздел IV, включително в случай на нови регулаторни режими и регистри.

Раздел VIII. Описание на негативните (разходите) и положителните (ползите) въздействия за всяка от заинтересованите страни, за всеки от вариантите по Раздел IV.

Раздел IX. Сравнение на вариантите въз основа на изчисленията и данните по Раздел V-VIII.

Изготвянето на настоящата последваща оценка на въздействието на ЗПКОНПИ използва методология, основана на следните нормативни актове и стратегически документи:

1. Закона за нормативните актове – обн. ДВ, бр. 34 от 03.05. 2016 г., в сила от 04.11.2016 г.;

2. Насоките за по-добро регулиране на Европейската комисия, разработени през 2015 г.⁵ и актуализирани през 2017 г.⁶;

3. Инструментариум към Насоките за по-добро регулиране на Европейската комисия от 2015 г.⁷, актуализиран през 2017 г.⁸

⁵ SWD (2015) 111 final „Better Regulation Guidelines“.

⁶ SWD (2017) 350 „Better Regulation Guidelines“.

1.5.2. Методи за събиране на данни

За целите на настоящата последваща оценка на въздействието на ЗПКОНПИ са използвани следните методи за събиране на данни:

- документален анализ;
- емпирично количествено проучване;
- представяне на проекта на закона и на ЗПКОНПИ в онлайн медийни публикации (за периода: 2017-2019 г.).

1.5.2.1. Документален анализ

Документалният анализ е основополагащ за извършването на последващата оценка на въздействието. Анализът на документите направи възможно осигуряването на ресурсната база, необходима за формулиране на целите и задачите на последващата оценка на въздействието.

За целите на извършената последваща оценка на въздействието на ЗПКОНПИ, са анализирани:

- Закон за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество;
- Доклад към цялостната предварителна оценка на въздействието на проект на закон за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество;
- Мотиви към проекта на закон за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество;
- Доклад за дейността на Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество за 2018 година;⁹
- Правилник за устройството и дейността на Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество и на нейната администрация;
- Наредба №1 от 1 август 2018 г. за специфичните изисквания за постъпване на държавна служба в дирекцията по глава девета „Противодействие на корупцията чрез разкриване на прояви на лица, заемащи висши публични длъжности“ от ЗПКОНПИ;

⁷ SWD (2015) 111 final Better Regulation „Toolbox“.

⁸ SWD (2017) 350 Better Regulation „Toolbox“.

⁹ вкл. предоставена информация за дейностите на Комисията през 2019 г., предоставени от КПКОНПИ за целите на последващата оценка.

- Инструкция №2 от 05 септември 2018 г. за взаимодействие между КПКОНПИ и прокуратурата на Република България за изпълнение на дейностите по Глава девета от органите по чл. 16, ал. 2 от ЗПКОНПИ;
- Правила за провеждане на проверки за почтеност на служителите на КПКОНПИ;
- Комплексна методология за превенция и предотвратяване на корупцията;
- Образци на декларациите по чл. 35, ал. 1, т. 2 и т. 4 от ЗПКОНПИ;
- Образец на декларация по чл. 136, ал. 1 от ЗПКОНПИ;
- Етичен кодекс, насочен към служителите в администрацията на КПКОНПИ и към членовете на КПКОНПИ;
- Отчетите на КПУКИ за периода 2011 – 2016 г.;
- Отчетите на Сметната палата за периода 2014-2017 г.;
- Оперативен план на КПКОНПИ за 2019 г., приет от Комисията с Протокол №868 от 06.02.2019 г., влизащ в сила от датата на приемането му;
- Стратегически план на КПКОНПИ за периода 2019-2021 г.;
- Комплексна методология за превенция и предотвратяване на корупцията, по реда на глава Четвърта от ЗПКОНПИ;
- Стратегия за управление на риска на КПКОНПИ, приета от Комисията с Протокол №868 от 06.02.2019 г., влизащ в сила от датата на приемането му, разработена на основание чл. 12, ал. 3 от Закона за финансовото управление и контрол в публичния сектор.

За целите на настоящата последваща оценка на въздействието на ЗПКОНПИ са използвани данни и анализи, изготвени от:

- Transparency International Bulgaria;
- Институт за пазарна икономика;
- Центъра за изследване на демокрацията;
- Други анализи и данни, съотнесими към анализираната проблематика.

1.5.2.2. Емпирично количествено проучване

За целите на настоящата последваща оценка на въздействието, Националният център за парламентарни изследвания (НЦПИ) проведе национално проучване, представително за пълнолетното население на страната, на тема: „Обществени нагласи към разпространението и противодействието на корупцията в България“.

Проучването съдържа индикатори за всяка една от следните теми:

1. Отношение към основните институции, натоварени с дейности по превенция и предотвратяване на корупцията в България;
2. Оценка за степента на разпространение на корупционните практики в страната;
3. Оценка за възможностите – законови, институционални и др. за превенция и предотвратяване на корупционните прояви в страната;
4. Нагласи сред пълнолетните български граждани за подаване на сигнали, в случай, че им станат известни случаи на корупция и/или конфликт на интереси;
5. Информираност на пълнолетните български граждани за ЗПКОНПИ и дейността на КПКОНПИ;
6. Оценка за дейността на КПКОНПИ по отношение на превенция и намаляване на корупционните практики в страната;
7. Наличие на трудности при деклариране на изисканите от закона обстоятелства сред пълнолетните български граждани, попадащи в обхвата на закона като лица, задължени да декларират обстоятелства по ЗПКОНПИ;
8. Социално-демографски характеристики на респондентите.

1.5.2.2.1. Параметри на проведеното изследване

Период на провеждане: изследването е проведено в периода 19-30 април 2019 г. и е представително за пълнолетното население на страната.

Обем и специфика на извадката: интервюирани са 1000 пълнолетни български граждани. Извадката е двустепенна, гнездова, случайна, с вероятности, пропорционални на броя на жителите на населените места, които попадат в извадката, стратифицирана по местоживееене.

Метод за подбор на респондентите: по метода на полустандартизираното face-to-face интервю, респондентите са интервюирани по домовете им. Подборът на респондентите в домакинствата е извършен по модифициран метод на Лесли Киш (най-близка рождена дата).

Максимална грешка при дялове от 50%: $\pm 3,5\%$.

Проучването на НЦПИ „Обществени нагласи към разпространението и противодействието на корупцията в България“ е осъществено по съпоставими методика на регистрацията и методика на извадката и получените резултати са сравними с данните от всички проучвания на Центъра.

1.5.2.3. Представяне на проекта на закона и на ЗПКОНПИ в онлайн медийни публикации (за периода: 2017-2019 г.)

Цели на онлайн проучването:

1. Да се идентифицира начинът, по който законопроектът и законът са представени в публичното пространство. Основната изследователска хипотеза в тази насока е, че законопроектът и законът са представени като средство за превенция и противодействие и ограничаване на корупцията като цяло, откъдето са формирани и нереалистично високите очаквания към закона и съответно – към Комисията като средства за цялостното решаване на проблема;
2. Да бъдат изведени мненията на ключови експерти по отношение на законопроекта и закона.

1.6. Използвани методи за анализ на информацията:

1. Математико-статистически методи за анализ и визуализация на данни;
2. Методи за сравнителен анализ на данни;
3. SWOT анализ – в частта на метода, свързана с анализ на силните и слабите страни на законодателните мерки и проведените процедури във връзка с приложението на изискванията на закона.

1.7. Ограничения на последващата оценка на въздействието на ЗПКОНПИ

Последващата оценка на въздействието на ЗПКОНПИ е извършена при отчитане на следните ограничения:

1.7.1. Кратък период на действие на закона

Основният орган, отговорен за постигането на целите на ЗПКОНПИ и регулирането на специфичните обществени отношения, е Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество (КПКОНПИ). От началото на ефективното приложение на съдържателните разпоредби на ЗПКОНПИ е изминала по-малко от една година, доколкото:

- Председателят на КПКОНПИ е избран с Решение на Народното събрание от 8 март 2018 г.;
- Съставът на КПКОНПИ (заместник-председател и трима членове) е избран с Решение на Народното събрание от 26 април 2018 г.;
- Правилникът за устройството и дейността на КПКОНПИ и на нейната администрация е обнародван в ДВ, бр. 55 от 03 юли 2018 г., Изм. и доп. ДВ, бр. 89 от 26 октомври 2018 г.

1.7.2. Липсата на предварително дефинирани в цялостната оценка на въздействието на законопроекта на ЗПКОНПИ измерими индикатори за постигането на целите на закона.

Добрата практика по извършване на предварителна оценка на въздействието на предлаганите законодателни инициативи предполага индикаторите за измерване на напредъка от регулацията да бъдат дефинирани именно в хода на предварителната оценка и впоследствие да бъдат използвани при извършването на последваща оценка.

В настоящия случай, цялостната предварителна оценка не съдържа индикатори за измерване на напредъка на регулацията, т.е. липсват базовите стойности на индикаторите за оценка. Единствено в Раздел I: Описание на проблемите и въпросите, които се уреждат с проекта на нормативен акт, в частта: *„относно въпросите, които се уреждат с нормативния акт“*, се посочват данни от дейността на: Комисията за отнемане на незаконно придобито имущество, Комисията за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси, Центъра за превенция и противодействие на корупцията и организираната престъпност и Сметната палата. Данните за четирите структури, които напълно или частично следва да се вляят в създадената със закона КПКОНПИ, не са сравними (нарушено е едно от основните правила за сравнение на данни –хомогенността на данните за периода, за който са обобщени), доколкото част от тях представят обобщена информация за периода на действието на предходните нормативни актове (2012-2016 г.), а други – за по-кратък период (2016 г., например).

Методологически некоректно е да се сравняват резултатите от краткото действие на закона и функционирането на КПКОНПИ с резултати на структури, работещи повече от четири годишен период.

Липсват дефинирани индикатори за т.нар. „подобряване“ на процесите, свързани с противодействието на корупцията, предотвратяването и установяването на конфликта на интереси и отнемането на незаконно придобитото имущество. Единственият подобен индикатор е записан като мярка в една от оперативните цели, а именно: увеличаване на стойността на отнетото незаконно придобито имущество. Извършеният анализ в настоящата оценка проблематизира адекватността на така предложения индикатор, доколкото самият факт на увеличаване на стойността на отнетото незаконно придобито имущество не може да се тълкува еднозначно, а може и да означава несправяне на държавата по отношение на задълженията ѝ, свързани с предотвратяване на възможностите за незаконно придобиване на имущество.

Този съществен пропуск при извършването на цялостната предварителна оценка на въздействието на предлаганата регулация налага такива индикатори да бъдат конструирани при извършването на последваща оценка на въздействието на закона.

1.7.3. Обхват на оценявания нормативен акт

В обхвата на оценявания нормативен акт законодателят¹⁰ е определил стратегическа цел, регулираща твърде широк кръг от обществени отношения, а именно: подобряване на процесите свързани с:

- ✓ противодействието на корупцията;
- ✓ предотвратяването и установяването на конфликта на интереси;
- ✓ отнемането на незаконно придобитото имущество.

Масщабността на заложените цели е отчетена още при извършената цялостна предварителна оценка на въздействието на законопроекта, където е посочена невъзможността да бъде изработен точен график за постигане на целите, доколкото по-голямата част от тях имат по-скоро дългосрочен характер.

Широкият обхват на закона прави нереалистично допускането заложените в него цели да произведат видими ефекти за малко повече от една година от влизането му в сила. Именно поради тази причина, както в ЗНА, така и в цялостната предварителна оценка на проекта на ЗПКОНПИ е препоръчан петгодишен срок след влизане в сила на новия закон за извършване на последваща оценка на въздействието.

Сроковете, разписани в закона, по отношение на основните дейности, извършвани от КПКОНПИ, не предполагат наличие на значим ефект от дейността на Комисията за краткия период от дейността ѝ.

1.7.4. Големият обхват на заинтересованите от законодателните регулации обществени групи, предпоставени от твърде широкия обхват на действието на ЗПКОНПИ (*виж Раздел II от цялостната предварителна оценка – „Заинтересовани страни“*).

¹⁰ Законопроект за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество, Доклад към цялостна предварителна оценка на въздействието, стр. 13 - <https://www.parliament.bg/bills/44/702-01-26.pdf>

II. Контекст на последващата оценка на въздействието на ЗПКОНПИ

1. Дефиниране на проблема, който разглежда законодателната регулация, в цялостната предварителна оценка на законопроекта на ЗПКОНПИ

Процедурата по оценка на въздействието на нормативен акт е определена като преценка за съответствие между предварително заявени цели, които се преследват със съответния нормативен акт, и постигнати резултати, вследствие на неговото прилагане.

Цялостната предварителна оценка на въздействието на законопроекта на ЗПКОНПИ не съдържа:

- ясна дефиниция на проблема, за решението на който се предлага нормативния акт;
- оценка до каква степен дефинираният проблем може да бъде решен законодателно.

Липсата на ясно дефиниран проблем, както и на оценка до каква степен дефинираният проблем може да бъде решен законодателно, е водеща предпоставка за невъзможност за ясно дефиниране на целите на съответния нормативен акт, доколкото поставените цели следва да са обосновани по отношение на степента за справяне с установения обществен проблем. Т.е. адекватното дефиниране на проблема предопределя цялата последваща верига, водеща до очертаване на цели, средства и практики за справяне с него. Ето защо в мотивите на закона и в предварителната оценка за въздействието на ниво законопроект, ясно следва да се очертаят реалистични цели, базирани на предварително адекватно очертаване и разбиране на проблема.

Вместо дефиниция на конкретния проблем и анализ на адекватността като елемент от неговото разрешаване да се въведе нова нормативна уредба, цялостната предварителна оценка съдържа:

1. Недостатъци на прилаганите до момента **средства за решаване на проблема с корупцията в България, които се привиждат като проблем**, сред които:

- недостатъчен капацитет и междуинституционално сътрудничество в превенцията и противодействието на корупцията в България;
- недобра ефективност на антикорупционните органи;
- наличие на проблеми в действащата нормативна уредба.

2. Констатации за липса на правомощия и пропуски във формите на декларациите за имотно състояние и конфликт на интереси (без да е обосновано защо тези липси и неточности не могат да бъдат отстранени без въвеждането на нова регулация), сред които:

- липсата на ясен механизъм за предприемане на последващи действия след приключване на проверката на имуществени декларации;
- пропуски в сегашните форми на декларациите за имотно състояние и конфликт на интереси.

В цялостната предварителна оценка на законопроекта на ЗПКОНПИ като „проблем“ са посочени и констатации, сред които:

- *„липсата на достатъчен възпиращ ефект на съществуващите санкции“* – липсва обосновааност на твърдението, която би следвало да включва: проучване за ефекта от санкциите преди предлагането на проекта за нов нормативен акт; анализ на очакванията за ефекта от санкциите и пр., откъдето би могла да следва направената констатация;
- *„дълбоката политизация на държавната и общинската администрация, съдебната власт и разследващите и правоприлагащите органи възпрепятства противодействието на корупцията по високите етажи на властта“* – само по себе си това твърдение, макар и неподкрепено с доказателства, ако действително е вярно, както предварителната оценка предпоставя, е достатъчно, за да бъде отговорено на въпроса защо проблемът, свързан с превенцията и противодействието на корупцията, не може да бъде решен с нов нормативен акт.

Цялостната предварителна оценка в идеалния случай следва ясно да разграничи полетата вътре в проблема, които подлежат на законодателно решаване и тези, които не подлежат на законодателна интервенция, а могат да бъдат решавани с други средства или пък не подлежат на решаване в обозрим момент, поради определени причини. В този контекст на ниво предварителна оценка е необходимо да се направи разграничение между съдържателните характеристики на проблема и неговите проявления. Подмяната на съдържателните характеристики на проблема с неговите проявления на практика означава, че усилията ще са насочени не към елиминиране на дълбоките причини, генериращи проблемната ситуация, а към борба със следствията.

Разбирането на естеството на корупцията е основополагащо, предварително условие за ефективността на предлаганите мерки за противодействие.

Липсата на яснота при определяне на проблема, който е предмет на регулация, води до множество съществени дефекти по отношение на основната задача на предварителната оценка на въздействието. Въпреки че цялостната предварителна оценка за проекта на ЗПКОНПИ не дефинира ясно проблема и не включва анализ на възможността част от решението му да бъде приемането на нова законодателна регулация, по отношение на

проблемите, свързани с превенцията и противодействието на корупцията, е очевидно, че този мащабен социален проблем не може да бъде решаван единствено с нормативни средства.

1.1. Модели на дефиниране на проблема

Съществуващите модели на дефиниране на проблема с корупцията в преобладаващата си част привилегирват разбирането за корупция като отделен акт на взаимодействие на лица, свободни в своите действия и поведенчески модели, като се избягва (по различни причини) дефинирането на корупцията като процес, част от който са лицата, извършващи корупционни действия.

Липсата на дефиниция за понятието корупция – на нормативно, изследователско и др. ниво, която да разглежда явлението като процес, а не като акт на взаимодействие между отделни социални актьори, е ключова предпоставка за невъзможността за съществен напредък в решаването на проблема с корупцията. Адекватното дефиниране на проблема като процес означава, че причините за явлението следва да бъдат търсени не в отделните форми на проявление на явлението – взаимоотношения между лица, а в спецификата на устройството на системата от обществени отношения.

Подобно дефиниране на проблема, разбира се не означава необходимост от спиране на процесите и мерките, свързани с търсене на отговорност за корупционните постъпки на отделни лица, но на първо място следва да се анализират и оттам – контролират условията, позволяващи и предразполагащи към корупционно поведение.

Непосредствен недостатък от липсата на дефиниция или ограничена дефиниция на понятието „корупция“, свеждаща се до проявленията на това явление, е невъзможността за практическо противодействие на корупцията, предпоставена от начина на дефинирането ѝ. Следователно значимостта на дефинирането на проблема и оттам – на понятието корупция, е от изключителна важност, доколкото подложеният на последваща оценка ЗПКОНПИ е основният законодателен акт, с който е поставена стратегическата цел – противодействие на корупцията.

Подходите към дефинирането на понятието за корупция до момента, могат да бъдат обобщени до два основни¹¹:

1. Първи подход – като изходна за дефиниране на понятието се приема самата социална практика. Най-често срещаните подразновидности на подхода са следните:

¹¹ Димитров, Г., П. Кабакчиева, П. Бояджиева и колектив, „Антикорупция/антиобразование“. Изследвания върху корупцията във висшето образование, стр. 17

„а) изхождане от специфичната културна артикулация на корупцията, уталожила се в словесна (и речникова) употреба или съответна правна практика (и кодификация). Тук имаме без-рефлексивно отношение към феномена, който просто се заварва в някаква определеност и се назовава чрез някакви ключови параметри – лица, власт, норми, облаги, морал, „развала“ /...../

б) подкупът се разглежда като най-ярка проява на корупция и към определението на феномена корупция се върви чрез абстрактно генерализиране на атрибутите на действието подкуп /...../ подкуп и корупция се разглеждат като синоними /...../“¹²

2. Втори подход – *„дефиницията на корупцията се оказва проекция на специфичната гледна точка на интерпретатора – икономист, политолог и пр. /...../ всички те са като правило въплъщение на много по-обща бихейвиористка ориентация – корупцията се разглежда като поведение на индивиди“¹³.*

1.1.1. Предпоставки за дефиниране на понятието като поведение между лица

1. Погледнато през призмата на бихейвиористката традиция, дефиницията изглежда вътрешно логически кохерентна – на пръв поглед сякаш дефинирането на корупцията като поведение на лица разкрива цялата същност на явлениято, доколкото *„целият обществен живот се разглежда през тази призма (поведение на лица)“¹⁴;*

2. Дефиницията е *„потвърждение от опита на културната традиция, т.е. всекидневното знание не излъчва представи за корупцията, които да противоречат (или да остават неразбрани) в поведенческата парадигма, поради което тя изглежда като достатъчна“¹⁵;*

3. Дефиницията на корупцията като отношения между лица е *„потвърждение от традицията на други специализирани научни практики, при които така споделяната гледна точка изглежда естествена и универсална“¹⁶.*

Основният проблем в дефинирането на корупцията на равнище проявите ѝ форми е обстоятелството, че извън обсега на аналитичния/законодателния интерес остават причините за този социален недъг. Така диагностицирана (като отношения между лица), корупцията предпоставя и диапазона, обхвата и ограниченията на мерките, които биха довели до превенцията и справянето с това социално явление.

¹² Пак там, стр. 17-18

¹³ Пак там, стр. 18-19

¹⁴ Пак там, стр.19

¹⁵ Пак там, стр.19

¹⁶ Пак там, стр.19

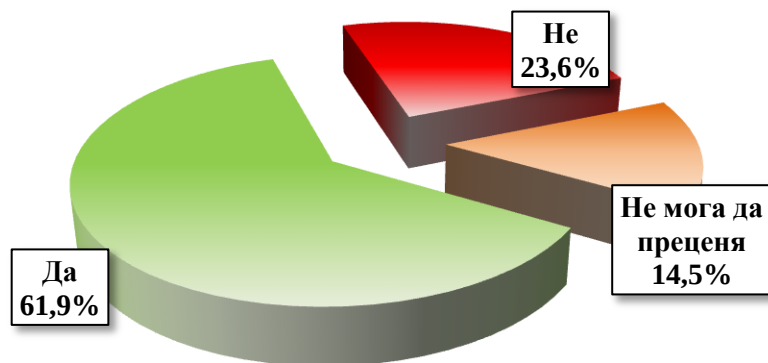
Само, когато корупцията бъде дефинирана по начин, който: 1) представя явлението в общата му форма, така че то да може да бъде отнесено към всяко проявление; 2) определението съдържа общия принцип на разгръщане на това социално явление, който е водещ при типологизирането на следствията/проявните форми на явлението, може да бъде разбрано, че корупцията е явление, което не може да бъде решено единствено с нормативна регулация и биха били възможни адекватни мерки за превенция и противодействие.

2. Цели на закона

На ниво поставяне на целите на закона в цялостната предварителна оценка на проекта на ЗПКОНПИ съществува общ методологически и предметен дефицит, който се изразява в базово неразбиране на естеството на закона и законодателството като цяло, и целите, които се преследват с него. Първото условие за оценка на ефективното или неефективното действие на закона е дефинирането на проблема, който законът като средство следва да решава, доколкото законът не може да бъде цел, а единствено средство за подпомагане решаването на конкретно дефиниран проблем.

Приемането на ЗПКОНПИ е стъпка в правилната посока в борбата с корупцията, доколкото предприемането на законови мерки се възприема от 62% от интервюираните пълнолетни българи през април 2019 г. като възможност за ограничаване на корупцията в страната.

Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?

Предприемането на законодателни мерки се подкрепя от 81% от респондентите, според които дейността на КПКОНПИ ще доведе до редуцирането на корупцията в България, както и 78% от онези, според които в бъдеще корупцията в страната ще намалява.

2.1. Дефиниране на целите на закона в цялостната предварителна оценка на въздействието

2.1.1. Дефиниране на стратегическата цел на закона

В доклада към цялостната предварителна оценка на въздействието на проекта на ЗПКОНПИ липсва дефиниция на изначалния социален проблем. Именно отсъствието на ясно описание и анализ на проблемната ситуация, към която е насочена предлаганата нормативна регулация, предпоставя и вътрешната противоречивост в йерархията на целите, подмяната на целите със средства и на средствата, привиждани като цели, и оттам – погрешно дефинирани средства, целеви групи и подходи за постигане на целите.

В цялостната предварителна оценка за въздействието на проекта на закона изрично е отбелязано, че *„Част от институциите към момента демонстрират невъзможност да се справят с проблемите, свързани с корупцията, като по този начин демотивират гражданите да съдействат и да имат законосъобразно поведение, разрушават доверието в държавните органи и създават усещане за несправедливост и ненаказуемост“*¹⁷, както и че *„Извършените анализи при изготвянето на Националната стратегия за превенция и противодействие на корупцията в Република България 2015-2020 г. показват, че съществуващата разгърната система от органи с често дублиращи се или неефективно разпределени антикорупционни правомощия не дава необходимите реални и конкретни резултати в борбата с корупцията“*¹⁸. Следователно проблемът, който трябва да реши законът, се разбира като неефективност на съществуващата антикорупционна институционална инфраструктура и свързаното с нея законодателство. Оттам подвеждащото решение – промяна на диверсифицирания съществуващ институционален и нормативен модел и замяната му с унифициран орган, действащ на базата на унифициран закон, предвиждащ унифицирани процедурни практики.

Така разбиран, основният социален проблем предопределя стратегическата цел на закона: редуциране на корупцията в т.нар. „висши“ етажи на публичната власт. *„ЗПКОНПИ е видимо адресиран към „голямата корупция“, резултат от съблазните на корупционния капитал, която дебалансира управленския процес на държавата и обществото, стагнира икономическото развитие и демократичния процес с цел извличане на лична облага или такава за близък или семеен кръг“*¹⁹. Дефинирането на социалния проблем и неговата основна цел предопределят институционалните и процедурни средства за постигане на тази

¹⁷ Георгиева, М., Пламен Панайотов, Катя Антонова, „Антикорупция и отнемане на незаконно придобито имущество – законодателство, правоприлагане и граждански мониторинг“, Наръчник за неправителствени организации и журналисти“, стр. 4

¹⁸ Пак там, стр. 112

¹⁹ Георгиева, М., Пламен Панайотов, Катя Антонова, „Антикорупция и отнемане на незаконно придобито имущество – законодателство, правоприлагане и граждански мониторинг“, Наръчник за неправителствени организации и журналисти“, стр. 4

цел и оттам – предопределя целевите групи на закона: лицата, заемащи висши публични длъжности.

Дефинирането на социалния проблем е от изключителна важност, доколкото при погрешно дефиниран социален проблем, цялата верига от последващи действия се компрометира: грешно дефинираният проблем води до генериране на неадекватни цели и неприложими средства за постигането им. В този контекст е нужно да се прави разграничение между съдържателните характеристики на проблема и неговите проявления. Подмяната на едното с другото на практика означава, че усилията ще са насочени не към елиминиране на дълбоките причини, генериращи проблемната ситуация, а към борба със следствията.

На следващо място: адекватното дефиниране на целите, съответни на проблема, е базово условие за ефективно или неефективно действие на закона като средство. Съдържателната оценка на въздействието на закона следва да включва кохерентен анализ на взаимно спрегнатата зависимост между: 1) дефиниран социален проблем – с неговите конкретни измерения и проявления; 2) цели, които са поставени, за да се елиминира или редуцира проблема до социално търпими равнища и 3) средства, които са необходими за постигане на целите.

В ЗПКОНПИ е налице ситуация, при която липсата на дефиниция на социалния проблем, води до: 1) неадекватност спрямо целите на закона на т.нар. „дърво на целите“, които следва да се постигнат със закона; 2) вътрешна противоречивост в йерархията на целите; 3) подмяната на целите със средства и на средствата, привиждани като цели и оттам – погрешно дефинирани средства, целеви групи и подходи за постигане на целите.

Пълната предварителна оценка на законопроекта на ЗПКОНПИ дефинира стратегическата цел на законодателния акт по следния начин: *„Подобряване на процесите, свързани с противодействието на корупцията, предотвратяването и установяването на конфликта на интереси и отнемането на незаконно придобитото имущество“*²⁰.

Целта следва да е ясна, изпълнима и адекватна на проблема, подлежащ на решаване. „Подобряването“ е качествена характеристика. Липсва аналитична обосновааност за това, т.нар. „подобряване“ по отношение на какво следва да се осъществи, както и в каква степен. Липсват зададени критерии, индикатори за „подобряването“.

Така формулирана, стратегическата цел е практически неизмерима, индикаторно неустановима и по същество – декларативна. Подобно извеждане на стратегическата цел

²⁰ <https://www.parliament.bg/bills/44/702-01-26.pdf>, стр. 124

разкрива изначалното объркване и подмяна на местата на цели, средства и подходи за постигане на целите. Установяване и предотвратяване на конфликта на интереси и отнемане на незаконно имущество са средства, а не цели. Основната цел на подобен закон не трябва да бъде констатиране на корупционни практики или изземване на незаконно придобито имущество, вследствие на такива практики, а недопускане на такива практики или тяхното редуциране до социално поносими нива. Следователно, основният критерий за постигане целите на закона следва да бъде не брой установени конфликти на интереси, а липсата на такива, не увеличен размер на конфискувано имущество, а намален размер на такова имущество. Подобни индикатори следва задължително да бъдат обвързани както с проблема, така и с другите цели.

Така например, увеличеният размер на конфискувано незаконно придобито имущество, взет сам по себе си, може да означава три взаимно изключващи се неща:

- да е индикатор за ефикасно работещ антикорупционен орган;
- да е индикатор за нараснала корупция и оттам нараснали обеми на незаконно придобито имущество;
- да е индикатор за намалени нива на корупция и намалено абсолютно ниво на незаконно придобито имущество, вследствие на превантивната конфискационна работа на антикорупционния орган.

2.1.2. Оперативни цели на закона

Като първа оперативна цел, цялостната предварителна оценка на въздействието извежда: *„Изграждане на ефективно работещ антикорупционен орган посредством следните мерки:*

- *създаване на нов единен независим антикорупционен орган, чрез който да се осъществява ефективна превенция на корупцията по високите етажи на властта;*
- *задаване на ясни задачи и отговорности на институции, специално натоварени с функции по превенция и противодействие на корупцията и конфликта на интереси;*
- *изграждане на система за проверка на интегритета на служителите, ангажирани в антикорупционния орган;*
- *създаване на ясни правила за взаимодействие между публичния и частния сектор и структурите на гражданското общество;*
- *създаване на действащ и ефективен механизъм за контрол, анализ и оценка на предприетите мерки;*

- намаляване на времето за проверка на данни и намаляване на административната тежест;

- създаване на необходимата връзка между функциите по проверка на имуществените декларации, установяването на конфликт на интереси и изготвянето на тази основа на анализи за оценка на риска. От друга страна, функцията по отнемане на незаконно придобито имущество се предлага да се използва не само като противодействие на организираната престъпност, а и като механизъм за превенция и борба с корупцията.²¹

Цялата логика на посочената оперативна цел, заедно с разписаните мерки, се свежда създаването на единен антикорупционен орган с относително унифицирана практика, работещ в рамките на унифицирано законодателство. Подобна идея е съществен напредък в областта на превенцията и противодействието на корупцията. Още повече, че както е посочено в мотивите към законопроекта, препоръките на доклада относно напредъка на България по механизма за сътрудничество и проверка от 25 януари 2017 г. включват: „да се приеме нова нормативна уредба относно борбата с корупцията в съответствие с целите, заложен в стратегията за борба с корупцията, и да се осигури прилагането на тази уредба, както и да се създаде ефективен орган за борба с корупцията“.

Проблемът е, че на ниво оперативни цели цялостната предварителна оценка на въздействието на законопроекта посочва основно средства, но не задава целите. Органът, унифицираните декларации и унифицираните процедури са институционални и процедурни способности, водещи към постигането на целта на закона – противодействие на корупцията по високите етажи на властта. Институционалното, нормативно и процедурно унифициране на антикорупционните процедури сами по себе си не носят нищо на съдържателната оценка за въздействието. Тяхната оценка е възможна само от друг аспект – доколко тяхното създаване и установяване е допринесло за постигане на стратегическата цел.

Втората оперативна цел на закона, заложена в извършената предварителната оценка на въздействието, е „Противодействието на корупцията по високите етажи на властта посредством следните мерки:

- реформа на декларациите за имотно състояние и конфликт на интереси чрез разширяване обхвата на декларираните обстоятелства, включване на допълнителни критерии за икономическа зависимост и свързани лица (в това число лицата във фактическо съпругеско съжителство), както и ясно формулиране и подробни указания за конкретните обстоятелства, които следва да бъдат декларирани;

²¹ Пак там, стр. 125

- въвеждане на система от санкции с реален възпиращ ефект;
- усъвършенстване на нормативните и вътрешноинституционалните правила, гарантиращи защита на лица, подали сигнали за корупция;
- увеличаване на стойността на отнетото незаконно придобито имущество.²²

Представената на второ място в цялостната предварителната оценка на въздействието на законопроекта цел, дефинирана като „оперативна“, всъщност е стратегическата цел на закона. Нейното дефиниране като оперативна по отношение на „стратегическата“ е предопределено от липсата на ясно разбиране за актуалния социален проблем, а оттам и предмет, цели и средства за неговото разрешаване. По същество е взривена свързаността между генерален проблем – цели – средства и способности за постигане на целите. Мерките, заложи в предварителната оценка, всъщност представят част от средствата, които ще бъдат използвани за постигането на целта, но предварителната оценка на въздействието не съдържа аналитична обосновка на необходимостта от точно тези, а не други мерки, за постигане на желаната цел, нито обосновава очаквания ефект по отношение на решаването на проблема чрез изброените средства.

По отношение на реформата на декларациите за имотно състояние и конфликт на интереси чрез разширяване обхвата на декларираните обстоятелства, включване на допълнителни критерии за икономическа зависимост и свързани лица, при възможните варианти за постигане на целите, съдържащи се в предварителната оценка на въздействието на законопроекта, е посочено, че *„С оглед улесняване на адресатите на закона е уредена една декларация за имущество и интереси на мястото на подаваните досега две отделни декларации с частично припокриващи се обстоятелства, които подлежат на доказване. С тази цел е предвидено и отпадане на задължението за подаване на такива декларации на друго основание във връзка със заеманата длъжност“*²³

Облекчаването на административната процедура е важно условие, подпомагащо постигането на целите на закона. Същевременно, обаче, една от основните цели на предварителната оценка на въздействието на проект за нормативен акт е да обоснове необходимостта, съобразно целите на закона, точно от мярката, която се предлага, както и да сравни евентуалните ефекти при предприемането на други мерки.

В цялостната предварителна оценка на въздействието на проекта на ЗПКОНПИ подобен анализ не съществува. Изброени са единствено намеренията на декларативно ниво

²² Пак там, стр. 125

²³ Пак там, стр. 131

по отношение на разширяването на обхвата на декларираните обстоятелства, без да съществува обосноваване на предлаганите мерки съобразно целите на закона.

Предложената в предварителната оценка на въздействието теза, че *„прагът за деклариране е завишен от 5000 на 10000 лв., което ще позволи концентриране на усилията върху по-значимите случаи и постигане на целта за предотвратяване на корупцията по високите етажи на властта“* отново е изведена на декларативно ниво, а липсата на анализ на евентуалния ефект от предлаганата мярка, поставя следните въпроси:

- какво налага повишаване на прага за деклариране, още повече, че присъстващата дефиниция в ЗПКОНПИ определя обхвата на лицата, които са засегнати от закона, но не ограничава, даже напротив – разширява максимално диапазона на облагата;
- извършен ли е анализ на практиките по превенция и ограничаване на корупцията, който ясно да показва неефективността от концентриране на дейността на антикорупционните органи върху случаи с по-ниска материална облага;
- какво е отношението между проблема, който предлагания закон се опитва да реши, и размера на материалната облага;
- въз основа на какъв анализ се предлага увеличаването на прага на деклариране от 5000 на 10 000 лв.

По отношение на разширяването на кръга от обстоятелства, подлежащи на деклариране, цялостната предварителна оценка в Раздел IV отново съдържа единствено описание на разширения кръг от обстоятелствата, подлежащи на деклариране, без да предлага обосновка на избраните индикатори, разширяващи кръга на декларираните обстоятелства.

В мерките към оперативна цел 2.2. от предварителната оценка е посочена и мярката *„увеличаване на стойността на отнетото незаконно придобито имущество“*. Отново липсва анализ, който да отговори на въпроса: защо увеличаването на стойността на отнетото незаконно придобито имущество следва да е цел на предлагания нормативен акт, а друг е въпросът доколко увеличаването на отнетото незаконно придобито имущество е позитивен индикатор за справянето и особено за превенцията на корупционните действия.

Третата оперативна цел, посочена в цялостната предварителна оценка на въздействието на проекта за ЗПКОНПИ, е *„Създаване на гаранции, че лицата, заемащи висши публични длъжности, изпълняват правомощията или задълженията си честно и почтено при спазване на Конституцията и законите на страната.....“*²⁴

Създаването на гаранции е средство и необходимо условие като инструмент на постигането на целите, но не може да бъде цел на нормативния акт. Заявеното „концентриране“ на дейността на Комисията върху лица, заемащи висши публични длъжности, влиза в противоречие със заявените целеви групи на закона – вж. Раздел II от доклада към цялостната предварителна оценка на въздействието – „Заинтересовани страни“, в който необосновано се разширява обхватът на засегнатите лица, като включва и лица, дефинирани в параграф 2 от Допълнителните разпоредби на нормативния акт.

Четвъртата оперативна цел, посочена в цялостната предварителна оценка на въздействието на проекта за ЗПКОНПИ, е: *„Усъвършенстване на уредбата в частта за конфликта на интереси посредством концентриране на Комисията върху лицата, заемащи висши публични длъжности“*. Така разписана, тази оперативна цел по същество се припокрива с целите, коментирани по-горе.

²⁴ Пак там, стр. 126

2.2. Основни дефицити на извършената цялостна предварителна оценка

1. В цялостната предварителна оценка на въздействието на проекта на ЗПКОНПИ липсва ясна дефиниция на идентифицирания социален проблем. Според изискванията за извършване на оценка на въздействието, заложи от Европейската комисия, дефинирането на проблема следва да преминава през следните аналитични фази: 1) описание на естеството на проблема и основните причини за неговото възникване; 2) определяне на всички засегнати от проблема страни; 3) изясняване дали проблемът се нуждае от намеса на държавата.

2. Липсата на ясно дефиниран проблем поражда и основните дефицити, анализирани по-горе, по отношение на целите, които се поставят с предлагания нормативен акт, а оттам – и на средствата, необходими за тяхното постигане. Представеното в предварителната оценка „дърво на целите“ и тяхното разпределение на стратегическа и оперативни, както и техният съдържателен анализ, поради свои изявени вече дефицити, обективно предопределят ниска ефективност на закона, независимо от ред други фактори – социална и политическа среда, институционални и юридически дефицити.

3. Отсъствието на ясно изведен проблем в цялостната предварителна оценка води като резултат до нарушаване на основните изисквания по отношение на целите, когато се извършва предварителна оценка на въздействието на нормативен акт, а именно: целите следва да са: 1) насочени към решаване на проблема и неговите причини; 2) конкретни, измерими, постижими и приемливи, реалистични, определени във времето.

4. Предварителната оценка на законопроекта не е извършена на етап съществуващ проблем, а при вече изготвен нормативен акт (в оценката са цитирани параграфи от ЗПКОНПИ), в нарушение на добрите практики при разработване на предварителна оценка на въздействието и на ЗНА, който урежда, че извършването на предварителна оценка предхожда изработването на всеки проект на закон. В резултат от което, в цялостната предварителна оценка се съдържат елементи, по-скоро преразказващи разпоредбите на закона, отколкото обосноваващи ялната връзка между социален проблем – възможни и приложими средства за неговото разрешаване (включително обосноваване на допускането, че част от проблемът може да бъде решен с нормативен акт) – цели и средства за тяхното постигане.

5. Добрата практика по извършване на предварителна оценка на въздействието на предлаганите законодателни инициативи предполага индикаторите за измерване на напредъка от регулацията да бъдат дефинирани именно в хода на предварителната оценка и впоследствие да бъдат използвани при последваща оценка. В настоящия случай, цялостната предварителна оценка не съдържа индикатори за измерване на напредъка на регулацията, т.е. липсват базовите стойности на индикаторите за оценка.

3. Заинтересовани страни

3.1. Заинтересовани страни, дефинирани в цялостната предварителна оценка на въздействието на проекта на ЗПКОНПИ

Цялостната предварителна оценка дефинира следните заинтересовани страни от действието на ЗПКОНПИ:

➤ **Държавни органи и институции, чиято дейност ще бъде поета от новия единен антикорупционен орган:**

1. Комисията за отнемане на незаконно придобито имущество
2. Комисията за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси
3. Сметната палата
4. Центъра за превенция и противодействие на корупцията и организираната престъпност
5. Държавна агенция „Национална сигурност“

➤ **Служителите в горепосочените органи:**

1. Комисията за отнемане на незаконно придобито имущество – 310 бр.
2. Комисията за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси – 36 бр.
3. Сметната палата – 16 бр.
4. Центъра за превенция и противодействие на корупцията и организираната престъпност – 40 бр.
5. Държавна агенция „Национална сигурност“

➤ **Категориите лица, заемащи публични длъжности, които попадат в обхвата на законопроекта:**

Лица, заемащи висши публични длъжности:

1. президентът и вицепрезидентът;
2. народните представители – 240 бр.;
3. министър-председателят, заместник министър-председателите, министрите и заместник-министрите – 45 бр.;
4. членовете на Европейския парламент от Република България – 17 бр.;
5. членовете на Европейската комисия от Република България и българските граждани, заемащи длъжности в органите на Европейския съюз, избрани или назначени с решение или по предложение на български държавен орган;
6. председателят и съдиите от Конституционния съд – 12 бр.;
7. председателите на Върховния касационен съд и на Върховния административен съд, главният прокурор, техните заместници, членовете на Висшия съдебен съвет,

главният инспектор и инспекторите в Инспектората към Висшия съдебен съвет, съдиите, прокурорите и следователите;

8. омбудсманът и заместник-омбудсманът;

9. председателят, заместник-председателите и членовете на Сметната палата – 5 бр.;

10. управителят, подуправителите, членовете на управителния съвет и главният секретар на Българската народна банка – 8 бр.;

11. управителят и подуправителят на Националния осигурителен институт;

12. управителят и подуправителят на Националната здравноосигурителна каса и директорите на районните здравноосигурителни каси – 30 бр.;

13. председателите и заместник-председателите на държавни агенции, председателите и членовете на държавни комисии, изпълнителните директори на изпълнителните агенции, ръководителите на държавни институции, създадени със закон или с постановление на Министерския съвет, които имат функции във връзка с осъществяването на изпълнителната власт, и техните заместници;

14. председателят, заместник-председателят и членовете на Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобито имущество и директорите на дирекциите от специализираната й администрация – 10 бр.;

15. членовете на Изпълнителния съвет и на Надзорния съвет на Агенцията за приватизация и следприватизационен контрол – 10 бр.;

16. директорът, заместник-директорите и главният секретар на Агенция „Митници“, директорите на дирекции в Централното митническо управление, началниците на митници и техните заместници, началниците на митническите бюра и митническите пунктове – 95 бр.;

17. изпълнителният директор, заместник изпълнителните директори и главният секретар на Националната агенция за приходите, директорите на дирекции в Централното управление и директорите на териториалните дирекции на Националната агенция за приходите – 35 бр.;

18. ръководителите на областните дирекции по безопасност на храните, на регионалните здравни инспекции, на Дирекцията за национален строителен контрол и на нейните регионални дирекции, на Държавен фонд „Земеделие“: и на неговите областните дирекции, на областните отдели „Автомобилна администрация“, на Националния институт за недвижимо културно наследство и на териториалните му звена, на Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“, неговите заместници и ръководителите на териториалните й служби, на Главна дирекция „Охрана“, неговият заместник и

директорите на областните дирекции, на регионалните инспекции по околната среда и водите, на басейновите дирекции за управление на водите, на националните паркове, на предприятията за управление на дейностите по опазване на околната среда;

19. директорите и заместник-директорите на службите за сигурност и на службите за обществен ред по смисъла на Закона за защита на класифицираната информация, председателят, заместник-председателят, административният секретар и директорите на специализираните административни и териториални дирекции на Държавна агенция „Национална сигурност“ и директорът на дирекция „Вътрешна сигурност“ на Държавна агенция „Технически операции“;

20. председателят, заместник-председателят и членовете на Националното бюро за контрол на специалните разузнавателни средства – 5 бр.;

21. главният секретар на Министерството на вътрешните работи и неговият заместник, административният секретар, директорите на главните дирекции и техните заместници, директорът на дирекция „Вътрешна сигурност“, директорите на областните дирекции на Министерството на вътрешните работи и техните заместници – 40 бр.;

22. офицерите от висшия команден състав на въоръжените сили съгласно Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България;

23. главните секретари на Народното събрание, на Президента и на Министерския съвет, главните и административните секретари в администрацията на изпълнителната власт, постоянният секретар на Министерството на външните работи и постоянният секретар на отбраната;

24. ръководителите на инспекторати по Закона за администрацията;

25. началниците на политическите кабинети на министър-председателя, заместник министър-председателят и министрите – 21 бр.;

26. областните управители и заместник областните управители – 82 бр.;

27. кметовете и заместник-кметовете на общини, кметовете и заместник-кметовете на райони, председателите на общинските съвети, общинските съветници и главните архитекти на общините и районите;

28. членовете на Централната изборителна комисия – 18 бр.;

29. председателят и членовете на Съвета за електронни медии – 5 бр.;

30. генералните директори на Българската национална телевизия, на Българското национално радио и на Българската телеграфна агенция;

31. българските граждани, заемащи длъжности в Организацията на Северноатлантическия договор, които са избрани или назначени с решение или по предложение на български държавен орган;

32. ръководителите на задграничните представителства на Република България;
33. българските граждани, които по решение или по предложение на български публични органи са членове на управителни или на контролни органи на международни организации, съфинансирани от Република България;
34. членовете на управителния съвет и на надзорния съвет на Българската банка за развитие – 6 бр.;
35. членовете на управителните и на контролните органи на Националната електрическа компания и на Българския енергиен холдинг, директорите на дирекции към Националната електрическа компания, членовете на управителни и на контролни органи на дъщерни дружества на Българския енергиен холдинг;
36. председателите на политическите партии, получаващи държавна субсидия, техните заместници и лицата, които съгласно устава представляват политическата партия;
37. членовете на ръководните и на контролните органи на Българския червен кръст;
38. ръководителите на бюджетни организации или други оправомощени длъжностни лица, които изпълняват функции на органи за финансово управление и контрол на средства от Европейския съюз и свързаното с тях национално финансиране или чужди средства съгласно разпоредбите на Закона за публичните финанси;
39. лицата, упълномощени по реда на Закона за обществените поръчки от публични възложители, които са задължени лица по този закон, да организират и да провеждат процедурите за възлагане на обществени поръчки и да сключват договорите;
40. председателят на Българската академия на науките, ректорите на държавните висши училища и началниците на военните академии и на висшите военни училища;
41. управителите и изпълнителните директори на лечебните заведения за болнична помощ, които се финансират от бюджета на Националната здравноосигурителна каса и/или от държавния или общинския бюджет;
42. членовете на управителните съвети на държавните предприятия по Закона за горите и директорите на държавните горски и ловни стопанства;
43. изпълнителният директор и ръководителите на териториалните поделения на Държавно предприятие „Фонд затворно дело“ – 14 бр.;
44. членовете на управителния съвет и изпълнителният директор на държавно предприятие „Български спортен тотализатор“ – 5 бр.

Други лица, заемащи публични длъжности, по отношение на които се прилагат отделни глави от законопроекта:

1. служителите в Администрацията на Президента, на органите на законодателната и съдебната власт, на органите на изпълнителната власт, в това число на

териториалните звена, служителите в местната администрация, служителите в администрацията на органи, създадени със закон, с изключение на служителите, които заемат технически длъжности;

2. представителите на държавата или на общините в органите на управление или контрол на търговски дружества с държавно или общинско участие в капитала или на юридически лица с нестопанска цел, когато не попадат в обхвата на чл. 6, ал. 1 от законопроекта;

3. управителите и членовете на органите на управление или контрол на общински или държавни предприятия и ръководителите на техните териториални поделения, както и на други юридически лица, създадени със закон, с акт на държавен орган или на орган на местно самоуправление, когато не попадат в обхвата на чл. 6, ал. 1 от законопроекта;

4. съветниците и експертите към политическите кабинети;

5. кметовете на кметства, кметските наместници и секретарите на общините;

6. съдиите по вписванията и държавните съдебни изпълнители.

- Всички български граждани, доколкото имат досег с дейността на органите, чиито служители попадат в обсега на законопроекта, и са засегнати по негативен начин от явлението корупция.

- Българският бизнес, доколкото нивото на корупцията има пряко отношение към стопанската инициатива.

- Чуждестранните инвеститори, доколкото нивото на корупцията има пряко отражение върху инвестиционния климат в страната.

3.2. Заинтересовани страни, дефинирани за целите на последващата оценка на въздействието на ЗПКОНПИ

За целите на настоящата последваща оценка е събрана информация (чрез национално представително проучване) за отношението на пълнолетното българско население към проблема с корупцията в страната и към изработените законови механизми за справянето с проблема. Основното допускане е, че заинтересовани от намаляването на корупцията по високите етажи на властта, са всички български граждани.

III. Дефиниране на стратегически и оперативни цели, както и средства за тяхното постигане, за целите на последващата оценка на въздействието

За целите на последващата оценка на въздействието на ЗПКОНПИ е дефинирана следната стратегическа цел на закона:

Стратегическа цел:
Ограничаване на корупцията сред лица, заемащи висши публични длъжности, до социално приемливи граници

Оперативните цели, степента на постигането на които ще бъде обект на анализ на настоящата последваща оценка, са:

Оперативни цели:

I. Централизиране на дейностите по противодействието на корупцията, предотвратяването и установяването на конфликта на интереси и отнемането на незаконно придобитото имущество в единен орган за превенция и противодействие на корупцията, конфликта на интереси и незаконното придобиване на имущество. Инструменти за постигане на целта:

1. Уреждане на правния статут на единен независим антикорупционен орган.
2. Създаване на условия за отчетност, публичност и прозрачност в дейността на органа (вкл. създаване на ясни правила за взаимодействие между публичния и частния сектор и структурите на гражданското общество).
3. Регулиране на статута на служителите, натоварени с дейности по превенция и противодействие на корупцията (вкл. изграждане на система за проверка на интегритета на служителите, ангажирани в антикорупционния орган).
4. Концентриране на дейността на Комисията върху лицата, заемащи висши публични длъжности.

II. Създаване на условия за намаляване на корупцията чрез синхронизиране на дейностите на институциите, натоварени със задачи по превенция и противодействие на корупцията, конфликта на интереси и незаконното придобиване на имуществото. Инструменти за постигане на целта:

1. Задаване на ясни задачи и отговорности на институции, специално натоварени с функции по превенция и противодействие на корупцията, конфликта на интереси и незаконното придобиване на имущество (вкл. синхронизиране на функциите по проверка на декларациите, установяването на конфликт на интереси и последващия анализ на възможните корупционни рискове; регулиране на механизмите за контрол, анализ и оценка на предприетите антикорупционни мерки).
2. Реформа на декларациите за имотно състояние и конфликт на интереси чрез разширяване обхвата на декларираните обстоятелства, включване на допълнителни критерии за икономическа зависимост и свързани лица (в това число лицата във фактическо съпружеско съжителство), както и ясно формулиране и подробни указания за конкретните обстоятелства, които следва да бъдат декларирани.
3. Постигане на необходимата публичност и осигуряване на възможност за проверка на имуществото на лицата, които имат решаващи функции при разходване на значителни публични ресурси и при които е налице повишен корупционен риск.
4. Усъвършенстване на уредбата в частта за конфликта на интереси посредством концентриране на КПКОНПИ върху лицата, заемащи висши публични длъжности.
5. Въвеждане на система от санкции с реален възпиращ ефект.

III. Създаване на ясни правила за взаимодействие между гражданите и институциите при информация за случаи на корупция, включително осигуряване на защита на лицата, подаващи сигнали за случаи на корупция и конфликт на интереси. Инструменти за постигане на целта:

1. Усъвършенстване на нормативните и вътрешно институционалните правила, гарантиращи защита на лица, подали сигнали за корупция.

IV. Последваща оценка на въздействието на ЗПКОНПИ

На първо място в настоящата последваща оценка ще бъде разгледана степента на постигане на оперативните цели. Допускането е, че степента на изпълнение на оперативните цели, от една страна, ще предпостави и степента на изпълнение на стратегическата цел, а от друга – ще направи възможно дефинирането на конкретни препоръки за нормативни и други промени, във връзка с по-доброто постигане на основната цел на закона.

Използваните в анализа на оперативните цели резултати от мнението на заинтересованите страни ще се анализират по-скоро като отправен индикатор за бъдещи анализи, колкото като оценка на ефекта от изпълнението на целите.

1. Степен на постигане на оперативна цел I: Централизиране на дейностите по противодействието на корупцията, предотвратяването и установяването на конфликта на интереси и отнемането на незаконно придобитото имущество в единен орган за превенция и противодействие на корупцията, конфликта на интереси и незаконното придобиване на имущество.

За постигане на тази оперативна цел, в ЗПКОНПИ е предвидено използването на следните **инструменти за постигане на оперативната цел:**

1. Уреждане на правния статут на единен независим антикорупционен орган.
2. Създаване на условия за отчетност, публичност и прозрачност в дейността на органа (вкл. създаване на ясни правила за взаимодействие между публичния и частния сектор и структурите на гражданското общество).
3. Регулиране на статута на служителите, натоварени с дейности по превенция и противодействие на корупцията (вкл. изграждане на система за проверка на интегритета на служителите, ангажирани в антикорупционния орган).
4. Концентриране на дейността на Комисията върху лицата, заемащи висши публични длъжности.

Инструмент 1. Уреждане на правния статут на единен независим антикорупционен орган.

Индикатори за непосредствен резултат		
Индикатор	Към май, 2019 г.	Забележка
Създаден единен антикорупционен орган (КПКОНПИ)	Да	
Избрани председател, зам.-председател и трима членове на КПКОНПИ	5	
Брой служители в КПКОНПИ	319 (Към 31.12.2018 г. в Комисията са заети 319 лица от утвърден щат от 482 щатни бройки)	<i>Източник:</i> Доклад за дейността на КПКОНПИ за 2018 г.
Утвърден Правилник за устройството и дейността на Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество и на нейната администрация (ПУДКПКОНПИНА)	Да	Обн. ДВ, бр. 55 от 3 юли 2018 г., изм. и доп. ДВ. Бр. 89 от 26 октомври 2018 г.
Стратегически план на КПКОНПИ за периода 2019-2021 г., представляващ основен документ за определяне на приоритетите на Комисията за посочения период.	Да	КПКОНПИ

Индикатори за непосредствен резултат		
Индикатор	Към април, 2019 г.	Забележка
Оперативен план на КПКОНПИ за 2019 г., разработен в съответствие със Стратегическия план на КПКОНПИ за периода 2019-2021 г. и определящ конкретните дейности на Комисията по изпълнение на поставените цели	Да	КПКОНПИ
Стратегия за управление на риска на КПКОНПИ, разработена на основание чл. 12, ал. 3 от Закона за финансовото управление и контрол в публичния сектор	Да	КПКОНПИ
Утвърдени Правила за провеждане на проверки за почтеност на служителите на КПКОНПИ	Да	Приети с решение на Комисията от 01.08.2018 г.
Брой извършени проверки за почтеност на служителите на КПКОНПИ	Всички служители	Източник: Доклад за дейността на КПКОНПИ за 2018 г.
Брой служители на КПКОНПИ, участвали в обучения за повишаване на професионалните качества на служителите.	Над 2/3 от служителите в КПКОНПИ (участвали в 86 обучения)	Източник: КПКОНПИ

Индикатори за непосредствен резултат		
Индикатор	Към май, 2019 г.	Забележка
Утвърдена Наредба за специфичните изисквания за постъпване на държавна служба в дирекцията по глава девета: „Противодействие на корупцията чрез разкриване на прояви на лица, заемали висши публични длъжности“ от закона	Да	Обн. ДВ, бр. 67 от 14.08.2018 г.
Предоставен ежегоден доклад за дейността на Комисията на Народното събрание, на президента и на Министерски съвет в срок до 31 март	Да	

1.1. Създаване на предпоставки за независимост на единния антикорупционен орган

С влизането в сила на ЗПКОНПИ на 19.01.2018 г. е създаден единен антикорупционен орган, а именно: Комисия за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество (КПКОНПИ). В доклада на ЕК от края на 2018 г., създаването на КПКОНПИ е характеризирano като „значителен напредък“ в борбата с корупцията по високите етажи на властта в страната.²⁵

Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество се състои от председател, избран от Народното събрание по предложение на народните представители, от заместник-председател и трима членове, избирани от Народното събрание, по предложение на председателя на Комисията, съгласно приети от Народното събрание процедурни правила.²⁶

Предпоставки за независимостта на Комисията:

- предоставените със закона права, осигуряващи ѝ свобода в избора на форми на взаимодействие с останалите държавни институции и с обществеността;
- финансовата самостоятелност на Комисията, произтичаща от факта, че тя е първостепенен разпоредител с бюджетни кредити;
- предоставената ѝ възможност да приема правилник за организацията и дейността си;
- законовото ограничаване на броя на мандатите на председателя, заместник-председателя и членовете на Комисията до един. В доклада на Асоциация „Прозрачност без граници“ се посочва, че *„от една страна това обстоятелство създава предпоставки да не бъде използвано като инструмент за натиск върху членовете на комисията при евентуален стремеж за нов мандат...“*²⁷;
- продължителността на мандата на КПКОНПИ (шест години) – *„условие за относителна стабилност и непрекъсваемост на работата на Комисията през този период“*²⁸.

²⁵ Доклад на комисията до Европейския парламент и Съвета относно напредъка на България по механизма за сътрудничество и проверка https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/progress-report-bulgaria-com-2018-850_bg.pdf, стр. 11

²⁶ Процедурни правила за условията и реда за предлагане на кандидати, представяне и публично оповестяване на документите, изслушване на кандидатите в Комисията за борба с корупцията, конфликт на интереси и парламентарна етика и за избор на заместник-председател и трима членове на Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество. <https://www.parliament.bg/pub/cW/20180322035410DOC220318-005.pdf>

²⁷ Кашукеева-Нушева, В, Катя Христова-Вълчева, Калин Славов, „Противодействие на корупцията – 2018. Обществени очаквания и постигнати резултати“, стр. 12

²⁸ Пак там, стр. 12

Един от основните фактори, обуславящи възможността КПКОНПИ да бъде конструирана като независим орган, е процедурата по избор на нейното ръководство и състав.

Предимства и недостатъци на новата процедура по избора на председател, заместник-председател и състав на КПКОНПИ, спрямо процедурите по избор на предходни антикорупционни звена:

	
- Публично оповестяване на документите по избора; - Публично изслушване на кандидатите за председател, заместник-председател и членове на Комисията; - Възможността юридически лица с нестопанска цел, висши училища и научни организации да предоставят становища и да задават въпроси към кандидатите.	- Зависимост на избора от една институция - Народното събрание; - Номиниране на членовете на КПКОНПИ от Председателя на Комисията, лишаващо Народното събрание от възможността да предложи други кандидати.

Доколкото Комисията е създадена и действа сравнително отскоро (правилникът за дейността на КПКОНПИ е обнародван през юли, 2018 г.), точна оценка за нейната независимост към настоящия момент трудно може да бъде извършена. Този факт е отбелязан и в доклада на ЕК от ноември 2018 г.: „...за новото ръководство ще бъде важно да си изгради репутация на независимост и безпристрастност при управлението на дейностите на агенцията. Основно предизвикателство за новата агенция ще бъде да организира ефективно упражняването на големите си по обхват правомощия, простиращи се от превенция до дейности, свързани с разследване и конфискация на имуществото. Ще бъде важно да се гарантира, че се обръща необходимото внимание на всички направления на работата в рамките на общ стратегически подход, като същевременно се запазва ясно разграничение между задачите, когато това е необходимо. Отделно предизвикателство в този контекст ще бъде необходимостта от ефективна и прозрачна комуникация с обществеността относно различните роли на агенцията с цел да се изгради обществено доверие в нейната независимост и да се избегне объркване на ролите.“²⁹

²⁹ Пак там, стр. 10

Позиции по процедурата за избор на Председател, заместник-председател и членове на КПКОНПИ, отразяващи основните елементи от процедурата, подложени на съдържателни забележки:

➤ **Румен Радев, президент на Република България** – „В чл. 8, ал. 3 и 4 не се съдържат достатъчно гаранции за професионална компетентност на заместник-председателя и членовете на Комисията. Изискуемият 5-годишен професионален стаж е по-малък от стажа, изискван за главния секретар и директорите на дирекции в администрацията на досегашната Комисия за отнемане на незаконно придобито имущество. Освен това за членовете на Комисията в чл. 8, ал. 4 не е предвидено професионалното направление на магистърската им степен, което би позволило избирането на лица без познания в сферите на компетентност на Комисията. Това поражда основателно съмнение, че изборът ще бъде повече политически, отколкото въз основа на критерия „високи професионални качества“. Прецизната уредба е от изключително значение предвид разнородния характер на материите, по които ще се произнася Комисията, и обстоятелството, че предвид чл. 13, ал. 2 мнозинството при вземане на решения ще се формира именно от тези членове. Озадачаващо е, че законът не предвижда за членовете на Комисията проверка за почтеност, каквато има за служителите в администрацията ѝ, нито посочва нейното неуспешно преминаване като основание за освобождаване на член на Комисията. По този начин изискуемите по чл. 8, ал. 2 - 4 високи нравствени качества остават само с декларативен характер, защото липсва механизъм за установяването им.

Считам за неподходящо заместник-председателят и членовете на Комисията да се избират по предложение на нейния председател, тъй като по този начин целият състав ще бъде доминиран от мнозинството в парламента, а не от цялото народно представителство. Освен това отсъствието на конкретика в чл. 17, ал. 2 от приетия закон – каква точно информация може да се иска от членовете на Комисията при явяването им в Народното събрание, създава опасност от намеса на народните представители в текущи проверки на Комисията. Така се увеличава възможността от политическо влияние в дейността на Комисията, която законът по никакъв начин не прегражда“³⁰

³⁰ Мотиви за връщане за ново обсъждане в Народното събрание на Закона за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество, приет от 44-то Народно събрание на 20 декември 2017 г.: <https://www.president.bg/news4154/prezidentat-ruмен-radev-nalozhi-veto-varhu-zakona-za-protivodeystvie-na-korupsiyata-i-za-otnemane-na-nezakonno-privobitoto-imushtestvo.html>

➤ **Европейската комисия** – в доклада на Европейската комисия относно напредъка на България по механизма за сътрудничество и проверка от 13 ноември 2018 г. е посочено, че въпреки, че е извършена по прозрачен начин, предвидената в закона процедура, води до противоречия, защото изборът на ръководството на КПКОНПИ става с обикновено мнозинство в Народното събрание;

➤ **фондация „Антикорупционен фонд“** – още при обсъждането на законопроекта, в становище по проекта на ЗПКОНПИ е изразено мнение, че „...предложената процедура за избор на председател и членове на комисията съдържа един изначален дефект – избор с обикновено мнозинство от Народното събрание, което позволява управляващото мнозинство да получи пълна доминация в състава на органа. За да се преодолее този дефицит са възможни алтернативни решения в две посоки: 1) изборът да се извършва с квалифицирано мнозинство – 2/3 или 3/5 от всички народни представители – това предполага постигане на висока степен на съгласие около кандидати, които имат безспорни професионални качества и интегритет, признати отвъд политическите разделения; 2) изборът на членове да се извършва от различни конституционни органи – от НС, от президента и от Министерския съвет, каквато е практиката в други съществуващи органи (КОНПИ, КПУКИ, Комисия за защита от дискриминация). По този начин ще се гарантира по-висока независимост на органа от временната политическа конюнктура.“³¹;

➤ **Български институт за правна инициатива** – „Изборът на състава на Комисията в предлагания законопроект е изцяло „заклучен“ в Народното събрание“. Ако справянето с и противодействието на корупцията се възприема като държавен приоритет, то би следвало и органът, който е водач в това отношение да се избира с участието на институции от различните власти. От разгледаните по-горе държави няма такава, в която изборът/назначението на лицето управляващо съответния антикорупционен орган да се осъществява само от една институция. В Латвия например, правителството обявява открит конкурс за позицията на ръководител на Бюрото за превенция на корупцията; специална комисия извършва оценка на кандидатите, на чиято база предлага на парламента съкратен списък, от който парламентът избира. В Полша Председателят на Бюрото се назначава от министър-председателя на страната като работата му подлежи на контрол от страна на парламента. В Словения се създава изборна комисия, в чийто състав влизат представители на всички власти и на неправителствения сектор като работата ѝ се

³¹ <https://www.parliament.bg/pub/cW/20171124020935PG-733-00-33.21.11.17.%20%D0%A1%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%89%D0%B5%20%D0%90%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D1%80%D1%83%D0%BF%D1%86%D0%B8%D1%8F.pdf>

организира от администрацията на Президента. В Австрия Директорът на държавната агенция се назначава от Министъра на вътрешните работи след консултации с Председателя на Конституционния съд, Председателя на Върховния административен съд и Председателя на Върховния съд“.³²

➤ Асоциация „Прозрачност без граници“ – „За разлика от предишните процедури, при които съставът на антикорупционните органи се формира въз основа на решения на три институции – Народно събрание, Министерски съвет и президент, сегашната процедура се характеризира със (1) силна зависимост на избора от решението на една институция, съответно на управляващото парламентарно мнозинство, както и с (2) обвързаност на избора на членове в зависимост от предложението на нейния председател. Въпреки че изтъкнатият мотив е създаването на условия за екипен принцип в работата на КПКОНПИ, номинирането на членовете на Комисията от председателя лишава Народното събрание от инициатива за номиниране на алтернативни кандидати и по същество се превръща във фактор, който ограничава степента на независимост на членовете на Комисията“.³³

1.2. Създаване на условия за съставяне на единен антикорупционен орган

Комисията обединява дейностите, свързани с борбата с корупцията, на няколко държавни органи и институции. КПКОНПИ е правопреемник на:

- Комисията за отнемане на незаконно придобито имущество;
- Комисията за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност;
- активите, пасивите, архива, информационния ресурс, правата и задълженията на Комисията за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси;
- съответната част от активите, пасивите, архива, правата и задълженията на Сметната палата, свързани с дейността по отменения Закон за публичност на имуществото на лица, заемащи висши държавни и други длъжности;
- активите, пасивите, архива, информационния ресурс, правата и задълженията на Центъра за превенция и противодействие на корупцията и организираната престъпност;
- съответната специализирана дирекция от Държавна агенция „Национална сигурност“ за противодействие на корупционни прояви сред лицата, заемащи висши държавни длъжности.

³² http://www.bili-bg.org/12/833/news_item.html?fbclid=IwAR2HxE9bv8OxxDWyN_TLz0GUzP215VBEfatXV6lrD460TUnpAAWLfbZ1YIc

³³ Кашукеева-Нушева, В, Катя Христова-Вълчева, Калин Славов, „Противодействие на корупцията – 2018. Обществени очаквания и постигнати резултати“, стр. 15

Разпоредбите на ЗПКОНПИ осигуряват нормативната база за интегрирането на основните функции, правомощия и ресурси, с които са разполагали до момента на влизането в сила на закона основните звена, натоварени с функции и правомощия във връзка с превенцията и предотвратяването на корупцията в България. Съществен елемент, отбелязан в съществуващите аналитични материали, разглеждащи процесите по противодействие и превенция на корупцията в страната след влизането в сила на ЗПКОНПИ, е *„извеждането на преден план на функцията по превенция на корупцията, включването на функцията по разследване на корупционни престъпления, както и установяването на основания за производство по отнемане на незаконно придобито имущество, което е резултат от корупционни действия“*³⁴

Правомощията на КПКОНПИ включват³⁵:

1. превантивни дейности по реда на глава четвърта от ЗПКОНПИ („Превенция на корупцията“);
2. събиране, анализиране и проверка на сведения при или по повод информация за прояви на корупция на лица, заемащи висши публични длъжности;
3. извършване на проверка и анализ на декларациите за имущество и интереси на лицата, заемащи висши публични длъжности;
4. установяване конфликт на интереси на лица, заемащи висши публични длъжности; изслушване или изискване да бъде предоставена информация по отношение на проверките, свързани с установяване на конфликт на интереси ;
5. проверки на сигнали във връзка с декларациите за несъвместимост на лицата, заемащи висши публични длъжности, и сезиране органа по избора или назначаването за предприемане на съответни действия;
6. извършване на проверки на имущественото състояние, приемане на решения за удължаване на проверките в предвидените от закона случаи и решения за прекратяване на проверката;
7. образуване на производства за отнемане на незаконно придобито имущество, което включва внасяне в съда на искане за налагане на обезпечителни мерки и на иск за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество;
8. право на отказ да образува производство за отнемане на незаконно придобито имущество;

³⁴ Пак там, стр. 12

³⁵ Пълните правомощия на КПКОНПИ са описани в чл. 9 от Правилник за устройството и дейността на КПКОНПИ и на нейната администрация, <http://www.ciaf.government.bg/web/attachments/Page/29/2994/5bee77d04781f.pdf>

9. право да прекратява проверки по чл. 107, ал. 2 от ЗПКОНПИ или да удължава срока на проверките;

10. право да прекратява производства за отнемане на незаконно придобито имущество и да сключва спогодби по ЗПКОНПИ;

11. приемане на правила за провеждане на проверките за почтеност на служителите на Комисията и организиране на тяхното провеждане;

12. утвърждаване на образци на декларациите по чл. 35, ал. 1, т. 2 и 4³⁶.

Законът за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество задава правната рамка, необходима за конструирането на КПКОНПИ като единен антикорупционен орган като създава необходимите предпоставки за изпълнение на функциите на КПКОНПИ по превенция и противодействие на корупцията сред лица, заемачи висши публични длъжности.

³⁶ Лицата, заемачи висши публични длъжности, с изключение на тези, задължени по Закона за съдебната власт, подават декларация за несъвместимост; декларация за имущество и интереси; декларация за промяна в декларираните обстоятелства в декларацията по т. 1; декларация за промяна в декларираните обстоятелства в декларацията по т. 2 в частта за интересите и за произхода на средствата при предсрочно погасяване на задължения и кредити.

Инструмент 2: Създаване на условия за отчетност, публичност и прозрачност в дейността на органа (вкл. създаване на ясни правила за взаимодействие между публичния и частния сектор и структурите на гражданското общество).

1. Прозрачност на дейността на КПКОНПИ

Законът за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество регулира задължителните елементи по отношение на прозрачността на КПКОНПИ във връзка с дейността ѝ по превенция и противодействие на корупцията.

1.1. Нормативни изисквания по отношение на прозрачността в дейността и отчитането на резултатите от дейността на КПКОНПИ

1.1.1. Отчетност

Нормативни изисквания по отношение на отчетността на КПКОНПИ

Законът за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество урежда процесите по отчетността на КПКОНПИ като се следва установената практика в българското законодателство, регламентиращо статута и дейността на независимите контролни институции (ЗПУКИ (отм.) и др.).

В чл. 17 и чл. 18 от ЗПКОНПИ са разписани изискванията, свързани с контрола върху дейността на Комисията и отчитането на резултатите в изпълнение на заложените в закона правомощия. Според разпоредбите на чл. 17 Народното събрание осъществява контрол върху дейността на Комисията, като *„членовете на Комисията са длъжни при покана да се явят в Народното събрание и да предоставят исканата информация“* (чл. 17, ал. 2). ЗПКОНПИ урежда и контрола върху дейността на Комисията по глава девета от закона, като е посочено, че той се осъществява от Националното бюро за контрол на специалните разузнавателни средства и от специализираната постоянна комисия на Народното събрание при условията и реда на Закона за специалните разузнавателни средства.

В чл. 18, ал 1 и 2 от ЗПКОНПИ се въвежда изискването:

- Комисията ежегодно до 31 март да представя в Народното събрание доклад за дейността си;
- В същия срок докладът да бъде предоставян и на президента на републиката, и на Министерския съвет, както и задължението докладът да се публикува на интернет страницата на Комисията.

В изпълнение на посоченото законово изискване, докладът за дейността на КПКОНПИ за 2018 г. е внесен в Народното събрание през март 2019 г. В доклада е посочено, че той е предоставен на президента на Република България и на Министерския съвет.

Изготвеният от Комисията доклад е публикуван на интернет страницата на КПКОНПИ³⁷, в раздел „Прозрачност“.

Докладът за дейността на КПКОНПИ за 2018 г. съдържа 67 страници и е структуриран в следните раздели:

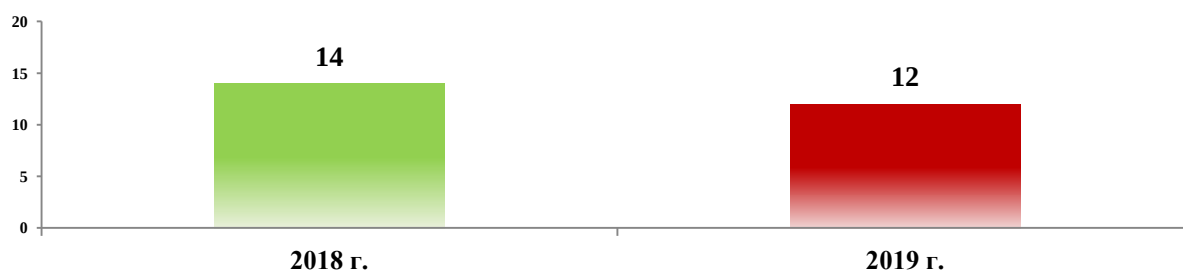
1. Цел;
2. Правомощия;
3. Управление и организация на КПКОНПИ;
4. Дейности на КПКОНПИ;
5. Взаимодействие между структурните звена и специализирани дирекции в КПКОНПИ;
6. Сътрудничество и взаимодействие с други ведомства и организации;
7. Публичност и прозрачност.

Други нормативни изисквания във връзка с прозрачността на дейността на Комисията.

Неразделна част от процеса на отчитане на резултатите от дейността на Комисията е:

1) участието на представители на Комисията в международни форуми, конференции, срещи, семинари и обучения.

За периода на действието на КПКОНПИ, нейни представители са взели участие в общо 26 подобни събития, разпределени както следва:

2) информацията, която Комисията предоставя на медиите и гражданите във връзка с дейността си.

³⁷ <http://www.ciaf.government.bg/web/attachments/Page/56/3148/5c828fe972bb5.pdf>

В „Раздел VII. Публичност и прозрачност“ от доклада на Комисията за 2018 г. е посочено, че за отчетния период са публикувани „66 съобщения за медиите по различни теми. Организиран са пресконференции с участието на членове на Комисията, както и съвместна пресконференция с Прокуратурата“;

1. 2. Публичност на дейността на КПКОНПИ

Законът за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество въвежда задължителни изисквания за публикуване на интернет страницата на КПКОНПИ на информация, поддържането на регистри и др. във връзка с осигуряването на достъп до данните на широката общественост и медиите, както и с гарантирането на прозрачност в дейността на Комисията.

Изискване, регламентирано в ЗПКОНПИ	Изпълнение на изискването	Забележка
Чл. 13. ал. 3 Решенията на Комисията по ал. 1, т. 4 ³⁸ и мотивираните откази по ал. 1, т. 8 ³⁹ се публикуват незабавно на интернет страницата на Комисията при спазване изискванията за защита на личните данни и на Закона за защита на класифицираната информация.	Да http://www.ciaf.government.bg/pages/view/resheniya-na-konpi-po-chl-13-t-3-69/	На интернет страницата на КПКОНПИ са публикувани: 1. Решения за установяване конфликт на интереси съгласно чл.13, ал.1, т.4 от ЗПКОНПИ (вкл. прекратени производства, решения по §5 ал.1 и архив на КПУКИ); 2. Решения на КПКОНПИ по чл.13, ал.1, т.8 (отказ за образуване на производство).
Чл. 13. ал. 4 Комисията публикува на интернет страницата си всички решения на съда по съдебните дела, по които тя участва, включително и невлезлите в сила и подлежащи на обжалване, а така също и определенията за прекратяване на съдебни производства, включително и невлезлите в сила.	Да http://www.ciaf.government.bg/pages/view/resheniya-33/ http://www.ciaf.government.bg/pages/view/resheniya-chl-13-al-1-t-4-218/	1. Съдебни решения: Статистически данни за периода 01.01.2006 г. – 31.12.2018г.-обезпечено имущество; Статистически данни за периода 01.01.2006 г. – 31.12.2018 г. – отнето имущество; Статистически данни 01.01.2006 г. – 31.12.2018 г. – внесени иски за отнемане. 2. Решения по съдебни дела за отнемане на имущество съгласно чл.13, ал.4 от ЗПКОНПИ.

³⁸ Чл. 13, ал. 1, т. 4: установява конфликт на интереси на лица, заемащи висши публични длъжности; изслушва или изисква предоставянето на информация по отношение на проверките, свързани с установяване на конфликт на интереси;

³⁹ ал. 1, т. 8: отказва образуване на производство за отнемане на незаконно придобито имущество;

Изискване, регламентирано в ЗПКОНПИ	Изпълнение на изискването	Забележка
Чл. 15. ал 8 Проверките за почтеност се осъществяват по правила, приети от Комисията, като те задължително включват проверка на обстоятелствата, които се декларират по реда на този закон. Правилата се публикуват на интернет страницата на Комисията	Да http://www.ciaf.government.bg/web/attachments/Page/244/2913/5bb470ab1d1c6.pdf	
Чл. 18. (1) Комисията ежегодно до 31 март представя в Народното събрание доклад за дейността си. (2) В същия срок докладът се предоставя и на президента на републиката, и на Министерския съвет и се публикува на интернет страницата на Комисията.	Да http://www.ciaf.government.bg/pages/view/godishni-dokladi-56/	
Чл. 40. ал. 2 В двумесечен срок от изтичане на сроковете по чл. 38⁴⁰ и 39 Комисията публикува на интернет страницата си декларациите на лицата, заемащи висши публични длъжности, и списък на лицата, които не са подали декларации в срок.	Да https://register.cciaf.bg/2018/index.html	

⁴⁰ Чл. 38. (1) Декларация за имущество и интереси се подава:

1. в едномесечен срок от заемането на висшата публична длъжност; 2. ежегодно до 15 май - за предходната календарна година; 3. в едномесечен срок от освобождаване на длъжността; 4. в едномесечен срок от изтичането на една година след подаване на декларацията по т. 3. (2) В срок до един месец от подаването на декларация за имущество и интереси съответното лице може да направи промяна в декларацията си, когато това се налага за отстраняване на непълноти или грешки в декларираните обстоятелства. **Чл. 39.** Лицата, заемащи висши публични длъжности, подават декларации по чл. 35, ал. 1, т. 3 и 4 в едномесечен срок от настъпване на промяната.

Изискване, регламентирано в ЗПКОНПИ	Изпълнение на изискването	Забележка
Чл. 42. (1) Всяко лице има право на достъп до данните от регистрите по чл. 169, ал. 1.⁴¹ (2) (Изм. - ДВ, бр. 17 от 2019 г.) Достъпът се осигурява чрез интернет страницата на Комисията, съответно на органа по избора или назначаването, при спазване на изискванията за защита на личните данни.	Да https://register.caciaf.bg/2018/index.html	
Чл. 46. (1) При установено несъответствие Комисията уведомява съответното лице и му дава 14-дневен срок за отстраняване на непълнотите и грешките в декларираните обстоятелства. Отстраняването на непълнотите и грешките се извършва по реда за подаване на декларация. (2) При установено несъответствие при проверка на декларациите Комисията публикува на интернет страницата си заключенията за лицата, при които е установено несъответствие в декларациите, което не е отстранено в срока по ал. 1.	Не http://www.ciaf.government.bg/pages/view/zakluchenija-za-nesyotvetstvie-199/	Последният достъпен документ на страницата на КПКОНПИ е: „Списък на лица по чл.2, ал.1 от ЗПИЛЗВДД с ежегодна декларация или уведомление, подадени през 2017 г., както и на лица с встъпителни и финални декларации през периода от 01.01-10.11.2017, за които проверката е приключила със заключение за несъответствие“.

⁴¹ Чл. 169. (1) Комисията води и поддържа следните електронни публични регистри:

1. за декларациите на лицата, заемащи висши публични длъжности;
2. за влезлите в сила решения за установяване на конфликт на интереси;
3. за съставените актове за установяване на административни нарушения и за влезлите в сила наказателни постановления.

Изискване, регламентирано в ЗПКОНПИ	Изпълнение на изискването	Забележка
Чл. 48. ал. 3 Председателят на Комисията утвърждава образец на сигнал, който е достъпен на интернет страницата на Комисията, както и на място.	Да http://www.ciaf.government.bg/pages/view/signal-i-195/	Образец на сигнал, утвърден от председателя на КПКОНПИ: http://www.ciaf.government.bg/web/attachments/Page/195/2342/5a73324e3adab.docx
Чл. 169. (1) Комисията води и поддържа следните електронни публични регистри: 1. за декларациите на лицата, заемащи висши публични длъжности; 2. за влезлите в сила решения за установяване на конфликт на интереси; 3. за съставените актове за установяване на административни нарушения и за влезлите в сила наказателни постановления.	Отчасти https://register.ciaf.bg/2018/index.html	На страницата на КПКОНПИ не са налични: - Изричен регистър за влезлите в сила решения за установяване на конфликт на интереси по чл. 169, ал. 1, т. 2 не съществува. Въпреки това, информацията, която следва да се съдържа в регистъра, е налична на интернет страницата на КПКОНПИ: http://www.ciaf.government.bg/pages/view/reshenija-za-ustanovjavane-konflikt-na-interesi-po-reda-na-chl-5-al-1-ot-zpkonpi-235/ - Регистър за съставените актове за установяване на административни нарушения и за влезлите в сила наказателни постановления

КПКОНПИ е изпълнила по-голяма част от задълженията си, регламентирани в ЗПКОНПИ, отнасящи се до публичността на регистрите на интернет страницата на Комисията.

Неизменна част от процеса по осигуряване на прозрачност е публикуването на нормативните документи и вътрешните актове на КПКОНПИ във връзка с изпълнението на дейността ѝ.

На интернет страницата на КПКОНПИ са публикувани основните нормативни актове, включително отменените, регулиращи процесите по превенция и противодействие на корупцията, конфликта на интереси и незаконното придобиване на имущество. Нормативните актове са лесно достъпни за потребителите, доколкото интернет в страницата на Комисията е създаден раздел „Нормативни актове“ с подраздел „Национално законодателство“, в който съответните закони са публикувани. Разделът „Нормативни актове“ е лесно достъпен за потребителите, тъй като е обособен на началната страница на сайта на Комисията.

По отношение на публикуването на вътрешните и подзаконови нормативни актове на КПКОНПИ, могат да бъдат отправени следните основни забележки:

1. по отношение на **достъпността** – документите, уреждащи дейността на КПКОНПИ, са публикувани в два подраздела на основния раздел „Нормативни актове“ на интернет страницата на Комисията, а именно: „Национално законодателство“ и „Вътрешни актове“;

2. по отношение на **пълнотата** на публикуваната информация – към началото на май 2019 г. на интернет страницата на КПКОНПИ не могат да бъдат открити следните документи, свързани с дейността на Комисията, част от които са посочени в годишния доклад за дейността на КПКОНПИ за 2018 г.:

- Наредба №1 от 1 август 2018 г. за специфичните изисквания за постъпване на държавна служба в дирекцията по глава девета „Противодействие на корупцията чрез разкриване на прояви на лица, заемащи висши публични длъжности“ от ЗПКОНПИ;
- Инструкция № 2 от 05 септември 2018 г. за взаимодействие между КПКОНПИ и прокуратурата на Република България за изпълнение на дейностите по Глава девета от органите по чл. 16, ал. 2 от ЗПКОНПИ;
- Вътрешни правила за условията и реда за предоставяне на достъп до обществена информация от КПКОНПИ.

Препоръки към КПКОНПИ по отношение на публичността:

1. Интернет страницата на КПКОНПИ да се доразработи така, че да осигурява по-лесен достъп на потребителите до информацията от гледна точка на структуриране на разделите на страницата и на информацията, която се съдържа в тях.

2. На интернет страницата на КПКОНПИ да бъдат публикувани всички подзаконови и вътрешни актове на КПКОНПИ, а тези, които са с гриф за сигурност и не подлежат на публикуване, да бъдат изведени само със съответните заглавия, както са посочени в годишния доклад за дейността на КПКОНПИ за 2018 г.

3. Препоръчително е на интернет страницата на КПКОНПИ да бъде публикуван списък на информацията, която следва да е публична, съобразно разпоредбите на ЗПКОНПИ. По този начин, потребителите на информацията ще бъдат информирани за това коя част от дейността на Комисията и събираната и анализирана от нея информация следва да бъде публична, и коя – не. Доколкото декларациите на лицата, заемащи висши публични длъжности, предизвикват най-сериозен интерес от широката общественост, следва да се посочи какви са задълженията на КПКОНПИ по отношение на осигуряване на публичността на декларациите и какви са законовите ограничения пред публикуването на цялата декларирана информация (включително ограниченията пред Комисията по отношение на осигуряване на публичност на информацията, съдържаща се в декларациите на лицата, заемащи висши публични, когато деклараторът изрично е посочил, че не желае да бъде публикувана информацията за лице, с което се намира във фактически съжителство на съпружески начала).

4. Въпреки че ЗПКОНПИ не въвежда като задължително изискване наличието на указания, препоръчително е КПКОНПИ да разработи като отделен документ единни указания за попълване на декларациите, с които да бъде запозната широката общественост. Разработването на единни указания ще постигне няколко основни цели:

- ще улесни задължените лица при попълване на Декларациите, според изискванията на закона (към момента част от указанията се съдържат в самите декларации, а друга – в раздел „Често задавани въпроси“ на интернет страницата на КПКОНПИ);
- ще минимизира противоречията, възникващи в публичното пространство, относно това каква информация следва задължително да се съдържа в съответните декларации. Към момента, по-голяма запознатост с указанията към задължителните за деклариране обстоятелства имат групите, задължени да декларират съответните обстоятелства.

2. Създаване на ясни правила за взаимодействие между КПКОНПИ, публичния и частния сектор и структурите на гражданското общество

В чл. 14, ал. 1, т. 10 от ЗПКОНПИ е записано „(Председателят на Комисията) *осъществява сътрудничество с чуждестранни и международни институции и български и чуждестранни неправителствени организации.*“

В чл. 12, ал. 1, т. 11 от приетия от Комисията „Правилник за устройството и дейността на Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество и на нейната администрация“ са разписани задълженията на председателя на Комисията във връзка с взаимодействието на антикорупционния орган и други организации, а именно „(Във връзка с правомощията по чл. 14, ал. 1 от Закона за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество председателят на комисията) *осъществява сътрудничество с чуждестранни и международни институции и български и чуждестранни неправителствени организации.*“⁴²

В своята дейност Комисията е предприела конкретни действия за установяване на сътрудничество под формата на подписани споразумения и меморандуми с 48 държавни институции, висши учебни заведения, браншови организации, банки, музеи и библиотеки, институти на БАН и др. Сътрудничеството е свързано с превенцията на корупцията и е най-вече за ползване на отдалечена информация, извършване на справки и съхранение и управление на обезпечено имущество.

В отчетът на КПКОНПИ за 2018 г. е отбелязано, че подписването на меморандуми и сътрудничества са израз на цялостната концепция на Комисията за съвместна работа с държавни органи и неправителствения сектор.

Важен елемент от взаимодействието с обществото е предоставената от Комисията възможност за достъп до обществена информация. На интернет страницата на КПКОНПИ е указано, че „*Всеки гражданин или юридическо лице има право да подаде заявление за предоставяне на достъп до обществена информация, създавана и съхранявана в Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество (КПКОНПИ).*“⁴³ Въпреки това, на интернет страницата на Комисията **липсват актуални** (към началото на май 2019 г.):

- Годишен отчет за 2018 година по Закона за достъп до обществена информация;
- Вътрешни правила за условията и реда за предоставяне на достъп до обществена информация от КПКОНПИ;

⁴² <http://www.ciaf.government.bg/web/attachments/Page/29/2994/5bee77d04781f.pdf>

⁴³ <http://www.ciaf.government.bg/pages/view/dostyp-do-obshtestvena-informacija-119/>

- Форми и разходи за предоставяне на достъп до обществена информация;
- Заявление за достъп до обществена информация;
- Искане за предоставяне на информация от общественния сектор за повторно използване;
- Отчети за постъпилите заявления за достъп до обществена информация;
- Списък на категориите информация, подлежаща на публикуване в интернет за сферата на дейност на КПКОНПИ.

В изпълнение на чл. 29, ал. 1 от ЗПКОНПИ, Комисията активно развива международни отношения. В доклада за дейността на КПКОНПИ за 2018 г. са отчетени 132 искания и запитвания за обмен на информация и установяване на имущество за и от Италия, Австрия, Испания, САЩ, Израел, Великобритания, Германия, Нидерландия, Сърбия, Швеция, Румъния, Белгия, Кипър, Чехия, Франция, Гърция, Литва, Молдова, Полша, Латвия, Лихтенщайн и Швейцария.

През 2018 г. в Комисията са постъпили 2 молби за осъществяване на взаимна правна помощ от Нидерландия и Белгия.

От октомври 2018 г. КПКОНПИ е член на антикорупционните мрежи Европейски партньори срещу корупцията (EPAC)/Европейска мрежа от звена за контакт срещу корупцията (EACN)⁴⁴. По този начин Комисията повишава ефективността и капацитета си за противодействие на корупцията и разширява информационната си мрежа.

Други международни институции и организации, с които Комисията активно контактува и взаимодейства са: Интерпол, Европол, КАРИН, БАМИН, АЛЕФА, АРИНСА, РРАГ, Евроджъст, Егмонт груп, РАИ, ГРЕКО, Европейски партньори срещу корупцията, Европейска мрежа от звена за контакт срещу корупцията, ОССЕ, Международния наказателен съд, Международния валутен фонд, Световната банка, Службата на ООН по наркотиците и престъпността, ОЛАФ и др.

3. Мнението на заинтересованите от закона страни за дейността на КПКОНПИ

Предвид високите обществени очаквания за резултатите от приложението на приетия през януари 2018 г. ЗПКОНПИ, от изключителна важност е функцията на КПКОНПИ по представяне на достъпен за широката общественост език на основните положения в ЗПКОНПИ, свързани с противодействието и превенцията на корупционните практики. Осигуряването на публичност на нормативната база в областта е съществена част от оценката на Комисията по отношение на прозрачността на нейната дейност.

⁴⁴ <http://www.ciaf.government.bg/news/view/kpkonpi-stana-chlen-na-epac-eacn-414/>

Важна роля в този процес са публичните изяви на членовете на Комисията, както и популяризирането на ЗПКОНПИ в медийното пространство. Извършеното онлайн проучване на представянето на проекта на ЗПКОНПИ и на самия закон в електронните медии установи висок медиен интерес към закона, който отговаря на широкия публичен интерес към процесите по превенция и противодействие на корупцията в страната.

3.1. Онлайн медийните публикации като фактор, формиращ очаквания към ЗПКОНПИ

От началото на прехода до момента корупцията е сред централните политически и социални проблеми, пред които е изправено българското общество. През последните 30 години явлението неизменно остава в центъра на общественото и медийно внимание. В обществените представи корупцията е възприемана като една от основните причини за неблагополучията не само в обществения, но и в личния живот на хората.

Според ежегодния Индекс на възприятие за корупция на Transparency International за 2018 г., България е поставена на 77 място след страни като Мароко, Южна Африка, Суринам и Тунис. За последната година страната ни е загубила 6 позиции в индекса на Transparency International. Според същия източник България е на последно място по възприятие на корупцията сред останалите страни-членки на Европейския съюз. В доклад на ЕК за 2019 г. корупцията е посочена сред основните пречки пред чуждестранните инвестиции и създаването на стабилна бизнес среда в страната.⁴⁵

Законопроектът на ЗПКОНПИ, както е записано и в мотивите към него, е изработен в отговор на препоръките на Европейската комисия (в доклада на ЕК от 25 януари 2017 г.) българското правителство да приеме нова нормативна уредба за борба с корупцията в съответствие с целите, изложени в Националната стратегия за превенция и противодействие на корупцията в Република България (2015 – 2020 г.), да осигури прилагането на тази уредба и да създаде ефективен орган за борба с корупцията. Основните цели на Националната стратегия са: до 2020 г. България да се превърне в държава, в която дребната корупция е ограничена в значителна степен до средните за ЕС равнища; корупцията по високите етажи да не остава безнаказана, антикорупционните институции да работят ефективно и да имат реален превантивен ефект върху корупционните прояви, а възприятията и опитът на граждани и фирми за нивата на корупция в България да са намалели в значителна степен.

⁴⁵ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-bulgaria_en.pdf, стр. 50

В този контекст общественото и медийно внимание е фокусирано върху ЗПКОНПИ още от самото му създаване. Подобно на други общественозначими явления, като например членството на страната ни в ЕС⁴⁶, ЗПКОНПИ е натоварен със свръхочаквания бързо и трайно да реши проблемите с корупцията. Немалка роля за установяването на подобни обществени нагласи имат медиите.

3.2. Запознатост на пълнолетните български граждани със ЗПКОНПИ

Една година след избора на пълния състав на КПКОНПИ от Народното събрание, данните от проведеното проучване сред пълнолетното население на страната отчитат сериозни резултати по отношение на запознатостта на българските граждани както със ЗПКОНПИ, така и с КПКОНПИ.

През април 2019 г. $\frac{3}{4}$ от пълнолетните български граждани са информирани за съществуването на Закон за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество. Регистрираната степен на запознатост е изключително висока, сравнена с данните от регулярните проучвания на Центъра на тема: „Правното съзнание на българските граждани“, в които регистрираме ниска запознатост на пълнолетните български граждани с основните закони в страната, включително с Конституцията на Р България (от 1990 г. досега Центърът не регистрира значително повишаване в дела на хората, които декларират, че са запознати с основния закон на страната).

Широкият обществен интерес към проблемите, свързани с корупцията в страната, предполага и високата заинтересованост към законодателството в тази област:

Чували ли сте за Закона за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество?

Запознати със ЗПКОНПИ са по-често:

- хора на възрастовата група 40-59 години;
- високообразовани респонденти;

⁴⁶ Проведените от Центъра изследвания в предприсъединителния период регистрират свръхочаквания на българите към процеса на евроинтеграция и последиците от присъединяването на страната към ЕС. През юни 2002 г., 64% от интервюираните са на мнение, че приемането на България в ЕС ще се отрази положително върху икономическото развитие на страната. В друго изследване, проведено през февруари 2005 г., 44% от респондентите очакват животът им да се подобри след като България стане член на ЕС., „Българите и ЕС – десет години след присъединяването“, НЦПИ, май 2017 г., стр. 10

- хора с висок жизнен стандарт;
- жители на големите градове на страната.

Анализът на резултатите по този показател показва, че:

- 79% от уверените, че със законови мерки могат да бъдат ограничени корупционните практики, декларират, че са информирани за приетия от Народното събрание ЗПКОНПИ;
- 91% от убедените, че дейността на КПКОНПИ ще доведе до намаляване на корупцията в България, също посочват, че са запознати с приетия ЗПКОНПИ.

Информираните за съществуването на закон, насочен към превенцията и противодействието на корупцията, се разделят на две равни групи в зависимост от степента на запознатост със закона. Половината от деклариралите информираност за закона посочват, че са чували за съществуването на нормативния акт, но не знаят нищо конкретно за него.

1/4 от пълнолетните български граждани посочват, че не са чували за съществуването на ЗПКОНПИ.

Ниска информираност за закона регистрираме по-често сред:

- хора, които не вярват, че корупцията в страната може да бъде ограничена със законови мерки;
- интервюирани, според които корупцията в страната ще се увеличава в бъдеще;
- респонденти на възраст между 18 и 39 години;
- нискообразовани български граждани;
- живеещите в селата;
- хора със стандарт на живот, по-нисък от средния за страната.

3.3. Запознатост на пълнолетните български граждани с КПКОНПИ

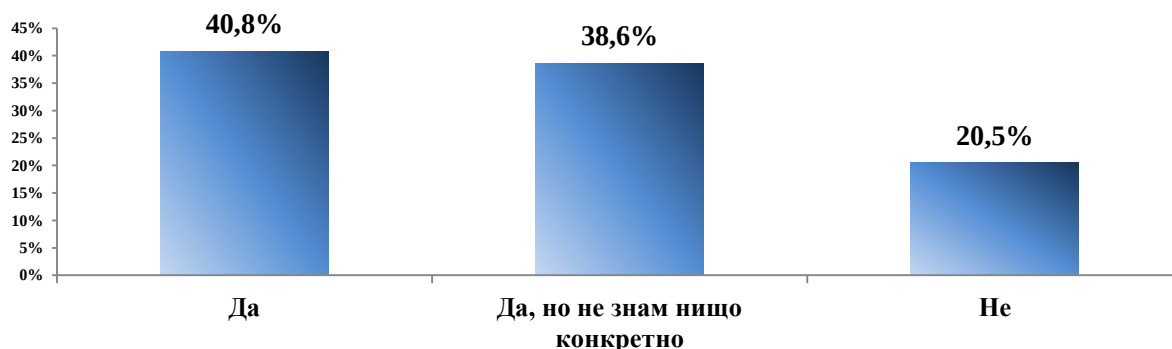
Неразделна част от оценката за публичността и прозрачността в работата на Комисията, е запознатостта на гражданите с нейното съществуване.

Сравнителният анализ на данните от проведеното проучване сред заинтересованите от закона страни показва висока информираност за съществуването на КПКОНПИ, като делът на интервюираните, които са чували за КПКОНПИ, е с 3 процентни пункта по-висок от делът на този, които са информирани за приетия от 44^{-то} Народно събрание ЗПКОНПИ. Доколкото акцентът в закона по отношение на основния орган, който ще консолидира всички дейности по превенция и предотвратяване на корупцията в страната, е поставен върху Комисията, високата запознатост за съществуването на органа е добра

изходна предпоставка за дейността му, предвид, че взаимодействието с гражданското общество е много важен фактор за успешното реализиране на политиките в тази област.

80% от пълнолетните български граждани декларират, че са чували за съществуването на КПКОНПИ (като 39% уточняват, че не знаят нищо конкретно за Комисията).

Чували ли сте за Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество?

Социално-демографският профил на информираните за съществуването на КПКОНПИ е идентичен с този на запознатите с приетия ЗПКОНПИ.

Анализът на резултатите по този индикатор показва, че запознатостта на респондентите със създадената Комисия е в пряка връзка с публичността на резултатите от дейността на КПКОНПИ:

- 87% от посочилите, че знаят за разследвания на корупционни практики, са чували и за КПКОНПИ;
- 90% от респондентите, които знаят за предприети конкретни действия за отнемане на незаконно придобито имущество през последната година, декларират, че знаят за създаването на КПКОНПИ.

Въпреки регистрираната висока познатост на Комисията, съществуват социално-демографски групи, които не знаят за създаването на единен антикорупционен орган (25% от пълнолетното население на страната) и към които следва да се насочи политиката на Комисията по осигуряване на публичност и прозрачност, а именно:

- най-младите пълнолетни български граждани (на възраст до 29 години);
- хората със средно и по-ниско образование;
- представителите на етническите малцинства в страната;
- респондентите с нисък стандарт на живот.

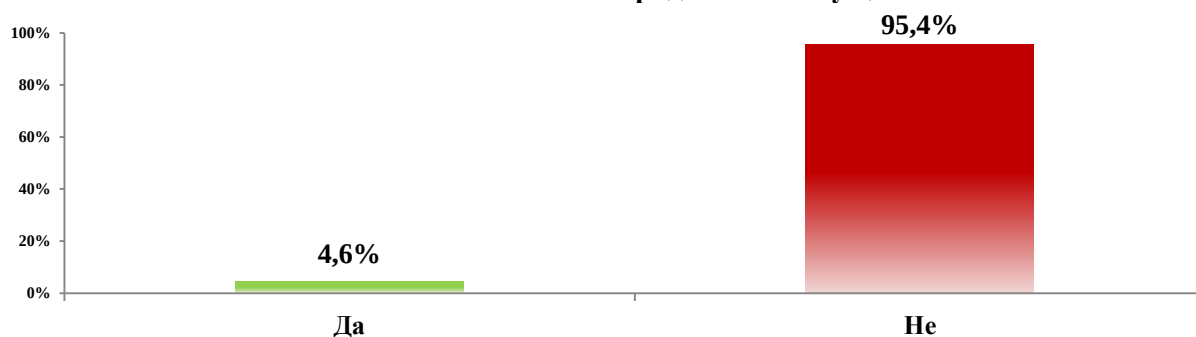
3.4. Интерес към интернет страницата на КПКОНПИ

Сайтът на КПКОНПИ е сред основните инструменти, използвани в процеса на осигуряване на публичност и отчетност за работата на Комисията. Част от задълженията на Комисията, разписани в ЗПКОНПИ, са свързани именно с осигуряване на публичност и прозрачност както на събираната от Комисията информация, така и на резултатите от нея, сред които:

- публичност на регистрите, разработени от КПКОНПИ на основание на ЗПКОНПИ;
- публичност на нормативните актове в областта на превенция и противодействие на корупцията;
- публичност на подзаконовите нормативни актове, разработени от Комисията в съответствие с изискванията на ЗПКОНПИ;
- публичност на информацията, създавана и събирана от органите, чийто правопреемник е КПКОНПИ;
- публичност на отчетите за дейността на КПКОНПИ и др.

Важен индикатор, измерващ степента на прозрачност, публичност и отчетност на дейността на КПКОНПИ, както и интересът на целевите групи към дейността на Комисията, е посещаемостта на интернет страницата на КПКОНПИ.

Посещавали ли сте интернет страницата на Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество?

Една година след избора на председател, заместник-председатели и членове на КПКОНПИ, 5% от пълнолетните български граждани са посещавали интернет страницата на Комисията. Предвид регистрираната висока запознатост със съществуването на КПКОНПИ, ниският дял на посещаемост на страницата на Комисията показва, че **интернет сайтът не е основният комуникационен канал за информиране на респондентите за дейността и резултатите от работата на Комисията.**

Интерес към интернет страницата на КПКОНПИ над средния за страната регистрираме сред:

- хора, които поддържат тезата, че дейността на Комисията ще доведе до намаляване на корупцията в България;

- респонденти на възраст между 30 и 39 години;
- хора с висше образование;
- живеещи в столицата и градовете-областни центрове;
- хора с висок жизнен стандарт.

Инструмент 3: Регулиране на статута на служителите, натоварени с дейности по превенция и противодействие на корупцията (вкл. изграждане на система за проверка на интегритета на служителите, ангажирани в антикорупционния орган).

1. Изграждане на система за проверка на интегритета на служителите, ангажирани в антикорупционния орган

Мярката се прилага на практика и е вменена от чл. 10, чл. 11 и чл. 15, ал. 5, 7, 8 и 9 на ЗПКОНПИ и от §6, ал. 14 от ПЗР на ЗПКОНПИ. Нормативният акт предлага високо равнище на гаранции относно интегритета на служителите на Комисията.

Понятието „Проверка за почтеност“ е определено в §1, ал. 14 от ПР на ЗПКОНПИ и гласи: „...проверка, която има за цел да установи, че проверяваното лице изпълнява правомощията или задълженията си честно и почтено при спазване на Конституцията и законите на страната и в интерес на гражданите и обществото.“

В изпълнение на ЗПКОНПИ, Комисията е приела вътрешен акт: „Правила за провеждане на проверките за почтеност на служителите в Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество“⁴⁷. Правилата уреждат не само моралния, но и професионалния аспект на проверката на служителите на Комисията. Проверките, съгласно тези правила, се провеждат според изискванията на ЗПКОНПИ – при встъпване в длъжност, при преназначаване, периодично (по време на заемане на длъжността) и инцидентно (по време на заемане на длъжността).

Проверките за почтеност включват⁴⁸: проверка на обстоятелствата, които се декларират по реда на ЗПКОНПИ; съгласно декларацията за несъвместимост по чл. 35, ал. 1, т. 1 от същия закон; съгласно декларациите за имущество и интереси и за промяна в декларираните обстоятелства по чл. 35, ал. 1, т. 2 и т. 4 от същия закон; тестове за проверка на знанията, изискуеми за изпълняване на дейностите в съответната структура на КПКОНПИ, както и за спазване на Конституцията и законите на страната в интерес на гражданите и обществото; влезлите в сила дисциплинарни наказания, за които не е изтекъл предвидения срок за налагането им; получената атестационна оценка през

⁴⁷ <http://www.ciaf.government.bg/web/attachments/Page/244/2913/5bb470ab1d1c6.pdf>

⁴⁸ Правила за провеждане на проверките за почтеност на служителите в Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество. Чл. 16, ал. 1

последния минал период на оценяване; резултатите от извършените инцидентни проверки и медицински изследвания за употреба на алкохол.

Правилата за провеждане на проверките за почтеност на служителите в Комисията се прилагат на практика от страна на КПКОНПИ. Комисията е извършила проверка на почтеността на всички свои служители. За периода 2018 г. - април 2019 г. Комисията е организирила 86 обучения за повишаване на професионалните качества и компетентности на служителите си, в които са взели участие над две трети от служителите.

Друг вътрешен акт, отнасящ се до интегритета на служителите, ангажирани в антикорупционния орган, е приетият от Комисията „Етичен кодекс на Комисия за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество“⁴⁹. В него детайлно са регламентирани моралните и професионални стандарти, които членовете на КПКОНПИ и служителите от администрацията на Комисията следва да съблюдават в изпълнение на служебните си задължения.

Ключов компонент от изградената система за интегритета на служителите на КПКОНПИ е създаденият към Комисията Инспекторат. Инспекторатът има функции за контрол на структурните звена в администрацията на Комисията, като функциите му са подробно разписани на интернет страницата на специализирания антикорупционен орган⁵⁰.

Всеки гражданин на Република България има възможност чрез онлайн форма да подаде сигнал към Инспектората за случаи на корупция сред служители на КПКОНПИ. На интернет страницата на Комисията няма данни за броя на подадените сигнали през 2018 г.

Инструмент 4: Концентриране на дейността на Комисията върху лицата, заемащи висши публични длъжности.

1. Дефиниране на понятието „корупция“ в цялостната предварителна оценка на проекта на ЗПКОНПИ и в нормативния акт

Цялостната предварителна оценка на законопроекта на ЗПКОНПИ не съдържа дефиниция на понятието „корупция“. Представянето на разбирането на законодателя за явлението корупция би предпоставило дефинирането на понятието по начин, отговарящ на разбирането за корупция, а оттам – и механизмите за противодействие на корупцията, а съответно и целите на предлагания законопроект и средствата за тяхното постигане.

⁴⁹ <http://www.ciaf.government.bg/web/attachments/Page/244/2770/5b62fd41da880.pdf>

⁵⁰ <http://www.ciaf.government.bg/pages/view/inspektorat-48/>

Дефиниция за корупция се съдържа в чл. 3, ал. 1 ЗПКОНПИ, а именно:

„Чл. 3. (1) Корупция по смисъла на този закон е налице, когато в резултат на заеманата висша публична длъжност лицето злоупотребява с власт, нарушава или не изпълнява служебни задължения с цел пряко или косвено извличане на неследваща се материална или нематериална облага за себе си или за други лица“

От съдържащата се в ЗПКОНПИ дефиниция за корупция може да бъде направен следният извод: възприето е разбиране за явлението „корупция“ като отношение между лица, т.е. законът свежда корупцията до нейното проявление като акт на взаимодействие между лица, а не разглежда явлението като обществен процес.

1.1. Дефиниране на понятието корупция в антикорупционните закони на държавите-членки на Европейския съюз

В международен план липсва единна дефиниция на понятието „корупция“, доколкото трудно би могла да бъде изработена такава, която да е приемлива и да дефинира адекватно проблема в зависимост от спецификата на явлението за всички държави. *„Много международни документи не съдържат легално определение, но има съгласие по параметрите на проблема и границите, в които се локализира противодействието му“*⁵¹

Резултатите от извършеното сравнително проучване на действащите антикорупционни закони, проведено от Студентската програма за законодателни проучвания към Народното събрание⁵², включващо преглед по съпоставими индикатори на антикорупционното законодателство в 22 държави-членки на Европейския съюз, показват, че голяма част от държавите са възприели подобно разбиране за „корупция“:

ТАБЛИЦА 1: Дефиниции на понятието „корупция“ или „корупционно поведение“ в законодателството на държави от ЕС

Държави в ЕС	Дефиниция на понятието „корупция“ или „корупционно поведение“
Ирландия	Съществува легална дефиниция на понятието „корупционно поведение“, съгласно която под него се разбира „извършването на нещо с неподходяща цел, лично или чрез въздействие върху друго лице, било чрез извършване на грешно или подвеждащо изявление (свидетелско показание), чрез задържане, прикриване, промяна или унищожаване на документ или по друг начин“.

⁵¹ Георгиева, М., Пламен Панайотов, Катя Антонова, „Антикорупция и отнемане на незаконно придобито имущество – законодателство, правоприлагане и граждански мониторинг“, Наръчник за неправителствени организации и журналисти“, стр. 3

⁵² <http://students.parliament.bg/wp-content/uploads/2017/10/%D0%9F%D0%98-200-1.pdf>

Държави в ЕС	Дефиниция на понятието „корупция“ или „корупционно поведение“
Белгия	Счита се, че корупцията е „пасивна“, ако държавен служител или работодател поиска или приеме нещо за себе си или за някой друг в замяна на определен вид поведение. Корупцията е „активна“, когато се предлага обещание или облага в замяна на конкретно действие. До 1999 г. белгийският антикорупционен закон не покрива пасивната корупция. Най-противоречивата иновация в закона от 1999 г. е въвеждането на понятието „частна корупция“ – корупция между частните лица. Корупция от държавни служители се наказва с тежки глоби и/или затвор от 5 до 10 години. Частни лица биват наказвани със сходни глоби и/или затвор от 6 месеца до 2 години.
Франция	Акт на предлагане или приемане на подкуп с цел убеждаване на получателя да извърши дейност или да се въздържа от определена дейност, свързана с изпълнение на задълженията му на тази позиция, длъжност или мандат. Нарушението е извършено с акта на предлагане или приемане на подкуп, независимо дали подкупа реално е изплатен. Също така е без значение дали подкупеният е извършил дейността, за която е приел подкупа.
Естония	В съответствие с международните правни инструменти корупцията се дефинира в широк смисъл като всякаква „злоупотреба с власт с цел постигане на лична облага“.
Литва	Нормативно определение на корупцията има в Наказателния кодекс: ...“всяко поведение на държавен служител или еквивалентно лице, което не съответства с поверения орган или установените норми на поведение, или насърчаване на такова поведение в полза на самия себе си или на трети лица, в ущърб на интересите на другите хора и на държавата“.

Държави в ЕС	Дефиниция на понятието „корупция“ или „корупционно поведение“
Латвия	По смисъла на закона за предотвратяване и борба с корупцията, корупцията представлява подкуп или някакво друго действие от страна на длъжностно лице, което има намерение да получи незаслужена полза за себе си или за други лица, чрез използване на неговата или нейната позиция, чрез своите правомощия или тяхното превишаване.
Словения	„Корупция“ означава всяко нарушение на поведението на длъжностни лица и отговорни лица от публичния или частния сектор, както и поведението на лицата, подбуждащи към подобни нарушения, или на лица, които се възползват от тях, с цел обещание, дадено пряко или непряко, или за целите на неправомерно възнаграждение, което е поискано, прието или очаквано за собственото му предимство или в полза на друго лице.
Чехия	Корупцията по чешкото законодателство се разбира като привличане, получаване, предлагане или обещание за получаване на подкуп. Не е необходимо да се даде на местния държавен служител подкупа в обещаната сума, важно е самото обещание.
Дания	Понятието „корупция“ няма легална дефиниция, но се ползва в нормативните актове с общо значение на злоупотреба с власт.
Германия	Няма легално определение на понятието корупция. Но ФКК се позовава на криминално изследване, според което под термина „корупция“ трябва да се разбира „злоупотреба с публична длъжност, дейност в икономиката или политически мандат в полза на друг, по самостоятелна инициатива или инициатива на трето лице при възникване на вреда или неблагоприятно положение за обществеността или за дружество.

Държави в ЕС	Дефиниция на понятието „корупция“ или „корупционно поведение“
Португалия	Служител, който докато изпълнява служебните си задължения или заради задълженията си, поиска или получи (сам или чрез трети лица) финансово или друго облагодетелстване. Служител, който даде или обещае да изпълни, е изпълнил или се въздържи да изпълни конкретно действие в замяна на финансово или друго облагодетелстване. (Португалският закон не определя финансови граници, над които влиза понятието корупция, но не наказва практики, които са социално приемливи според местните практики и обичаи.) През 2012 г. португалският министър на правосъдието обявява предложение за създаване на „Кодекс за поведение и етика на публичната администрация“, според който приемането на пари под 150 евро не се смята за корупция. По стриктните правила на Здравния закон, предложения за подаръци към здравни работници могат да бъдат максимум 60 евро.
Люксембург	Няма намерена информация.
Малта	Няма намерена информация.
Кипър	Няма намерена информация.
Гърция	Няма намерена информация.
Румъния	Няма намерена информация.
Словакия	Няма намерена информация.
Финландия	Няма намерена информация.
Австрия	Няма намерена информация.
Хърватия	Няма намерена информация.
Швеция	Няма легална дефиниция.

1.2. Ограничение в обхвата на разбирането за корупция в ЗПКОНПИ

В ЗПКОНПИ обхватът на явлението „корупция“ е ограничен до действия на лица, заемащи висша публична длъжност.

Единственият аргумент за ограничаване на обхвата на действието на закона се съдържа в доклада към цялостната предварителна оценка на проекта на ЗПКОНПИ, който съдържа целите на предлагания нормативен акт, сред които: *„Концентриране на дейността на Комисията върху лицата, заемащи висши публични длъжности, а не да се „отчита“ дейност чрез по-незначителни казуси по отношение на служители, стоящи по-ниско в йерархията“*⁵³.

В цялостната предварителна оценка на законопроекта липсва анализ на дейността на компетентните органи по отношение на корупционните практики, които непротиворечиво да доказват, че: 1) реални действия не са предприемани, а по-скоро се е „отчитала“ дейност; 2) съществуват предпоставки за по-добро справяне и превенция на корупцията, когато нормативният акт разглежда явлението като резултат от действия/бездействия само на лица, заемащи висши публични длъжности. Цялостната предварителна оценка на нормативния акт не се позовава на нито един от множеството анализи на антикорупционното законодателство, съществуващо преди предлагания нормативен акт. Докладът посочва, че с приемането на нов закон *„ще се постигне изпълнение на препоръките на МСП в сферата на борбата с корупцията, като слабостите на сега действащото законодателство ще могат да бъдат отстранени“*⁵⁴, но липсва както анализ на извършеното до момента по отношение на корупцията, така и сравнителен анализ на действащото законодателство в областта с предлаганата законодателна регулация, който да открие предимствата на предлаганата нова нормативна уредба и да обоснове ограничаването на обхвата на предлагания законопроект до лица, заемащи висши публични длъжности. Липсата на ясна аргументация в тази посока проблематизира стесняването на обхвата на закона по отношение на корупционните деяния. Пълната обоснованост на подобна законодателна интервенция би трябвало да съдържа отговори на следните въпроси:

- какви са проблемите при прилагането на съществуващото законодателство, налагащи приемането на нов нормативен акт;
- с какво предлаганият нов нормативен акт се различава от съществуващото законодателство в областта на превенцията и противодействието на корупцията;

⁵³ <https://www.parliament.bg/bills/44/702-01-26.pdf>, стр. 126

⁵⁴ <https://www.parliament.bg/bills/44/702-01-26.pdf>, стр. 128

- кое налага стесняването на обхвата на нормативния акт чрез дефинирането на корупционното деяние като резултат от действия или бездействия на лица, заемащи висши публични длъжности;
- какво от извършените до момента анализи на правната рамка налага едновременното стесняване на обхвата на предлагания нормативен акт и концентриране на дейността на Комисията върху лица, заемащи висши публични длъжности, и разширяването на заинтересованите страни с лица, които не заемат висши публични длъжности (*вж. Раздел II от доклада към цялостната предварителна оценка на въздействието – „Заинтересовани страни“, отразени в параграф 2, от Допълнителните разпоредби на ЗПКОНПИ*).

1.2.1. Условия, които законът поставя, за да е налице корупционно деяние:

- *„лицето, което е натоварено със съмнение за корупция, да заема висша публична длъжност*
- *то да е злоупотребило с власт, която му е дадено по закон или да използва длъжностното си качество за влияние с цел постигане на корупционен резултат*
- *да е установено нарушение или неизпълнение на служебните му задължения*
- *констатираното нарушение или неизпълнение да е с користна цел*
- *користната цел да е насочена пряко или косвено към получаване на материална или нематериална облага за себе си или за други лица“⁵⁵*

1.3. Предизвикателства по отношение на прилагането на закона от гледна точка на дефинициите на понятията „корупция“ и „конфликт на интереси“

С влизане в сила на ЗПКОНПИ за пръв път е дадена легална дефиниция за корупция – в чл. 3, ал. 1. Законодателната инициатива в тази насока без съмнение следва да се определи като положителна стъпка по отношение на регулирането на процесите по превенция и противодействие на корупцията. Критики по отношение на прилагането на закона от гледна точка на дефиницията на понятието могат да се отправят в три насоки.

На първо място, прави впечатление, че дефиницията за корупция е уредена още в глава първа от ЗПКОНПИ: „Общи положения“, от което следва изводът, че очертава обхватът на всички дейности на Комисията по противодействие на корупцията, заложили в ал. 2 на чл. 3 от ЗПКОНПИ. Внимателният анализ на дефиницията за корупция, обаче, показва, че това далеч не е така.

⁵⁵ Георгиева, М., Пламен Панайотов, Катя Антонова, „Антикорупция и отнемане на незаконно придобито имущество – законодателство, правоприлагане и граждански мониторинг“, Наръчник за неправителствени организации и журналисти“, стр. 4

Законът дефинира корупцията като следствие на заеманата висша публична длъжност, което тангира с правомощията ѝ по предотвратяване и установяване на конфликт на интереси, проверка, анализ и оценка на имущественото състояние на лицата по чл. 6 от ЗПКОНПИ, проверка на сигнали за корупция, както и противодействие на корупцията чрез извършване на оперативно-издирвателна дейност по реда на глава девета от закона.

Съгласно чл. 3, ал. 2 от ЗПКОНПИ, противодействието на корупцията се осъществява на първо място чрез превантивни дейности по реда на глава четвърта – осъществяване на държавната политика по превенция на корупцията чрез събиране, обобщаване и анализ на информация за националните антикорупционни политики и мерки; извършване на анализи, разработване и предлагане на мерки за превенция и противодействие на корупцията и координиране на прилагането им, в т.ч. и по сектори; осъществяване на дейности за разпространение на информацията, свързана с противодействието на корупцията, включително антикорупционните политики и мерки. Превантивната функция на Комисията – може би най-важната с оглед формиране на обществена нетърпимост към корупцията, която би се явила най-сигурната, макар и в дългосрочен план, мярка за ограничаване на корупцията, не касае само и единствено превенция на корупцията сред лица, заемащи висша публична длъжност, а корупцията като обществен феномен. В този смисъл дефиницията за корупция, визирана в закона, не само не допринася за изясняване обхвата на превантивната дейност на корупцията, но и би могло да доведе до стеснително тълкуване и неправилно прилагане на разпоредбите от глава четвърта на закона.

На второ място, критики могат да се отправят и по отношение на съотношението между понятията за корупция, по смисъла на чл. 3, и конфликт на интереси, по смисъла на чл. 52 от ЗПКОНПИ⁵⁶, която пресъздава дословно разпоредбата на чл. 2, ал. 1 от ЗПУКИ (отм.).

Би могло да се приеме, че конфликтът на интереси представлява вид корупционно поведение, тъй като създава предпоставки за реализиране на облага от материален или нематериален характер. За разлика от понятието за корупция по чл. 3 от ЗПКОНПИ, обаче, при конфликта на интереси не се изисква реализиране на облагата, а е достатъчно да е налице „частен интерес“ – интерес, който би могъл да доведе до облага⁵⁷. Тук, за да е

⁵⁶ Съгласно чл. 52 от ЗПКОНПИ, „Конфликт на интереси възниква, когато лице, заемащо висша публична длъжност, има частен интерес, който може да повлияе върху безпристрастното и обективното изпълнение на правомощията или задълженията му по служба.“

⁵⁷ Съгласно чл. 53 от закона, „Частен е всеки интерес, който води до облага от материален или нематериален характер за лице, заемащо висша публична длъжност, или за свързани с него лица, включително всяко поето задължение.“, а съгласно чл. 54, „Облага е всеки доход в пари или в имущество, включително придобиване на дялове или акции, както и предоставяне, прехвърляне или отказ от права, получаване на стоки или услуги безплатно или на цени, по-ниски от пазарните, получаване на привилегии или почести, помощ, глас, подкрепа или влияние, предимство, получаване на или обещание за работа, длъжност, дар, награда или обещание за избягване на загуба, отговорност, санкция или друго неблагоприятно събитие.“

съставомерно деянието, няма нужда лицето да е злоупотребило с власт или да е извършило каквото и да е неправомерно действие по служба – достатъчно е да е налице частният интерес, т.е. лицето да се намира в „застрашаваща ситуация“. Следва обаче да се отбележи практиката на КПКОНПИ, според която лицето трябва да е упражнило правомощие в частен интерес (така например Решение № РС-61-18-069 от 04.10.2018 г., РС-203-18-068 от 19.09.2018 г., РС-199-18-057 от 08.08.2018 г.). Разпоредбата на чл. 52 от ЗПКОНПИ следва да се тълкува в смисъл, че самото недеклариране на частния интерес и неосъществяването на самоотвод представлява конфликт на интереси. В противен случай законодателят нямаше да използва израза „може да повлияе“, а „е повлиял“. Възприетото от Комисията тълкуване на разпоредбата е довело до отчетените за 2018 г. 28 решения, с които е установен конфликт на интереси, срещу 50 решения, с които е установена липса на конфликт на интереси.

Същевременно, при конфликта на интереси, за разлика от корупцията, възможността за облага трябва да е за лицето, заемащо висша публична длъжност, или за свързано с него лице. При корупцията облагата може да бъде както за самото лице, заемащо висша публична длъжност, така и за всяко друго лице, без необходимост те да се явяват „свързани лица“ по смисъла на § 1, т. 15 от ДР на ЗПКОНПИ. Оттук и изводът, че е налице вътрешно противоречие между тези понятия, което следва да бъде отстранено от законодателя.

На трето място, критика може да се отправи и по отношение на избора на систематично място на посочените легални дефиниции. Основните понятия, с които работи законодателят, а и правоприлагащите и правораздавателни органи, са разпръснати на различни места в закона. Така, понятието за корупция е нормирано в Глава първа на ЗПКОНПИ – „Общи положения“, а понятията „конфликт на интереси“, „частен интерес“ и „облага“ – се съдържат в Глава осма, Раздел I на закона. Същевременно, понятието „облага“ е част от определението за корупция по чл. 3, ал. 1 от ЗПКОНПИ, но единственото определение, което законодателят е дал на понятието, се съдържа в Глава осма. В този контекст, действащата нормативна уредба създава предпоставка за противоречиво тълкуване, тъй като може да има различни виждания дали понятието за облага, съдържащо се в чл. 54 от закона, е приложимо и по отношение на корупцията. С оглед на прецизност и законодателна техника, би трябвало общите понятия да се съдържат в общите разпоредби.

1.4. Дейности на КПКОНПИ, съгласно изискванията на Глава четвърта от ЗПКОНПИ – „Превенция на корупцията“

Законът за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество регламентира превенцията на корупцията в специална глава четвърта от текстовете си, обхващаща чл. 30, чл. 31, чл. 32, чл. 33 и чл. 34.

Строгото регламентиране на превенцията на корупцията се извършва за първи път в нормативен акт в българското законодателство. Още на ниво законопроект, в цялостната предварителна оценка на въздействието се отчитат дефицити в съществуващите дейности по превенция на корупцията, което е и едно от основанията за централизиране на усилията по превенция и противодействие на корупцията в единен орган.

Във финалните текстове на ЗПКОНПИ на Комисията е вменено осъществяването на държавната политика по превенция на корупцията. В доклада: „Противодействие на корупцията – 2018: обществени очаквания и постигнати резултати“ на Transparency International се посочва: *„Въпреки че разпоредбите, предвидени в глава четвърта за ЗПКОНПИ, имат прекалено общ характер, тяхното изрично дефиниране е стъпка в правилната посока, като в допълнение ефективното им прилагане може да служи като инструмент за осъществяването на целенасочена държавна политика по превенция на корупцията.“*⁵⁸

От утвърждаването на състава на КПКОНПИ до момента, Комисията изпълнява заложените в закона действия по превенция на корупцията, като в тази насока са извършени следните дейности:

Изискване на ЗПКОНПИ	Изпълнение от страна на КПКОНПИ	Количествен индикатор, 2018 г.	Количествен индикатор, януари-април 2019 г.
Чл. 31, т. 1	Създаване на вътрешноведомствена „Антикорупционна библиотека“ с цел формиране на единна база от източници с антикорупционна насоченост.	1	
Чл. 32, ал. 1, т. 1	Съгласувани законопроекти относно наличието на корупционен риск	62	28
Чл. 32, ал. 1, т. 5	Извършен анализ на предоставени от НСАП антикорупционни планове на министерства и техните второстепенни разпоредители с бюджетни средства	40	0

⁵⁸ Кашукеева-Нушева, В, Катя Христова-Вълчева, Калин Славов, „Противодействие на корупцията – 2018. Обществени очаквания и постигнати резултати“, стр. 16

Изискване на ЗПКОНПИ	Изпълнение от страна на КПКОНПИ	Количествен индикатор, 2018 г.	Количествен индикатор, януари-април 2019 г.
Чл. 32, ал. 2	Постъпили отговори от компетентни органи	57	18
Чл. 32, ал. 1, т. 6	Разработена „Комплексна методология за превенция и предотвратяване на корупцията“, приета с решение на Комисията от 25.07.2018 г.	1	
Чл. 32, ал. 1, т. 6	Разработена „Методология за оценка на корупционния риск“		Приключено обществено обсъждане на 08.05.2019 г.
Чл. 33, ал. 1	Организиран и проведен обучения, семинари и информационни кампании с антикорупционна насоченост	5	
Чл. 32	Споразумения и меморандуми с държавни органи, висши учебни заведения и неправителствени организации	20	0

1.4.1. Подзаконови актове на КПКОНПИ, имащи отношение към превенцията на корупцията

Методология за оценка на корупционния риск

На 18 април 2019 г., на основание чл. 32, ал. 1, т. 6 и във връзка с чл. 30, т. 2 от ЗПКОНПИ, на Портала за обществени консултации на Министерски съвет е публикуван за обществено обсъждане „Проект на Методология за оценка на корупционния риск“, като датата, на която приключва обсъждането е 08.05.2019 г.

Методологията е разработена от междуетатствена група, включваща представители на Министерския съвет, Националното сдружение на общините в Република България и Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество⁵⁹.

Методологията урежда изискванията и редът за извършване на оценка на корупционния риск, както и за планирането и отчитането на антикорупционните мерки. Механизмът си поставя за цел три основни цели:

- подпомагане изпълнението на антикорупционната политика чрез прилагането на единен подход за извършване на оценка на корупционния риск при отчитане на спецификите на съответната администрация и секторна политика;

⁵⁹ <http://www.strategy.bg/PublicConsultations/View.aspx?lang=bg-BG&Id=4310>

- даване на основни насоки при изграждането на система за мониторинг и управление на корупционния риск;
- определяне индикаторите и методите за оценка на корупционния риск.

Дефинирани са индикаторите за корупционния риск, по които ще се извършва оценяването.

Към предлаганата Методология за оценка на корупционния риск могат да бъдат отправени следните основни забележки, част от които са отразени и в становищата на заинтересованите страни, публикувани на Портала за обществени консултации:

1. Предложеният за обсъждане документ представлява по-скоро методика, отколкото методология за оценка на корупционния риск;

2. Методологията предлага индикатори за оценка на корупционния риск, за които:

- липсва обосновааност на избора и неговата съотнесимост към измерването на корупционния риск;
- за всеки от индикаторите са поставени тегла, като липсва обосновааност на съответствието на съответните тегла на потенциала за генериране на корупционен риск.

3. Липсата в методологията на ясно дефиниране на проблема, целите, а оттам – обосновааност на избора на индикаторите и техните тегла може да произведе фалшиви ниски/съответно високи оценки на корупционния риск, което от своя страна ще компрометира и мерките, които ще бъдат предприети за намаляването на риска.

4. Индикаторите са операционализирани по начин, че по-голямата част от въпросите преповтарят съдържащите се такива във „Въпросника за състоянието на системите за финансово управление и контрол“.

5. Необосновано е изключването на органите на местната власт от приложението на предлаганата методология.

Комплексна методология за превенция и предотвратяване на корупцията

В изпълнение на законовата делегация по §67, ал. 6 от ПЗР на ЗПКОНПИ⁶⁰, с решение на Комисията по протокол № 836 от 25.07.2018 г. е утвърдена Комплексна методология за превенция и предотвратяване на корупцията, уреждаща правилата и основните аналитични методи и техники, прилагани при осъществяване на функциите на Комисията по реда на глава четвърта от закона.

⁶⁰ Съгласно § 67, ал. 6 от ПЗР на ЗПКОНПИ, „Комисията приема комплексна методология за превенция и предотвратяване на корупцията на база на утвърдената досега в Центъра за превенция и противодействие на корупцията и организираната престъпност методология в тримесечен срок от конституирането си.“

Съгласно чл. 2 от Методологията, с нея се определят правилата, по които се извършва съгласуване на всеки законопроект, изготвен от органите на изпълнителната власт, относно наличието на корупционен риск, както и се извършва последващ анализ на въздействието на закона; идентифициране и анализиране на рискови зони за корупция; планирането и осъществяването на проектната дейност. Методологията надгражда съществуващите две самостоятелни методики с идентичен предмет на уредба в ЦППКОП.

Известна неяснота възниква при съпоставяне на разпоредбите на чл. 32, ал. 1, т. 3 и 5 от закона⁶¹ с правилата, залегнали в глава четвърта от методологията: „Методика за планиране и осъществяване на проектната дейност“. Не може да бъде даден категоричен отговор на въпроса дали Комисията ще осъществява функциите си по цитираните законови разпоредби, само в случаите на осъществявана проектна дейност, иницирана и реализирана при стриктно спазване правилата на методологията, или ще може да разработва мерки с антикорупционна насоченост и да извършва последващ анализ на въздействието им и в други случаи. Буквалният прочит на методологията предполага първото възможно разбиране, което се явява сериозно стесняване на правомощията на Комисията по закон.

Прави впечатление, че Методиката регламентира идентифицирането на рискови зони за корупция и на слаби места за корупция, докато в Методологията за оценка на корупционния риск се регламентира оценката на корупционния риск, предвидено като правомощие на Комисията по чл. 32, ал. 1, т. 6 от ЗПКОНПИ. Необходимо е тези понятия да се дефинират, поне за нуждите на Комисията, като се изясни съотношението помежду им или да се създаде ново единно понятие, което да се ползва за нуждите на превенцията и противодействието на корупцията.

2. Мнението на заинтересованите страни относно дейностите на КПКОНПИ във връзка с превенцията и противодействието на корупцията в страната

2.1. Обществени очаквания към ЗПКОНПИ и съответно към КПКОНПИ

Приемането на ЗПКОНПИ през 2018 г. беше натоварено с широки обществени очаквания за справяне с корупцията като цяло. Извършеният анализ на онлайн медийни публикации по отношение на проекта и ЗПКОНПИ показва, че законопроектът е представян в публичното пространство като „антикорупционният закон“.

Докато в ЗПКОНПИ понятието за корупция е ограничено до действията на лица, заемащи висши публични длъжности, то в медийното пространство законът се

⁶¹ Съгласно чл. 32, ал. 1, т. 2 и т. 4 от ЗПКОНПИ, „За изпълнение на задълженията си по чл. 30, т. 2 Комисията: ... 3. разработва мерки с антикорупционна насоченост; ... 5. извършва последващ анализ на въздействието по отношение на приложените мерки по т. 3; ...“

представя по-скоро като универсално средство за борба с корупцията на всички нейни равнища. В контекста на медийните публикации, лицата, заемащи висши публични длъжности, или само бегло се споменават като основна таргет група на законодателната интервенция, или изобщо липсват. В светлината на медийните прожектори попада основно борбата с корупцията като цяло.

Въпреки че превенцията на „дребната корупция“ е заложена в Националната стратегия за превенция и противодействие на корупцията в Република България 2015-2010 г., тя остава необхваната от ЗПКОНПИ. Обществените нагласи към корупцията и усещането за корупция се формират главно от публикациите на медиите по въпроса. Твърде малък е дялът на пълнолетните български граждани, участвали лично в корупционни схеми или сделки⁶².

2.1.1. Адекватност на ограничаването на обхвата на понятието за корупция до лица, заемащи висши публични длъжности, според обществените представи за областите, в които корупцията е най-голяма

През април 2019 г. близо половината от пълнолетните български граждани (44%) са категорични, че корупцията е най-широко разпространена сред политиците.

В коя от следните области, според Вас, корупцията е най-голяма?

Следователно **ограничаването на обхвата на корупцията в ЗПКОНПИ до лица, заемащи висши публични длъжности, е адекватно на формираните обществени представи за най-голяма концентрация на корупционни случаи във висшите етажи на властта.**

По отношение на най-засегнатите от корупция администрации, за последните 14 години близо 1/3 от пълнолетните български граждани са на мнение, че всички

⁶² Вж. стр. 175 от настоящия доклад: „Пряк опит на пълнолетните българи в корупционни практики“

администрации са засегнати в еднаква степен. Това мнение се отстоява по-често от хората, които смятат, че корупцията е висока и ще се увеличава, както и изразяващите скептицизъм по отношение на справянето със явлението чрез законови механизми (включително чрез създаване на специализиран единен антикорупционен орган).

За последните две години (от 2017 г. досега) се наблюдава рязко увеличение (почти два пъти) на посочващите, че най-засегната от корупция е централната администрация. Подобна оценка изразяват:

- 44% от специалистите на свободна практика;
- 41% от земеделските производители;
- 33% от представителите на интелигенцията;
- 31% от ръководните служители (мениджъри в частния или държавния сектор, включително висши офицери в МО и МВР).

Коя от следните администрации, според Вас, е най-силно засегната от корупция?

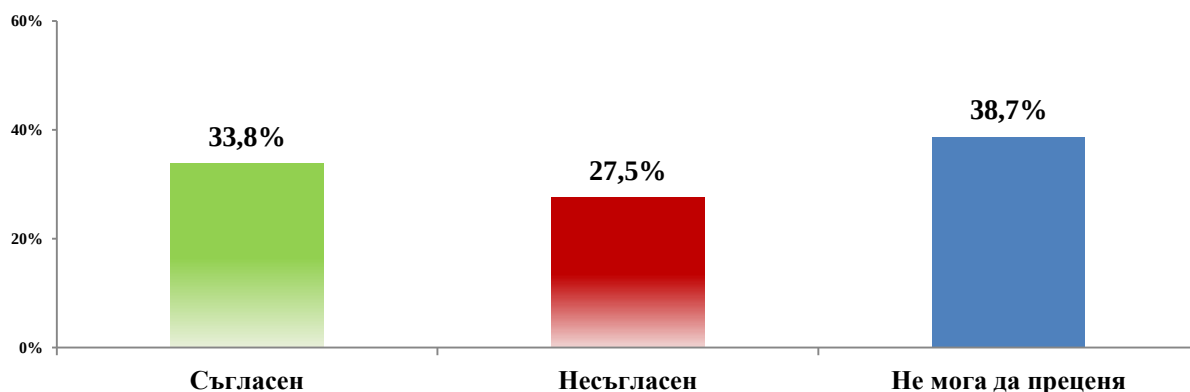
На второ място по разпространение на корупцията са посочени поделенията на централната администрация по места, като за последните четиринадесет години този дял остава без съществена промяна. Частните предприемачи, нискоквалифицираните

служители, безработните и студентите посочват, че в поделенията на централната администрация по места корупцията е най-разпространена.

2.1.2. Общественото мнение за дейността на КПКОНПИ по отношение на концентрирането ѝ върху лица, заемащи висши публични длъжности

Една година след избора на ръководния състав на КПКОНПИ от Народното събрание, 1/3 от пълнолетните български граждани посочват, че дейността на КПКОНПИ действително е концентрирана върху лица, заемащи висши публични длъжности, което отговаря на изискванията и ограниченията по отношение на обхвата на явлението корупция, заложен в ЗПКОНПИ още при дефиниране на понятието.

Съгласен ли сте или не със следното твърдение, свързано с дейността на Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество: Дейността на Комисията по отношение на корупцията е концентрирана върху лица, заемащи висши публични длъжности?

Емпиричното социологическо проучване е проведено непосредствено след изнесените медийни публикации, свързани с имуществото на лица, заемащи висши публични длъжности. Започналите от КПКОНПИ проверки по медийните публикации и по сигналите на неправителствените организации за покупката на недвижими имоти от страна на лица по чл.6 ал. 1 от ЗПКОНПИ осветли за широката общественост тази част от дейността на Комисията.

Анализът на социално-демографския профил на хората, които са съгласни с твърдението за концентрирането на дейността на КПКОНПИ върху лица, заемащи висши публични длъжности, показва липсата на социално-демографска група, в която несъгласните с твърдението да са повече от съгласните. По-често твърдението среща подкрепата от:

- респонденти, според които степента на разпространение на корупцията в страната е висока;
- хора, защитаващи тезата, че корупционните практики могат да бъдат ограничени със законови мерки;

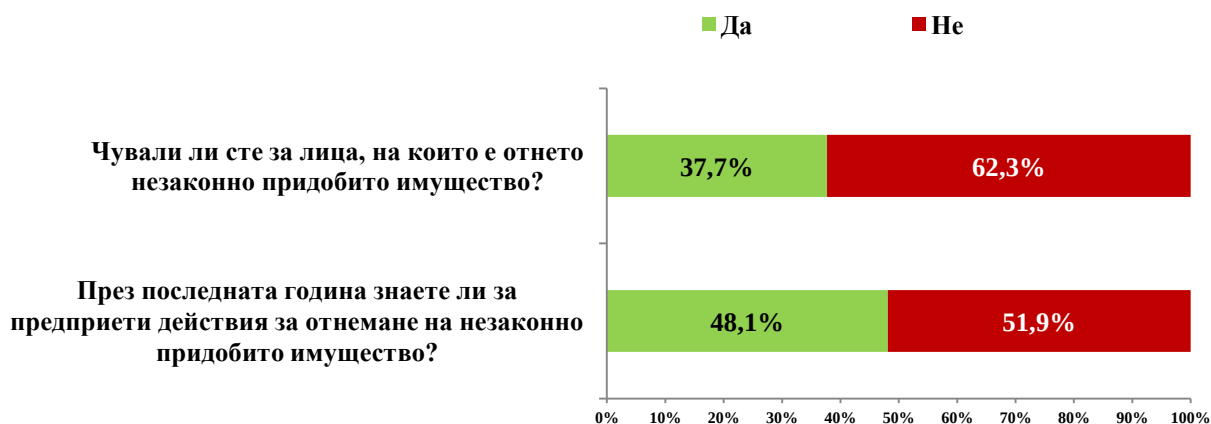
- пълнолетни граждани, според които в бъдеще корупцията в страната ще намалява;
- интервюирани, които са убедени, че дейността на КПКОНПИ ще доведе до намаляване на корупцията в България;
- високообразовани респонденти;
- хора със стандарт на живот над средния за страната.

28% от заинтересованите от закона страни все още не са убедени, че дейността на КПКОНПИ по отношение на превенцията и противодействието на корупцията в страната е концентрирана върху лицата, заемащи висши публични длъжности.

Една от основните задачи на законодателя е чрез ЗПКОНПИ процесите по превенция и противодействие на корупцията да бъдат обвързани с конфликта и интереси и незаконното придобиване на имущество с цел създаване на по-ефективен механизъм, спрямо съществуващите преди приемането на ЗПКОНПИ.

Както беше посочено по-горе в настоящата последваща оценка, дефинираните понятия и процедури в законодателния акт във връзка с изпълнението на целите на закона насочват към по-широкото разбиране на явлението корупция. Същевременно КПКОНПИ е натоварена с функции по отнемане на незаконно имущество, придобито не само от лица, заемащи висши публични длъжности.

Анализът на резултатите от проучването, проведено за целите на последващата оценка на въздействието на ЗПКОНПИ, показва, че действията на КПКОНПИ, свързани с незаконното придобиване на имущество, са станали достояние на значителна част от пълнолетните български граждани (въпреки че в обхвата на настоящата последваща оценка не попада действието на ЗПКОНПИ и на КПКОНПИ по отношение на незаконното придобиване на имущество, данните за дейността на КПКОНПИ в това направление за периода 2018 г. – април 2019 г. показват, че Комисията работи активно за изпълнение на правомощията си в тази област, *виж Приложение 2 към доклада*):

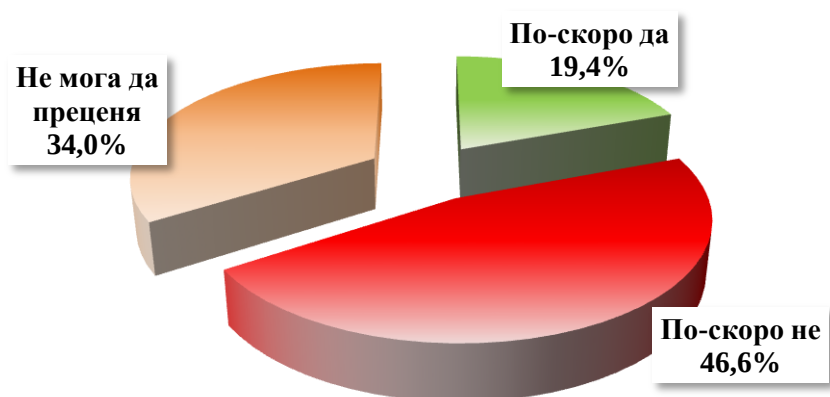

Високата информираност на респондентите за тази част от дейността на КПКОНПИ, предопределя и високият дял на хората, които посочват, че не са съгласни, че КПКОНПИ е концентрирала дейността си върху лица, заемащи висши публични длъжности.

2.1.3. Оценка на възможностите на КПКОНПИ да намали корупцията в България

Въпреки че предприемането на законодателни мерки относно превенцията и противодействието на корупцията се възприема от пълнолетните български граждани като стъпка в правилната посока⁶³, близо половината (47%) от респондентите са на мнение, че дейността на създадената в съответствие разпоредбите на закона КПКОНПИ няма да успее да намали равнищата на корупцията в България. За сравнение, два пъти и половина по-малко (19%) са оптимистично настроените, че работата на Комисията ще има положителни резултати в борбата с корупцията.

Според Вас, дейността на Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?

Негативни нагласи по отношение на дългосрочния ефект от дейността на КПКОНПИ изразяват най-вече:

- интервюирани, според които досегашната дейност на КПКОНПИ е по-скоро неуспешна;
- хора, които очакват корупцията в България да расте в бъдеще;
- респонденти, според които чрез законови и организационни мерки не биха могли да се ограничат корупционните практики;
- пълнолетните българи, които оценяват степента на разпространение на корупцията в страната като „висока“;

⁶³ вж. стр. 22 от настоящия доклад

- хора, според които за последната година корупционната среда не се е променила.

Уверени, че дейността на КПКОНПИ ще доведе до намаляване на корупцията в България, са предимно хора, които: не смятат разпространението на корупцията за сериозен проблем; считат, че явлението може да бъде ограничено посредством законови мерки и оценяват положително свършеното досега от Комисията.

Главните аспекти от дейността на КПКОНПИ по превенция и противодействие на корупцията са оценени от общественото мнение като по-скоро неуспешни, вероятно поради формирани очаквания за бързото справяне с проблема и без да се отчита дългосрочния характер на процеса на борба с корупцията.

Според Вас, по-скоро успешна или по-скоро неуспешна е дейността, която води Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество по отношение на:

Най-критични към дейността на КПКОНПИ са:

- 67% от респондентите, според които дейността на Комисията не е в състояние да доведе до намаляване на корупцията в България;
- 57 от интервюираните, които очакват корупцията в страната да се увеличава;
- 52% от преценяващите, че степента на разпространение на корупцията у нас е висока;
- 69% от посочващите, че за последната година корупцията в страната се е увеличила;
- 48% от хората, които не вярват, че със законови мерки могат да бъдат ограничени корупционните практики.

Един от факторите за негативното отношение към дейността на Комисията е формираната устойчива обществена нагласа, че проблемите с корупцията в страната могат и трябва да се решат бързо и трайно. Друг фактор за формиране на негативни обществени нагласи е начинът на отразяване на ЗПКОНПИ в медиите. Анализът на медийните публикации показва, че са единици материалите, в които фокусът не е съсредоточен върху негативите на нормативния акт, но и в тях авторите не излагат позитивни аспекти, а предпочитат да следват безпристрастно изложение на фактите. В нито една онлайн публикация, засягаща ЗПКОНПИ, няма ясно изразена положителна оценка за нормативния акт и за постигнатите до този момент резултати.

Както вече беше посочено в настоящия доклад, данните от проведеното национално представително изследване не следва да бъдат разглеждани като оценка за ефективността на Комисията и на закона до момента, а само като отправна точка за извършването на последващи анализи.

ОСНОВНИ ИЗВОДИ:

Инструмент 1. Създаване и уреждане на правния статут на единен независим антикорупционен орган.

Създаване на условия за съставяне на единен антикорупционен орган

- ✓ ЗПКОНПИ задава правната рамка, необходима за конструирането на Комисията като единен антикорупционен орган, като създава необходимите предпоставки за изпълнение на функциите на Комисията по превенция и противодействие на корупцията сред лица, заемащи висши публични длъжности.
- ✓ Разпоредбите на ЗПКОНПИ осигуряват нормативната база за интегрирането на основните функции, правомощия и ресурси, с които са разполагали до момента на влизането в сила на закона основните звена, натоварени с функции и правомощия във връзка с превенцията и предотвратяването на корупцията в България.
- ✓ Съгласно разпоредбите на ЗПКОНПИ е създаден единен антикорупционен орган: Комисия за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество (КПКОНПИ). Комисията обединява дейностите, свързани с борбата с корупцията на няколко държавни органи и институции. Създаването на Комисията е значителен напредък в борбата с корупцията по високите етажи на властта в страната.

Създаване на предпоставки за независимост на единния антикорупционен орган

- ✓ Един от основните фактори, обуславящи възможността КПКОНПИ да бъде конструирана като независим орган, е прозрачната процедура по избор на нейното ръководство и състав. Основните критики към процедурата на избор на ръководството и състава на КПКОНПИ са: зависимост на избора от една институция; избор на ръководството на Комисията с обикновено мнозинство в Народното събрание; номиниране на членовете на Комисията от председателя на КПКОНПИ.
- ✓ Независимостта на КПКОНПИ е обусловена и от предоставените ѝ от закона права, осигуряващи ѝ свобода в избора на форми на взаимодействие с останалите държавни институции и обществеността; от финансовата самостоятелност на Комисията; от предоставената ѝ възможност да приема правилник за организацията и дейността си; от законовото ограничаване на броя на мандатите на нейното ръководство и състав; от продължителността на мандата на КПКОНПИ.

Инструмент 2: Създаване на условия за отчетност, публичност и прозрачност в дейността на органа (вкл. създаване на ясни правила за взаимодействие между публичния и частния сектор и структурите на гражданското общество).

- ✓ ЗПКОНПИ регулира задължителните елементи по отношение на прозрачността на Комисията във връзка с дейността и по превенция и противодействие на корупцията, като оставя в правомощията на КПКОНПИ да регулира процесите по създаване на прозрачност и осигуряване на публичност на дейността на Комисията и резултатите от нея.
- ✓ КПКОНПИ е изпълнила по-голяма част от задълженията си, регламентирани в ЗПКОНПИ, отнасящи се до отчетност, публичност и прозрачност в дейността на Комисията (вкл. създаване на ясни правила за взаимодействие между публичния и частния сектор и структурите на гражданското общество).
- ✓ КПКОНПИ е изпълнила по-голяма част от задълженията си, регламентирани в ЗПКОНПИ, отнасящи се до публичността на регистрите на интернет страницата на Комисията.
- ✓ На интернет страницата на КПКОНПИ са публикувани основните нормативни актове, включително отменените, регулиращи процесите по превенция и противодействие на корупцията, конфликта на интереси и незаконното придобиване на имущество. Нормативните актове са лесно достъпни за потребителите.

- ✓ Сайтът на КПКОНПИ е сред основните инструменти в процеса на осигуряване на публичност и отчетност за работата на Комисията. Предвид регистрираната висока запознатост със съществуването на КПКОНПИ, ниският дял на посещаемост на страницата на Комисията показва, че интернет сайтът не е основният комуникационен канал за информиране на пълнолетните български граждани за дейността и резултатите от работата на Комисията.

ПРЕПОРЪКИ КЪМ КПКОНПИ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ПУБЛИЧНОСТТА:

1. Интернет страницата на КПКОНПИ да се доразработи така, че да осигурява по-лесен достъп на потребителите до информацията от гледна точка на структуриране на разделите на страницата и на информацията, която се съдържа в тях.
2. На интернет страницата на КПКОНПИ да бъдат публикувани всички подзаконови и вътрешни актове на КПКОНПИ, а тези, които са с гриф за сигурност и не подлежат на публикуване, да бъдат изведени само със заглавия, както са посочени в годишния доклад за дейността на КПКОНПИ за 2018 г.
3. Препоръчително е на интернет страницата на КПКОНПИ да бъде публикуван списък на информацията, чиято публичност е задължителна, съобразно разпоредбите на ЗПКОНПИ.
4. КПКОНПИ да разработи единни указания за попълване на декларациите, като отделен документ, с който да бъде запозната широката общественост.

Инструмент 3: Регулиране на статута на служителите, натоварени с дейности по превенция и противодействие на корупцията (вкл. изграждане на система за проверка на интегритета на служителите, ангажирани в антикорупционния орган).

- ✓ Комисията е изградила действаща система по отношение на интегритета на своите служители, приемайки изискващите се от закона правила за регулярни проверки за почтеност, етичен кодекс и изисквания към служителите, отговорни за разкриването на корупционни прояви на лицата, заемащи висши публични длъжности. Ключов компонент от изградената система за интегритета на служителите на КПКОНПИ е създаденият към Комисията Инспекторат, който има функции за контрол на структурните звена в администрацията на Комисията.

Инструмент 4: Концентриране на дейността на Комисията върху лицата, заемащи висши публични длъжности.

Дефиниране на понятието „корупция“ в цялостната предварителна оценка на проекта на ЗПКОНПИ и в нормативния акт

- ✓ Цялостната предварителна оценка на законопроекта на ЗПКОНПИ не съдържа дефиниция на понятието „корупция“. Дефинирането на понятието по начин, отговарящ на разбирането за корупция, би предпоставило и механизмите за противодействие на корупцията, а съответно и целите на предлагания законопроект, както и средствата за тяхното постигане.
- ✓ С влизане в сила на ЗПКОНПИ за пръв път е дадена легална дефиниция за корупция. Законодателната инициатива в тази насока е положителна стъпка по отношение на регулирането на процесите по превенция и противодействие на корупцията.
- ✓ В съдържащата се в ЗПКОНПИ дефиниция за корупция е възприето разбиране за явлението „корупция“ като отношение между лица, т.е. законът свежда корупцията до нейното проявление като акт на взаимодействие между лица, а не разглежда явлението като обществен процес.
- ✓ В ЗПКОНПИ обхватът на явлението „корупция“ е ограничен до действия на лица, заемащи висша публична длъжност. Това ограничаване на обхвата на корупцията е адекватно на формираните обществени представи, че най-голямата концентрация на корупционни случаи е именно във висшите етажи на властта.
- ✓ Докато в ЗПКОНПИ понятието за корупция е ограничено до действията на лица, заемащи висши публични длъжности, то в медийното пространство законът се представя по-скоро като универсално средство за борба с корупцията на всички нейни равнища.

Предизвикателства по отношение на прилагането на закона от гледна точка на дефинициите на понятията „корупция“ и „конфликт на интереси“

- ✓ Критики по отношение на прилагането на закона от гледна точка на дефиницията на понятието „корупция“ могат да се отправят в три насоки. 1). Превантивната функция на Комисията за ограничаване на корупцията, не касае само и единствено превенция на корупцията сред лица, заемащи висша публична длъжност, а корупцията като обществен феномен; 2). Налице е вътрешно противоречие между понятия „корупция“

и „конфликт на интереси“, което следва да бъде отстранено от законодателя⁶⁴. 3). Основните понятия, с които работи законодателят, а и правоприлагащите и правораздавателни органи, са разпръснати на различни места в закона.

Дейности на КПКОНПИ, съгласно изискванията на Глава четвърта от ЗПКОНПИ – „Превенция на корупцията“

- ✓ Строгото регламентиране на превенцията на корупцията се извършва за първи път в нормативен акт в българското законодателство. От утвърждаването на състава на КПКОНПИ до момента, Комисията изпълнява заложените в закона действия по превенция на корупцията.

Отношение на заинтересованите от закона страни към ЗПКОНПИ и към дейността на КПКОНПИ

- ✓ Приемането на ЗПКОНПИ е стъпка в правилната посока в борбата с корупцията, доколкото предприемането на законови мерки се възприема от 62% от интервюираните през април 2019 г. пълнолетни българи като възможност за ограничаване на корупцията в страната.
- ✓ Налице са високи обществени очаквания за резултатите от приложението на ЗПКОНПИ. Законът е натоварен със свръхопачвания бързо и трайно да реши проблемите с корупцията. Немалка роля за установяването на подобни обществени нагласи имат медиите.
- ✓ Висока е запознатостта на българските граждани както със ЗПКОНПИ, така и с КПКОНПИ.
- ✓ Доколкото акцентът в закона по отношение на основния орган, който ще консолидира всички дейности по превенция и предотвратяване на корупцията в страната, е поставен върху Комисията, високата запознатост с нейното съществуване е добра изходна предпоставка за дейността ѝ, предвид, че взаимодействието с гражданското общество е много важен фактор за успешното реализиране на политиките в тази област.

⁶⁴ При понятието „конфликт на интереси“, за разлика от корупцията, възможността за облага трябва да е за лицето, заемащо висша публична длъжност, или за свързано с него лице. При понятието „корупция“ облагата може да бъде както за самото лице, заемащо висша публична длъжност, така и за всяко друго лице, без необходимост те да се явяват „свързани лица“ по смисъла на § 1, т. 15 от ДР на ЗПКОНПИ.

Отношение на заинтересованите страни към дейностите на КПКОНПИ във връзка с превенцията и противодействието на корупцията в страната

- ✓ Въпреки че предприемането на законодателни мерки относно превенцията и противодействието на корупцията се възприема от пълнолетните български граждани като стъпка в правилната посока, близо половината от тях са на мнение, че дейността на създадената в съответствие разпоредбите на закона КПКОНПИ няма да успее да намали равнищата на корупцията в България.
- ✓ Главните аспекти от дейността на КПКОНПИ по превенция и противодействие на корупцията са оценени от общественото мнение като по-скоро неуспешни, но вероятно без да бъде отчетен дългосрочния характер на процеса на борба с корупцията.
- ✓ Един от факторите за негативното отношение към дейността на Комисията е формираната устойчива обществена нагласа, че проблемите с корупцията в страната могат и трябва да се решат бързо и трайно. Друг фактор за формиране на негативни обществени нагласи е начинът на отразяване на ЗПКОНПИ в медиите. В нито една онлайн публикация, засягаща ЗПКОНПИ, няма ясно изразена положителна оценка за нормативния акт и за постигнатите до този момент резултати.
- ✓ Обществените нагласи към корупцията и усещането за корупция се формират главно от публикациите на медиите по въпроса. Твърде малък е дялът на пълнолетните български граждани, участвали лично в корупционни схеми или сделки.
- ✓ Анализът на резултатите от проучването, проведено за целите на последващата оценка на въздействието на ЗПКОНПИ, показва, че действията на КПКОНПИ, свързани с незаконното придобиване на имущество, са станали достояние на значителна част от пълнолетните български граждани.

2. Степен на постигане на оперативна цел II: Създаване на условия за намаляване на корупцията чрез синхронизиране на дейностите на институциите, натоварени със задачи по превенция и противодействие на корупцията, конфликта на интереси и незаконното придобиване на имуществото.

За постигане на тази оперативна цел, в ЗПКОНПИ е предвидено използването на следните инструменти:

1. Задаване на ясни задачи и отговорности на институции, специално натоварени с функции по превенция и противодействие на корупцията, конфликта на интереси и незаконното придобиване на имущество (вкл. синхронизиране на функциите по проверка на декларациите, установяването на конфликт на интереси и последващия анализ на възможните корупционни рискове; регулиране на механизмите за контрол, анализ и оценка на предприетите антикорупционни мерки).

2. Реформа на декларациите за имотно състояние и конфликт на интереси чрез разширяване обхвата на декларираните обстоятелства, включване на допълнителни критерии за икономическа зависимост и свързани лица (в това число лицата във фактическо съпругеско съжителство), както и ясно формулиране и подробни указания за конкретните обстоятелства, които следва да бъдат декларирани.

3. Постигане на необходимата публичност и осигуряване на възможност за проверка на имуществото на лицата, които имат решаващи функции при разходване на значителни публични ресурси и при които е налице повишен корупционен риск.

4. Усъвършенстване на уредбата в частта за конфликта на интереси посредством концентриране на КПКОНПИ върху лицата, заемащи висши публични длъжности.

5. Въвеждане на система от санкции с реален възпиращ ефект.

Инструмент 1: Задаване на ясни задачи и отговорности на институции, специално натоварени с функции по превенция и противодействие на корупцията, конфликта на интереси и незаконното придобиване на имущество (вкл. синхронизиране на функциите по проверка на декларациите, установяването на конфликт на интереси и последващия анализ на възможните корупционни рискове; регулиране на механизмите за контрол, анализ и оценка на предприетите антикорупционни мерки).

Глава трета на ЗПКОНПИ създава нормативна регулация за взаимодействието на КПКОНПИ с други държавни органи и международно сътрудничество. Съгласно чл. 21, ал. 1 от ЗПКОНПИ, Комисията взаимодейства според тяхната компетентност, с Прокуратурата, Министерството на вътрешните работи, органите на Държавна агенция „Национална сигурност“, органите по приходите, органите на Агенция „Митници“, Главния инспекторат на Министерския съвет, Инспектората към Висшия съдебен съвет и инспекторатите по чл. 46 от Закона за администрацията.

Индикатори за непосредствен резултат		
Индикатор	Стойност към декември, 2018 г.	Забележка
Регламентиране на взаимодействието между КПКОНПИ и Прокуратурата на Р България.	Да	Между КПКОНПИ и Прокуратурата на Република България е сключено споразумение за създаване на съвместни екипи. Приета е Инструкция № 2 от 05 септември 2018г. за взаимодействие между КПКОНПИ и прокуратурата на Република България за изпълнение на дейностите по Глава девета от органите по чл. 16, ал. 2 от ЗПКОНПИ. След преминало обществено обсъждане инструкцията е подписана от заинтересованите страни и е обнародвана в ДВ, бр. 82 от 05 октомври 2018 г. ⁶⁵

⁶⁵ <http://dv.parliament.bg/DVWeb/showMaterialDV.jsp;jsessionid=94FCFBC57F2179E5C692552D9C1260E1?idMat=130333>

Индикатори за непосредствен резултат		
Индикатор	Стойност към декември, 2018 г.	Забележка
Утвърдена съвместна инструкция на главния прокурор, министъра на финансите и министъра на вътрешните работи, председателя на Държавна агенция „Национална сигурност“, главния инспектор на Инспектората към Висшия съдебен съвет и Комисията (<i>на основание чл. 24, ал. 2 от ЗПКОНПИ</i>).	Не/ниво-проект	На интернет страницата на КПКОНПИ на 26.10.2018 г. е публикуван проект на Инструкция за условията, редът и сроковете за осъществяване на взаимодействие между Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество, органите на Комисията, Прокуратурата на Република България, Министерството на вътрешните работи, Държавна агенция „Национална сигурност“, органите към министъра на финансите и Инспектората към Висшия съдебен съвет. Проектът е публикуван и на Порталът за обществени консултации. ⁶⁶ Обществените обсъждания на проекта на Инструкция са приключили на 09.11.2018 г.

1. Създаване на необходимата връзка между функциите по проверка на имуществените декларации, установяването на конфликт на интереси и изготвянето на тази основа на анализи за оценка на риска.

До приемането на ЗПКОНПИ лицата, заемащи висши публични длъжности, подаваха декларации за имущество, доходи и разходи пред Сметната палата, която е независим държавен орган за външен одит върху публичните финанси и изпълнението на държавния бюджет. Задължение на Сметната палата беше да публикува декларациите, да извърши проверка по отношение на тяхното съдържание и да обяви публично лицата, които не са подали декларации в законоустановените срокове. Декларациите касаеха единствено имущественото състояние на лицата.

⁶⁶ <http://www.strategy.bg/PublicConsultations/View.aspx?lang=bg-BG&Id=3835>

Пред друг независим орган – Комисията за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси – лицето, заемащо публична длъжност, подаваше декларация за конфликт на интереси. Комисията беше и органът, който осъществяваше проверките и установяваше наличието или липсата на конфликт на интереси по отношение на конкретно лице и конкретна фактическа обстановка. Налице бяха два отделни и абсолютно независими органа от категорията на така наречените от Конституционния съд „национални комисии“, т.е. органи, подчинени единствено на Народното събрание.

Това фактическо положение – отделни независими органи, които осъществяват правомощия в близки и свързани области, но при липса на координационен механизъм и звено, е преодоляно с приемането на ЗПКОНПИ и създаването на Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество (КПКОНПИ). Към момента, по силата на закона, задължените лица подават една декларация, която се състои от две части: част I – касаеща имуществото и част II – съдържаща данни за наличието на свързаности, които могат да обусловят възникване на конфликт на интереси. Проверката на декларациите и проверката по отношение на наличието или липсата на конфликт на интереси първоначално са възложени на една дирекция на КПКОНПИ – дирекция „Публичен регистър и конфликт на интереси“. С измененията на Правилника на Комисията (ПУДКПКОНПИНА) от 26 октомври 2018 г., правомощията по приемането, проверките и съхранението на декларациите са разпределени на дирекция „Публичен регистър“, а приемането на сигнали, както и проверките за установяване на конфликт на интереси и на останалите предвидени в закона основания – на дирекция „Конфликт на интереси“. Мотивите за подобно разделение на функциите могат да бъдат потърсени в няколко насоки – 1) големия обем от работа; 2) необходимостта от специализация на служителите по материя и различните основания за предприемане на действия от страна на двете дирекции. Според Правилника на Комисията двете дирекции си взаимодействат, когато осъществяваните правомощия налагат това. И двете дирекции са на пряко подчинение на Комисията, което улеснява координацията между тях. Същевременно следва да се посочи, че разделието на правомощията и постигането на тази основа на специализация във функциите би могло да се осъществи и чрез създаване на отдели в иначе единната дирекция, каквато възможност предоставя Законът за администрацията в чл. 4, ал. 3. По този начин ще се постигне целеното от законодателя и посочено като една от основните цели на ЗПКОНПИ единство в производствата по проверка на декларациите за имущество и интереси и предотвратяването и установяването на конфликт на интереси.

Към настоящия момент с разделението на функциите по материя между две отделни дирекции, в частта за наличието или липсата на конфликт на интереси се извършват паралелни проверки. Дирекция „Публичен регистър“ осъществява проверките на декларациите, в това число и относно наличието на интереси – управление в дружества, притежаване на акции или облигации, наличие на кредитни задължения на лицата. Тази информация може да се превърне отново в обект на анализ при наличие на основание за образуване на производство по установяване на конфликт на интереси, но вече от другата дирекция на КПОКОНПИ – дирекция „Конфликт на интереси“. В много от случаите първоизточникът на евентуален конфликт на интереси може да бъде открит още в декларацията, подавана пред КПОКОНПИ и по-специално в частта ѝ за интересите. Нелогично изглежда разделянето на производството пред две дирекции. Макар органът да остава един – КПОКОНПИ, дирекциите, които упражняват правомощия по материята са две. Едната извършва първоначалния анализ на декларациите. Втората установява евентуален конфликт на интереси и провежда цялото производство по отношение на него – анализира конкретната ситуация, приложимите норми, предлага на Комисията налагане на точно определено наказание в зависимост от степента на обществена опасност и т.н. По този начин се усложнява обменът на информация и се затруднява анализът на причините, които могат да доведат до конфликт на интереси, но чиито фактически основания се откриват в декларациите за имущество и интереси.

В ПУДКПОКОНПИНА при разпределението на функциите между отделните дирекции прави впечатление, че цялостният анализ на корупционните фактори, както и възможните предпоставки за конфликт на интереси, е поверен на трета дирекция – дирекция „Превенция на корупцията“. В чл. 33а, ал. 2 от Правилника на КПОКОНПИ, където са разписани правомощията на дирекция „Конфликт на интереси“, не се съдържа норма, която да въвежда като функция на дирекцията извършването на анализ. Единствено в т. 10 на цитираната разпоредба е предвидено, че *„осъществява взаимодействие с дирекция „Противодействие на корупцията“ в рамките на своята компетентност по отношение на постъпилите сигнали за конфликт на интереси на лица, заемачи висши публични длъжности“*. Предполага се, че взаимодействието следва да се приема като обмен на информация между двете дирекции. Използваният израз „постъпилите сигнали“ води до извода за обобщена информация, а не такава, предоставяна по конкретен повод. В противен случай изказът би следвало да е „постъпил сигнал“, което се свързва с конкретен случай.

Правомощие за извършване на анализ е предоставено на друга от дирекциите – дирекция „Публичен регистър“. В чл. 33, ал. 2, т. 11 е разписано, че дирекцията *„извършва анализ на декларациите за имущество и интереси на лицата, заемащи висши публични длъжности“*, а в т. 12 е посочено, че *„при извършване на проверката и анализа на декларациите за имущество и интереси си взаимодейства с дирекциите „Противодействие на корупцията“, „Конфликт на интереси“ и „Координация и контрол“*. Тези формулировки предполагат, че извършваният от дирекция „Публичен регистър“ анализ е само по отношение на конкретна декларация и е свързан с наличието или липсата на съответствие между декларираните данни и фактически притежаваното от лицето имущество и интереси.

Основните аналитични функции са предоставени на дирекция „Противодействие на корупцията“. Анализът обаче е насочен към наличието на корупционни рискове, необходимостта от въвеждане на антикорупционни мерки, етичните правила, които да гарантират намаляването на корупционните практики и т.н. Въпреки това, следва да се възприеме виждането, че аналитичните функции на дирекция „Противодействие на корупцията“ обхващат и възможностите за конфликт на интереси, както и разработването на превантивни мерки в тази насока.

Като основен извод от така направения анализ може да се приеме, че цялостната материя по проверката на декларациите, установяването на конфликт на интереси и последващият анализ е разпределена функционално между три дирекции на КПКОНПИ – „Противодействие на корупцията“, „Публичен регистър“ и „Конфликт на интереси“. Разделението на функциите е следвало структурата на закона – функциите по глава четвърта на ЗПКОНПИ са предоставени на дирекция „Противодействие на корупцията“, функциите по глава пета „Декларации“ са предоставени на дирекция „Публичен регистър“, а функциите по глава седма „Конфликт на интереси“ – на дирекция „Конфликт на интереси“. И трите дирекции са на пряко подчинение на Комисията, като в правомощията на всяка от тях е разписано взаимодействие с другите две. По този начин се гарантира специализацията на служителите във всяка от тях, като същевременно те се намират в постоянен обмен на информация помежду си, а крайните актове се приемат от самата Комисия.

Целта на законодателя да създаде връзка между функциите по проверка на декларациите, установяването на конфликт на интереси и последващия анализ на възможните корупционни рискове е изпълнена. Създадена е специализация по материя, която да гарантира по-високо качество на работата, като същевременно решенията по

всяка една от посочените области се приемат от Комисията, на която се отчитат и създадените с Правилника дирекции.

Инструмент 2: Реформа на декларациите за имотно състояние и конфликт на интереси чрез разширяване обхвата на декларираните обстоятелства, включване на допълнителни критерии за икономическа зависимост и свързани лица (в това число лицата във фактическо съпругеско съжителство), както и ясно формулиране и подробни указания за конкретните обстоятелства, които следва да бъдат декларирани.

До приемането на ЗПКОНПИ съществуваха два закона, които нормираха задължения на лицата, заемащи висши публични длъжности – за деклариране на имущество (Закон за публичност на имуществото на лица, заемащи висши държавни и други длъжности) и за деклариране на интереси (Закон за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси). След приемането на ЗПКОНПИ, декларациите, подавани пред два независими органа, са обединени в един документ, състоящ се от две части, и се подават пред един орган. Законодателното решение е адекватно на поставените цели, доколкото между имуществото и интересите на лицето има връзка, като от съвкупния им анализ може да бъде изведен и обоснован извод за корупционно поведение на лицето.

Първото основно допълнение в декларациите касае превозни средства, различни от моторните сухопътни, водни и въздухоплавателни превозни средства, които подлежат на регистрация по закон. На практика това е земеделската и горската техника и самоходните машини по смисъла на Закона за регистрация и контрол на земеделската и горската техника, както и определени ветроходни плавателни съдове, подлежащи на задължителна регистрация по Кодекса за търговско корабоплаване и Наредба № 1 за вписване в регистъра на корабите и безмоторните въздухоплавателни средства, подлежащи на регистрация по Закона за гражданското въздухоплаване и Наредба № 7 за регистрация на гражданските въздухоплавателни средства в Република България. С това разширение на предмета на деклариране са обхванати всички възможни превозни средства, включително и луксозни безмоторни яхти, както и малки частни безмоторни самолети.

В чл. 37, ал. 1, т. 7 от ЗПКОНПИ е въведено задължение за лицето да декларира „трудови доходи, получени през предходната календарна година“, а в следващата т. 8 е запазено съществуващото и в предходния закон задължение за деклариране на „доходи извън тези за заеманата длъжност, получени през предходната календарна година“, като в сравнение с декларациите по отменения закон, тук стойността на подлежащия на деклариране доход е намалена от 2 000 на 1 000 лева. Систематичното тълкуване на

разпоредбите налага да се приеме, че по т. 7 се декларират доходите по основното правоотношение, във връзка с което се подава декларацията. Това би следвало да означава, че допълнителен доход от трудови правоотношения следва да се декларира само, ако е на стойност над 1 000 лв.

Следва да се отбележи, че съгласно чл. 37, ал. 4 от ЗПКОНПИ на деклариране подлежат и имуществото и доходите на съпрузите, съответно на лицата, с които се намират във фактическо съжителство, както и на ненавършилите пълнолетие деца. Същевременно, в образеца на декларация не е предвидена графа за доходите на непълнолетните деца. Съгласно чл. 301 и следващите от Кодекса на труда тези лица също имат право да реализират доходи от трудова дейност, макар и полагана при специфични условия. Този пропуск следва да бъде преодолян чрез промяна в образеца на декларацията. Подобни хипотези са по-скоро изключение, но, предвид наличието на законово задължение за деклариране и на тези доходи, трябва да бъде осигурена и възможност за това.

Съществено е допълнението за деклариране на чуждо недвижимо имущество и чужди моторни сухопътни, водни и въздухоплавателни средства на стойност над 10 000 лв., които лицето, неговият съпруг или лицето, с което то се намира във фактическо съжителство на съпружески начала, трайно ползват, независимо от основанията за това и от условията на ползване. Комисията не е приела изрични указания, изведени в отделен документ, извън тези, съдържащи се в декларациите, за попълване на декларациите, но на сайта си в панел „Често задавани въпроси“ е дала някои насоки⁶⁷. По отношение именно на това задължение е посочено, че подлежащото на деклариране по тази точка имущество трябва да не е собственост на лицата по чл. 37, ал. 1 и 4 от ЗПКОНПИ, като за задължението за деклариране е без значение кой е собственикът – дали е свързано лице или не. Няма значение и основаниято, на което имуществото се ползва, както и дали това основание е обективизирано в писмен договор. Тази разпоредба следва да се приветства като положително разширение в обхвата на декларациите. С него практически се обхващат и всички ситуации, в които е използвана фигурата на „сламен човек“, т.е. е прикрито действителното право на собственост или на ползване върху вещта. Допълнението е необходимо, защото в производствата по отнемане на незаконно придобито имущество, Комисията за отнемане на незаконно придобитото имущество се сблъскваше в практиката си именно с този проблем – прикриване на имущество, чрез

⁶⁷ Последният раздел на декларацията е именуван „Указания за попълване на декларацията“, но той съдържа единствено технически указания. В този раздел не е посочено – кои са подлежащите на деклариране факти в съответните графи. Отговори по същество на съдържанието на декларациите се съдържат единствено в панел „Често задавани въпроси“ на интернет страницата на Комисията, въпреки че те са от съществено значение, защото могат да бъдат използвани като основание за реализиране на административнонаказателна отговорност, както и запоставяне на лицето в публичното пространство.

привидното му притежаване от лице, което не е „свързано с проверяваното лице“ по смисъла на закона. Комисията обаче е въвела едно ограничение, което не се съдържа в закона. В отговорите в раздел „Често задавани въпроси“ на интернет страницата на КПКОНПИ, Комисията е посочила, че се декларира имущество, което е ползвано „повече от три месеца в рамките на една календарна година“⁶⁸. За сравнение, в чл. 37, ал. 1, т. 9 от ЗПКОНПИ законодателят е въвел изискване за „трайно“ ползване на чуждото имущество. Доколко три месеца могат да бъдат приети за „трайно“ ползване е въпрос на преценка. Тъй като тримесечният срок е въведен с отговор на Комисията, към него не са изложени мотиви и не може да се определи как компетентният орган е приел за правно релевантен именно този срок. Следва обаче да се отбележи, че за недеклариране на определено имущество, в т.ч. и имуществото по т. 9 лицето носи административнонаказателна отговорност. Годишният доклад за дейността на КПКОНПИ обаче не позволява да бъде направен анализ на база подадените декларации колко от задължените лица са посочили в декларациите си ползването на чуждо имущество.

Едновременно с разширяването на обхвата на декларираните данни, със ЗПКОНПИ са повишени минималните прагове на стойността на подлежащото на обявяване имущество, чрез което реално е стеснен предметният обхват на декларациите. По отменения закон за публичност на имуществото, лицето беше задължено да декларира „парични суми, вземания и задължения над 5 000 лв. в местна или чуждестранна валута“ – чл. 3, ал. 1, т. 3. В разпоредбата на чл. 37, ал. 1 от ЗПКОНПИ паричните суми и вземанията (т. 3) са отделени от задълженията и кредитите (т. 6), като и по двете графи се изисква минимална стойност от 10 000 лв., за да възникне задължение за деклариране. По този начин стойностният праг е увеличен повече от двойно. С увеличаването на стойностния праг на декларираното имущество не се намалява обхватът на проверката. Намалява се единствено публичността, защото задълженото лице няма да обяви и съответно няма да бъде публикувана информация относно неговите активи и пасиви, ако те са под стойностния праг. Същевременно, не може да се приеме, че Комисията няма да проверява наличието или липсата на средства, които не са декларирани, защото това само по себе си е част от проверката за съответствие, т.е. дали липсата на декларирани суми или задължения над 10 000 лв. действително отговаря на фактическото положение.

В ЗПКОНПИ обхватът на декларациите е разширен и с оглед на свързаните лица. Преди приемането на ЗПКОНПИ лицето, заемащо висша публична длъжност, беше длъжно да декларира само имуществото на съпруг/съпруга, както и на непълнолетните си

⁶⁸ <http://www.ciaf.government.bg/pages/view/chesto-zadavani-vyprosi-201/>

деца. Със ЗПКОНПИ се въвежда задължение за деклариране на имуществото и доходите и на лицето, с което задълженото лице се намира във фактическо съжителство на съпружески начала. Предвид факта, че по данни на Националния статистически институт броят на лицата, живеещи при фактическо съжителство на съпружески начала към 2011 г. е бил 13,7% от всички семейства⁶⁹, може да се приеме, че с допълнението на декларациите е обхванат не малък брой потенциални случаи, които по предходните декларации не са били обект на проверка. Липсват обаче официални данни колко от задължените лица са посочили наличието на фактическо съжителство и са декларирали имуществото на лицето, с което живеят, тъй като годишният доклад на КПКОНПИ не съдържа подобни данни.

Съществено е разширението на обхвата на декларациите с оглед на задължените лица, като с влизането в сила на ЗПКОНПИ са добавени над 10 категории длъжности, които попадат в обхвата на чл. 6 от закона. Същевременно, с § 2 от Допълнителните разпоредби на ЗПКОНПИ реално в обхвата на закона попадат всички служители в администрацията – държавна и общинска, освен лицата, заемащи технически длъжности. Включени са и лица, които осъществяват публични функции – нотариусите, съдиите по вписванията, държавните и частните съдебни изпълнители. Също и представителите на държавата или на общините в органите на управление или контрол на търговски дружества с държавно или общинско участие в капитала или на юридически лица с нестопанска цел, когато не попадат в обхвата на чл. 6, ал. 1 от закона, както и управителите и членовете на органите на управление или контрол на общински или държавни предприятия и ръководителите на техните териториални поделения, както и на други юридически лица, които са бюджетни организации по смисъла на § 1, т. 5 от ДР на Закона за публичните финанси, когато не попадат в обхвата на чл. 6, ал. 1 от закона.

Първата, открояваща се разлика между висшите публични длъжности и лицата по § 2 от ДР на закона, е пред кой орган подават декларациите си и съответно кой е компетентен да извършва проверките по тях и да установява конфликт на интереси. Лицата по § 2 не подават декларациите си пред Комисията, а пред органа по избора или назначаването и проверките на декларациите им се извършват от инспектората в съответното звено, а когато там няма такъв – от комисия с постоянен състав. Проблем възниква, когато в едно семейство (независимо от наличието или липсата на сключен граждански брак) единият съпруг заема висша публична длъжност, а другият е лице по § 2 от ДР. Законът не дава яснота само КПКОНПИ ли е компетентна да извършва проверка на

⁶⁹ http://www.nsi.bg/census2011/NPDOCS/Census_Family-2011.pdf

декларациите по отношение на двете лица или проверката може да бъде извършена и от инспектората, съответно от комисията към органа по избора или назначаването. Ако спрямо лицето по § 2 се извършва проверка на декларацията, то тя неминуемо следва да включи и имуществото и доходите на лицето, заемащо висша публична длъжност. Може ли в такъв случай тази проверка да се осъществи от органа по § 2 и какво би се получило, ако единият орган установи съответствие, а другият – несъответствие? В правната действителност ще съществуват два акта с противоположно съдържание. Наличието на едни и същи правомощия в различни органи противоречи на принципа за правната сигурност и следва да бъде преодоляно чрез законова промяна. Необходимо е в ЗПКОНПИ да се предвиди, че когато е налице посочената хипотеза, само КПКОНПИ е оправомощена да проверява декларациите и на двете лица – заемащото висша публична длъжност и неговия съпруг/съпруга, съответно лицето, с което то живее във фактическо съжителство на съпружески начала.

В обобщение могат да бъдат направени следните основни изводи и препоръки, съобразно специфичната цел на последващата оценка на въздействието на ЗПКОНПИ:

1. Обединяването на декларацията за имущество и декларацията за интереси в един документ е адекватно законодателно решение съобразно целите на закона, с оглед свързаността на фактите и възможността за комплексната им проверка от един компетентен орган;

2. Положително трябва да бъде оценено и разширението в обхвата на лицата и имуществото, които трябва да бъдат включени в декларацията. Най-съществените промени са относно лицата, с които задълженото по ЗПКОНПИ лице се намира във фактическо съжителство и относно имуществото, което се ползва от лицата по чл. 37, ал. 1 и ал. 4 без те да притежават право на собственост върху него.

3. Необходимо е да бъдат прецизирани разпоредбите на чл. 37, ал. 1, т. 7 и 8, с оглед на яснота относно подлежащото на деклариране имущество.

4. Необходимо е утвърденият от Комисията образец на декларация да отговаря на вменените задължения, като се добави възможност за деклариране на доходите на непълнолетните членове на семейството.

5. От изключителна важност е приемането на изрични указания от Комисията като отделен документ, утвърден от КПКОНПИ, относно начина на попълване на декларациите. Дадените чрез интернет страницата на КПКОНПИ указания по конкретно зададени въпроси не могат да бъдат приети от юридическа гледна точка за източник на

информация и не биха могли да се сметат за обвързващи за задължените лица. Тези отговори могат да бъдат многократно променяни от Комисията и то в кратки срокове, без лицата да бъдат уведомявани за това. Не е невъзможна хипотезата, в която задълженото лице се информира от интернет страницата на КПКОНПИ, попълва декларацията съгласно дадения там отговор, а към момента на проверката ѝ – отговорът вече е различен. Например, в хипотезата със срока за ползване на чуждо имущество, ако лицето не декларира имущество, което ползва от два месеца, и впоследствие Комисията, към момента на извършване от нея проверка, промени срока от три на два месеца. В тази ситуация задълженото лице подлежи ли на санкция и как може да се докаже какъв е бил публикуваният отговор на Комисията към момента на подаване на декларацията? Ако всички отговори се съдържат в изричен акт на КПКОНПИ, то всяко негово изменение и допълнение ще бъде отразявано и съответно проследимо. Независимо от вида на акта, с който Комисията ще утвърди указанията, той ще съдържа мотиви и ще подлежи на съдебен контрол.

6. Необходима е и промяна на ЗПКОНПИ с оглед на възможността два органа да притежават компетентност по проверка на имуществото и доходите на едно и също лице.

1. Мнения и оценки на заинтересованите страни от закона за изпълнението и действието на ЗПКОНПИ по отношение на системата и обхвата на обстоятелствата за деклариране

В становище на „Професионалното обединение на държавните служители по декларациите по ЗПКОНПИ“⁷⁰ са отбелязани следните основни критики по отношение на съдържанието на декларациите и срещаните затруднения по отношение на спазването на разпоредбите на ЗПКОНПИ:

„Декларациите будят много и разнообразни въпроси, на които няма еднозначни отговори:

- *Декларирането на голям обем лични данни и обстоятелства, свързани със съпрузи или лица с фактическо съжителство, вероятно ще създадат семейни проблеми. Ако това е оправдано за висшите публични длъжности, за редовите служители е необяснимо.*
- *Изискването да се декларират имуществени и други подробни сведения за лицата около държавния служител би следвало да е съобразено със Закона за защита на личните данни т.е. да е налично изрично съгласие, още повече няколко дни преди да влезе в сила Общия регламент за защита на личните данни. Декларацията допуска деклариране на чужда лична информация – за*

⁷⁰ Становището е публикувано на 14 май 2018 г. на следния интернет адрес: <http://pods-bg.org/?p=2574>

съпруг, деца и лица с които служителите са в съжителство на семейни начала – имена, ЕГН, имоти, моторни превозни средства, депозити и влогове в банки и финансови институции, акции, дялове и т.н. чувствителна информация от гледна точка на защитата на личните данни.

- В графите за попълване на имуществата има година на придобиване, която в много случаи ще е не само преди съответното лице да е добило качеството на държавен служител, но и не е съществувала държавна служба. Трудно може и да се намери и тогавашната им цена.
- Собствеността върху ниви, гори и пр. не е удостоверена с нотариални актове и често е с неясно разпределение на дялове между наследниците. Ще има и случаи, в които дори служителят да е в незнание, че е наследил имот/имущество/пари, но ще носи административно наказателна отговорност.
- Необяснимо е защо се декларират и средствата в пенсионните фондове, които не могат да се разходват, а и няма човек който да е наясно колко точно средства има в неговата партия. Подобна ще е ситуацията и със застраховките „Живот“ и други подобни които са със спестовен характер според декларацията и също подлежат на деклариране.
- Не е ясно как да си сигурен в точността на декларираната сума „налични средства“ на 31.12.2017 г., колко средства ще трябва да се платят на банки, финансови институции, лизингови компании и др. за да удостоверят кой какво има по партиди, сметки и т.н.
- На първа страница на Декларацията стои надписът „Вх.№ в КПКОНПИ“, което се оказва грешка. В противен случай би означавало близо 130000 служители в държавната администрация да я подават лично пред този орган.
- При напускане на администрацията /въпреки, че са подавани ежегодно данните/ служителят трябва да попълни отново декларацията, а след една година от напускането – още веднъж да я подаде. Интересно как ще се залавят напусналите служители, особено ако не са в страната вече.
- Събраните колосални масиви от чувствителни данни за служителите и техните семейства, подадени на хартиен и електронен носител ще изискват специални мерки за защита, които категорично не са осигурени и ще е трудно да се съхраняват в досиетата, тъй като едва ли всяка администрация има възможности за осигуряване на висока степен на защита. В министерствата вероятно – да, но в малките общини и кметствата?/...../

Декларацията в този си обем е прекомерна и единствено е приложима за висшите публични служители (които я и попълваха до сега), за висшите държавни служители и всички контролни органи, но за редовите служители е излишна и плашеща административна тежест./...../

Законът предвижда проверката на декларациите, както и производството по установяване на конфликт на интереси да се извършват от комисия от служители (там където няма обособени Инспекторати по Закона за администрацията), изрично овластени от органа по назначаването да осъществяват тези функции. Това предполага ангажиране на допълнителен ресурс за обезпечаване на тези дейности, за които не съществува реален механизъм и възможност за осъществяване. Съгласно чл.44, ал.1 от закона проверката на декларациите се извършва чрез пряк достъп до електронните регистри, бази данни и информационни масиви, поддържани от държавните органи, какъвто достъп служителите нямат. Дори и да се осигури такъв достъп, то се създава една огромна група от овластени служители, които ще имат привелигирован достъп до чувствителна информация не само за служителите, но и за целите им семейства. Кой ще контролира тях?! Тепърва трябва се мисли и по създаването на организация за извършване на проверките, а и независимо по какъв начин ще се реши – чрез сключване на споразумения между институциите, чрез размяна на писмена кореспонденция или по друг начин, това безспорно ще натовари служители от администрацията с несвойствени за изпълняваната от тях държавна служба функции.“.

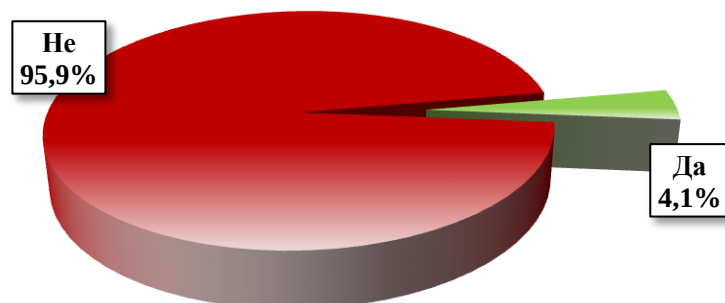
1.1. Затруднения на заинтересованите от закона страни по отношение на декларациите по чл. 35 от ЗПКОНПИ

Лицата, заемащи висши публични длъжности, са длъжни, според изискванията на ЗПКОНПИ, да подават декларации за несъвместимост и за имущество и интереси (чл.35 ал.1). В мотивите към законопроекта е посочено, че „кръгът на лицата, задължени да подават декларация, се разширява. Целта е да се постигне необходимата публичност и да се осигури възможност за проверка на имуществото на лицата, които имат решаващи функции при разходването на значителни публични ресурси и при които е налице повишен корупционен риск“⁷¹.

Данните от проведеното изследване показват, че 4% от пълнолетните български граждани са подали декларация за имотното състояние и конфликт на интереси по ЗПКОНПИ през 2018 година.

⁷¹ Мотиви към проекта на ЗПКОНПИ

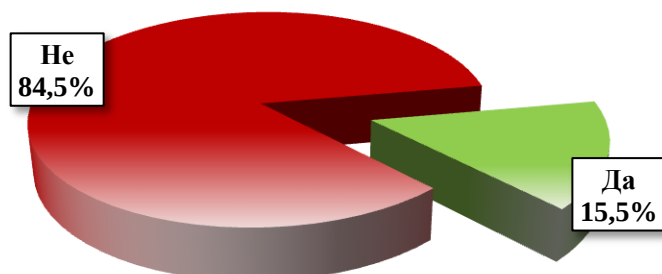
Вие лично през 2018 г. подавали ли сте декларация за имотното състояние и за конфликт на интереси по Закона за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество?

15% от подалите декларация по ЗПКОНПИ през 2018 година споделят, че са срещнали трудности при попълване на декларацията.

Срещнахте ли трудности при попълване на Декларацията за имотното състояние и за конфликт на интереси?

(База: подалите декларации през 2018 г., 4,1% от пълнолетното население на страната)

Затруднения при попълване на необходимите обстоятелства, подлежащи на деклариране, срещат предимно хора на възраст до 39 години и живеещите в малките градове на страната.

Инструмент 3: Постигане на необходимата публичност и осигуряване на възможност за проверка на имуществото на лицата, които имат решаващи функции при разходване на значителни публични ресурси и при които е налице повишен корупционен риск.

Режимът на публичност на декларациите по предходното законодателство се отличава съществено от сега действащата нормативна уредба. По ЗПИЛЗВДДД на страницата на Сметната палата се публикуваше само списък на лицата, които са/не са подали декларации в срок, както и списък на лицата, при които проверката на декларациите е приключила със заключение за несъответствие и в какво се изразява то. Достъпът до данните от самите декларации, съгласно чл. 6, ал. 4 от ЗПИЛЗВДДД (отм.), се осъществяваше по реда на ЗДОИ. Този ред изисква подаване на заявление, проверка за допустимост, редовност и основателност на същото и едва тогава предоставяне на информацията, която достига само до поискалото я лице. Декларациите за интереси се публикуваха на интернет страницата на органа по избора или назначаването, но само при изразено изрично писмено съгласие за това от декларатора.

Към настоящия момент част от правомощията на КПКОНПИ е да води публични регистри, в това число и регистър на „декларациите на лицата, заемащи висши публични длъжности“ – чл. 169, ал. 1, т. 1 от ЗПКОНПИ. Задължените лица подават четири вида декларации, нормирани в чл. 35 от ЗПКОНПИ – декларация за несъвместимост, декларация за имущество и интереси, декларация за промяна в декларирани обстоятелства по отношение на несъвместимостта и декларация за промяна в декларирани обстоятелства в частта за интересите и за произхода на средствата при предсрочно погасяване на задължения и кредити. Разпоредбата на чл. 169, ал. 1, т. 1 се тълкува систематично във връзка с чл. 41, ал. 3, според която норма регистърът съдържа информацията по чл. 37, ал. 1 от ЗПКОНПИ – данните от декларацията за имущество и интереси. Декларациите за несъвместимост, съгласно чл. 41, ал. 1 от ЗПКОНПИ, се публикуват от органа по избора или назначаването. За публикуването на тези декларации и съдържащите се в тях данни не се изисква съгласието на задълженото лице. **Комисията е изпълнила законовото си задължение и е публикувала на интернет страницата си всички подадени от лицата, заемащи висши публични длъжности, декларации за имущество и интереси.**

С приемането на ЗПКОНПИ е постигнато максимално ниво на публичност на имуществото и интересите на лицата, заемащи висши публични длъжности. По този начин е постигната целта на закона гражданите да имат пряк достъп и да могат свободно да разполагат с информация относно задължените по чл. 6 от ЗПКОНПИ лица. Така се

осигурява и възможността всеки гражданин, разполагащ с информация за недеklarирано имущество или интереси на лицето, да може да сигнализира Комисията, която да предприеме необходимите и допустими по закона мерки.

Съществува обаче двойствен режим по отношение на лицата, заемащи висши публични длъжности, които са сключили граждански брак и тези, които живеят при фактическо съжителство на съпружески начала. Законодателят е предвидил в чл. 37, ал. 7 от ЗПКОНПИ възможност за избор на задълженото лице дали да бъде публично обявена личността на лицето, с което съжителства, и имуществото на това лице или не. Този двойствен режим не е обоснован в мотивите на закона. Лицата, които са във фактическо съжителство на съпружески начала, са приравнени на сключилите граждански брак по отношение на задълженията за деклариране, които са идентични. Разлика има само в публичността. В публикуваната декларация не се появяват никакви данни – все едно друго лице няма, а деклариращият (сам или със своите ненавършили пълнолетие деца) съставлява домакинство. Това законодателно решение пречатства в значителна степен публичността по отношение на лицата, които живеят в условията на фактическо съжителство на съпружески начала в сравнение със сключилите брак и ги поставя в неравностойно положение, като същевременно ограничава възможността на обществото да придобие обективна информация по отношение на свързаността на лицата и тяхното имущество. Разбира се, остава открит пътът по ЗДОИ, но процедурата е усложнена и бавна и не всяко лице би се възползвало от нея. В този смисъл, дори да присъства възможността по чл. 37, ал. 7 от ЗПКОНПИ, то следва в декларацията поне да се отбелязва наличието на свързано лице.

По отношение на лицата по § 2 от ДР на ЗПКОНПИ липсва яснота относно публичността на техните декларации. Организацията и редът за проверка на декларациите и за установяване на конфликт на интереси са уредени, в съответствие със законовата делегация с подзаконов акт на Министерския съвет – Наредба за организацията и реда за извършване на проверка на декларациите и за установяване конфликт на интереси (НОРИПДУКИ), обн. ДВ, бр. 81 от 2.10.2018 г. В § 2, ал. 3 от ЗПКОНПИ е предвидено задължение за органа по избора или назначаването, с изключение на органа по избора или назначаването в службите за сигурност, да води публичен регистър на подадените декларации. НОРИПДУКИ, поради липса на законова делегация по отношение на тази материя, посочва единствено, че редът за водене на регистъра се определя с вътрешни правила. Към настоящия момент не са установени компетентни по смисъла на § 2, ал. 3 органи, които да са създали и да поддържат такъв регистър. Разлика по отношение на

публичността се наблюдава и в нейния обхват – за лицата, които не попадат в чл. 6 от закона, публична е само частта за интересите. Законодателят основателно е преценил, че по отношение на лицата, които не заемат висша публична длъжност, правилата следва да намират „съответно“ приложение и при тях няма необходимост от завишена публичност.

Една от основните цели, посочени от законодателя при приемането на ЗПКОНПИ, е да се създаде ефективен механизъм за проверка на декларациите. Първоначалната идея беше всички публични длъжности да бъдат третирани по еднакъв начин. В последствие в ЗПКОНПИ е направено разделението между висшите публични длъжности и лицата по § 2 от ДР на закона. Съвсем оправдано законодателят е преценил, че натоварването на КПКОНПИ с проверка на декларациите на всички попадащи в обхвата на закона лица, на практика ще блокира дейността на Комисията. Друг негативен ефект би бил „разводняването“ на нейната дейност и възможността да отчита множество производства и резултати в борбата с корупцията, но без реален ефект. Прие се КПКОНПИ да е компетентна само по отношение на висшите публични длъжности, а за лицата по § 2 от ДР функциите на контролен орган да бъдат възложени на органа по избора или назначаването.

ЗПКОНПИ създава реални механизми за проверка на декларациите на висшите публични длъжности. Съгласно чл. 44 от ЗПКОНПИ Комисията може да извършва проверки чрез пряк достъп до електронните регистри, бази данни и информационни масиви, поддържани от държавните органи, с изключение на регистрите, базите данни и информационните масиви на службите за сигурност; може да изисква информация от компетентните органи и лица; да получава информация от информационните системи по чл. 56 и 56а от Закона за кредитните институции (информационната система на БНБ за паричните задължения на клиентите и информационната система на БНБ за номерата на банковите сметки, техните титуляри и упълномощените да се разпореждат със сметките лица, както и наемателите на сейфове в банки и техните пълномощници); да иска разкриване на банкова, застрахователна, данъчна и осигурителна тайна. Възможността за достъп до информационните системи на БНБ, както и за разкриване на банкова, застрахователна, данъчна и осигурителна тайна е нововъведение на ЗПКОНПИ. По ЗПИЛЗВПД такава възможност не съществуваше. **Действащата уредба дава възможност за пълна и всеобхватна проверка на приходите, паричните средства и финансовите задължения на проверяваните лица.** Нововъведението следва да бъде оценено положително, тъй като дава възможност за

извършване на реална проверка за съответствие между декларирано и притежавано имущество, включително и за доходите, с които то е придобито.

Казаното по-горе обаче не може да се отнесе и към лицата по § 2 от ДР на закона. **Критика към ЗПКОНПИ може да бъде отправена на първо място по отношение на прекомерно увеличения брой на лицата, задължени да подават декларации по силата § 2 от Допълнителните разпоредби на закона.** Има администрации, чийто общ брой служители надминава няколко хиляди, а проверката на декларациите им е възложена на инспекторат с обща численост от 10 човека. Така фактически се „минира“ възможността за реална проверка на декларациите, защото освен тяхната проверка, инспекторатите имат и възложените по Закона за администрацията правомощия. Не е възможно, наред с останалите си задължения, инспекторите или членовете на комисията (които също са служители в администрацията, имащи други основни задължения по длъжностна характеристика) да извършат проверка на всички подадени декларации качествено и в срок. Съществува и обратната хипотеза – администрация от 10-15 човека, която трябва да състави комисия за проверка на декларациите, състояща се 3-ма редовни и един резервен член. Така практически $\frac{1}{4}$ от служителите проверява другите $\frac{3}{4}$ в съответната администрация. И двете хипотези бяха представени като възражения в хода на общественото обсъждане и съгласувателната процедура по приемането на Наредбата⁷². Въз основа на посочените възражения Министерският съвет прие, че не всички декларации ще подлежат на проверка. Съгласно чл. 13, ал. 1 от Наредбата проверка на декларациите ще се извършва само при изрично предвидените в подзаконовия акт хипотези – при подаване на сигнал срещу лицето за корупционно нарушение или конфликт на интереси или когато се открият данни за корупционно нарушение или конфликт на интереси при образувано дисциплинарно производство или в хода на друга проверка. Според ал. 2 на чл. 13 от Наредбата, декларациите на всички лица, които работят в звена със завишен корупционен риск, задължително се проверяват, независимо от наличието или липсата на обстоятелства по ал. 1. В дейността на кои звена съществува завишен корупционен риск следва да бъде определено на база приета от КПКОНПИ методология за оценка на корупционния риск. Към момента такава методология не е утвърдена, въпреки вмененото с § 67, ал. 6 от ПЗР на ЗПКОНПИ задължение. Практически чрез подзаконовия акт се стеснява приложното поле на закона.

Разпоредбите на чл. 13, ал. 1 и 2 от Наредбата може да намерят законова опора само в изрази „разпоредбите на глава пета, осма и петнадесета се прилагат съответно –

⁷² <http://www.strategy.bg/PublicConsultations/View.aspx?lang=bg-BG&Id=3670>

к.м.“, употребен в § 2, ал. 1 от ДР на ЗПКОНПИ. Доколко обаче е възможно вменено със закон задължение на държавен орган да бъде ограничено с подзаконов акт по приложението на закона е спорен въпрос. Законодателят не е предвидил дискреция при възможността за проверка на декларациите, която, според теорията и съдебната практика, е допустимо да бъде ограничавана с подзаконов акт. Всъщност, органът на изпълнителната власт се е опитал да преодолее несъвършенството на законодателния акт, изразяващо се в прекомерно големия брой подлежащи на проверка декларации, чрез тълкуване на израза „съответно“ в посока на ограничаване на хипотезите за проверка на декларациите.

Стесняване на приложното поле на ЗПКОНПИ е направено и чрез други нормативни актове. Така например, Законът за отбраната и въоръжените сили на Република България, с последните си изменения и допълнения (ДВ, бр. 17 от 26.02.2019 г.) изключва заемащите войнишки (матроски) длъжности от обхвата на § 2 от ДР на ЗПКОНПИ.

На следващо място трябва да бъде отбелязана невъзможността за извършване на пълна и всеобхватна проверка на имуществото, доходите и задълженията на лицата по § 2 от ДР на ЗПКОНПИ. За разлика от КПКОНПИ, чиито служители имат издадени допуски до класифицирана информация, служителите в инспекторатите, както и служителите в създадените по Наредбата комисии за проверка на декларациите не винаги ще разполагат с такива. Не е целесъобразно множество лица от различни администрации – държавни или общински, както и нотариуси или частни съдебни изпълнители да имат достъп до информационните масиви на БНБ, например. В ЗПКОНПИ не е предвидена и възможност за компетентните по Наредбата длъжностни лица да искат от съда разкриване на банкова, застрахователна, данъчна или осигурителна информация.

За разлика от органите на КПКОНПИ, длъжностните лица по Наредбата могат да осъществяват проверки единствено въз основа на данни от публичните регистри, както и от ЕСГРАОН. Те нямат и, по силата на закона, не могат да имат достъп до банкова информация (в т.ч. наличности и движения по банкови сметки, кредитни задължения, ползване на публични сейфове). Нямат и не могат да имат достъп до декларираните от задълженото и свързаните с него лица доходи пред НАП, нито до платените и/или дължими от тях осигурителни вноски. Това прави реалната пълна проверка на декларациите невъзможна. Същевременно, оправомощените да извършват проверката лица трябва да изготвят становище за съответствието или несъответствието на декларираното с фактически притежаваното имущество. Въпреки че в ЗПКОНПИ не е

предвидена административнонаказателна отговорност за служители, които са нарушили задълженията си по проверка на декларациите, с основание може да се приеме, че за становище, което не отразява вярно действителната обстановка по отношение на липсата или наличието на съответствие между декларираното и фактическото състояние, инспекторите, респективно служителите в комисиите за проверка на декларациите, може да носят дисциплинарна отговорност на основание чл. 89, ал. 2, т. 1 от Закона за държавния служител (за неизпълнение на служебните задължения). Именно поради тази причина в чл. 13, ал. 4 от Наредбата изрично е предвидено, че проверката обхваща достоверността само на фактите, които подлежат на вписване, обявяване или удостоверяване пред държавните или общинските органи, органите на съдебната власт и други институции, до които инспекторатите, съответно комисиите имат осигурен достъп. А в чл. 13, ал. 5 от Наредбата е посочено, че проверката не обхваща фактите, за които органите и проверяващите не са оправомощени по силата на специален закон да поискат и получат съответната информация. Тези норми целят да препятстват търсенето на дисциплинарна или друг вид отговорност от служителите, които добросъвестно са упражнявали правомощията или задълженията си по проверка на декларациите.

Изложеното показва, че по отношение на лицата по § 2 законът не е постигнал нито първоначално поставената цел за публичност на тяхното имущество и доходи, нито целта за всеобхватна проверка на посочените в декларациите факти. Прекомерното разширяване на приложното поле на закона и по отношение на лица, които не заемат висши публични длъжности, се оказва практически неприложимо.

Инструмент 4: Усъвършенстване на уредбата в частта за конфликта на интереси посредством концентриране на КПКОНПИ върху лицата, заемащи висши публични длъжности.

1. Конфликтът на интереси – дефиниции и характеристики

Един от начините за стабилизирането на органите на държавната власт и институциите е предотвратяването, разкриването, санкционирането и недопускането на конфликт на интереси. Идентифицирането и регулирането на конфликта на интереси е задача, предпоставена от няколко паралелно развиващи се процеса в българското общество след 1989 г.

Преходът към пазарна икономика се характеризира с процеси по управление на публичните средства, в резултат от които:

1. корупционните практики се превръщат в ключов механизъм, както за извличане на конкурентни предимства, така и за натрупване на капитали и трансфер на ресурси от държавния/публичния сектор към частния. *„Изразителите на множество организирани престъпни интереси заеха силни позиции в икономическия и политическия живот на страната, стремейки се да ги запазят и разширят чрез използване на корупционни практики на всички равнища в държавата“*⁷³.

2. настъпват драстични промени и в разбирането за професията на държавния служител и ролята ѝ в държавното управление. Държавните служители придобиват нови функции и отговорности в резултат от променящите се отношения между публичния и частния сектор, като засилената оперативна самостоятелност, нарастващ контрол и отговорност.

Конфликтът на интереси може да бъде определен най-общо като несъвместимост между личните интереси и интересите на общността (организацията, обществото), която би могла да възникне при изпълнение на служебни (формални) задължения. В резултат на това противоречие възниква риск индивидът (той лично или негов близки) да се облагодетелства неправомерно от официалната позиция, която заема, като понятието „облагодетелства“ се схваща в най-широките ѝ граници. Злоупотребата с публична власт с цел защита на частни, най-вече икономически интереси, води до финансови изгоди за заемащия дадената публична позиция и свързани с него трети страни, за сметка на обществения интерес.

Част от изследователите в областта на конфликта на интереси поставят акцент при дефинирането на понятието върху хипотезата, *„.....в която личният интерес на служител, назначен в държавния сектор, и задълженията, произхождащи от длъжността му, са в противоречие или могат да се окажат в противоречие. Личните интереси на служителя включват всякакво облагодетелстване за него или семейството му, близки роднини, приятели или хора от фирми или организации, с които е работил или е имал политически връзки. Интересът включва също и всяка тежест, било то финансова или облигационна, свързана с него или семейството му“*⁷⁴. В това се състои и проблемът в модерните общества, чиято същностна характеристика е неотстранимото противоречие между частен и всеобщ интерес. *„Исходното противоречие в модерните общества е в легитимността на користта в преследването на личните интереси и*

⁷³ Малчев, Н., „Предпоставки и фактори за корупцията в публичната администрация на Република България“

⁷⁴ Малчев, Н., „Предпоставки и фактори за корупцията в публичната администрация на Република България“

*нелегитимността на користта при осъществяване на публичните дейности, които обаче се изпълняват от частни лица“.*⁷⁵

Важно е да се отбележи, че конфликтът на интереси не винаги води до нарушаване на закона, но всички форми на конфликт на интереси могат да представляват заплаха за етичните стандарти, обуславящи обществения живот, ако не бъдат третирани ефективно⁷⁶.

Конфликтът на интереси може да бъде разглеждан в два аспекта:

- реално, неправомерно действие, предизвикващо фактически негативни последици (вреди за публичните интереси) – **реален конфликт на интереси**;
- неналичие на действия, попадащи в състава на конфликта на интереси, но наличие на поведение, пораждащо основателни съмнения у странични наблюдатели (граждани, организации) за конфликт на интереси – **видимост на конфликт на интереси**. Подобно разбиране се среща в редица съвременни концепции и етични кодекси, в които се съдържа изискването не просто да не се извършват действия, които реално представляват конфликт на интереси, но и да се избягват поведения, които могат да породят съответни съмнения⁷⁷.

Според един от основните стратегически документи в тази област – „Насоки за управление на конфликтите на интереси в публичния сектор“, приет от Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР), основните цели на една политика за управление на конфликтите на интереси са:

- да действа в полза на публичния интерес, като се поощряват държавните служители да взимат безпристрастни решения, без да бъдат повлияни от частни интереси, лични нагласи или мнения;
- да поддържа прозрачността и отчетността, като се осигурят процедури за деклариране на интересите на служителите и евентуално възникващите на тяхна основа конфликти;
- да утвърждава индивидуалната отговорност и личния пример;
- да спомага за изграждане на организационна култура, която стимулира декларирането и обсъждането на конфликтите на интереси.

⁷⁵ Димитров, Г., П. Кабакчиева, П. Бояджиева и колектив, „Антикорупция/антиобразование“. Изследвания върху корупцията във висшето образование, стр. 24

⁷⁶ Благова, П. „Оценка и управление на конфликти на интереси в публичната администрация“, Изд. на Софийски университет

⁷⁷ Благова, П. „Оценка и управление на конфликти на интереси в публичната администрация“ Изд. на Софийски университет

1.1. Нормативна рамка на конфликта на интереси

На национално равнище са разработени множество правила в различни нормативни актове и кодекси. Някои кодекси се прилагат при процедурите на подбор и назначаване, други – при оценяването на персонала. Повечето администрации са разработили собствени документи – етични кодекси, регламенти за деклариране на финансови интереси, процедури за подаване на сигнали за нарушения и установяване на възможни измами, правила относно отношенията между администрацията и нейни бивши служители, правила, третиращи конфликтите на интереси, различни регистри на интереси и докладите относно въпроси, представляващи служебна тайна или конфиденциална информация.

На международно равнище четири организации предлагат етични кодекси за своите административни служители – ЕС, ООН, Съвета на Европа и ОИСР. Като цяло, всички тези кодекси дават насоки и информация относно идентифицирането и подходящото третиране на: деклариране на интереси в чувствителни области; несъвместими външни интереси; политическа или публична дейност; приемане на подаръци; реакция спрямо неприемливи предложения; податливост на външни влияния; злоупотреба със служебното положение; злоупотреба с информация, притежавана от публичните власти; злоупотреба с публични или служебни ресурси; мониторинг на етичното поведение; контрол и отчетност; поведение при напускане на публичния сектор; взаимоотношения с бившите служители в публичната администрация.

До приемане на Закона за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси (ДВ бр. 94 от 31.10.2008 г., отм.), в българското законодателство липсва легална дефиниция на понятието „конфликт на интереси“.

За първи път конфликтът на интереси нормативно се проблематизира през 2003 г., когато са приети изменения в Закона за държавния служител (ЗДСл), според които държавните служители се задължават да декларират писмено всеки търговски, финансов или друг делови интерес, който те или свързани с тях лица имат във връзка с функциите на администрацията, в която работят съответните служители. На този етап законът не предвижда публичност на съответните декларации. Използваният подход е по-скоро повърхностен, незадълбочен, посочващ фрагментарно само различни моменти – определения на същността, акцентиращи на понятието „несъвместимост“.

Законът за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси (ЗПУКИ) е приет от 40^{-то} Народно събрание през октомври 2008 г. Законът влиза в сила от 01.01.2009 г., като отговор на реформите, свързани с модернизиране на българската администрация, изискванията за прозрачност и ефективно управление на администрацията. ЗПУКИ регламентира общите правила за съдържанието, определението, установяването и предотвратяването на конфликти на интереси, възникващите в резултат правни последици и спорове, както и защита на лицата, подали сигнали. Изготвянето и приемането на този нормативен акт е наложено и от нарастващата обществена нетърпимост към корупционните практики и схващането, че конфликтът на интереси е един от главните източници на корупция. ЗПУКИ се прилага и в трите вида държавна власт и се отнася до структури, както на държавната власт така и до тези на местното самоуправление. Основната цел на закона е превантивната дейност, свързана с уреждането на правилата за разкриване и наказване в случаите, когато е допуснат конфликт на интереси между публичния и частния интерес на лице, заемащо публична длъжност. Друга важна цел на закона е създаване на условия за предотвратяване на конфликт на интереси като определя кое е правомерно поведение и кое – не. С приемането на ЗПУКИ законодателят е дал легална дефиниция на понятието „конфликт на интереси“, заимствана от Препоръка Rec (2000)10 относно Кодекса на поведение на лицата, заемаща държавна длъжност, приета от Комитета на министрите на Съвета на Европа на 11 май 2000 г. В ЗПУКИ ясно са посочени основните понятия, които се отнасят до конфликта на интереси.

С цел преодоляване на възможните неблагоприятни последици за обществото като цяло или за отделни негови групи, законодателят е използвал следните подходи:

Превантивен – създава начални пречки за възникване на „конфликт на интереси“ – това са нормите, уреждащи несъвместимостта на определени „социални“ задачи с други „частни“ функции;

Задължаващ – вменява на правните субекти задължение да разкриват наличието на интерес от решаването на даден въпрос или предприемането на определено действие;

Забраняващ – предписва на правните субекти задължението да се въздържат от участие в обсъждания и вземане на решения по определени въпроси, спрямо които те са заинтересовани или пристрастни, или от предприемане на определени действия, от които те лично или свързани с тях лица биха имали облага;

Санкциониращ – при установен по съответния начин конфликт на интереси съответният субект да понесе необходимите и правно-регламентирани последствия под формата на наказание.

Законът за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси се прилага за всички лица, заемащи публични длъжности, в държавни или местни органи, включително за представителите на държавата в органите на управление или контрол на търговски дружества с държавно или общинско участие в капитала или на юридическите лица с нестопанска цел, за управителите и членовете на органите на управление или контрол на общински или държавни предприятия, както и на други юридически лица, свързани със закон, с акт на държавен орган или на орган на местно самоуправление, с изключение на лица, заемащи технически длъжности (чл.3 от ЗПУКИ).

Законът ясно разграничава правилата за предотвратяване на конфликт на интереси от самото производство за установяване на конфликт на интереси – ако в производството за установяване на конфликт бъде установено наличие на такъв, производството завършва с налагане на административно наказание по реда на закона.

1.2. Проблемна ситуация и предпоставки за приемането на ЗПКОНПИ

Три десетилетия след началото на прехода към демокрация и конкурентна пазарна икономика, корупцията продължава да бъде във фокуса на общественото недоволство в България. Страната трайно остава част от групата държави, в които стандартите за прозрачност и почтеност в политическия, обществен и икономическия живот са далеч от водещите световни и европейски практики. Последните няколко години показват и тревожно изоставане спрямо много от страните от Централна и Източна Европа, с които България традиционно се съизмерва като част от Петото разширяване на Европейския съюз. Индексът за възприятие на корупцията (водещо международно проучване на Transparency International, измерващо нивото на корупция в публичните институции в повече от 180 държави) показва ясно липсата на напредък в тази област – през почти целия изследван период индексът на България варира около едни и същи стойности, които са значително по-ниски от средната стойност на индекса за Европейския съюз. В рамките на ЕС България „традиционно“ заема последните места в класацията. Другото значимо международно изследване на TI – Световният корупционен барометър – допълва информацията относно общия антикорупционен климат в страната.

През последните години различни институции бяха натоварени с правомощия по предотвратяване на корупцията. Сред тях са Центърът за превенция и противодействие на корупцията и организираната престъпност към Министерски съвет, инспекторатите в администрацията, Комисия за установяване и предотвратяване на конфликта на интереси, Държавна агенция „Национална сигурност“ (ДАНС) и др. Нито една от тези институции, обаче, не е напълно независима, както и не е натоварена с функции за разследване и

санкциониране на случаи на корупция, което значително ограничава свободата на действие на съответните органи. По отношение отделните органи за противодействие на корупцията липсва механизъм за независим външен надзор. Въпреки множеството новосъздадени звена, се наблюдава припокриване на мандати и отсъствие на независим координационен орган.

Опитът показва, че **фрагментарният подход не може да наложи ефективен модел за разработване и провеждане на политики за противодействие и борба с корупцията, както и за разследване и санкциониране на корупционни случаи.** Съществуващият ограничен капацитет за мониторинг и контрол на изпълнението на съществуващите планове за действие, както и за анализ на риска, поставят под въпрос цялостната ефективност и изпълнение на приетите мерки.

Преодоляването на тези практики не е възможно без дефинирането и прилагането на единна антикорупционна политика, валидна за всички публични власти и фокусирана върху контрол и санкциониране на нарушенията, но преди всичко върху превенцията и изграждането на система за почтеност в институционалния процес, част от която са и прозрачните процедури по назначения. В тази връзка приоритетните действия следва да са насочени към създаването на независим антикорупционен орган, който фокусира усилията на институциите в областта на противодействието на корупцията, задава приоритети и координира техните действия. Органът следва да разполага с правомощия за проверка на сигнали за корупционни нарушения, да упражнява контрол по изпълнението на политиките за противодействие и ограничаване на корупцията и да провежда ефективни проверки за установяване конфликт на интереси сред лицата, заемащи висши публични длъжности.

Една от основните задачи, които си поставя Националната стратегия за превенция и противодействие на корупцията в Република България (2015-2020 г.), приета от Министерски съвет с Решение №230 от 9 април 2015 г., е извеждането на приоритетите на държавна политика за превенция и противодействие на корупцията чрез изграждането на ефективна система от антикорупционни органи и звена – укрепване на капацитета на институциите и подобряване на междуинституционалното взаимодействие.

В доклада към цялостната предварителна оценка на въздействието на проекта на ЗПКОНПИ се посочва, че всяка институция създава собствено антикорупционно звено, но резултатите от работата му не са видими. Правилата им за работа не гарантират в достатъчна степен ефективно междуинституционално взаимодействие. Дори и да са взети съответни мерки, те не достигат до знанието на широката общественост. Създава се

усещането, че проблемът се прехвърля между институциите, към него се подхожда бюрократично и не се действа с нужната решимост и категоричност. Системата от антикорупционни органи и звена не е достатъчно ефективна. Появява се необходимостта от създаване на единен независим антикорупционен орган, чрез който да може да се осъществява ефективна превенция на корупцията по високите етажи на властта⁷⁸.

Противодействието на корупцията сред лицата, заемащи висши публични длъжности, страда от липса на обособена структура с ясен фокус на работата върху разследването на корупционни престъпления на лицата, заемащи висши публични длъжности в съдебната, изпълнителната, законодателната и местната власт.

Според доклада към цялостната предварителна оценка на въздействието са установени слабости по отношение на липсата на координация и единен подход в борбата срещу корупцията по високите етажи на властта, липса на обособена структура с ясен фокус на работата върху борбата срещу корупцията при лицата заемащи висши публични длъжности и др.

В доклада на Комисията до Европейския парламент и Съвета относно напредъка на България по механизма за сътрудничество и проверка от 25 януари 2017 г. по отношение на показателя „Ефективни мерки срещу корупцията“ се сочи, че разработването от страна на правителството на актуализирана национална стратегия за борба с корупцията е важна стъпка, но остава предизвикателството да се осигури изпълнението на тази стратегия, да се приеме необходимата нормативна уредба и да се създадат предвидените институции. Като препоръка в доклада е изведено да се приеме нова нормативна уредба относно борбата с корупцията в съответствие с целите, изложени в стратегията за борба с корупцията и да се осигури прилагането на тази уредба, както и да се създаде ефективен орган за борба с корупцията.

1.3. Закон за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество

Целта на новия Закон за противодействие на корупцията и отнемане на незаконно придобитото имущество е да усъвършенства уредбата в частта за конфликта на интереси, като я приведе в съответствие с натрупания опит и практики в тази област. Законът урежда принципите и механизмите за предотвратяване на корупционно поведение на лицата, заемащи висши публични длъжности, като специална глава от нормативния акт е

⁷⁸ Доклад към цялостна предварителна оценка на въздействието на Проекта на ЗПКОНПИ

посветена на условията и реда за установяване и предотвратяване на конфликт на интереси.

Предложена е дефиниция на понятието „конфликт на интереси“ за целите на закона, а именно: *„конфликт на интереси възниква, когато лице, заемащо висша публична длъжност, има частен интерес, който може да повлияе върху безпристрастното и обективното изпълнение на правомощията или задълженията му по служба“* (чл. 52 от ЗПКОНПИ).

Дефинирани са и понятията „**частен интерес**“ и „**облага**“ както следва:

- „Частен интерес“ е всеки интерес, който води до облага от материален или нематериален характер за лице, заемащо висша публична длъжност, или за свързани с него лица, включително всяко поето задължение (чл.53 от ЗПКОНПИ).
- „Облага“ е всеки доход в пари или в имущество, включително придобиване на дялове или акции, както и предоставяне, прехвърляне или отказ от права, получаване на стоки или услуги безплатно или на цени, по-ниски от пазарните, получаване на привилегия или почести, помощ, глас, подкрепа или влияние, предимство, получаване на или обещание за работа, длъжност, дар, награда или обещание за избягване на загуба, отговорност, санкция или друго неблагоприятно събитие (чл.54 от ЗПКОНПИ).

Лице, заемащо висша публична длъжност, не може да представлява държавата или общината в случаите, когато има частен интерес от вземането на дадено решение (чл.55 от ЗПКОНПИ).

Въвеждат се забрани и ограничения, свързани с изпълнението на висша публична длъжност, сред които:

- ✓ лице, заемащо висша публична длъжност, няма право при изпълнение на задълженията си да гласува в частен интерес.
- ✓ лице, заемащо висша публична длъжност, няма право да използва служебното си положение, за да оказва влияние в частен интерес върху други органи или лица при подготовката, приемането, издаването или постановяването на актове или при изпълнението на контролни или разследващи функции.
- ✓ лице, заемащо висша публична длъжност, няма право да участва в подготовката, обсъждането, приемането, издаването или постановяването на актове, да изпълнява контролни или разследващи функции или да налага санкции в частен интерес. Такова лице няма право да сключва договори или да

извършва други дейности в частен интерес при изпълнение на правомощията или задълженията си по служба.

- ✓ лице, заемащо висша публична длъжност, няма право да се разпорежда с държавно или общинско имущество, да разходва бюджетни средства, включително средства от фондове, принадлежащи на Европейския съюз или предоставени от Европейския съюз на българската държава, да издава удостоверения, разрешения или лицензии или да осъществява контрол по тези дейности в интерес на юридически лица с нестопанска цел, търговски дружества или кооперации, в които то или свързани с него лица са членове на орган на управление или контрол, управители, съдружници или притежават дялове или акции.
- ✓ лице, заемащо висша публична длъжност, няма право да извършва дейности в интерес на юридически лица с нестопанска цел, търговски дружества или кооперации, в които то е било член на орган на управление или контрол, управител, съдружник или е притежавало дялове или акции една година преди датата на избирането или назначаването му, или докато заема длъжността.
- ✓ лице, заемащо висша публична длъжност, няма право да използва или да разрешава използването в частен интерес на информация, получена при изпълнението на правомощията или задълженията му по служба, докато заема длъжността и една година след напускането, освен ако в специален закон е предвидено друго.
- ✓ лице, заемащо висша публична длъжност, няма право да извършва консултантска дейност по отношение на лица, които са заинтересовани от актовете му, издавани при осъществяване на правомощията или задълженията му по служба.
- ✓ лице, заемащо висша публична длъжност, няма право да дава съгласие или да използва служебното си положение за търговска реклама.

Разписани са и конкретни действия за предотвратяване на конфликт на интереси.

Когато лице, заемащо висша публична длъжност, има частен интерес, то е длъжно да си направи самоотвод от изпълнението на конкретно правомощие или задължение по служба, като уведоми органа по избора или назначаването (чл.63 ал.1 от ЗПКОНПИ).

Когато на заседание на колективен държавен орган или на орган на местното самоуправление се обсъжда и решава въпрос, по който негов член е обявил частен интерес, последният не може да участва в обсъждането и да гласува. В тези случаи

решенията се приемат с предвиденото мнозинство от членовете на органа, като се изключи лицето, което е обявило частен интерес. Обстоятелствата по тази алинея се отразяват в протокола от съответното заседание (чл.63 ал.2 от ЗПКОНПИ).

Органът по избора или назначаването е длъжен да направи отвод на лице, заемащо висша публична длъжност, ако разполага с данни за негов частен интерес във връзка с конкретно правомощие или задължение по служба (чл.64 от ЗПКОНПИ).

Самоотводите и отводите се правят незабавно след възникване или узнаване на данните за наличие на частен интерес и се мотивират, като се посочва частният интерес, който е причина за отстраняването от изпълнението на конкретното правомощие или задължение (чл.65 от ЗПКОНПИ).

Набелязани са и механизми за установяване на конфликт на интереси като установяването на конфликт на интереси се извършва по сигнал, подаден до Комисията, по решение на Комисията или по искане на лицето, заемащо висша публична длъжност.

Съществен момент е, че установяване на конфликт на интереси не може да се извършва по анонимен сигнал. Производството по установяване на конфликт на интереси на членовете на Комисията се образува с решение на Комисията, взето с единодушие при тайно гласуване, като се изключи лицето, за което се гласува решението. В производството по установяване на конфликт на интереси Комисията изисква и получава необходимата информация и документи от комисиите по ал.2, т.1 и 3, съответно от органа по избора или назначаването.

В производството по установяване на конфликт на интереси Комисията изисква и получава информация от органи на държавна власт, органи на местното самоуправление, както и от юридически и физически лица. Събират се доказателства по реда на Административнопроцесуалния кодекс и се изслушва лицето, срещу което е образувано производството. На лицето, срещу което е образувано производството, се предоставят за запознаване всички събрани доказателства и му се дава възможност да направи възражение в 7-дневен срок от предоставянето им. Лицето, срещу което е образувано производството, може да представи и да посочи нови доказателства, които да се съберат, както и на адвокатска защита в производствата по този раздел, при спазване на защитата на подалия сигнала по глава седма.

Посочени са и срокове, в който се образува производството за установяване на конфликт на интереси, както и за нарушения по чл.68 и чл.69 – до 6 месеца от откриването, но не по-късно от три години от извършването на нарушението. Комисията се произнася с мотивирано писмено решение в срок до два месеца от образуване на производството. При случаи на фактическа и правна сложност срокът може да бъде продължен еднократно с 30 дни.

Решението на Комисията се съобщава на:

1. заинтересованото лице;
2. органа, компетентен да прекрати правоотношението;
3. окръжната прокуратура по седалището на органа по т.2.

Решението на Комисията, с което се установява конфликт на интереси, може да се оспори от заинтересованото лице пред съда по реда на Административнопроцесуалния кодекс. Прокурорът може да подаде протест до съда в едномесечен срок от съобщаването на решението, с което се установява липсата на конфликт на интереси.

Когато се установят данни за извършено престъпление, материалите се изпращат незабавно на прокуратурата.

Регламентирани са и **последиците при установяване на конфликт на интереси**.

Установяването на конфликт на интереси с влязъл в сила акт е основание за освобождаване от длъжност, освен когато в Конституцията е предвидено друго. Освобождаването се осъществява по реда, определен в съответните закони (чл. 80 от ЗПКОНПИ).

Възнаграждението, получено от правоотношението или деянието, породило конфликт на интереси, за периода, през който конфликтът на интереси е бил укрит, се отнема в полза на държавата или общината. Когато бъде установено, че в резултат на конфликт на интереси лице, заемащо висша публична длъжност, или свързано с него лице е получило материална облага, нейната равностойност се отнема в полза на държавата, освен ако не подлежи на отнемане на друго основание (чл.81 от ЗПКОНПИ).

1.4. Приложение на ЗПКОНПИ по отношение на конфликта на интереси

В съответствие на стратегическата цел на закона, един от инструментите за постигането ѝ е усъвършенстване на уредбата в частта за конфликта на интереси, посредством концентриране на Комисията върху лицата, заемащи висши публични длъжности.

Преследваните с нормативния акт цели са дългосрочни и едва ли е възможно в рамките на година от прилагането на новия закон да се постигнат и отчетат желаните резултати. Изхождайки от този факт, целта на настоящата последваща оценка на ЗПКОНПИ е да идентифицира конкретни резултати и проблеми, свързани с прилагането на ЗПКОНПИ по отношение на предотвратяване на конфликт на интереси в рамките на малко повече от една година след приемането на закона.

По отношение на лицата, подлежащи на проверка за конфликт на интереси, в ЗПКОНПИ се наблюдава разширяване на обхвата в сравнение със ЗПУКИ. Добавени са например нотариусите, частните съдебни изпълнители, магистратите и служителите в администрацията на органите на съдебната власт. Законодателят обаче прецени, че КПКОНПИ трябва да се концентрира само върху лицата, заемащи висши публични длъжности и съответно само проверките по отношение на тях са поверени на Комисията. Проверките за конфликт на интереси при лицата по § 2 от Допълнителните разпоредби на закона са поверени на инспекторатите и създадените към органа по избора или назначаването комисии. Така се въведе децентрализиран модел на проверка.

Относно лицата, заемащи висши публични длъжности, ЗПКОНПИ преповтори почти дословно отменения ЗПУКИ. Разликите са минимални и могат да се открият в три насоки – 1) разписване на допълнителни права на лицето, срещу което се води производството, в рамките на това производство; 2) ускоряване на самото производство; 3) въвеждане на допълнителни изисквания към сигналите за конфликт на интереси. Последното допълнение не е обект на анализ, тъй като е обстойно разгледано по-долу в настоящата последваща оценка на въздействието на ЗПКОНПИ.

Допълнителните права на лицето, срещу което се води производството, се съдържат в чл. 72, ал. 6 и 7 от ЗПКОНПИ, където е предвидена възможността лицето да се запознае с всички събрани доказателства, определен е 7-дневен срок да направи възражение по тях, както и да представи и посочи нови доказателства, като му е предоставено правото да ползва адвокатска защита. В ал. 5 на чл. 72 от ЗПКОНПИ е възпроизведена нормата на чл. 26 ЗПУКИ, според която доказателствата в производството се събират по реда на АПК. Следва да се отбележи, че по АПК доказателствата се събират служебно от водещия производството орган, но при активното участие на страните. Те имат възможност да се запознаят с всички събрани доказателства, да правят възражения, да представят и посочват за събиране доказателства. Посоченото идва да покаже, че и без въвеждането на новите правила в ЗПКОНПИ, лицата разполагат с тези права по силата на АПК.

Относно възможността за адвокатска защита, която е предвидена в чл. 72, ал. 7 от ЗПКОНПИ, следва да се отбележи, че нормата може да се тълкува и като ограничаваща. По силата на чл. 18 от АПК страната в административното производство може да се представлява освен от адвокат, и от други граждани или организации, които са упълномощени за това с нотариално заверено пълномощно. Тълкуването на чл. 72, ал. 7 ЗПКОНПИ във връзка с чл. 18, ал. 2 от АПК води до извод, че в производството по установяване на конфликт на интереси лицето може да се представлява само и единствено от адвокат, но не и от друго лице, независимо дали притежава юридическа правоспособност или не. Рестрикцията, заложена от законодателя, е по-силна дори и от ограниченията, които се въведоха с измененията на АПК в касационното производство (ДВ бр. 77 от 18.09.2018 г.). Подобно законодателно решение може да бъде критикувано от гледна точка на необходимостта ЗПКОНПИ да се приведе в съответствие с АПК. Добро решение би било законодателят да препрати към производството по издаване на административен акт по АПК в цялост, а не само по отношение на събиране на доказателства.

Ускоряването на производството по установяване на конфликт на интереси и реализирането на неговите последици се изразява в съчетаването на административен и правораздавателен акт в едно – с решението, с което се установява конфликтът (индивидуален административен акт), се налага и административното наказание (правораздавателен акт – наказателно постановление). По отменения ЗПУКИ, председателят на КПУКИ разполагаше с едномесечен срок от влизане на решението за установяване на конфликт на интереси в сила, за да издаде наказателно постановление – чл. 30, ал. 1 от ЗПУКИ. Самото наказателно постановление подлежеше на самостоятелно оспорване по реда на Закона за административните нарушения и наказания. Действащата нормативна уредба възлага на КПКОНПИ с диспозитива на решението да установи конфликта на интереси, да наложи административното наказание и да постанови отнемане на облагата по чл. 81 от ЗПКОНПИ. Така, според законодателят, се реализира принципът за бързина и процесуална икономия, който е основен за административния процес. Този принцип, обаче, не може да бъде за сметка на други основни принципи на правото. Възможността да се налага административно наказание с административен, а не с правораздавателен акт, не е абсолютно непозната на българския законодател. Следва обаче да се отбележи, че тя създава значителни трудности в съдебната фаза на процеса. Това е така например, защото като основание за оспорване на наказателните постановления се явява справедливостта/несправедливостта на наказанието. Подобно основание за оспорване на административните актове трудно може да бъде изведено от

разпоредбата на чл. 146 от АПК. Възможно е по пътя на тълкуването на чл. 6 от АПК – принципа за съразмерност и/или на чл. 146, т. 5 от АПК – съответствието с целта на закона да се изведе възможността за преценка от страна на съда на справедливостта на наказанието, но и това тълкуване е спорно, поне в частта на чл. 6 АПК. Така, разпоредбата на чл. 74, ал. 2, т. 3 ЗПКОНПИ затруднява съдебния контрол върху наложените при установен конфликт на интереси наказания. Предстои формирането на съдебна практика по въпроса, която да покаже до колко е удачно възприетото законодателно решение.

По отношение на лицата по § 2 от ЗПКОНПИ основният проблем възниква с децентрализацията на производството. При действащия закон с правомощие да установяват конфликт на интереси разполагат множество органи на различно ниво в управлението – държавно и общинско. В звената, в които няма изграден инспекторат, конфликтът на интереси ще се установява от комисии, в чийто състав, при възможност, се включва и лице с юридическо образование – чл. 11, ал. 1, т. 2 от Наредбата. В § 2, ал. 5 от ДР на ЗПКОНПИ е посочено единствено, че проверката на декларациите и производството по установяване на конфликт на интереси се осъществява от инспекторатите или от комисия от служители, изрично овластени от органа по избора или назначаването за това. Нормата позволява различно тълкуване, поради което с Наредбата е прието нейното стеснение. На първо място по отношение на инспекторатите се предвижда, че производството за установяване на конфликт на интереси ще се провежда от комисия от инспектори чл. 23, ал. 1, изр. 1. По този начин се постигна стесняване на оправомощените служители, т.е. не всички инспектори ще могат да участват в производството, а само тези, които са изрично овластени за това. Целта на нормата е да препятства възможността за изтичане на информация. Същевременно, с разпоредбата се гарантира, че производството няма да се провежда еднолично, а от комисия. Колективният орган винаги гарантира по-високо ниво на обективност при приемане на решенията. Съставът на комисията от инспектори е постоянен, което не позволява на органа по избора или назначаването да определя различен състав спрямо проверяваните лица.

На второ място, с Наредбата изрично се предвижда, че комисия от служители ще бъде компетентна единствено, когато в съответната структура няма създаден инспекторат. Целта е да се избегне възможността органът по своя преценка да изземва това правомощие от служителите в инспектората и да го предоставя на други лица. Понятието „структура“ не е легално дефинирано, но се приема, че включва второстепенни разпоредители с бюджет, в т.ч. бюджетни организации – лечебни заведения,

образователни заведения, чийто персонал, като част от структурата на съответното министерство, подлежи на проверка по силата на § 2 от ЗПКОНПИ. Тук се обхващат и общинските администрации, нотариусите и частните съдебни изпълнители и други задължени по закона лица. Съгласно чл. 11, ал. 2 от Наредбата съставът на комисията от служители също е постоянен, както и на комисията от инспектори. Поставени са и изисквания относно образованието и квалификацията на членовете ѝ – те трябва да са с най-малко 2 години професионален опит и с минимална образователно-квалификационна степен „бакалавър“, като при възможност в състава ѝ се включва и юрист.

Много от администрациите, обаче, не разполагат с необходимия капацитет, за да формират проверяващ орган, членовете на който да имат необходимите образователни и професионални умения за извършване на тази чисто правна дейност. Това обстоятелство само по себе си е пречка за ефективното приложение на закона и ще доведе до множество незаконосъобразни актове, които ще подлежат на отмяна от съда. Следва да се посочи, че в малките администрации, освен липсата на подготвени кадри, друг проблем се явява опасността от изтичане на информация, поради наличието на близки отношения и обвързаности между служителите, което може да повлияе и върху обективното решаване на въпроса.

НОРИПДУКИ възпроизвежда в основни линии разпоредбите на ЗПКОНПИ в областта на установяването на конфликт на интереси. Но Министерският съвет и в това производство се е опитал да преодолее някои от законодателните несъвършенства. Така например, в чл. 25, ал. 7 от Наредбата е посочено, че *„лицето, срещу което е образувано производството, има право на защита, включително адвокатска защита“*. По този начин се разширява възможността за защита на лицето, като му се дава право на преценка каква защита и представителство да ползва в рамките на това административно производство. Разпоредбата следва да се оцени положително, макар и да е спорно доколко с подзаконов акт може да се преодолее законовото несъвършенство. По-добрият вариант би бил законодателна промяна.

Проблем представлява и опазването на информацията, придобита в рамките на производството по установяване на конфликт на интереси. В тази връзка чл. 9 от Наредбата преповтаря чл. 49, ал. 1 от ЗПКОНПИ. И в двете разпоредби се предвижда задължение за служителите да не разгласяват фактите и данните, които са им станали известни при разглеждането на сигнала за корупционно нарушение, както и да опазват поверените писмени документи от нерегламентиран достъп на трети лица. Сигналът обаче не е единственият повод за образуване на производство по установяване на конфликт на

интереси. Няма обща норма, която да задължава длъжностните лица да опазват получената информация изобщо в производството. Тук се налага разширително тълкуване, което да обхване и останалите хипотези. По-добрият вариант е *de lege ferenda* задължението да се предвиди общите разпоредби и на двата нормативни акта. Следва да се посочи, че с чл. 10 от Наредбата тези въпроси са оставени за уреждане с вътрешни правила на съответната администрация. Подобно разрешение не е най-доброто, защото е възможно да бъдат въведени различни стандарти и нива на защита на личните данни в отделните структури.

Наредбата не съдържа административнонаказателни разпоредби. Такива могат да бъдат намерени само в ЗПКОНПИ. В чл. 176 от закона е предвидено наказание за нарушение на чл. 49, ал. 1, коментиран по-горе. Разбира се, служителите, които имат правомощия в производството по установяване на конфликт на интереси, могат да носят административнонаказателна отговорност по посочената в закона разпоредба. Проблем в тази насока е, че единственият административнонаказващ орган в държавата за нарушения по чл. 176 от ЗПКОНПИ е председателят на КПКОНПИ, а актове за установяване на нарушенията могат да съставят само овластените за това служители на КПКОНПИ.

В заключение могат да бъдат направени следните изводи и препоръки:

1. По отношение на производството по установяване на конфликт на интереси законът не е постигнал напълно предварително заложените цели.

2. Недостатък на ЗПКОНПИ е и ограничаването на защитата на лицето, срещу което е образувано производството, само до адвокатска защита. Ненужно са преповторени и определени разпоредби на АПК. И от практиката по отменения КПУКИ, и от оскъдната съдебна практика по действащия ЗПКОНПИ е видно, че съдът прилага субсидиарно АПК по отношение на цялото производство. Добре би било ЗПКОНПИ да препрати цялостно към АПК в тази фаза на производството. В частта за съдебното оспорване препращането е направено. Предстои формирането на съдебна практика по отношение на наложените с административния акт, с който е установен конфликта на интереси, наказания. Тя ще обоснове и необходимостта от евентуални законодателни промени в тази насока.

3. Фокусирането на КПКОНПИ върху дейността само на лицата, заемащи висши публични длъжности, наложило децентрализирания модел, не е удачно. То може да подпомага и улеснява дейността на Комисията, но не е ползотворно по отношение на лицата по § 2 от Допълнителните разпоредби. Децентрализираният модел на проверка показва определени слабости, сред които: липса на подготвени кадри в комисиите към съответните администрации; формирани близки отношения между проверяващи и

проверяван, които работят в една и съща администрация, като дори не е изключена възможността проверяващият да е подчинен на проверявания; трудностите при формиране на единна практика по приложението на закона, породени от наличието на множество органи с идентична компетентност. Не е гарантирано и опазването на информацията, придобита от длъжностните лица при проверката на декларациите, както и в производството по установяване на конфликт на интереси. Уредбата на тази материя е оставена на преценката и възможностите на съответната администрация чрез разработване и приемане на вътрешни правила при твърде оскъдна нормативна уредба, която да дава насоки за минималните изискуеми стандарти на защита в тази сфера.

Инструмент 5. Въвеждане на система от санкции с реален възпиращ ефект

С влизане в сила на ЗПКОНПИ се създава система от санкции за нарушение на закона – в Глава петнадесета, „Административнонаказателни разпоредби“. Комисията отчита, че през 2018 г. е наложила глоби и санкции по наказателни постановления в размер на 105 260,40 лева. От данните, изготвени от КПКОНПИ за целите на последващата оценка, е видно, че за първите четири месеца от работата на Комисията през 2019 г. наложените глоби и санкции по наказателни постановления са в размер на 12 377,52 лв. (виж Приложение 2).

Към настоящия момент, обаче, проведеното изследване във връзка с последващата оценка не установи да е създаден електронен публичен регистър за съставените актове за установяване на административни нарушения и за влезлите в сила наказателни постановления, в изпълнение на императивната законова разпоредба на чл. 169, ал. 1, т. 3 от ЗПКОНПИ. Публично достъпната информация не позволява изводи относно броя на административнонаказателните производства, образувани пред Комисията, броя на издадените наказателни постановления, административнонаказателните разпоредби, по които са съставени актове за установяване на административни нарушения и са издадени наказателни постановления, санкциониранията лица и размера на наложените им административни наказания и имуществени санкции, броя на обжалваните наказателни постановления, броя на потвърдените, изменени и отменени такива. Липсва информация относно това, издавани ли са резолюции за прекратяване на административнонаказателните производства. В този смисъл **изводи относно ефективността на системата от административни санкции могат да бъдат направени само на база анализ на закона, не и на практиката по прилагането му.**

Анализът на закона показва съществено подобряване на правната техника при очертаване диспозициите на административнонаказателните състави, в сравнение с

използваната в Закона за отнемане в полза на държавата на незаконно придобитото имущество (отм.) – срв. чл. 93 от ЗОПДНПИ и чл. 175 от ЗПКОНПИ и Закона за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси (отм.) – срв. чл. 34 – 38 от ЗПУКИ и чл. 171 – 174 от ЗПКОНПИ.

Предвидени са завишени санкции в случай на повторно извършено нарушение, като в § 1, т. 11 от Допълнителните разпоредби е дефинирано понятието „повторно“ извършено нарушение.

По отношение на предвидените в закона санкции следва да се отчете, че специалните минимуми в редица случаи са прекомерно завишени – например по чл. 171, ал. 1, по чл. 172, ал. 3 и 4, по чл. 176 от закона, но по-съществения недостатък е сравнително малката амплитуда между специалните минимум и максимум на санкцията, например по чл. 173, ал. 3 и чл. 174, ал. 3 – от 1000 до 2000 лева, което не позволява прецизна индивидуализация на санкцията.

Не са предвидени привилегировани състави на нарушения, например представляващи маловажен случай, или предполагащи последващо положително поведение на нарушителя или разкриване на факта на нарушението. Този подход е типичен за повечето нормативни актове у нас, в частта относно административнонаказателната отговорност на субектите. Същевременно, при закъснение при подаване на декларация по този закон, от например два или три дни, наказващият орган ще е изправен пред две възможни алтернативи – да приеме, че случаят е маловажен, по смисъла на чл. 28, б. „а“ от ЗАНН и предупреди нарушителя, че при повторно нарушение за него ще му бъде наложено административно наказание, или да му наложи санкция в размер от 1000 до 3000 лева. В първия случай лицето няма да понесе каквато и да било санкция, а във втория – ще бъде санкциониран със сравнително висока санкция с имуществен характер. В случай, обаче, че при упражнен съдебен контрол върху наказателното постановление, с което е наложена санкция на нарушителя, съдът прецени, че случаят е маловажен, то наказателното постановление ще бъде отменено изцяло и субектът отново няма да бъде санкциониран. В тази насока може да се предложи да се предвиди привилегирован по-леко наказуем състав на административно нарушение по чл. 173, в случай, че представлява маловажен случай, като се следва подхода, възприет вече в Закона за регистър Булстат, съгласно § 1, т. 4 от ДР на който, маловажен случай е налице, когато закъснение в изпълнението на задълженията е до 15 дни.

Въпреки изложените съображения, може да се обобщи, че предвидените в закона санкции биха могли да имат съществен превантивен, възпиращ ефект от нарушения. Дали този ефект ще бъде постигнат, предстои да се установи на база предстоящата съдебна

практика по упражнен съдебен контрол върху санкционните актове на Комисията, и при съпоставка между броя и естеството на извършените нарушения в следващите отчетни периоди от дейността на Комисията в сравнение с отчетния период 2018 г.

Във връзка със заложените специфични цели на оценката по отношение на посочване на основните недостатъци и отправяне на препоръки за по-добро регулиране, могат да бъдат открити следните насоки за подобряване на нормативната уредба:

- На първо място, формулировката на разпоредбите на чл. 173, ал. 1 и чл. 174, ал. 1 от закона поставя въпроса, как следва да се квалифицира деянието, изразяващо се в неподаване на декларация по този закон – дали като неподаване на декларация в срок, по смисъла на чл. 173, или като недеклариране на обстоятелство, което е длъжно да декларира по закона, по смисъла на чл. 174. Решението би било в диспозицията на чл. 173 да се въздигнат в нарушения неподаването на декларация или неподаването ѝ в законоустановения срок, а в чл. 174 да се направи уточнението, че е наказуемо недекларирането или невярното деклариране на обстоятелство в подадена декларация.
- На второ място, критика буди правната техника, използвана, за да се укаже субсидиарния характер на административнонаказателния състав по чл. 174, ал. 1 от НК, а именно чрез изрази „освен ако не е предвидено по-тежко наказание“. Употребата на този израз оставя двусмислено тълкуване в насока, дали разпоредбата е субсидиарна спрямо другите административнонаказателни състави по този закон или спрямо съставите на престъпления. Двусмислието може да бъде отстранено чрез замяна на коментирания израз с „освен ако деянието съставлява престъпление“ или „ако извършеното не представлява престъпление“, както е прието в чл. 176. По този начин ще се постигне съответствие със ЗНА за описание на съставомерни признаци с идентично съдържание да се използват еднакви понятия.
- На трето място, известни възражения буди прекомерно широката редакция на диспозицията на административно-наказателния състав по чл. 176 от закона. Действително, нарушението на задълженията на съответните длъжностно лица по чл. 49, ал. 1, разкрива висока степен на обществена опасност и предполага предвиждането на сравнително висока по размер административна санкция, но само ако е извършено умишлено. Същевременно, при тази редакция, и предвид разпоредбата на чл. 7, ал. 1 от ЗАНН, съгласно която „деянието, обявено за административно нарушение, е виновно, когато е извършено умишлено или

непредпазливо“, следва да се приеме, че и непредпазливото нарушение подлежи на същата по размер санкция, както умишленото – с глоба от 5000 до 20 000 лева. С цел да се избегне подобно несправедливо третиране на нарушителите, особено при съществуващата в чл. 27 от ЗАНН правна забрана да се налага санкция в размер под законоустановения минимум, следва да се препоръча санкциите да се диференцират за умишлено и за непредпазливо нарушение, или да се предвиди по-нисък специален минимум на санкцията. Във връзка с обсъжданата разпоредба следва да се посочи и това, че е трудно обяснимо по какви съображения законодателят не е предвидил квалифициран състав на повторно извършено нарушение от този вид. Това е единствената разпоредба, сред уредените в глава петнадесета от закона, в която не се предвижда квалифициран състав при повторност на нарушението.

- На четвърто място, известно несъгласие буди и разпоредбата на чл. 177, ал. 1 от закона, в частта ѝ, с която председателят на Комисията се овластява да издава наказателни постановления и по отношение на лицата по § 2, ал. 1 от ПЗР, освен в случаите, изрично посочени в чл. 177, ал. 2 и в § 2, ал. 8 и 10. Подходът на законодателя в тази насока разкрива известна несистемност, доколкото създава двойствен режим по отношение на лицата, овластени да следят за правилното прилагане на закона и тези, овластени да налагат санкции за неизпълнението му.
- На пето място, недоумение буди разпоредбата на § 2, ал. 10 от закона, която предвижда компетентност на актосъставителите и наказващите органи в случай на нарушение по чл. 176, предвид обстоятелството, че с оглед разпоредбата на чл. 83, т. 7 от закона, сигналите по чл. 47, ал. 1 и 2 се проверяват само от органите по чл. 16, ал. 2, респективно такова нарушение не може да се извърши от лица по § 2, ал. 1.

1. Дейност на КПКОНПИ във връзка с установяване на конфликт на интереси за периода януари 2018 – април 2019 г.

1.1. Декларации на лицата, заемащи висши публични длъжности

Дейностите по приемането, обработването, публикуването, проверката и анализа на декларациите за имущество и интереси се осъществяват от дирекция „Публичен регистър“ към КПКОНПИ. Прилаганата от Комисията системата на деклариране осигурява публичност и прозрачност на имуществото и доходите на лицата, заемащи висши публични длъжности, на техните съпрузи, на лицата, с които се намират във фактическо съжителство на съпружески начала и на ненавършилите пълнолетие деца и служи като първа мярка в борбата с корупцията.

В доклада за дейността на КПКОНПИ за 2018 г. е посочено, че проверката на декларациите се извършва чрез пряк достъп до електронните регистри, бази данни и други информационни масиви, като Комисията публикува на интернет портала си декларациите и списък на лицата, които не са подали декларации в срок.

Както беше посочено по-горе в настоящата последваща оценка на въздействието на ЗПКОНПИ, с влизането в сила на закона през януари 2018 г. се разширява предмета на деклариране, обхватът на задължените лица, промените в правилата за деклариране, въвеждането на различните видове декларации и извършването на проверката и анализа им. Предвид решението на законодателя законът да влезе в сила от датата на обнародването му в Държавен вестник, КПКОНПИ е изправена пред предизвикателството в изключително кратки срокове да създаде необходимата организация за осигуряването на достъп до тази информация, формата за предоставянето ѝ и да извърши всички дейности, свързани с разработването на регистрите, пред които тези обстоятелства подлежат на обявяване или вписване. В годишния си доклад за 2018 г. Комисията е отчела извършването на следните дейности в тази насока:

- изготвен нов електронен образец на декларацията за имущество и интереси, който съгласно разпоредбите на ЗПКОНПИ обединява декларирането на имуществото с интересите. Към образца на декларацията, с оглед улесняване попълването ѝ, са изготвени и указания, като неразделна част от нея. Декларацията за имущество и интереси е своевременно публикувана на интернет страницата на Комисията;
- извършена подготвителна работа за установяване на ведомствата, техните структури и лицата, работещи в тях, за които за първи път възниква задължение за деклариране, съгласно разширения обхват на закона;
- стартирана през месец май 2018 г. кампания по приемането на декларациите за имущество и интереси, подавани от задължените лица пред КПКОНПИ;

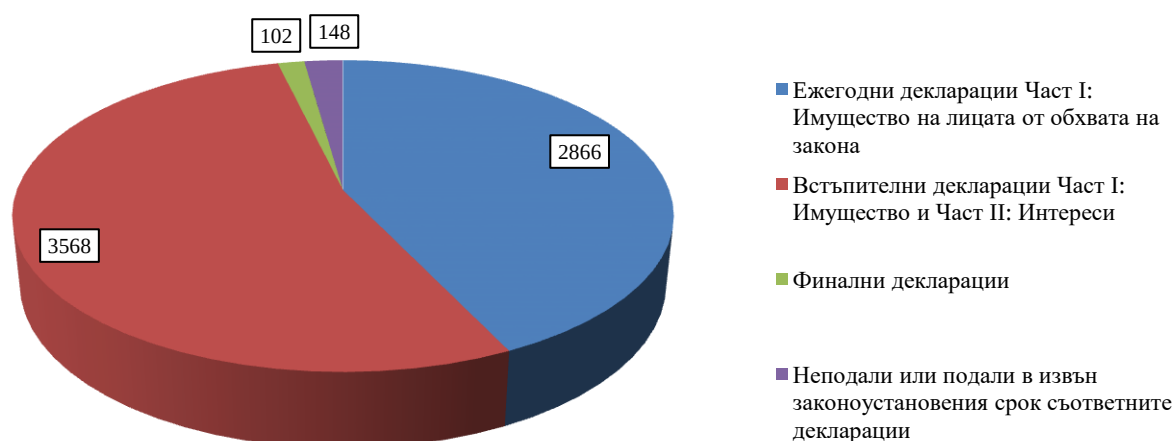
- създадена нова платформа на електронната система на деклариране в съответствие с променените законови изисквания за деклариране, което позволява едновременно приемането и обработката на декларацията в частта за имуществото, в частта на интересите и на декларацията за промяна в декларираните обстоятелства в частта за интересите и за произхода на средствата при предсрочно погасяване на задължения и кредити.

С влизането в сила на ЗПКОНПИ, 5008 лица попадат в неговия обхват като задължени да декларират обстоятелства пред КПКОНПИ. Проведеното проучване на документи за целите на настоящата последваща оценка на въздействието не доведе до идентифициране на броя лица, които следва да декларират обстоятелства, съгласно § 2 от ДР на закона.

Въпреки кратките срокове за изготвянето на новите декларации и за провеждане на разяснителна кампания относно обстоятелствата, подлежащи на деклариране, в доклада на КПКОНПИ за 2018 г. е посочено, че кампанията по приемането и обработването на ежегодните декларации за имущество и интереси е проведена успешно.

Приети и обработени са встъпителните декларации за имущество и интереси, подадени от задължените по закона лица, като са обработени и финалните декларации за имущество и интереси, подадени от задължените по закона лица.

Брой подадени декларации по системата на деклариране за 2018 г.

Съгласно доклада за дейността на КПКОНПИ през 2018 г., за предходната година са проверени 9066 лица, както следва:

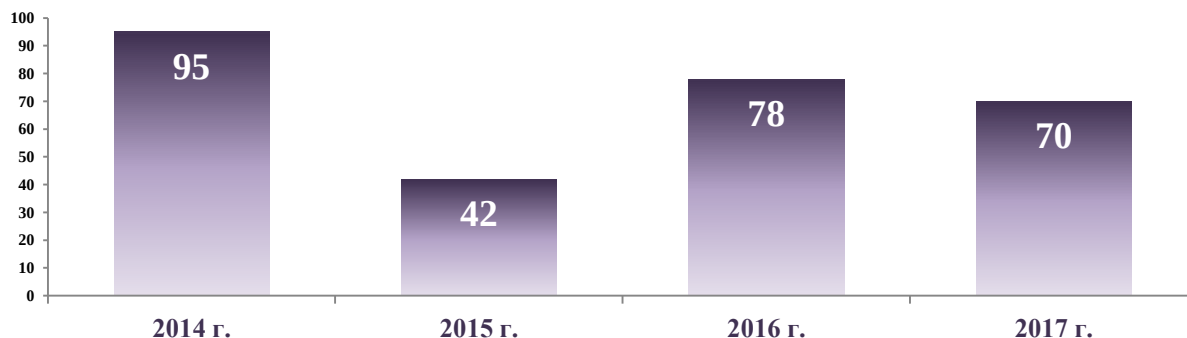

Във връзка с дейността на КПКОНПИ по отношение на проверка на декларациите, в годишния отчет на Комисията за 2018 г. е посочено, че *„представители на Комисията участват в първия кръг от преговори по проект на Международен договор за обмен на данни по декларациите за имуществено състояние. Проектът е подготвен от Секретариата на Регионалната антикорупционна инициатива (РАИ), с подкрепата на Австрийската агенция за развитие. Една от основните цели на договора е предотвратяване и борба с корупцията чрез осигуряване на директен административен обмен на информацията относно декларациите за имущество“*.

Според оценката на КПКОНПИ, дадена в отчета за 2018 г., *на този етап е постигната основната цел на системата на деклариране и механизма на проверката на Декларациите за имущество и интереси, подадени от задължените по закона лица като е осигурена прозрачност. Дадена е възможност на българските граждани и институции да се информират за имуществото и доходите на лицата, заемащи висши публични длъжности*. Към момента на провеждане на последващата оценка на въздействието на ЗПКОНПИ не е приключила кампанията по подаване на декларациите за 2018 г. и съответно няма как да бъдат представени обобщени данни за кампанията.

Въпреки че за 2018 г. КПКОНПИ отчита успешна кампания по прием на ежегодните декларации, сравнителният анализ на данните за неподадени декларации за имущество на лицата, заемащи висши публични длъжности показва, че за периода 2014-2017 г. броят на неподадените декларации за имущество или подадени извън установения срок е значително по-нисък:

Брой на лицата, неподали или подали декларации за имущество в извън законоустановения срок:

Източници: Отчети и прессъобщения на Сметната палата за периода 2014-2017 г.

1.2. Производства и решения на КПКОНПИ за установяване на конфликт на интереси

Дейността по установяване на наличието на конфликт на интереси се извършва основно от специализирана дирекция към КПКОНПИ – „Конфликт на интереси“. Сред основните дейности на дирекцията са:

- събиране, обработка и анализ на документи и доказателства;
- реализиране на административно-наказателна отговорност на лицата, във връзка с извършени нарушения на закона;
- осъществяване на процесуално представителство;
- поддържане на регистри.

За целите на последващата оценка на въздействието на ЗПКОНПИ са събрани данни за дейността на органите, натоварени с функции по установяването на наличие на конфликт на интереси, преди влизането в сила на ЗПКОНПИ. Извършен е сравнителен анализ на данните по следните индикатори:

- образувани производства за извършване на проверка за установяване наличие/липса на конфликт на интереси (брой);
- производства с неприети решения поради липса на изискуемото по закон мнозинство;
- решения по същество за установен конфликт на интереси (брой);
- решения по същество без установен конфликт на интереси (брой);
- решения за прекратяване на производството (брой);
- наложени глоби и санкции по наказателни постановления (в лв.).

Извършен е сравнителен анализ на резултатите от работата на предходни органи по установяването на конфликт на интереси. Резултатите от анализа:

1. не могат да се интерпретират като измерващи ефективността в дейността на Комисията доколкото: 1) пълният състав на ръководството на КПКОНПИ е избран през април 2018 г., а Правилникът за дейността на Комисията е приет през юли, 2018 г., т.е. периодът на реално функциониране на КПКОНПИ не е сравним с този на предходните органи; 2) процесът по конституиране на единен орган предполага време за организирането на синхрона в дейността на отделните структури, които са част от него, и за изработване на единни механизми на работа във връзка с дейността на органа;
2. могат да бъдат интерпретирани като отправна точка за последващи анализи на дейността на КПКОНПИ и респективно на ефекта от приложението на ЗПКОНПИ.

От доклада на КПКОНПИ за 2018 г. е видно, че през 2018 г. са образувани 119 производства за извършване на проверка за установяване наличието или липсата на конфликт на интереси. За целите на последващата оценка на въздействието на ЗПКОНПИ, КПКОНПИ разработи обобщение на резултатите от дейността на Комисията за периода януари-април 2019 г., които ще бъдат използвани само като индикатор за изпълнението на заложените в закона правомощия през първите четири месеца от 2019 г.

Сравнителни данни за периода 2014 – април 2019 г.:

Сравнителният анализ на данните по този индикатор показва намаляване в броя на образуваните производства през 2018 г. спрямо производствата, образувани от други органи, преди действието на ЗПКОНПИ. Причината за намаления брой производства през 2018 г. може да се дължи както на по-краткия период на работа на Комисията в рамките на

2018 г., така и на необходимостта от синхронизация на дейностите и механизмите за работа във връзка със създаването на новия антикорупционен орган. В подкрепа на това твърдение са данните за дейността на КПКОНПИ по този индикатор за 2019 г. При запазване на тенденцията, отчетена през първото четиримесечие, в рамките на календарната 2019 г. ще се наблюдава значително увеличаване на броя образувани производства за установяване на конфликт на интереси, спрямо 2018 г.

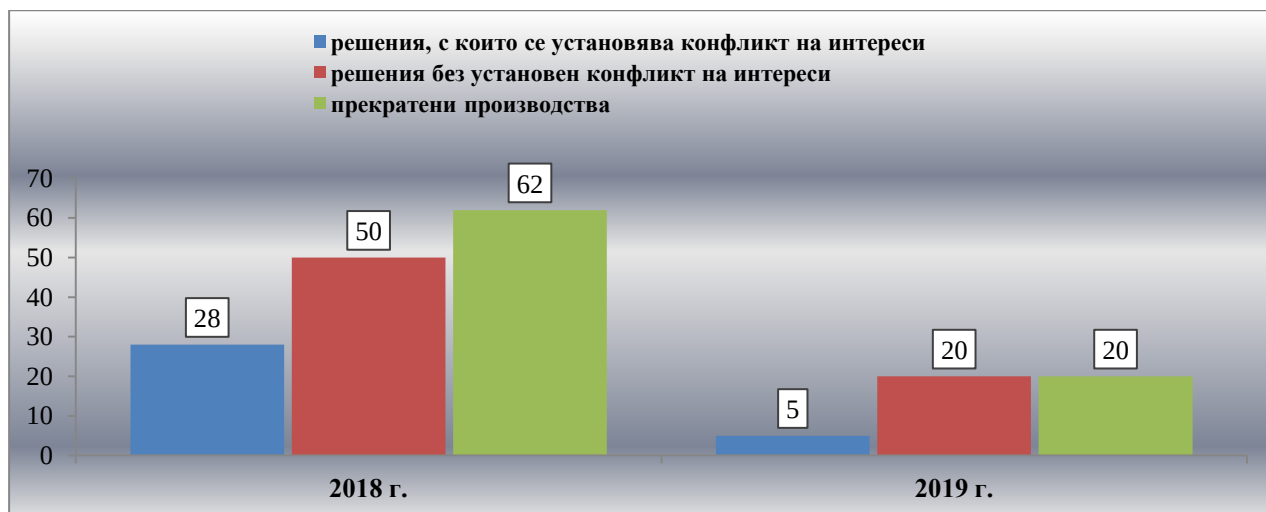
Съгласно разпоредбата на § 5, ал. 1 от ЗПКОНПИ, неприключилите до влизането в сила на ЗПКОНПИ производства по установяване на конфликт на интереси и налагане на административни наказания се довършват по досегашния ред от КПКОНПИ, поради което, освен новообразуваните производства, през периода 2018 – април 2019 г. Комисията е продължила да работи и по производства, образувани пред КПУКИ по отменения ЗПУКИ, в т.ч.:

- 46 бр. производства с неприети решения поради липса на изискуемото по отменения ЗПУКИ мнозинство (от които 44 бр. – през 2018 г. и 2 бр. до април 2019 г.);
- 25 бр. висящи производства, образувани по реда на отменения ЗПУКИ, но висящи към датата на влизане в сила на ЗПКОНПИ (от които 23 бр. – през 2018 г. и 2 бр. до април 2019 г.).

За 2018 г. са постановени общо 140 решения на КПКОНПИ по същество и за прекратяване, а за периода януари-април 2019 г. – общо 45 решения.

Разпределението на приетите от Комисията решения във връзка с установяване на конфликт на интереси (раздел V от ЗПКОНПИ) за периода 2018 г.- април 2019 г. са отразени в графиката по-долу:

През 2018 г. са приети 78 решения на КПКОНПИ по същество, от които:

- 28 решения са за установен конфликт на интереси;
- 50 решения са без установен конфликт на интереси.

За първите четири месеца на 2019 г. общият брой постановени решения на Комисията по същество и за прекратяване възлиза на 45 броя, от които 25 са по същество:

- 5 решения са за установен конфликт на интереси;
- 20 решения са без установен конфликт на интереси.

Сравнителният анализ на дейността на КПКОНПИ по отношение на приетите решения за установен конфликт на интереси с дейността на органите, в чийто правомощия е било установяването на конфликт на интереси за периода 2014-2017 г., показва, че въпреки по-малкия брой производства за конфликт на интереси, образувани от КПКОНПИ в сравнение с предходните органи, значително се е увеличил броят на решенията за установен конфликт на интереси (близо десет пъти повече спрямо 2017 г.) след създаването на единен антикорупционен орган. За първите четири месеца от 2019 г., броят на решенията за установен конфликт на интереси на КПКОНПИ е съпоставим с общия брой годишни решения на предходните органи:

Регистрираното повишение в ефективността на работата на КПКОНПИ по този индикатор спрямо предходните органи на този етап не е достатъчно основание за категоричен извод, предвид краткия сравнителен период.

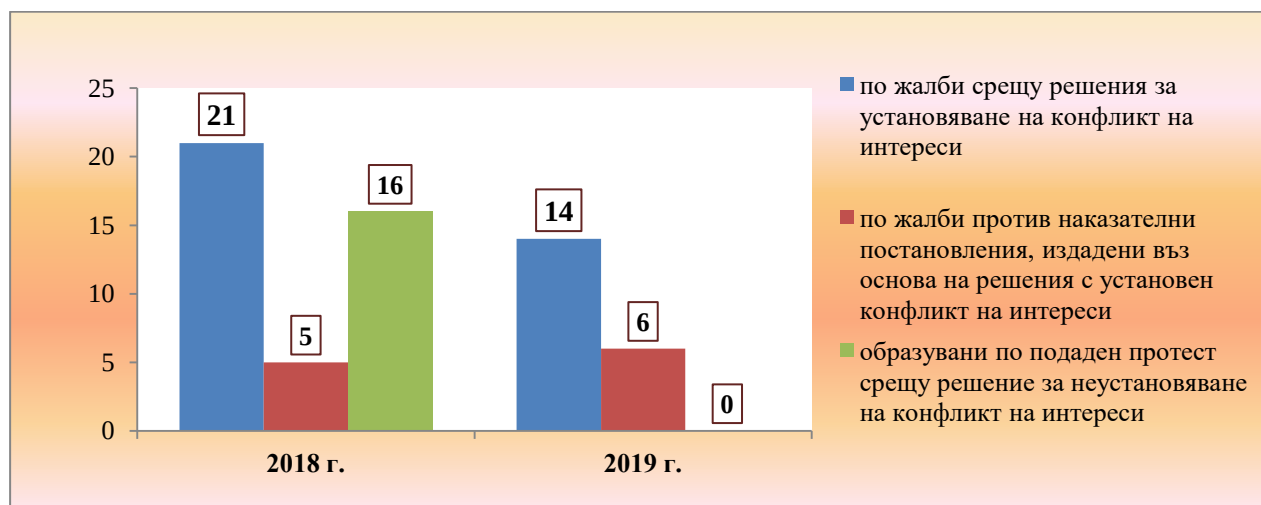
През 2018 г. с окончателни актове на съда са потвърдени 3 решения на Комисията, с които е установен конфликт на интереси. През отчетния период няма влязло в сила съдебно решение, отменящо решение на Комисията, с което е установен конфликт на интереси. От постановените от КПКОНПИ 28 решения за 2018 г. с установен конфликт на интереси, 6 решения не са обжалвани и същите са влезли в законна сила.

През 2018 г. Комисията е наложила глоби и санкции по наказателни постановления в размер на 105 260,40 лева, а за първите четири месеца на 2019 г. – в размер на 12 377,52 лв.

Сравнителният анализ показва, че за 2018 г. Комисията е наложила глоби и санкции в размер, по-нисък от предходните години, но достатъчно висок, ако бъдат отчетени посочените факти: 1) органите, функциониращи преди КПКОНПИ, са работили през целите сравнявани периоди; 2) 2018 г. е първата година от дейността на КПКОНПИ и предвид заложения механизъм по конструирането на Комисията, включващ дейности по синхронизация между действията на няколко самостоятелно съществували до създаването на КПКОНПИ органа, изискващ време и ресурси за да започне нормално да функционира. Същевременно трябва да бъде направена уговорката, че размерът на наложените глоби и санкции по наказателни постановления не може да се интерпретира като индикатор за ефективността на работата на Комисията във връзка с установяването на конфликт на интереси.

За периода януари 2018–април 2019 г. е осъществено процесуално представителство по 62 броя висящи дела за конфликт на интереси, от които:

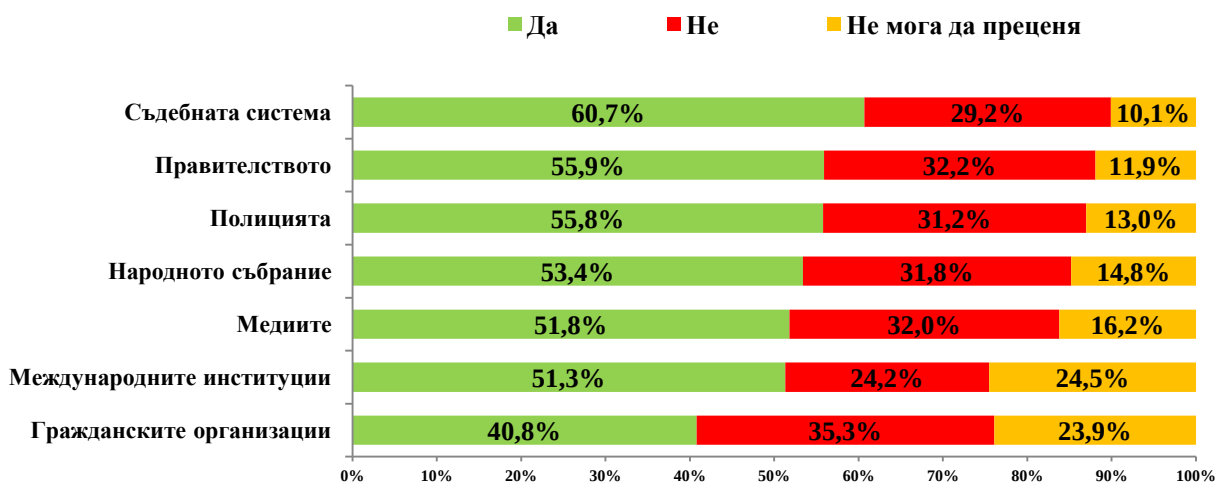

2. Мнението на заинтересованите страни за институциите, които могат да намалят корупцията в страна, както и за мерките в ЗПКОНПИ, и за дейността на КПКОНПИ, свързана с установяване на конфликт на интереси

2.1. Институции, които могат да ограничат корупцията в страната

Една от поставените в предварителната оценка на въздействието на проекта на ЗПКОНПИ мерки за постигането на заложените оперативни цели е „задаване на ясни задачи и отговорности на институции, специално натоварени с функции по превенция и противодействие на корупцията и конфликта на интереси“. Според пълнолетните български граждани, ограничаването на корупцията в България е кауза, за чието постигане биха могли да допринесат всички институции. Над половината от участвалите в изследването на НЦПИ през 2019 г. посочват, че усилия от страна на Правителството, полицията, Народното събрание, медиите и международните институции биха могли да ограничат корупцията в страната.

Според Вас, могат ли да ограничат корупцията:

Убедените, че българските институции могат да противодействат ефективно на корупцията в страната, по-често от останалите защитават тезата, че с дейността си КПКОНПИ ще доведе до редуцирането на корупцията в България. Българските граждани, които очакват, че в бъдеще корупцията в страната ще намалява, също са на мнение, че институциите имат ресурса да се справят с проблема.

Най-големи възможности за противодействието на корупцията, според 61% от интервюираните, има българската съдебна система.

В преамбюлът на Конвенцията на ООН срещу корупцията, гражданските организации се разглеждат като важен елемент в противодействието на корупцията: „..... *предотвратяването и изкореняването на корупцията е отговорност на всички държави и че те трябва да си сътрудничат с подкрепата и ангажираността на отделни индивиди и групи извън публичния сектор, каквито са гражданското общество, неправителствените организации и местните организации, с оглед на това техните усилия в тази област да бъдат ефективни...*“⁷⁹

Общественото мнение у нас, обаче, поставя гражданските организации на последно място като фактор (41% от интервюираните), който би довел до ограничаването на корупцията. Взаимодействието с гражданското общество е друга мярка, определена от законодателя като инструмент за постигане на оперативните цели на *ЗПКОНПИ*, а именно: „*създаване на ясни правила за взаимодействие между публичния и частния сектор и структурите на гражданското общество*“. Вероятно в съзнанието на хората превенцията и противодействието на корупцията все още не се разглежда като процес, в който участие биха могли да вземат не само институциите и медиите, но и всеки български гражданин. Пасивността на гражданите по отношение на действията, свързани с предотвратяване на корупцията в страната, е сериозна пречка пред решаването на проблема, доколкото именно активното участие на гражданите в процеса по превенция и предотвратяване на явлението е основен фактор за успеха и ефективността на предприеманите законодателни и други мерки в тази насока. Част от причините за недостатъчно активното участие на гражданите в този процес са разгледани по-долу в настоящата оценка.

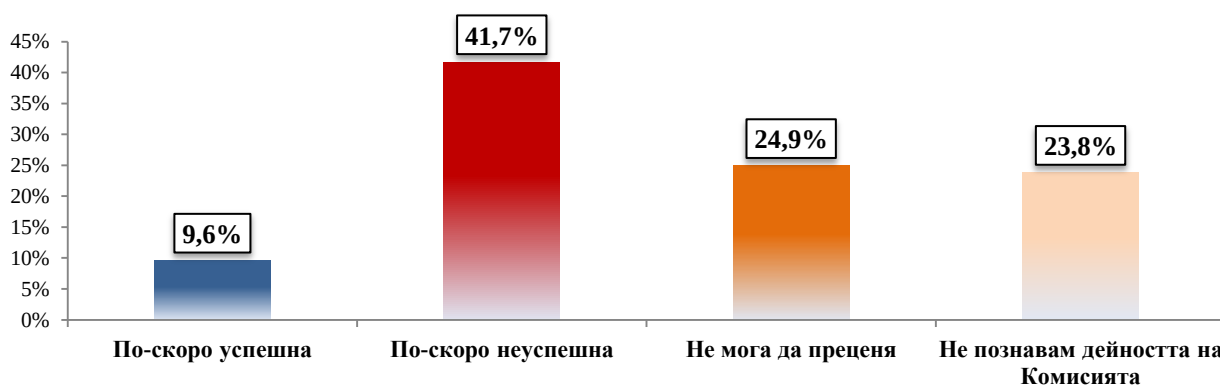
⁷⁹https://www.google.bg/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwijn8mWhoniAhVxxMQBHfwzA_gQFjADegQIBhAC&url=http%3A%2F%2Fanticorruption.government.bg%2Fdownloads%2FFile%2FUNOCConvention.doc&usg=AOvVaw1QSD6wSXSgoLHyZLMR9Tph

2.2. Оценка на дейността на КПКОНПИ по отношение на предотвратяването и установяването на конфликт на интереси

Проучването на заинтересованите от закона страни показва, че три четвърти от всички интервюирани (76%) са запознати с дейността на КПКОНПИ по отношение на предотвратяването и установяването на конфликт на интереси сред лица, заемащи висши публични длъжности. Близко една четвърт (24%) не познават дейността на Комисията в тази област.

Оценяващите дейността на Комисията по отношение на противодействието на конфликти на интереси като по-скоро неуспешна са четири пъти повече от тези, които ѝ дават положителна оценка (42% към 10%). Всеки четвърти познава дейността на Комисията, но не може да прецени дали тя е успешна или не.

Според Вас, по-скоро успешна или по-скоро неуспешна е дейността, която води Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество по отношение на предотвратяване и установяване на конфликт на интереси сред лица, заемащи висши публични длъжности?

Като предимно неуспешна определят дейността на КПКОНПИ по отношение на установяването на конфликт на интереси по-често хората, които:

- не вярват, че дейността на Комисията ще доведе до намаляване на корупцията в България – 66%;
- споделят мнението, че в бъдеще корупцията в България ще се увеличава – 54%;
- оценяват степента на разпространение на корупцията у нас като „висока“ – 50%;
- преценяват, че със законови мерки не могат да бъдат ограничени корупционните практики – 50%.

Социално-демографският профил на оценяващите отрицателно дейността на Комисията показва, че това са по-често хора на възраст над 30 години, високообразовани респонденти и живеещи в столицата.

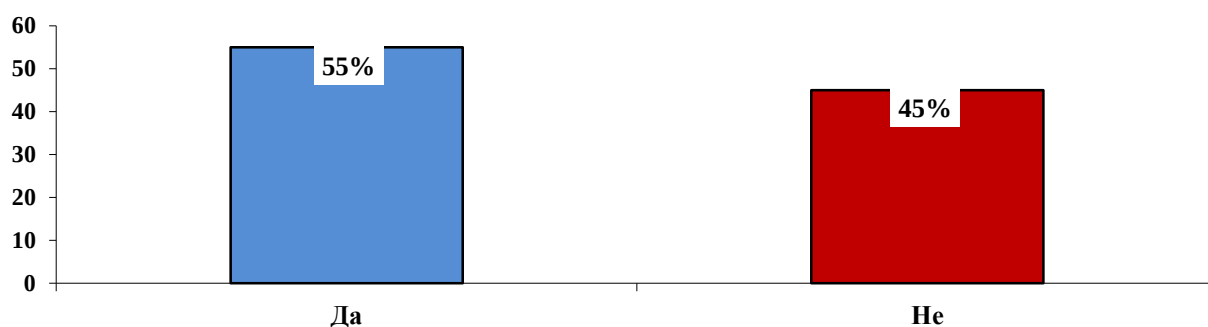
Всеки десети интервюиран оценява дейността на КПКОНПИ по отношение на установяването на конфликт на интереси като по-скоро успешна. Това са по-често хора, които: 1) защитават позицията, че дейността на Комисията ще доведе до намаляване на корупцията в страната; 2) оценяват степента на разпространение на корупцията като „средна“; 3) са убедени, че със законови мерки корупционните практики могат да бъдат ограничени и 4) очакват, че в бъдеще корупцията у нас ще намалява. Профилът на тази група включва предимно хора с висше образование, на възраст между 40 и 49 години, с висок жизнен стандарт.

Дейността на КПКОНПИ е непозната основно за младите най-хора (на възраст до 29 години) и най-възрастните (над 59 години), жените, нискообразованите респонденти, живеещите в селата, ромите и хората с нисък жизнен стандарт.

2.3. Информираност на гражданите за разследване за конфликт на интереси

Повече от половината от пълнолетните български граждани (55%) декларират, че през последната една година са чували за разследване за конфликт на интереси. 45% не знаят за такива разследвания.

През последната една година знаете ли за извършени проверки за конфликт на интереси?

По-често от останалите, информирани за извършени проверки на случаи на конфликт на интереси са:

- 2/3 от интервюираните, които посочват, че знаят за съществуването на КПКОНПИ;
- 62% от респондентите, които са убедени, че дейността на КПКОНПИ ще доведе до намаляване на корупцията у нас;
- 58% от защитаващите позицията, че корупционните практики могат да бъдат ограничени със законови мерки;
- хора във възрастовата група 30-49 г.;
- високообразованите респонденти – анализът на данните показва пряка зависимост между образованието на респондентите и информираността по поставения въпрос (с нарастване на степента на образованост се увеличава и информираността);

- респонденти с жизнен стандарт около и над средния за страната;
- 62% от живеещите в столицата и 58% от живеещите в градовете-областни центрове са информирани за разследвания за конфликт на интереси, докато неинформираните са предимно жители на малките градове и селата.

Информираността за извършвани проверки на конфликт на интереси е фактор за усещането за степента на разпространение на корупцията в страната. 76% от информираните за разследване на конфликти на интереси декларират, че степента на разпространение на корупцията у нас е висока, а едва 1% посочват, че е ниска.

45% от интервюираните посочват, че не са чували за разследвания за конфликт на интереси.

Най-младите и най-възрастните респонденти по-често от останалите посочват, че не им е известна информация за разследвания на конфликт на интереси.

Жизненият стандарт също влияе съществено върху информираността за разследвания за конфликт на интереси – делът на респондентите с нисък жизнен стандарт, които имат такава информация, е под средния за страната.

2.4. Оценка за дейността на КПКОНПИ във връзка с установяването на конфликт на интереси сред лица, заемащи висши публични длъжности

Всеки десети български гражданин определя дейността на КПКОНПИ, свързана с предотвратяването и установяването на конфликт на интереси сред лица, заемащи висши публични длъжности, по-скоро като успешна. Четири пъти повече, обаче, са интервюираните, според които дейността на Комисията в тази област не е довела до значителни резултати.

Според Вас, по-скоро успешна или по-скоро неуспешна е дейността, която води Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество по отношение на:

Успехи в дейността на КПКОНПИ по отношение установяването на конфликт на интереси отбелязват по-често от останалите хора, които:

- са на мнение, че в страната корупцията е на средно към ниско ниво;
- са категорични, че корупционните практики могат да бъдат ограничени със законови мерки;
- вярват, че в бъдеще корупцията ще бъде намалена до социално приемливи граници;
- убедени са, че дейността на КПКОНПИ ще доведе до намаляване на корупцията в България;
- хора с жизнен стандарт около и над средния за страната.

Негативни оценки за свършеното до момента от Комисията по отношение на установяването на конфликт на интереси сред лица, заемащи висши публични длъжности, дават предимно:

- хора, според които корупцията в страната е висока;
- респонденти, според които предприемането на законови мерки не е достатъчно условие за справяне с този социален проблем;
- интервюирани, които са категорични, че в бъдеще корупцията в страната ще се увеличава;
- български граждани, които на този етап нямат очаквания, че дейността на КПКОНПИ ще доведе до намаляване на корупцията в страната;
- най-възрастните респонденти (на възраст над 59 г.);
- жителите на столицата.

Към април 2019 г. регистрираме висок дял на хората (близо половината от пълнолетните жители на страната), които се затрудняват в преценките си по въпроса или не познават дейността на КПКОНПИ.

2.5. Отношение на пълнолетните български граждани към законовите мерки, свързани с разширяването на декларираните обстоятелства и на кръга на лицата, подаващи декларации

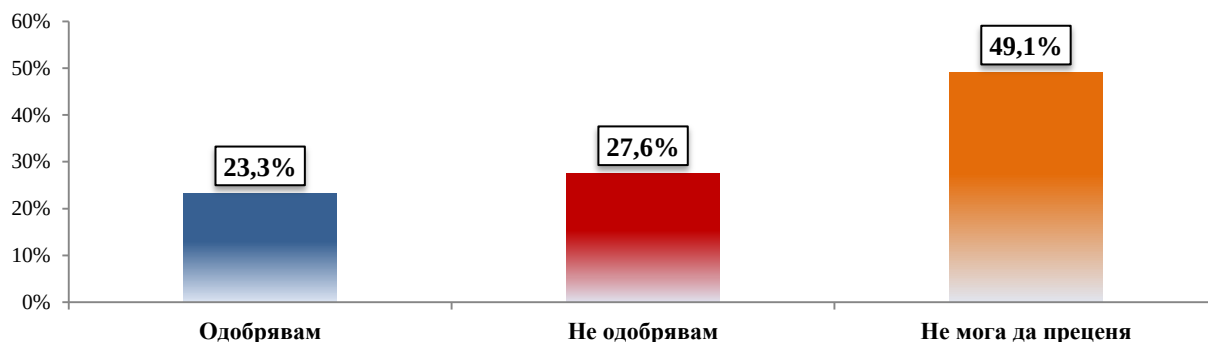
Сред основните нови елементи в приетия през януари 2018 г. от 44^{-то} Народно събрание ЗПКОНПИ е разширяването на кръга на лицата, задължени да декларират обстоятелства, както и разширяването на кръга обстоятелства, подлежащи на деклариране.

Резултатите от проведеното емпирично социологическо проучване показват, че малко повече от една година след влизането в сила на закона, пълнолетните български граждани нямат категоричен отговор на въпроса дали тази предприета мярка с цел

намаляване и предотвратяване на корупцията в страната е стъпка в правилната посока или не.

През април 2019 г. близки дялове от интервюираните изразяват съгласие/съответно несъгласие с предприетата мярка, като неодобряващите разширяването на кръга от лицата, задължени на подават декларации, и на обстоятелствата за деклариране, имат лек превес.

Одобрявате ли или не разширяването на кръга от лица, задължени да подават декларации, както и на кръгът на декларираните обстоятелства?

28% от респондентите не одобряват въведената законова мярка за разширяване на кръга на лицата, задължени да декларираат обстоятелства, както и разширяването на обхвата на декларираните обстоятелства.

Докато добавянето като задължени по закона лица за част от групите може да бъде обосновано, съгласно целите на закона, за широката общественост остана напълно неясно разширяването на лицата, задължени да подават декларации, според § 2 от ДР на закона. Обоснованост на подобно разширение в обхвата на подаващите декларации липсва и в цялостната предварителна оценка на проекта на ЗПКОНПИ. Именно тази промяна засяга широки обществени групи, а необходимостта от нея остана неразяснена.

Същевременно разширяването на кръга от обстоятелства, подлежащи на деклариране, през 2018 г. предизвика сериозни затруднения сред лицата, задължени да подадат декларации пред Комисията или пред съответните органи по назначаване. Както беше посочено по-горе в настоящата последваща оценка на въздействието на ЗПКОНПИ, указанията, съдържащи се като неразделна част от декларациите, се оказаха недостатъчни за изясняването в пълнота на подлежащата за деклариране обстоятелства. КПКОНПИ положи усилия в рамките на кампанията да отговори на задаваните въпроси – и в раздела на интернет страницата на Комисията – „Често задавани въпроси“, и при необходимост – по телефона, но тяхната правна стойност е проблематична.

Неодобряващите промените в ЗПКОНПИ, свързани с разширяването на кръга на лицата и на декларираните обстоятелства, са по-често:

- хора, които са на мнение, че проблемът с корупцията в страната не може да се реши със закон;
- интервюирани, които смятат, че негативният тренд на страната по отношение на корупцията ще се запази и в бъдеще;
- хората, които нямат доверие на КПКОНПИ като орган, дейността на който ще доведе до намаляване на корупцията в страната;
- живеещи в малките градове на страната.

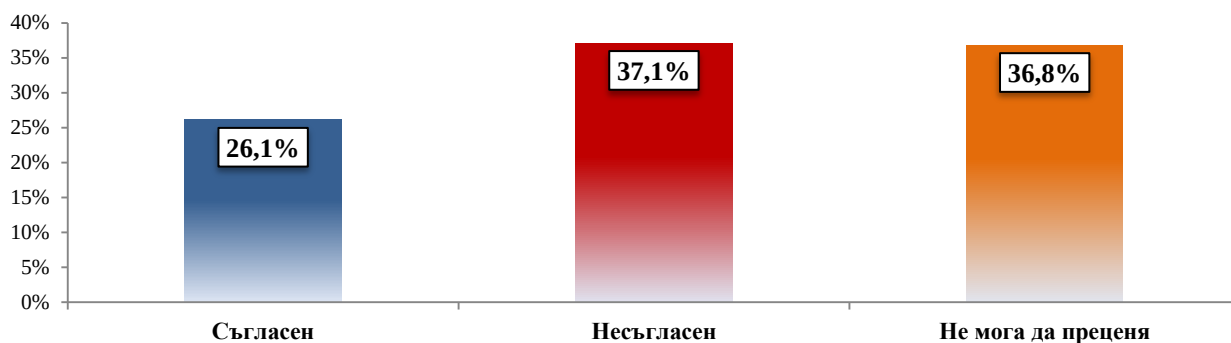
Изследваните законови мерки срещат одобрението на близо $\frac{1}{4}$ от пълнолетните български граждани. Според тях, подобен механизъм може да подпомогне ефективността на процесите по превенцията и противодействието на корупционните практики в страната. Одобряващите посочените мерки са хора, според които нормативното регламентиране на дейностите по превенция и противодействие на корупцията е съществена крачка в процеса по намаляване на корупционните практики до обществено приемливи нива. За тези групи от хора, създаването на единен антикорупционен орган също е стъпка в правилната посока. Живеещите в София, по-често от останалите жители на страната, одобряват разширяването в обхвата както на деклариращите, така и на декларираните обстоятелства.

Близо половината от пълнолетните жители на страната се затрудняват в преценката си за приетите законови мерки. Вероятно това са предимно хора, които по никакъв начин не са засегнати от действието на ЗПКОНПИ и не виждат себе си като активен участник в процесите по превенция на корупцията в страната.

2.6. Отношението на пълнолетните български граждани към изпълнението на мярката, заложената в ЗПКОНПИ, а именно: постигане на необходимата публичност и осигуряване на възможност за проверка на имуществото на лицата, заемащи висши публични длъжности

Въпреки изпълнението от страна на КПКОНПИ на основните изисквания, съдържащи се в закона, по отношение на публичността на информацията и изградения механизъм за проверка на имуществото на лицата, заемащи висши публични длъжности, през април 2019 г. 37% от пълнолетните български граждани не са съгласни, че тези мерки са изпълнени.

**Съгласен ли сте или не със следното твърдение, свързано с дейността на КПКОНПИ:
постигната е необходимата публичност и е осигурена възможност за проверка на
имуществото на лицата, заемащи висши публични длъжности?**

По-често негативна оценка за изпълнението на тези мерки поставят:

- хората, които не забелязват за последната една година промяна в нивото на корупция в страната и са склонни да предположат, че тази тенденция ще се запази и в бъдеще;
- респондентите, които не са посещавали интернет страницата на Комисията;
- интервюираните, които не попадат в обхвата на задължените да подават декларации лица;
- хората на възраст между 50 и 59 години;
- високообразованите респонденти;
- жителите на столицата.

Всеки четвърти пълнолетен български гражданин е на мнение, че е постигната необходимата публичност и е осигурена възможност за проверка на имуществото на лицата, заемащи висши публични длъжности. Това са предимно респонденти, според които:

- за последната година се наблюдава подобряване на процесите, насочени към противодействието на корупцията;
- посочващите, че и в бъдеще страната ще успее да намали нивата на корупция;
- категоричните, че дейността на КПКОНПИ ще има реален ефект в посока подобряване на процесите по превенция и противодействие на корупцията в страната;
- хора, със стандарт на живот над средния за страната.

Основни изводи по степента на постигане на оперативна цел II: Създаване на условия за намаляване на корупцията чрез синхронизиране на дейностите на институциите, натоварени със задачи по превенция и противодействие на корупцията, конфликта на интереси и незаконното придобиване на имуществото.

Относно Инструмент 1: Задаване на ясни задачи и отговорности на институции, специално натоварени с функции по превенция и противодействие на корупцията, конфликта на интереси и незаконното придобиване на имущество (вкл. синхронизиране на функциите по проверка на декларациите, установяването на конфликт на интереси и последващия анализ на възможните корупционни рискове; регулиране на механизмите за контрол, анализ и оценка на предприетите антикорупционни мерки).

- С функционалното разпределение на цялостната материя по проверката на декларациите, установяването на конфликт на интереси и последващият анализ между три дирекции на КПКОНПИ – „Противодействие на корупцията“, „Публичен регистър“ и „Конфликт на интереси“, които са на пряко подчинение на Комисията, се гарантира специализацията на служителите във всяка от тях, като същевременно те се намират в постоянен обмен на информация помежду си, а крайните актове се приемат от самата Комисия;
- Изпълнена е целта на законодателя да създаде връзка между функциите по проверка на декларациите, установяването на конфликт на интереси и последващия анализ на възможните корупционни рискове. Създадена е специализация по материя, която да гарантира по-високо качество на работата, като същевременно решенията по всяка една от посочените области се приемат от Комисията, на която се отчитат и създадените с Правилника дирекции.

Относно Инструмент 2: Реформа на декларациите за имотно състояние и конфликт на интереси чрез разширяване обхвата на декларираните обстоятелства, включване на допълнителни критерии за икономическа зависимост и свързани лица (в това число лицата във фактическо съпружеско съжителство), както и ясно формулиране и подробни указания за конкретните обстоятелства, които следва да бъдат декларирани.

- Обединяването на декларацията за имущество и декларацията за интереси в един документ е адекватно на целите на закона законодателно решение, с оглед свързаността на фактите и възможността за комплексната им проверка от един компетентен орган;

- Съществен напредък е постигнат чрез разширението в обхвата на лицата, задължени да подават декларации пред КПКОНПИ, както и чрез разширяването на обстоятелствата, подлежащи на деклариране. Най-съществените промени са относно лицата, с които задълженото по ЗПКОНПИ лице се намира във фактическо съжителство и относно имуществото, което се ползва от лицата по чл. 37, ал. 1 и ал. 4, без те да притежават право на собственост върху него.
- Лицата, подали декларация за имотното състояние и конфликт на интереси по чл. 35 от ЗПКОНПИ през 2018 година, не са срещнали сериозни трудности при нейното попълване.

Относно Инструмент 3: Постигане на необходимата публичност и осигуряване на възможност за проверка на имуществото на лицата, които имат решаващи функции при разходване на значителни публични ресурси и при които е налице повишен корупционен риск.

- Постигната е целта на закона гражданите да имат пряк достъп и да могат свободно да разполагат с информацията относно задължените по чл. 6 от ЗПКОНПИ лица. Осигурена е и възможността всеки гражданин, разполагащ с информация за недекларирано имущество или интереси на лицето, да може да сигнализира Комисията, която да предприеме необходимите и допустими по закона мерки;
- Съществува двойствен режим по отношение на лицата, заемащи висши публични длъжности, които са сключили граждански брак и тези, които живеят при фактическо съжителство на съпружески начала. Лицата, които са във фактическо съжителство на съпружески начала, са приравнени на сключилите граждански брак по отношение на задълженията за деклариране, като разлика има само в публичността. Това законодателно решение препятства в значителна степен публичността по отношение на лицата, които живеят в условията на фактическо съжителство на съпружески начала в сравнение със сключилите брак и ги поставя в неравностойно положение, като същевременно ограничава възможността на обществото да придобие обективна информация по отношение на свързаността на лицата и тяхното имущество;
- В чл. 44 от ЗПКОНПИ е въведена възможност за извършване на реална проверка за съответствие между декларирано и притежавано имущество, включително и за доходите, с които то е придобито. В закона са разписани реални механизми за проверка на декларациите на висшите публични длъжности;

- Прекомерното разширяване на приложното поле на закона и по отношение на лицата по § 2 от Допълнителните разпоредби на ЗПКОНПИ, които не заемат висши публични длъжности, се оказва практически неприменимо. По отношение на тези лица законът не е постигнал нито първоначално поставената цел за публичност на тяхното имущество и доходи, нито целта за всеобхватна проверка на посочените в декларациите факти.

Относно Инструмент 4: Усъвършенстване на уредбата в частта за конфликта на интереси посредством концентриране на КПКОНПИ върху лицата, заемащи висши публични длъжности.

- Законът не е постигнал в пълнота предварително заложените цели по отношение на производството по установяване на конфликт на интереси;
- Недостатък на ЗПКОНПИ е ограничаването на защитата на лицето, срещу което е образувано производството, само до адвокатска защита. Ненужно са преповторени и определени разпоредби на АПК. И от практиката по отменения КПУКИ, и от оскъдната съдебна практика по действащия ЗПКОНПИ е видно, че съдът прилага субсидиарно АПК по отношение на цялото производство;
- Фокусирането на КПКОНПИ върху дейността само на лицата, заемащи висши публични длъжности, наложило децентрализирания модел, не е удачно. То може да подпомага и улеснява дейността на Комисията, но не е ползотворно по отношение на лицата по § 2 от Допълнителните разпоредби. Децентрализираният модел на проверка показва определени слабости, сред които: липса на подготвени кадри в комисиите към съответните администрации; формирани близки отношения между проверяващи и проверяван, които работят в една и съща администрация, като дори не е изключена възможността проверяващият да е подчинен на проверявания; трудностите при формиране на единна практика по приложението на закона, породени от наличието на множество органи с идентична компетентност;

Относно Инструмент 5. Въвеждане на система от санкции с реален възпиращ ефект

- Изводи относно ефективността на системата от административни санкции могат да бъдат направени само на база анализ на закона, не и на практиката по прилагането му тъй като към настоящия момент, изследването не установи да е създаден електронен публичен регистър за съставените актове за установяване на административни нарушения и за влезлите в сила наказателни постановления, в

изпълнение на императивната законова разпоредба на чл. 169, ал. 1, т. 3 от ЗПКОНПИ;

- Анализът на закона показва съществено подобряване на правната техника при очертаване диспозициите на административнонаказателните състави, в сравнение с използваната в Закона за отнемане в полза на държавата на незаконно придобитото имущество (отм.) и Закона за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси (отм.);
- По отношение на предвидените в закона санкции следва да се отчете, че специалните минимуми в редица случаи са прекомерно завишени – например по чл. 171, ал. 1, по чл. 172, ал. 3 и 4, по чл. 176 от закона, но по-същественят недостатък е сравнително малката амплитуда между специалните минимум и максимум на санкцията, например по чл. 173, ал. 3, т. 2 и чл. 174, ал. 3, т. 2 – от 1000 до 2000 лева, което не позволява прецизна индивидуализация на санкцията.

Относно дейността на КПКОНПИ във връзка с установяване на конфликт на интереси за периода януари 2018 – април 2019 г.

Декларации на лицата, заемащи висши публични длъжности

- Прилаганата от Комисията система на деклариране осигурява публичност и прозрачност на имуществото и доходите на лицата, заемащи висши публични длъжности, на техните съпрузи, на лицата, с които се намират във фактическо съжителство на съпругески начала и на ненавършилите пълнолетие деца и служи като първа мярка в борбата с корупцията;
- Разширява се предмета на деклариране, обхватът на задължените лица, промените в правилата за деклариране, въвеждането на различните видове декларации и извършването на проверката и анализа им;
- Сравнителният анализ на данните за неподадени декларации за имущество на лицата, заемащи висши публични длъжности показва, че за периода 2014-2017 г. броят на неподадените декларации за имущество или подадени извън установения срок е значително по-нисък, въпреки че КПКОНПИ отчита успешна кампания по прием на ежегодните декларации.

Относно производства и решения на КПКОНПИ за установяване на конфликт на интереси

- След създаването на единен антикорупционен орган значително се е увеличил броят на решенията за установен конфликт на интереси (близо десет пъти повече спрямо 2017 г.). Регистрираното повишение в ефективността на работата на

КПКОНПИ по този индикатор спрямо предходните органи на този етап не е достатъчно основание за категоричен извод, предвид краткия сравнителен период;

- Сравнителният анализ показва, че за 2018 г. Комисията е наложила глоби и санкции в размер, по-нисък от предходните години, но достатъчно висок, ако бъдат отчетени посочените факти: 1) органите, функциониращи преди КПКОНПИ, са работили през целите сравнявани периоди; 2) 2018 г. е първата година от дейността на КПКОНПИ и предвид заложения механизъм по конструирането на Комисията, включващ дейности по синхронизация между действията на няколко самостоятелно съществували до създаването на КПКОНПИ органа, изискващ време и ресурси за да започне нормално да функционира. Същевременно трябва да бъде направена уговорката, че размерът на наложените глоби и санкции по наказателни постановления не може да се интерпретира като индикатор за ефективността на работата на Комисията във връзка с установяването на конфликт на интереси.

Относно мнението на заинтересованите страни за институциите, които могат да намалят корупцията в страна, както и за мерките в ЗПКОНПИ, и за дейността на КПКОНПИ, свързана с установяване на конфликт на интереси

Институции, които могат да ограничат корупцията в страната

- В обществените представи българската съдебна система има най-големи възможности за противодействие на корупцията;
- Съществен принос по отношение ограничаването на корупцията се очаква и от Народното събрание, правителството, полицията, медиите и международните институции;
- Общественото мнение у нас поставя гражданските организации на последно място като фактор, който би довел до ограничаването на корупцията. Пасивността на гражданите по отношение на действията, свързани с предотвратяване на корупцията в страната, е сериозна пречка пред решаването на проблема, доколкото именно активното участие на гражданите в процеса по превенция и предотвратяване на явлението е основен фактор за успеха и ефективността на предприеманите законодателни и други мерки в тази насока.

Относно информираността на гражданите за разследване за конфликт на интереси

- Съществен фактор за усещането за степента на разпространение на корупцията в страната е информираността на гражданите за производства за установяване на

конфликт на интереси. Пълнолетните български граждани във висока степен са информирани за подобни производства.

Относно оценката за дейността на КПКОНПИ във връзка с установяването на конфликт на интереси сред лица, заемащи висши публични длъжности

- В настоящия момент преобладават негативните оценки за дейността на КПКОНПИ във връзка с установяването на конфликт на интереси сред лица, заемащи висши публични длъжности (четири пъти повече, са интервюираните, според които дейността на Комисията в тази област не е довела до значителни резултати).

Относно отношението на пълнолетните български граждани към законовите мерки, свързани с разширяването на декларираните обстоятелства и на кръга на лицата, подаващи декларации

- Сред основните нови елементи в приетия през януари 2018 г. от 44^{-то} Народно събрание ЗПКОНПИ е разширяването на кръга на лицата, задължени да декларират обстоятелства, както и разширяването на кръга обстоятелства, подлежащи на деклариране. Малко повече от една година след влизането в сила на ЗПКОНПИ, българските граждани нямат категоричен отговор на въпроса дали тази предприета мярка с цел намаляване и предотвратяване на корупцията в страната е стъпка в правилната посока или не;
- Разширяването на кръга от обстоятелства, подлежащи на деклариране, през 2018 г. предизвика сериозни затруднения сред лицата, задължени да подадат декларации пред Комисията или пред съответните органи по назначаване. Според настоящата последваща оценка на въздействието на ЗПКОНПИ, указанията, съдържащи се като неразделна част от декларациите, са недостатъчни за изясняването в пълнота на подлежащите за деклариране обстоятелства.

Относно отношението на пълнолетните български граждани към изпълнението на мярката, заложена в ЗПКОНПИ, а именно: постигане на необходимата публичност и осигуряване на възможност за проверка на имуществото на лицата, заемащи висши публични длъжности

- Въпреки изпълнението от страна на КПКОНПИ на основните изисквания, съдържащи се в закона, по отношение на публичността на информацията и изградения механизъм за проверка на имуществото на лицата, заемащи висши публични длъжности, през април 2019 г. над 1/3 от пълнолетните български граждани не са съгласни, че тези мерки са изпълнени.

Препоръки към КПКОНПИ относно изпълнението на оперативна цел II:

Констатирани дефицити по отношение на изпълнението на оперативната цел II	Препоръки
В подзаконовите нормативни актове на КПКОНПИ липсва утвърдена съвместна инструкция на главния прокурор, министъра на финансите и министъра на вътрешните работи, председателя на Държавна агенция „Национална сигурност“, главния инспектор на Инспектората към Висшия съдебен съвет и Комисията (на основание чл. 24, ал. 2 от ЗПКОНПИ). Обществените обсъждания на проекта на Инструкция са приключили на 09.11.2018 г.	КПКОНПИ да приеме „Инструкция за условията, редът и сроковете за осъществяване на взаимодействие между Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество, органите на Комисията, Прокуратурата на Република България, Министерството на вътрешните работи, Държавна агенция „Национална сигурност“, органите към министъра на финансите и Инспектората към Висшия съдебен съвет“, съгласно изискванията на чл. 24, ал. 2 от ЗПКОНПИ.
С измененията на Правилника на КПКОНПИ (ПУДКПКОНПИНА) от 26 октомври 2018 г. правомощията по приемането, проверките и съхранението на декларациите са разпределени на дирекция „Публичен регистър“, а приемането на сигнали, както и проверките за установяване на конфликт на интереси и на останалите предвидени в закона основания – на дирекция „Конфликт на интереси“.	Разделението на правомощията и постигането на тази основа на специализация във функциите би могло да се постигне и чрез създаване на отдели в иначе единната дирекция, каквато възможност предоставя Законът за администрацията в своя чл. 4, ал. 3. По този начин ще се постигне целеното от законодателя и посочено като една от основните цели на ЗПКОНПИ единство в производствата по проверка на декларациите за имущество и интереси и предотвратяването и установяването на конфликт на интереси.
Съгласно чл. 37, ал. 4 от ЗПКОНПИ на деклариране подлежат и имуществото и доходите на съпрузите, съответно на лицата, с които се намират във фактическо съжителство, както и на ненавършилите пълнолетие деца. Същевременно, в образца на декларация не е предвидена графа за доходите на непълнолетните деца.	Да се промени образца на декларацията, като бъде предвидена графа за доходите на непълнолетните деца.
В чл. 37, ал. 1, т. 9 от ЗПКОНПИ законодателят е въвел изискване за „трайно“ ползване на чуждото имущество. Годишният доклад за дейността на КПКОНПИ обаче не позволява да бъде направен анализ на база подадените декларации колко от задължените лица са посочили в декларациите си ползването на чуждо имущество.	Включване в годишните доклади на КПКОНПИ информация, колко от задължените лица са посочили в декларациите си ползването на чуждо имущество.

Констатирани дефицити по отношение на изпълнението на оперативната цел II	Препоръки
В ЗПКОНПИ обхватът на декларациите е разширен и с оглед на свързаните лица. Няма официални данни колко от задължените лица са посочили наличието на фактическо съжителство и са декларирали имуществото на лицето, с което живеят, тъй като годишният доклад на КПКОНПИ не съдържа подобни данни.	Включване в годишните доклади на КПКОНПИ информация, колко от задължените лица са посочили в декларациите си наличието на фактическо съжителство и са декларирали имуществото на лицето, с което живеят.
Комисията е въвела ограничение, което не се съдържа в ЗПКОНПИ. В отговорите в раздел „Често задавани въпроси“ на интернет страницата на КПКОНПИ, Комисията е посочила, че се декларира имущество, което е ползвано „повече от три месеца в рамките на една календарна година“. За сравнение, в чл. 37, ал. 1, т. 9 от ЗПКОНПИ законодателят е въвел изискване за „трайно“ ползване на чуждото имущество. До колко три месеца могат да бъдат приети за „трайно“ ползване е въпрос на преценка. Тъй като тримесечният срок е въведен с отговор на Комисията, към него не са изложени мотиви и не може да се определи как компетентният орган е приел за правно релевантен именно този срок.	Да се отстрани регистрираното противоречие или да бъде обосновано с приемането от КПКОНПИ на съдържателни указания за попълване на декларациите като отделен документ.
Липсват изрични съдържателни указания, утвърдени от КПКОНПИ като отделен документ, относно начина на попълване на декларациите.	Да се разработят и утвърдят от КПКОНПИ изрични указания относно начина на попълване на декларациите.

3. Степен на постигане на оперативна цел III: Създаване на ясни правила за взаимодействие между гражданите и институциите при информация за случаи на корупция, включително осигуряване на защита на лицата, подаващи сигнали за случаи на корупция и конфликт на интереси.

За постигане на тази оперативна цел, в ЗПКОНПИ е предвидено използването на следния инструмент:

1. Усъвършенстване на нормативните и вътрешно-институционалните правила, гарантиращи защита на лица, подали сигнали за корупция

Инструмент 1: Усъвършенстване на нормативните и вътрешно-институционалните правила, гарантиращи защита на лица, подали сигнали за корупция

С влизане в сила на ЗПКОНПИ за пръв път се създаде единен регламент за подаване на сигнали за корупция и най-вече – за защита на лицата, подали сигнали. По този начин беше отстранена сериозна слабост в действащото законодателство на страната, констатирана и от неправителствени организации, като Асоциация „Прозрачност без граници“.

Законодателната инициатива кореспондира с предвидената мярка: „Усъвършенстване на нормативните и вътрешноинституционалните правила, гарантиращи защита на лица, подали сигнали за корупция“ по Приоритет 2. „Противодействие на корупцията по високите етажи на властта“ в Национална стратегия за превенция и противодействие на корупцията в Република България 2015–2020 г.

Законът предвижда възможност за всеки, който разполага с данни за корупция или за конфликт на интереси, за лице, заемащо висша публична длъжност, да може да подаде сигнал до Комисията. Сигналът следва да отговаря на изискванията по чл. 48, ал. 1 от ЗПКОНПИ, като за такъв се приема и публикация в средствата за масово осведомяване. По този начин се дерогира приложението на общия процесуален административен закон – АПК, но само по отношение сигналите за корупция (арг. от чл. 107, ал. 2 от АПК).

Законът предвижда сигналите по чл. 47, ал. 1 и 2 да се проверяват само от органите по чл. 16, ал. 2, а именно – директорът на дирекцията, която извършва дейности за противодействие на корупцията чрез събиране, анализиране и проверки на сведения при и по повод информация за прояви на корупция на лица, заемащи висши публични длъжности, и инспекторите в нея.

Законът надгражда досега съществуващия регламент за защита на лица, подали сигнал за конфликт на интереси – в чл. 32 от ЗПУКИ (отм.), като предвижда правила за защита и на лицата, подали сигнали за корупция – в чл. 49 – 51 от ЗПКОНПИ. По този начин за пръв път се предвижда защита на лица, сигнализиращи за корупция, която да не се осъществява по реда и условията на НПК. Това положение безспорно следва да се оцени положително.

В доклада за дейността на КПКОНПИ за 2018 г. е отчетено, че за 2018 г., в дирекцията са постъпили по компетентност 701 сигнала, по които са извършени конкретни действия и проверки, включително и снемане на обяснения от лица. От тях, 539 проверки са приключили, изготвени са доклади и Комисията е взела решение. По останалите 162 проверки се провеждат оперативно-издирвателни и справочни мероприятия, изискват се документи, снемат се сведения от лица и се извършва насрещна проверка по документи. За 2019 г. постъпилите сигнали са 296, от които:

- приключили проверки с изготвени и взети от страна на Комисията решение – 276 (от които 112 по сигнали, получени през 2018 г.)
- неприключили проверки – 132.

С решения на Комисията, през 2018 г. до органите на Прокуратурата са изпратени 6 броя сезиращи справки относно постъпили данни за престъпна дейност вследствие на проведени оперативно-издирвателни мероприятия, а за първите четири месеца на 2019 г. – 3 броя.

В годишния доклад за дейността на Комисията е налице дефицит на информация по въпроса колко от постъпилите сигнали са отговаряли на изискванията на чл. 48, ал. 1 от ЗПКОНПИ и колко са оставени без разглеждане, като недопустими (или изпратени са изпратени на други органи по компетентност); в колко случая Комисията е била сезирана със сигнали от граждани и в колко – с публикации в средствата за масово осведомяване; в каква насока са взетите решения на Комисията – колко от сигналите са счетени да основателни, и колко – за неоснователни или недоказани. В този смисъл на настоящия етап, предвид липсата на публично достъпна информация от институциите, до които се подават сигнали за корупция, и липсата на единна входна точка за сигнали на граждани, не е възможно да се анализира естеството на подадените сигнали до КПКОНПИ в сравнение с тези до КПУКИ или други административни звена, нито ефективността на Комисията по постъпилите сигнали в сравнение с други институции. Невъзможно е включително сравнението на броя на подадените до КПКОНПИ сигнали с тези в КПУКИ,

доколкото в годишните доклади за дейността на КПУКИ е посочен само броят на образуваните производства по конкретни сигнали.

Липсата на необходимата информация, свързана с резултатите от извършените от КПКОНПИ действия по сигналите, прави невъзможен анализа на ефективността на тази мярка и тя следва да се преценява на плоскостта на законовата уредба, а не на приложението на закона.

Като обща слабост на уредбата следва да се отбележи нейната пределна лаконичност. В ЗПКОНПИ липсват указания относно начина на регистрацията на сигналите по начин, че да бъде осъществена защита на подалия сигнала; правила за документооборота, гарантиращи ефективна защита на подалия сигнала; начина, по който се уведомява подалия сигнала за препращането му към компетентната институция и за решението по сигнала, така, че да бъде осъществена защитата му; конкретните механизми за защита на подалия сигнала, в изпълнение на задълженията на служителите по чл. 49 и други. Действително, уместно е конкретните правила за приемане, обработка, движение на преписката и произнасяне по сигнала, както и за защита на подалия сигнала да се уредят в подзаконов нормативен акт, но в ЗПКОНПИ липсва законова делегация за издаване на такъв, а и изследването не установи КПКОНПИ да е изготвила проект на вътрешни правила за това, за разлика от други ведомства, като например Държавна агенция „Електронно управление“⁸⁰.

Прекомерно рестриктивни са изискванията за допустимост на сигнала, визиращи в чл. 48, ал. 1 от ЗПКОНПИ. Така например, изискването да се посочват едновременно имената на лицето и заеманата от него висша публична длъжност не всякога е възможно да бъде спазено от подалия сигнала, тъй като е възможно тази информация да не му е известна; изложеното в пълна степен е относимо и към изискването по чл. 48, ал.1, т. 4, а именно – сигналът да съдържа позоваване на документи или други източници, които съдържат информация, подкрепяща изложеното в сигнала, в т.ч. посочване на данни за лица, които биха могли да потвърдят съобщените данни или да предоставят допълнителна информация. По този начин пред лицата, желаещи да подадат сигнал, се поставят множество, често пъти невъзможни за изпълнение изисквания, същевременно явяващи се условия за допустимост, като по този начин се ограничават случаите на подаване на допустими от закона сигнали, вместо да се мотивират гражданите да сигнализират за корупция.

⁸⁰ Вж. Вътрешни правила за защита на лицата, подали сигнали за корупция, корупционни прояви и/или конфликт на интереси в Държавна агенция „Електронно управление“, утвърдени със заповед на Председателя на Агенцията № ДАЕУ-6115/03.08.2018 г., приети на основание чл. 49 от ЗПКОНПИ.

Възможните подходи са два: изискванията за допустимост да се ограничат, като се предвиди възможност за допълнителна кореспонденция с лицето, подало сигнала, за допълване на необходимата за проверката информация, или да се предвидят различни правила за допустимост към сигналите, идващи от граждани, т.нар. „външно докладване“, и идващи от служители в съответните ведомства, които изнасят информация за корупция или конфликт на интереси в същото, т.нар. „вътрешно докладване“.

Липсва правно регламентирана, по подобие на режима по чл. 111, ал. 1 от АПК⁸¹, възможност за подаване на сигнал от пълномощник.

Законът предвижда председателят на Комисията да утвърди образец на сигнал, който да е достъпен на страницата на Комисията, както и на място (чл. 48, ал. 3). Такъв образец е утвърден и поместен на интернет страницата на КПКОНПИ⁸². Това, обаче, макар да се явява в изпълнение на закона, далеч не е достатъчно, за да се гарантира информираността на гражданите във връзка с правата и задълженията им при и след подаване на сигнала. С цел информираност на гражданите е препоръчително на страницата на Комисията да се публикува информация относно правата и задълженията на подалия сигнала не само пред Комисията, но и пред другите ведомства, до които сигналът е възможно да бъде изпратен по компетентност; правата и задълженията на свидетеля в наказателното производство, образувано въз основа на постъпилия сигнал; конкретните мерки за защита на подалия сигнала, които ще се предприемат от Комисията, а и от всички останали институции, към които е възможно сигналът да бъде препратен по компетентност. По този начин лицето, желаещо да сигнализира Комисията, ще бъде уведомено за всички последващи действия от страна на Комисията по сигнала, както и за своите права и задължения, в зависимост от развитието на проверката по сигнала.

В полза на гражданите би било и публикуването на обобщена информация относно постъпилите сигнали, техния вид, предприетите действия по сигналите, приложените мерки за защита на подалите сигнали и резултатите от проверките на сигналите през определен отчетен период. Тази мярка ще способства, от една страна, за публичността и прозрачността на институцията, а от друга ще направи възможна оценката на реалната ефективност на разписания механизъм за подаване на сигнали и защита на лицата, подали сигнали.

Известна несистемност се наблюдава в уредбата на правомощията на Комисията по изпращане на постъпили сигнали по компетентност. Така, в ал. 5 на чл. 47 е уредено

⁸¹ Съгласно чл. 111, ал. 1 от АПК, „Предложенията и сигналите могат да бъдат писмени или устни, да бъдат подадени лично или чрез упълномощен представител, по телефон, телеграф, телекс, факс или електронна поща“.

⁸² Вж. <http://www.ciaf.government.bg/pages/view/za-komisijata-3/>.

общото правило, че сигнали, които не са от компетентността на Комисията, незабавно се препращат по компетентност на съответния орган, а в ал. 7 на чл. 47 е уреден частен случай на това правомощие на Комисията по отношение на сигнали срещу магистрати. Препоръчително е подходът на законодателя да се уеднакви, като се уреди общо правило за препращане на сигнали – евентуално конкретизирано в подзаконов нормативен акт или вътрешен акт, или се уредят изчерпателно случаите, в които Комисията препраща сигнали по компетентност и органите, до които ги изпраща. Подобен подход ще създаде яснота у гражданите в кои случаи следва да сезират Комисията и в кои – да сезират друг компетентен орган. Неясно остава, дали в случай, че сигналът съдържа достатъчно данни за престъпление, Комисията следва да го препрати незабавно на прокуратурата, за произнасяне по компетентност, или следва да извърши проверка на собствено основание. Липсва разпоредба, регламентираща случаите на постъпване на сигнали в друг орган, които са от компетентност на Комисията.

Проблеми пред изпращането на сигнали по компетентност се откриват в още четири насоки, които е добре да бъдат отстранени законодателно: следва ли сигналоподателят да бъде уведомен за изпращането на сигнала на друг орган (по подобие на предвиденото в чл. 112, изр. 2 от АПК); следва ли сигналът да бъде препращан по компетентност на друг орган, в случай, че в същия има данни, че вече е изпратен и до този орган (подобно разрешение е предвидено в чл. 112, изр. 1 от АПК); следва ли сигналът да бъде препращан по компетентност на друг орган, в случай, че подателят го лице е изразило изрично несъгласие за това; следва ли лицето, подало сигнала, да бъде уведомено за решението по сигнала му.

Посочените по-горе въпроси следва да намерят разрешение във възможно най-кратки срокове, с оглед да се гарантира доверието на гражданите в институцията и те да се мотивират към незатаяване на известна им информация за корупция и конфликт на интереси.

Известно отстъпление от режима за защита на подалия сигнал за конфликт на интереси по ЗПУКИ (отм.) се открива с непресъздаването в актуалния антикорупционен закон на разпоредбата на чл. 32, ал. 1 от отменения закон – *„Лице, което е подало сигнал за конфликт на интереси, не може да бъде преследвано само за това.“*. Посочената разпоредба по най-общ начин запреща преследването на лицата, подаващи сигнали за корупция, и е добре да бъде възпроизведена, най-вече с превантивна цел. Към момента в ЗПКОНПИ, както и в отменения закон, липсват санкции за нарушение на това задължение, ако то не се явява и престъпление. Единствената санкция е възможността на

преследваното лице да се присъди обезщетение за вреди, която няма достатъчен възпиращ ефект.

В чл. 51 от ЗПКОНПИ дословно е възпроизведена разпоредба на чл. 32, ал. 4 от отменения ЗПУКИ – *„Лице, което е уволнено, преследвано или по отношение на което са предприети действия, водещи до психически или физически тормоз, заради това, че е подало искане, има право на обезщетение за претърпените от него имуществени и неимуществени вреди по съдебен ред“*. В този смисъл не е допуснато отстъпление от досегашния ред за защита. Критики към ЗПКОНПИ могат да бъдат отправени по отношение на употребата на понятия, които до момента нямат легална формулировка и биха препятствали ефективното упражняване на признатото и гарантирано от закона право на лицата, подали сигнала, а именно понятията „преследване“ и „тормоз“. Уместно е тези понятия да се дефинират или заместят с легално уредени такива.

Регламентът не е достатъчно прецизен и по отношение на възможността да се търси съдействие от органите на МВР за вземане на допълнителни мерки за защита на лицето, подало сигнала. Уместно е да се разпише в кои случаи може да се търси съдействие от органите на МВР, както и в какво може да се изразят допълнителните мерки за защита. Разбира се, възможно е този регламент да се съдържа в подзаконов нормативен или в ненормативен акт. Противното би могло да доведе до съществени трудности при прилагането на закона и на практика може да обезсмисли създадената правна възможност.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

С приемането на ЗПКОНПИ от 44^{-то} Народно събрание през януари 2018 г. е отстранена съществуващата законова празнота за уредба на защитата на лицата, подаващи сигнали за корупция, но тази уредба не е достатъчно развита, детайлна и прецизна и в този смисъл **заложената от законодателя цел не е напълно постигната.**

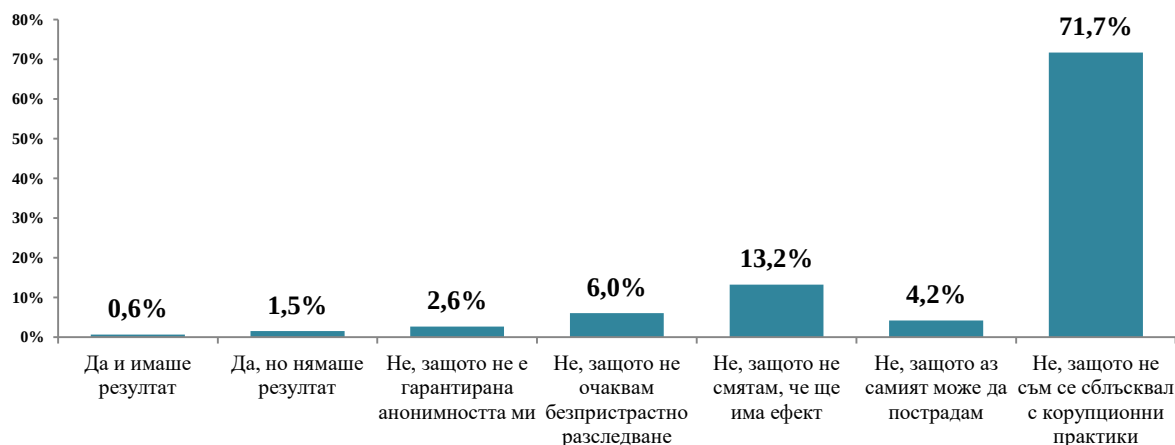
1. Личен опит на пълнолетните български граждани с подаването на сигнали за конфликт на интереси

Един от начините за противодействие на корупцията, изискващ гражданска активност, е незабавното подаване на сигнал при данни за корупция или конфликт на интереси. Една от основните цели на ЗПКОНПИ е осигуряването на защита на лицата, сигнализиращи за неправомерни действия, което да стимулира гражданската активност, като по този начин за подпомогне процеса по предотвратяването и разкриването на корупционни практики и конфликт на интереси.

Законът за противодействие на корупцията и отнемане на незаконно придобитото имущество регламентира защитата на самоличността на подалия сигнал, включително чрез мерки, предотвратяващи действия, чрез които може да се оказва психологически или физически натиск върху подателите на сигнали (глава 7 от ЗПКОНПИ).

Резултатите от емпиричното социологическо проучване сред пълнолетното население на страната показват, че едва близо 2% от интервюираните твърдят, че са подавали сигнали за случаи на конфликт на интереси за лице, заемащо публична длъжност, към КПКОНПИ.

Подавали ли сте сигнал за конфликт на интереси за лице, заемащо публична длъжност, към Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество?

Основната причина, поради която мнозинството от българските граждани не са подавали сигнал за конфликт на интереси е, че не са били свидетели или не са се сблъсквали с подобни случаи (72%).

Другите основни причини, възпиращи респондентите да подадат сигнал за конфликт на интереси, са: „защото не смятам, че ще има ефект” (13%) и „защото не очаквам безпристрастно разследване” (6%).

От една страна, липсата на достатъчно устойчива практика по отношение на обработването на сигналите, осигуряваща увереност в обществото, че по подадените сигнали се предприемат реални действия, демотивира сигнализирането за случаи на нарушаването на закона и в частност – при данни за конфликт на интереси. Същевременно посочените по-горе в настоящата последваща оценка недостатъци на правната уредба, свързани с действията по гарантиране анонимността на подателите на сигнали и по осигуряване на тяхната защита, не създават необходимите нормативни гаранции, които да мотивират гражданите да не остават пасивни, когато им стане известна информация, включително за наличие на конфликт на интереси.

От друга страна, през април 2019 г. регистрираме намаляване в одобрението на основните правораздавателни институции. Ниското доверие и одобрение към дейността на институциите е възпиращ фактор по отношение на сигнализирането на институциите за случаи на нарушение на закона.

4% от интервюираните ясно посочват, че основният фактор, който ги е възпирал и би ги възпирал да подадат сигнал, е страхът, че могат да пострадат, а други 3% декларират, че не са подавали сигнал, защото не е гарантирана анонимността им.

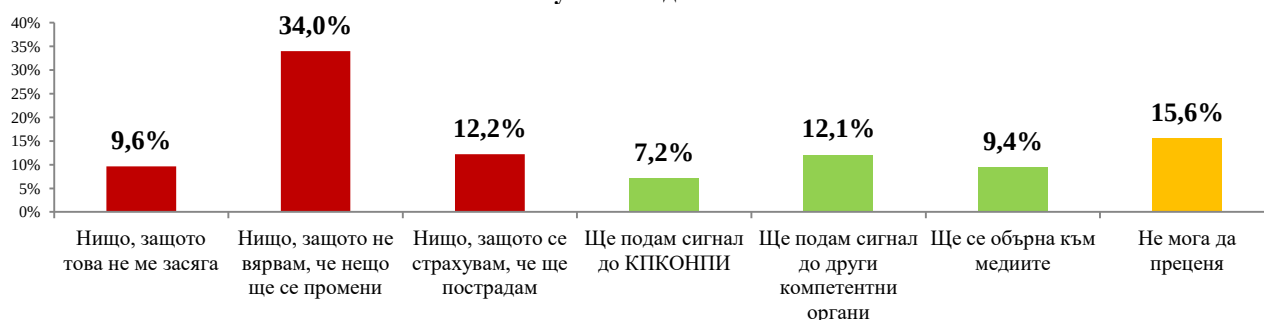
Страхът от негативни последствия при сигнализиране по-често е водеща причина, възпираща подаването на сигнали, за:

- нискообразованите респонденти;
- най-възрастните респонденти;
- представителите на етническите малцинства с страната;
- живеещите в селата;
- хората със стандарт на живот, по-нисък от средния в страната.

1.1. Готовност за подаване на сигнали за конфликт на интереси

В случаи, че евентуално им стане известна информация за наличие на конфликт на интереси, повече от половината участвали в изследването (56%) декларират, че не биха предприели нищо.

Какво ще предприемете, ако Ви станат известни случаи на конфликт на интереси на лица, заемачи висши публични длъжности?

По-често липса на желание да сигнализируют на компетентните институции регистрираме сред хора, които смятат, че дейността на КПКОНПИ няма да доведе до намаляване на корупцията, както и такива, според които корупцията не може да бъде ограничена със законови мерки. По-голямата част от посочващите, че ще останат пасивни, ако притежават подобна информация, не одобряват дейността на основните правораздавателни институции в страната.

Преобладаващата част от тези, които не са подавали сигнал досега, поради това, че не са се сблъскали със случаи на конфликт на интереси (55%), също декларират, че не биха подали сигнали и в бъдеще, ако станат свидетели на такива.

Всеки трети интервюиран декларира, че основната причина, поради която не би предприел нищо, ако в бъдеще му стане известна информация за конфликт на интереси, е: „защото не вярва, че нещо ще се промени“. Всеки десети не би проявил активност, защото смята, че това не го засяга.

Скептично настроените респонденти, че нещо може да се промени, ако подадат сигнал се срещат по-често сред невярващите, че дейността на КПКОНПИ ще доведе до намаляване на корупцията в България; оценяващите степента на корупция в страната като „висока“; убедените, че корупцията у нас ще се увеличава; невярващите, че със законови мерки могат да бъдат ограничени корупционните практики. Хората на възраст между 40 и 59 години и живеещите в столицата преобладават сред невярващите, че нещо може да се промени.

Страхуващите се да подават сигнали, за да не пострадат, са хора, за които разпоредбите в ЗПКОНПИ не гарантират в достатъчна степен личната им сигурност. Сред тях преобладават:

- най-възрастните респонденти (на възраст над 59 г.);
- нискообразовани жители на страната;
- живеещите в селата;
- ¼ от етническите турци.

Хората, които нямат отношение към темата за конфликт на интереси и поради това не биха подали сигнал, са предимно респонденти на възраст над 59 години, с основно и по-ниско образование, с нисък жизнен стандарт.

Регистрираният нисък дял на подалите до момента сигнали за конфликт на интереси не означава, че българските граждани не биха желали да подават такива при определени обстоятелства. Хората, които декларират готовност да подадат сигнал за

случаи на конфликт на интереси, ако им стане известен такъв, възлизат на 29%. Освен това 28% от интервюираните, които не са се сблъскали досега с корупционни практики, декларират готовност да подадат сигнал, ако попаднат на такива случаи.

12% от интервюираните споделят, че биха подали сигнал до съответните **компетентни органи**, без да се посочва кои точно органи възнамеряват да сигнализират. Тези респонденти защитават позицията, че активното участие на гражданите в този процес е гаранция за предприемането на съответните мерки с цел намаляване на корупцията в страната. Други мотиви за подобно действие е увереността, че у нас корупцията ще намалява и че със законови мерки могат да бъдат ограничени корупционните практики.

Най-силно мотивирани да подават сигнали до съответните компетентни органи са хората на възраст до 39 години, високообразованите респонденти, жителите на градовете – областни центрове и живеещите без лишения.

Близко всеки десети пълнолетен посочва, че би информирал на първо място медиите, ако му стане известна информация за конфликт на интереси. Живеещите в столицата и в градовете-областни центрове по-често от останалите са склонни да подават сигнали за конфликт на интереси в медиите.

Вероятно хората виждат в медиите важно средство за обществен натиск върху компетентните органи за разрешаване на съответни казуси, свързани с конфликт на интереси, особено за лица от високите етажи на властта. Една от основните предпоставки за ефективното противодействие на корупцията е широката обществена нетърпимост към проявите на това явление. В този процес важна роля играят медиите, доколкото: 1) съгласно разпоредбите на ЗПКОНПИ, Комисията може да се самосезира по медийни сигнали; 2) чрез медиите корупционните прояви стават достояние на широк кръг от хора и 3) медийните публикации за случаи на корупция и конфликт на интереси подпомагат и процесите по превенция на явлението.

Същевременно медиите са ориентирани към масовия адресат, откъдето и склонността всички случаи на корупция и конфликт на интереси да бъдат представяни като дефект в поведението на конкретни лица, без да се разглеждат предпоставките в обществото за наличието на това явление.

Сигнал до КПКОНПИ биха подали 7% от пълнолетните български граждани. Склонни да подадат сигнал да КПКОНПИ са по-често хората, които:

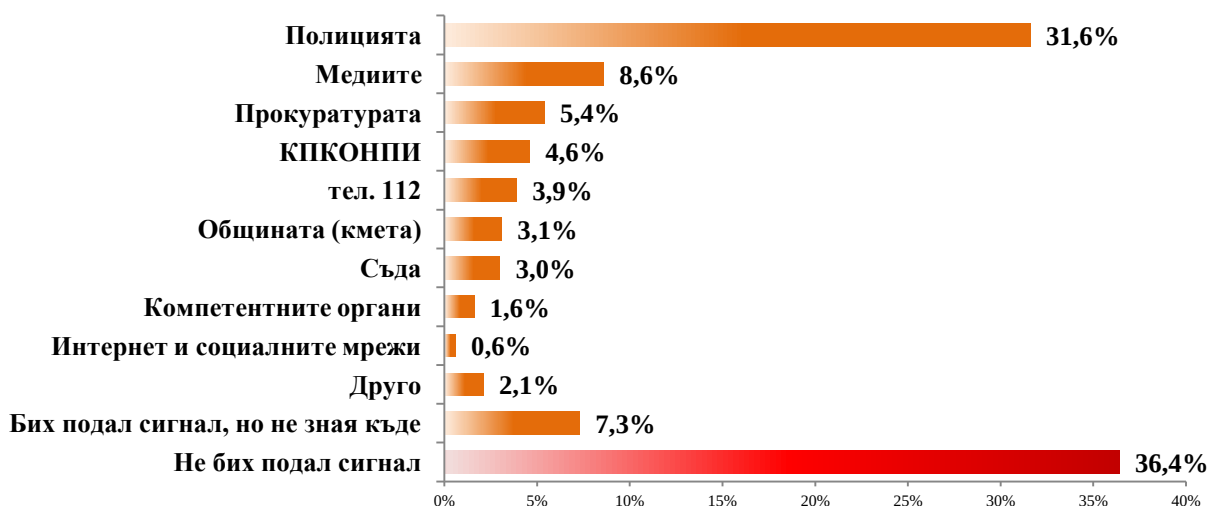
- вярват, че дейността на Комисията ще доведе до намаляване на корупцията в България;
- оценяват степента на разпространение на корупцията у нас като ниска;
- смятат, че в бъдеще корупцията у нас ще намалява;
- убедени, че чрез законови мерки може да се ограничат корупционните практики;
- млади хора (на възраст до 29 години) и респонденти във възрастовата група 40-49 години;
- високообразовани респонденти;
- живеещи в градовете – областни центрове;
- респонденти с жизнен стандарт над средния за страната.

1.2. Действия на пълнолетните български граждани, ако станат свидетели или жертва на корупция

Ефективната правна защита на лицата, сигнализиращи за нередности, и наличието на независими медии и гражданско общество са съществени елементи от провеждането на успешна политика по превенция и противодействие на корупцията.

Над една трета от пълнолетните български граждани (36%), заявяват, че не биха подали сигнал, ако станат жертви или свидетели на корупционни сделки. Подобни нагласи най-често демонстрират възрастни респонденти (вероятно от опасения за своята сигурност), нискообразовани български граждани, както и онези интервюирани, които са скептични относно успешното противодействие на корупцията – смятащи, че явлението не може да се ограничи със законови мерки и че дейността на КПКОНПИ няма да доведе до намаляване на корупцията.

Ако станете жертва или свидетел на корупция, къде бихте подали сигнал?
(сборът от относителните дялове надхвърля 100%, защото въпросът допуска повече от един отговор)

Близо една трета от интервюираните биха се обърнали към полицията, **ако станат очевидци или жертви на корупция**. Този резултат не е изненадващ, доколкото през последните десет години регистрираме високи стойности на одобрение за дейността на полицията.⁸³

Сигнал към КПКОНПИ биха подали едва 5% от участвалите в изследването. Към Комисията биха насочили своя сигнал преди всичко хората, смятащи че законови мерки биха могли да бъдат ограничени посредством законови мерки, респондентите, които са на мнение, че в бъдеще корупцията ще намалява, както и онези, според които дейността на КПКОНПИ ще доведе до намаляване на корупцията.

1.3. Действия на пълнолетните български граждани, ако им станат известни случаи на корупция на лица, заемащи висши публични длъжности, на служители от администрацията или случаи на незаконно придобиване на имущество

Над половината от пълнолетните български граждани ще се въздържат да предприемат активни действия, ако им станат известни случаи на корупция на лица, заемащи висши публични длъжности, на служители от администрацията или случаи на незаконно придобиване на имущество. Тази позиция се дължи на три фактора:

- допускането, че техните действия няма да променят нищо;
- страхът, че може да пострада;
- позицията, че корупцията е обществено явление, което не ги засяга.

Какво ще предприемете, ако Ви станат известни случаи на:

⁸³ вж. Изследователският проект на НЦПИ: „Правното съзнание на българските граждани“, септември 2018 г., стр. 15: https://www.parliament.bg/pub/NCIOM/Legal%20consciousness%202018_11.10_final.pdf

Всеки десети български гражданин декларира готовност да подаде сигнал към КПКОНПИ, ако стане свидетел на случаи на корупция на лица, заемащи висши публични длъжности, на служители от администрацията или случаи на незаконно придобиване на имущество. Отново това са преди всичко хора, смятащи че законови мерки биха могли да бъдат ограничени посредством законови мерки, респондентите, които са на мнение, че в бъдеще корупцията ще намалява, както и онези, според които дейността на КПКОНПИ ще доведе до намаляване на корупцията. Сигнал към Комисията биха и хора на възраст между 18 и 49 години, високообразованите респонденти, както и живеещите в градовете-областни центрове.

Демонстрираната обществена позиция показва, че на този етап от прилагането на новата законова уредба, сред пълнолетните българи все още липсва убеденост за адекватността на предприетите законови мерки. ЗПКОНПИ действа твърде кратко време, не само за да покаже пред обществото реални резултати в превенцията и противодействието на корупцията, но и да убеди хората, че техните сигнали за случаи на корупция не ги застрашават в никаква степен.

Тази констатация се отнася до 29% от участвалите в изследването, които твърдят, че не са подавали сигнали за корупция към КПКОНПИ по няколко причини:

- 12,9% от тях не смятат, че техният сигнал би имал ефект;
- 8,7% от тях смятат, че анонимността им при подаване на сигнал не е гарантирана и те самите могат да пострадат;
- 7,5% от тях се съмняват в безпристрастността на разследването на случаите на корупция сред лицата, заемащи публични длъжности.

Подавали ли сте сигнал за корупция за лице, заемащо публична длъжност към Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество?

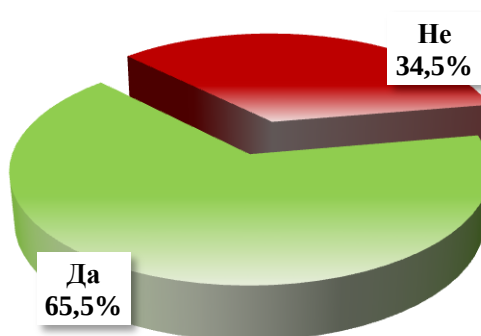

Едва 2% от пълнолетните граждани на страната са сезирали КПКОНПИ за случаи на корупция на лица, заемащи висши длъжности, но твърдят, че сигналът им е бил безрезултатен.

Над две трети от интервюираните (69%) не са подавали сигнали за корупция за лица, заемащи публични длъжности към КПКОНПИ, защото не са били свидетели на подобни случаи. Това посочват предимно хора на възраст над 50 години, живеещи в малките градове.

Медиите подробно отразяват разследванията на корупционни практики и две трети (66%) от пълнолетните български граждани са чували за такива разследвания през последната година. Най-информирани по темата са хората, според които дейността на КПКОНПИ ще доведе до намаляване на корупцията в България.

През последната една година знаете ли за разследване на корупционни практики?

Изводи:

- Близко една трета от пълнолетните български граждани декларират готовност да подават сигнали в бъдеще, ако им станат известни случаи за конфликт на интереси. Данните от изследването показват, че бързите, последователни и ефективни действия на съответните компетентни органи⁸⁴ и медиите са от съществено значение за стимулиране на хората да подават сигнали при констатирани прояви на конфликт на интереси;
- След малко повече от една година от действието на закона, все още е нисък делът на пълнолетните български граждани, които биха подали сигнал до КПКОНПИ. От една страна, това може да се дължи на недостатъчното публично представяне на дейността на Комисията и гаранциите, които законът предоставя за сигурността на подалите сигнал. От друга страна, ниските нива на желание за подаване на сигнал до Комисията се дължат и на все още липсващо доверие, че Комисията може да

⁸⁴ Изследването показва, че под компетентни органи интервюираните имат пред вид полицията, прокуратурата, съда, общината, кмета и др.)

противодействия на корупцията и на конфликт на интереси, както и на ниското доверие към правораздавателните институции като цяло.

- Въпреки че на декларативно ниво хората не приемат корупцията, делът на хората, предприели конкретните действия срещу явлението чрез подаване на сигнали, е статистически незначителен.
- Повече от една година след влизането в сила на ЗПКОНПИ, над половината пълнолетни български граждани декларират, че не биха предприели нищо, ако им станат известни случаи на конфликт на интереси на лица, заемащи висши публични длъжности. Основните посочени причини са: недоверието, че нещо може да се промени; страхът от последствия, при подаване на сигнал и незаинтересованост към проблема („това не ме засяга“).
- Над една трета от пълнолетните български граждани не биха подали сигнал, ако станат жертви или свидетели на корупционни сделки.
- Близко една трета от интервюираните биха се обърнали към полицията, ако станат очевидци или жертви на корупция. Този резултат не е изненадващ, доколкото през последните десет години регистрираме високи стойности на одобрение за дейността на полицията.
- Над половината от пълнолетните български граждани ще се въздържат да предприемат активни действия, ако им станат известни случаи на корупция на лица, заемащи висши публични длъжности, на служители от администрацията или случаи на незаконно придобиване на имущество. Тази позиция се дължи на три фактора: 1). допускането, че техните действия няма да променят нищо; 2). страхът, че може да пострадат; 3). позицията, че корупцията е обществено явление, което не ги засяга.
- Общественото доверие към КПКОНПИ, като орган за противодействие на корупцията е ниско. Делът на пълнолетните българи, които на декларативно ниво биха подали сигнал към КПКОНПИ е пренебрежимо малък. Слаба е и декларираната обществена готовност за подаване на сигнал към КПКОНПИ, ако респондентите станат свидетели на случаи на корупция на лица, заемащи висши публични длъжности, на служители от администрацията или случаи на незаконно придобиване на имущество.
- На този етап от прилагането на новата законова уредба, сред пълнолетните българи все още липсва убеденост за адекватността на предприетите законови мерки. ЗПКОНПИ действа твърде кратко време, не само за да покаже пред обществото реални резултати в превенцията и противодействието на корупцията, но и да убеди

хората, че техните сигнали за случаи на корупция не ги застрашават в никаква степен.

- Медиите подробно отразяват разследванията на корупционни практики и две трети от пълнолетните български граждани са чували за такива разследвания през последната година.

Препоръки към КПКОНПИ по отношение на дейността на Комисията, свързана със сигнали на граждани:

С цел информираност на гражданите на страницата на Комисията да се публикува следната информация:

1. правата и задълженията на подалия сигнала не само пред Комисията, но и пред другите ведомства, до които сигналът е възможно да бъде изпратен по компетентност;
2. правата и задълженията на свидетеля в наказателното производство, образувано въз основа на постъпилия сигнал;
3. конкретните мерки за защита на подалия сигнала, които ще се предприемат от Комисията, а и от всички останали институции, към които е възможно сигналът да бъде препратен по компетентност;
4. обобщена информация относно постъпилите сигнали , техния вид, предприетите действия от КПКОНПИ по сигналите, приложените мерки за защита на подалите сигнали и резултатите от проверките на сигналите за определен период.

V. Оценка на въздействието на изпълнението на стратегическата цел: ограничаване и противодействие на корупцията сред лица, заемащи висши публични длъжности.

1. Индикатори за въздействие

Ниво на целите	Цели	Вид на индикатора	Индикатори за последваща оценка на ЗПКОНПИ	Източник на информация
Стратегическа цел	Ограничаване и противодействие на корупцията сред лица, заемащи висши публични длъжности	Индикатор за въздействие	Мнения на пълнолетните български граждани по отношение на постигането на стратегическата цел	Национално представително проучване сред пълнолетното население на България

Както е посочено по-горе в настоящата последваща оценка на въздействието на ЗПКОНПИ, поставените цели на нормативния акт имат дългосрочен характер и е методологически некоректно очакването за краткия период на действие на закона да бъде постигната стратегическата му цел. Цялостната предварителна оценка на въздействието на проекта на ЗПКОНПИ посочва, че „..... не може да бъде посочен точен график за постигане на горепосочените цели, като по-голяма част от същите имат по-скоро дългосрочен характер.”⁸⁵.

Поради така изложеното ограничение, няма да бъдат използвани количествени индикатори за измерване на изпълнението на стратегическата цел на закона, а единствено индикатори за оценка на корупционното равнище в България към април 2019 г.

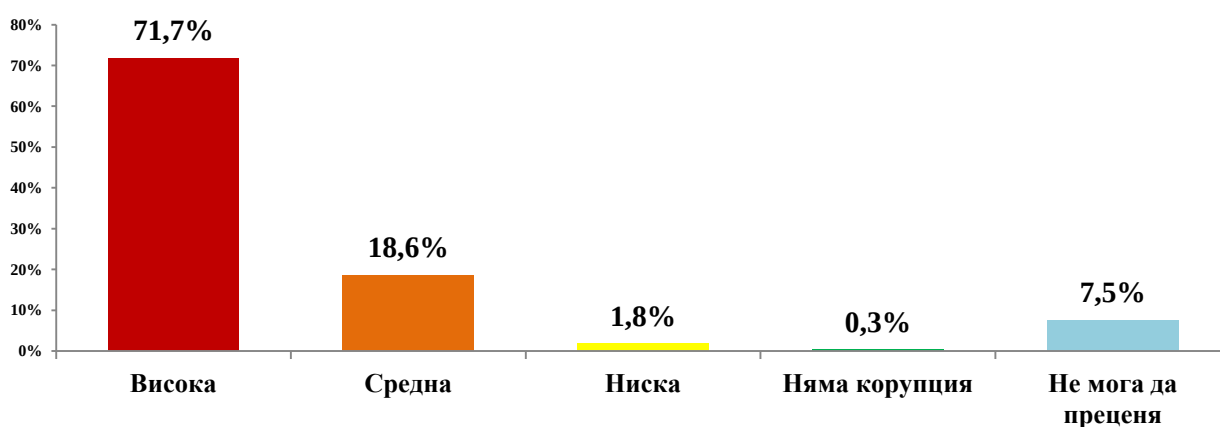
⁸⁵ <https://www.parliament.bg/bills/44/702-01-26.pdf>, стр. 126

2. Степен на постигане на стратегическата цел

2.1. Равнище на корупцията в обществените представи

Петнадесет месеца след влизането в сила на ЗПКОНПИ, преобладаващата в България обществена позиция е, че степента на разпространение на корупция е висока (72%). Мнението за високото равнище на корупцията в страната е широко разпространено сред всички социално-демографски групи, с изключение на най-младите, които не притежават и достатъчен социален и институционален опит, позволяващ обективна оценка на явлението.

Как бихте оценили степента на разпространение на корупцията у нас?

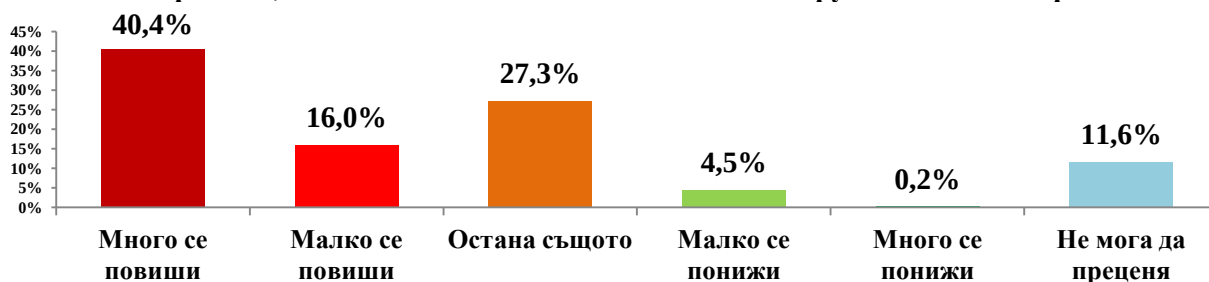
По-голямата част от респондентите, оценяващи като високо нивото на корупционните практики, са песимисти, че проблемът може да бъде разрешен, включително и със законови мерки (в това число чрез дейността на специализираната комисия – КПКОНПИ).

Статистически незначим е делът на хората (2%), които са на мнение, че явлението корупция е слабо разпространено или изобщо липсва.

2.2. Динамика на корупционните нива в България за последната една година

Резултатите от проведеното национално представително проучване показват липсата на забележим за обществото ефект в превенцията и противодействието на корупцията у нас за последната една година.

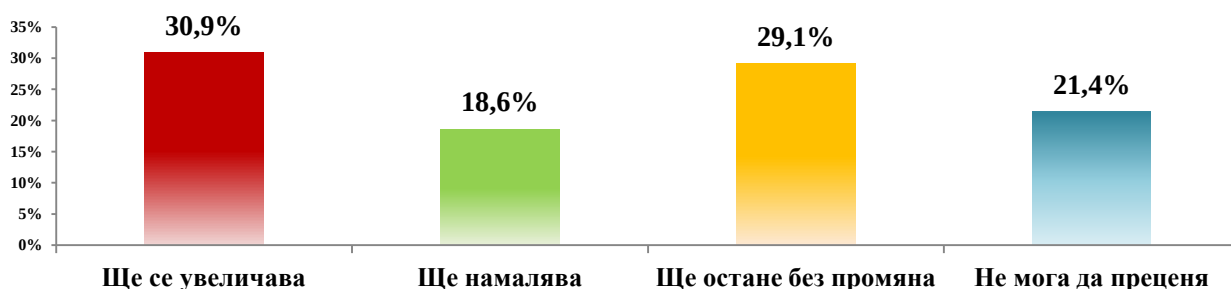
Според Вас, за последната една година нивото на корупцията в България:

Съотношението между оценките, че се наблюдава спад и ръст в нивото на корупцията за последната една година е близо 1:11 (4,7%:56%) в полза на негативните резултати. По-голямата част от посочилите, че нивото на корупция се е повишило за последната година, са на мнение, че тази тенденция не може да бъде обърната. 16% от респондентите, според които дейността на КПКОНПИ ще доведе до понижаване на корупцията у нас, са на мнение, че за последната година нивото на корупция леко се е понижило.

Самият факт на предприемане на единни законови мерки за превенция и противодействие на корупцията чрез ЗПКОНПИ (включително създаването на КПКОНПИ), не е достатъчен гарант за намаляване на корупцията в България в бъдеще. От една страна, законът е действал твърде кратко, за да се очакват видими за широката общественост резултати. От друга страна, в българското общество съществуват устойчиви групи хора, според които каквито и мерки да бъдат предприети, корупцията не би могла да бъде овладяна.

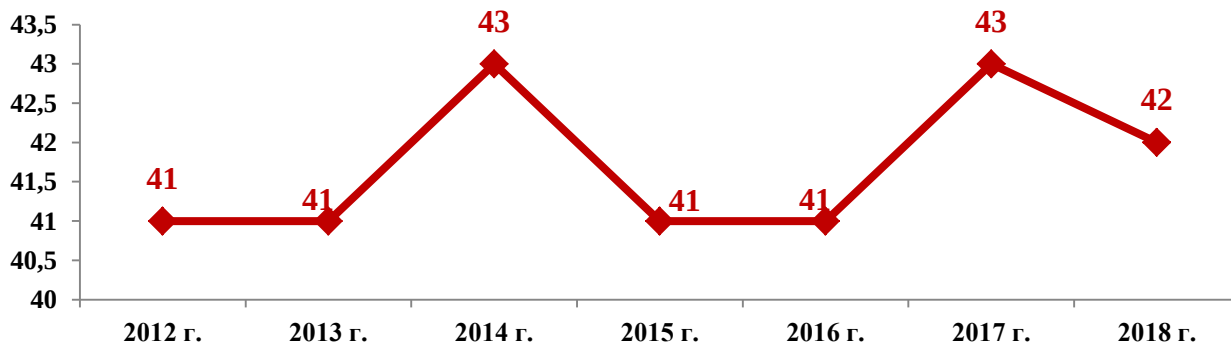
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?

2.3. Ефикасност

През април 2019 г. близо една трета от пълнолетните български граждани (31%) са на мнение, че корупцията ще се увеличава в бъдеще. Тези очаквания са обясними, доколкото изследванията на корупцията у нас за последните 7 години показват устойчива тенденция на възприемане на нивата на явлениято като високи:

Индекс на възприятие за корупция в България на Transparency International
2012 г. – 2018 г.

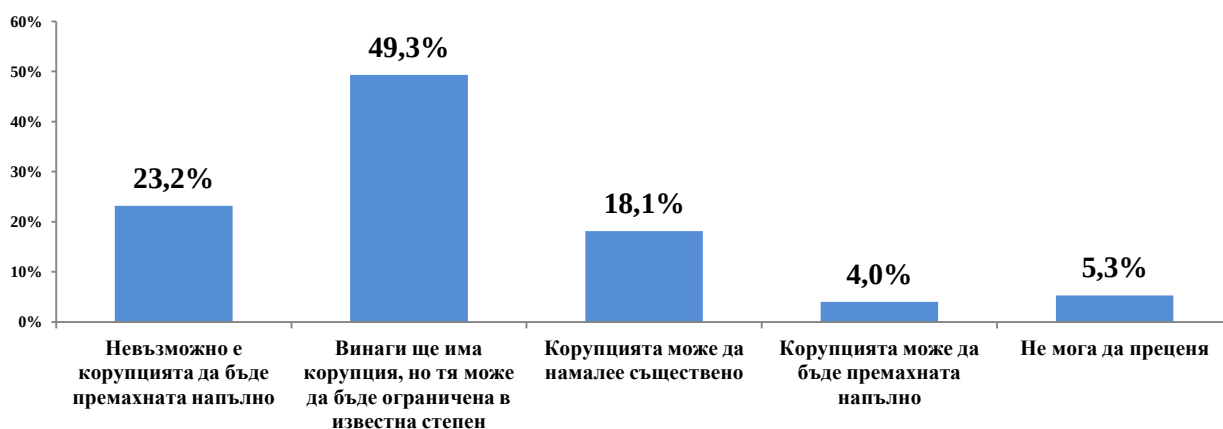
Източник: Transparency International Bulgaria

29% от пълнолетните български граждани са на мнение, че каквито и мерки да бъдат предприети, нивото на корупция в страната ще остане без промяна.

Всеки пети български гражданин (19%) вярва, че действията по превенция и предотвратяване на корупционните практики ще имат ефект и корупцията в страната ще намалява. По-голямата част от тези хора и в момента смятат, че корупцията у нас има средни и дори ниски нива, като делегират доверие на КПКОНПИ в процесите по намаляване на разпространението на корупцията у нас.

Въпреки регистрираните ниски оценки за адекватността и ефективността на предприетите до момента мерки за противодействие и превенция на корупцията, близо половината от пълнолетните български граждани смятат, че явлението макар и в определена степен, може да бъде ограничено.

Кое от изброените по-долу твърдения за корупцията в България е по-близо до Вашето мнение?

По-голямата част от респондентите, според които е възможно ограничаването на корупционните нива, са на мнение, че корупцията в страната днес е висока, но в бъдеще може да бъде намалено нивото ѝ. Над половината от посочилите, че корупционните практики могат да бъдат ограничени със законови мерки, са посочили, че е възможно ограничаването на явлението в известна степен. Следователно **в обществените очаквания законодателните мерки се привиждат като адекватно средство за справяне и превенция на корупцията у нас.**

18% от пълнолетното население на страната е категорично, че корупцията може да бъде съществено редуцирана, а други 4% посочват, че може да бъде премахната напълно.

Позицията, че корупцията може да се редуцира съществено, по-често се защитава от хора, смятащи, че дейността на КПКОНПИ би имала съществен принос в този процес.

Близо 1/5 от пълнолетното население са категорични, че каквито и мерки да бъдат предприети, е невъзможно корупцията да бъде премахната напълно. Доколкото явлението е характерно дори за икономически най-развитите държави, целта на предприеманите действия по отношение на превенцията и противодействието на корупцията не е нейното пълно премахване, а свеждането ѝ до социално приемливи нива.

Сравнителният анализ на данните на Центъра от 2005 г. досега показва, че позициите на пълнолетните български граждани по този индикатор не са се променили съществено за последните 14 години.

2.4. Пряк опит на пълнолетните българи в корупционни практики

Сравнителният анализ на данните на Центъра за последните близо две години (от обсъждането на законопроекта на ЗПКОНПИ) показва устойчивост по отношение на прякото участие на българите като инициатори на корупционни действия.

Случвало ли се е лично на Вас или на Ваши близки през последната година:

Следователно обществената оценка за степента на разпространение на корупцията в България не се основава на личен опит, а е резултат от влияние на други фактори (публикации, анализи и коментари в медиите, споделен опит и други, фактори, влияещи върху субективните оценки за корупционните нива).

Моралните съображения са основният възпиращ фактор за предприемане на корупционни действия.

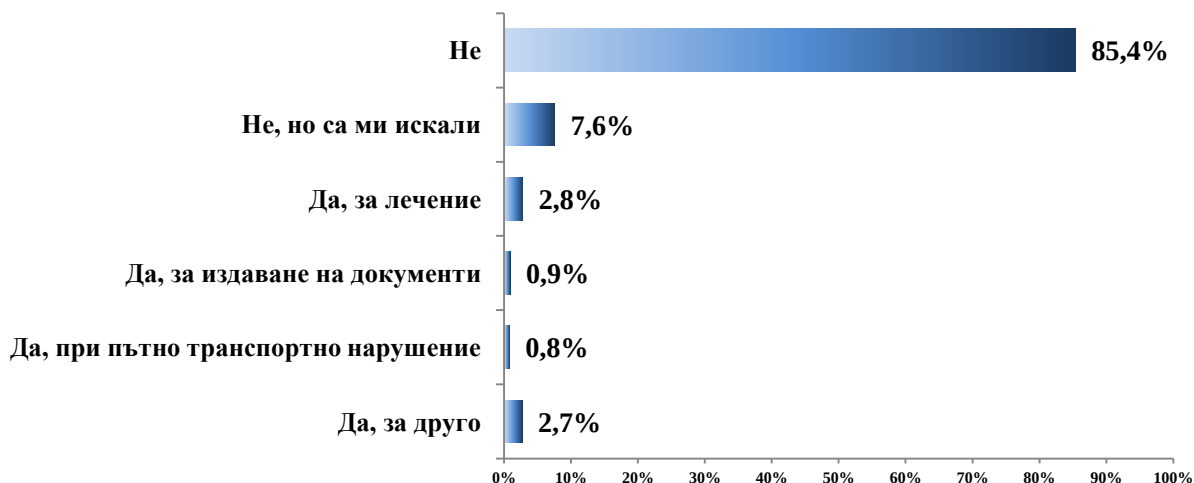
На преобладаващата част от пълнолетните български граждани (85%) не им се е случвало (на тях лично или на техни близки) през последната година да плащат подкуп или да плащат за услуга, която по принцип се поема от държавата.

Други 8% обаче посочват, че са им предлагали да участват в корупционни действия, но те са отказали.

За последната година най-често хората са плащали нерегламентирани суми за лечение (3%). Статистически незначими са дяловете на респондентите посочили, че са дали подкуп за издаване на документи или в случай на пътно-транспортно нарушение.

През последната година случвало ли се е на Вас или на Ваш близък да плащате подкуп или да плащате за услуга, която по принцип се поема от държавата?

(сборът от относителните дялове надхвърля 100%, защото въпросът допуска повече от един отговор)

Страхът от законово възмездие се най-малко възпиращ фактор за инициране на корупционни практики. Така представените нагласи остават непроменени за последните седемнадесет години.

Какво би ви възпряло да предложите финансова или друга материална облага на служители от администрацията срещу по-бързо и по-качествено извършване на услуга?

Основни изводи:

1. Резултатите от проведеното изследване със заинтересованите страни на този етап от действието на закона могат да бъдат използвани по-скоро като отправна точка за бъдещи анализи на действието на закона, отколкото като измерител на индикаторите за: степен на постигане на стратегическата цел, ефективност и ефикасност;

2. Резултатите от проведеното национално представително проучване показват липсата на забележим за обществото ефект в превенцията и противодействието на корупцията у нас за последната една година.

3. Близко година и половина след влизането в сила на ЗПКОНПИ мнението за високото равнище на корупцията в страната е широко разпространено сред всички социално-демографски групи, с изключение на най-младите;

4. По-голямата част от заинтересованите от закона страни, оценяващи като високо нивото на корупционните практики, са песимисти, че проблемът може да бъде разрешен, включително и със законови мерки (в това число чрез дейността на специализираната комисия – КПКОНПИ).

5. Сам по себе си фактът, че са предприети единни законови мерки за превенция и противодействие на корупцията чрез ЗПКОНПИ (включително създаването на КПКОНПИ), не е достатъчен гарант за намаляване на корупцията в България в бъдеще. От една страна, законът е действал твърде кратко, за да се очакват видими за широката общественост резултати. От друга страна, в българското общество съществуват устойчиви групи хора, според които каквито и мерки да бъдат предприети, корупцията не би могла да бъде овладяна.

6. Въпреки регистрираните ниски оценки за ефективността на предприетите до момента мерки за противодействие и превенция на корупцията, близо половината от пълнолетните български граждани смятат, че явлението макар и в определена степен, може да бъде ограничено.

7. Заинтересованите страни оценяват предприемането на законови мерки като адекватно средство за справяне и превенция на корупцията у нас.

8. Обществената оценка за степента на разпространение на корупцията в България не се основава на личен опит, а е резултат от влияние на други фактори (публикации, анализи и коментари в медиите, споделян опит и други, фактори, влияещи върху субективните оценки за корупционните нива).

В заключение, анализът на изпълнението на заложените в цялостната предварителна оценка на проекта на ЗПКОНПИ цели и съответните мерки за изпълнението им показва високо ниво на постигане на предварително заложените оперативни цели. Същевременно стратегическата цел на закона на този етап не може да бъде и не е изпълнена.

Целите, които се поставят при регулирането на обществените отношения с проекта на нормативен акт и мерките за постигането им ⁸⁶	Степен на изпълнение
1. Стратегическа цел:	
Подобряване на процесите, свързани с противодействието на корупцията, предотвратяването и установяването на конфликта на интереси и отнемането на незаконно придобитото имущество.	НЕ Е ИЗПЪЛНЕНА Предвид краткото действие на закона, широкият обхват на проблемите, които засяга и на заинтересованите от действието му страни, на този етап е методологически некоректно да се формулират генерални изводи за действието на закона и за степента на постигане на поставената стратегическа цел. Възприетият в световен мащаб измерител на равнищата на корупция е усещането на хората за степента на разпространение на явлението. Близо година и половина след влизането в сила на ЗПКОНПИ, резултатите от проведеното национално представително проучване показват липсата на забележим за обществото ефект в превенцията и противодействието на корупцията у нас за последната една година.

⁸⁶ **Източник:** Доклад към цялостна предварителна оценка на въздействието на Проекта на ЗПКОНПИ, стр. 13

Целите, които се поставят при регулирането на обществените отношения с проекта на нормативен акт и мерките за постигането им ⁸⁷	Степен на изпълнение
2. Оперативни цели:	
Оперативна цел 1: Изграждане на ефективно работещ антикорупционен орган посредством следните мерки:	
➤ създаване на нов единен независим антикорупционен орган, чрез който да се осъществява ефективна превенция на корупцията по високите етажи на властта;	ЧАСТИЧНО
➤ задаване на ясни задачи и отговорности на институции, специално натоварени с функции по превенция и противодействие на корупцията и конфликта на интереси;	ЧАСТИЧНО
➤ изграждане на система за проверка на интегритета на служителите, ангажирани в антикорупционния орган;	ИЗЦЯЛО
➤ създаване на ясни правила за взаимодействие между публичния и частния сектор и структурите на гражданското общество;	ИЗЦЯЛО
➤ създаване на действащ и ефективен механизъм за контрол, анализ и оценка на предприетите мерки;	Мярката не попада в обхвата на настоящата последваща оценка на въздействието на ЗПКОНПИ.
➤ намаляване на времето за проверка на данни и намаляване на административната тежест;	На този етап няма данни.
➤ създаване на необходимата връзка между функциите по проверка на имуществените декларации, установяването на конфликт на интереси и изготвянето на тази основа на анализи за оценка на риска. От друга страна, функцията по отнемане на незаконно придобито имущество се предлага да се използва не само като противодействие на организираната престъпност, а и като механизъм за превенция и борба с корупцията.	ИЗЦЯЛО

⁸⁷ Източник: Доклад към цялостна предварителна оценка на въздействието на Проекта на ЗПКОНПИ, стр. 13

Целите, които се поставят при регулирането на обществените отношения с проекта на нормативен акт и мерките за постигането им	Степен на изпълнение
Оперативна цел 2: Противодействието на корупцията по високите етажи на властта посредством следните мерки:	
➤ реформа на декларациите за имотно състояние и конфликт на интереси чрез разширяване обхвата на декларираните обстоятелства, включване на допълнителни критерии за икономическа зависимост и свързани лица (в това число лицата във фактическо съпружеско съжителство), както и ясно формулиране и подробни указания за конкретните обстоятелства, които следва да бъдат декларирани;	ИЗЦЯЛО
➤ въвеждане на система от санкции с реален възпиращ ефект;	ИЗЦЯЛО С влизане в сила на ЗПКОНПИ се създава система от санкции за нарушение на закона – в Глава петнадесета, Административнонаказателни разпоредби“. Забележка: Предвидените в закона санкции биха могли да имат съществен превантивен, възпиращ ефект от нарушения. Дали този ефект ще бъде постигнат, предстои да се установи на база предстоящата съдебна практика по упражнен съдебен контрол върху санкционните актове на Комисията, и при съпоставка между броя и естеството на извършените нарушения в следващите отчетни периоди от дейността на Комисията в сравнение с отчетния период 2018 г.
➤ усъвършенстване на нормативните и вътрешноинституционалните правила, гарантиращи защита на лица, подали сигнали за корупция;	ЧАСТИЧНО: С приемането на ЗПКОНПИ е отстранена съществуващата законова празнота за уредба на защитата на лицата, подаващи сигнали за корупция, но тази уредба не е достатъчно развита, детайлна и прецизна и в този смисъл заложената от законодателя цел не е изцяло постигната.
➤ увеличаване на стойността на отнетото незаконно придобито имущество.	НА ТОЗИ ЕТАП НЯМА ДАННИ. Не е методологически коректно да се извършва анализ на изпълнението на тази мярка, с оглед на краткия срок, през който Комисията извършва своята дейност.

Целите, които се поставят при регулирането на обществените отношения с проекта на нормативен акт и мерките за постигането им	Степен на изпълнение
Оперативна цел 3: Създаване на гаранции, че лицата, заемащи висши публични длъжности, изпълняват правомощията или задълженията си честно и почтено при спазване на Конституцията и законите на страната посредством следните мерки:	
➤ предотвратяване на възможностите за незаконно придобиване на имущество и разпореждането с него;	Мярката не попада в обхвата на настоящата последваща оценка на въздействието на ЗПКОНПИ.
➤ постигане на необходимата публичност и осигуряване на възможност за проверка на имуществото на лицата, които имат решаващи функции при разходване на значителни публични ресурси и при които е налице повишен корупционен риск;	ИЗЦЯЛО
➤ концентриране на дейността на Комисията върху лицата, заемащи висши публични длъжности, а не да се „отчита“ дейност чрез по-незначителни казуси по отношение на служители, стоящи по-ниско в йерархията.	Частично: 1. В ЗПКОНПИ обхватът на явлението „корупция“ е ограничен до действия на лица, заемащи висша публична длъжност. 2. Критики по отношение на прилагането на закона от гледна точка на дефиницията на понятието „корупция“ могат да се отправят в три насоки. 1). Превантивната функция на Комисията за ограничаване на корупцията, не касае само и единствено превенция на корупцията сред лица, заемащи висша публична длъжност, а корупцията като обществен феномен; 2). Налице е вътрешно противоречие между понятия „корупция“ и „конфликт на интереси“, което следва да бъде отстранено от законодателя. 3). Основните понятия, с които работи законодателят, а и правоприлагащите и правораздавателни органи, са разпръснати на различни места в закона.
Оперативна цел 4: Усъвършенстване на уредбата в частта за конфликта на интереси посредством концентриране на Комисията върху лицата, заемащи висши публични длъжности.	ЧАСТИЧНО Законът не е постигнал в пълнота предварително заложените цели по отношение на производството по установяване на конфликт на интереси.

ПРИЛОЖЕНИЕ 1

Констатации	Предложения
По отношение на прилагането на закона от гледна точка на дефиницията на понятието „корупция“ могат да се отправят следните забележки: 1). Превантивната функция на Комисията за ограничаване на корупцията, не касае само и единствено превенция на корупцията сред лица, заемащи висша публична длъжност, а корупцията като обществен феномен; 2). Налице е вътрешно противоречие между понятия „корупция“ и „конфликт на интереси“, което следва да бъде отстранено от законодателя . 3). Основните понятия, с които работи законодателят, а и правоприлагащите и правораздавателни органи, са разпръснати на различни места в закона.	1. Да се прецизират понятията „корупция“ и „конфликт на интереси“; 2. Основните понятия, с които работи законът, да бъдат изведени на едно място.
Понятието „облага“ е част от определението за корупция по чл. 3, ал. 1 от ЗПКОНПИ, но единственото определение, което законодателят е дал на понятието, се съдържа в Глава осма. В този контекст, действащата нормативна уредба създава предпоставка за противоречиво тълкуване, тъй като може да има различни виждания дали понятието за облага, съдържащо се в чл. 54 от закона, е приложимо и по отношение на корупцията.	С оглед на прецизност и законодателна техника, би трябвало общите понятия да се съдържат в общите разпоредби.
Прекомерното разширяване на приложното поле на закона и по отношение на лица, които не заемат висши публични длъжности, се оказва практически неприложимо.	1. Да се обоснове необходимостта от разширяване на кръга от лицата, задължени да подават декларации по силата на § 2 от ЗПКОНПИ или да се редуцира. 2. Да се прецизират ЗПКОНПИ и подзаконовите нормативни актове във връзка с процедурата по проверка на декларациите на лица, заемащи висши публични длъжности и на лицата, задължени по силата § 2 от ДР на ЗПКОНПИ.

Констатации	Предложения
Проблем при прилагането на ЗПКОНПИ възниква, когато в едно семейство (независимо от наличието или липсата на сключен граждански брак) единият съпруг заема висша публична длъжност, а другият е лице по §2 от ДР. Законът не дава яснота само КПКОНПИ ли е компетентна да извършва проверка на декларациите по отношение на двете лица или проверката може да бъде извършена и от инспектората, съответно от комисията към органа по избора или назначаването.	Необходимо е в ЗПКОНПИ да се предвиди, че когато е налице посочената хипотеза, само КПКОНПИ е оправомощена да проверява декларациите и на двете лица – заемащото висша публична длъжност и неговия съпруг/съпруга, съответно лицето, с което то живее във фактическо съжителство на съпружески начала.
Разпоредбите на чл. 37, ал. 1, т. 7 и 8 не са съвсем ясни. В чл. 37, ал. 1, т. 7 от ЗПКОНПИ е въведено задължение за лицето да декларира „трудови доходи, получени през предходната календарна година“, а в следващата т. 8 е запазено съществуващото и в предходния закон задължение за деклариране на „доходи извън тези за заеманата длъжност, получени през предходната календарна година“, като в сравнение с декларациите по отменения закон, тук стойността на подлежащия на деклариране доход е намалена от 2 000 на 1 000 лева. Систематичното тълкуване на разпоредбите налага да се приеме, че по т. 7 се декларират доходите по основното правоотношение, във връзка с което се подава декларацията. Това би следвало да означава, че допълнителен доход от трудови правоотношения следва да се декларира само, ако е на стойност над 1 000 лв.	Необходимо да бъдат прецизирани разпоредбите на чл. 37, ал. 1, т. 7 и 8, с оглед на яснота относно подлежащото на деклариране имущество.
В чл. 37, ал. 7 от ЗПКОНПИ съществува двойствен режим по отношение на лицата, заемащи висши публични длъжности, които са сключили граждански брак и тези, които живеят при фактическо съжителство на съпружески начала. Деклариращият не е задължен да отбелязва в декларацията наличието на лицата, които са във фактическо съжителство на съпружески начала.	Дори да присъства възможността по чл. 37, ал. 7 от ЗПКОНПИ, то следва в декларацията поне да се отбелязва наличието на свързано лице.

Констатации	Предложения
Възможността за адвокатска защита, която е предвидена в чл. 72, ал. 7 от ЗПКОНПИ, може да се тълкува и като ограничаваща. Тълкуването на чл. 72, ал. 7 на ЗПКОНПИ във връзка с чл. 18, ал. 2 от АПК води до извод, че в производството по установяване на конфликт на интереси лицето може да се представлява само и единствено от адвокат, но не и от друго лице, независимо дали притежава юридическа правоспособност или не.	ЗПКОНПИ да се приведе в съответствие с АПК. Добро решение би било законодателят да препрати към производството по издаване на административен акт по АПК в цялост, а не само по отношение на събиране на доказателства.
Разпоредбата на чл. 74, ал. 2, т. 3 ЗПКОНПИ затруднява съдебния контрол върху наложените при установен конфликт на интереси наказания.	<i>Предстои формирането на съдебна практика по въпроса, която да покаже доколко е удачно възприетото законодателно решение.</i>
По отношение на лицата по § 2 от ДР на ЗПКОНПИ основният проблем възниква с децентрализацията на производството. Много от администрациите не разполагат с необходимия капацитет, за да формират проверяващ орган, членовете на който да имат необходимите образователни и професионални умения за извършване на тази чисто правна дейност. Това обстоятелство само по себе си е пречка за ефективното приложение на закона и може да доведе до множество незаконосъобразни актове, които ще подлежат на отмяна от съда.	Да се обоснове необходимостта от разширяването на кръга от лица, подаващи декларации по ЗПКОНПИ, с лицата по § 2 от ДР на ЗПКОНПИ. Да се уредят законово възникналите проблеми при децентрализацията на производството.

Констатации	Предложения
В ЗПКОНПИ не са предвидени привилегирвани състави на нарушения, например представляващи маловажен случай, или предпоставящи последващо положително поведение на нарушителя или разкриване на факта на нарушението.	Да се предвиди привилегирован по-леко наказуем състав на административно нарушение по чл. 173, в случай, че представлява маловажен случай, като се следва подхода, възприет вече в Закона за регистър Булстат, съгласно § 1, т. 4 от ДР на който, маловажен случай е налице, когато закъснение в изпълнението на задълженията е до 15 дни.
Формулировката на разпоредбите на чл. 173, ал. 1 и чл. 174, ал. 1 от закона поставя въпроса, как следва да се квалифицира деянието, изразяващо се в неподаване на декларация по този закон – дали като неподаване на декларация в срок, по смисъла на чл. 173, или като недеклариране на обстоятелство, което е длъжно да декларира по закона, по смисъла на чл. 174.	В диспозицията на чл. 173 да се въздигнат в нарушения неподаването на декларация или неподаването ѝ в законоустановения срок; В чл. 174 да се направи уточнението, че е наказуемо недекларирането или невярното деклариране на обстоятелство в подадена декларация.
Прекомерно широка редакция на диспозицията на административно-наказателния състав по чл. 176 от ЗПКОНПИ. Нарушението на задълженията на съответните длъжностно лица по чл. 49, ал. 1, разкрива висока степен на обществена опасност и предпоставя предвиждането на сравнително висока по размер административна санкция, но само ако е извършено умишлено. Същевременно, при тази редакция, и предвид разпоредбата на чл. 7, ал. 1 от ЗАНН, съгласно която <i>„деянието, обявено за административно нарушение, е виновно, когато е извършено умишлено или непредпазливо“</i> , следва да се приеме, че и непредпазливото нарушение подлежи на същата по размер санкция, както умишленото – с глоба от 5000 до 20 000 лева.	Препоръчително е санкциите за умишлено и за непредпазливо нарушение да се диференцират, или да се предвиди по-нисък специален минимум на санкцията.
Разпоредбата на чл. 177, ал. 1 от закона, в частта ѝ, с която председателят на Комисията се овластява да издава наказателни постановления и по отношение на лицата по § 2, ал. 1 от ДР, освен в случаите, изрично посочени в чл. 177, ал. 2 и в §2, ал. 8 и ал. 10.	Да се избегне създадения в момента двойствен режим по отношение на лицата, овластени да следят за правилното прилагане на закона и тези, овластени да налагат санкции за неизпълнението му.
Противоречива е разпоредбата на § 2, ал. 10 от закона, която предвижда компетентност на актосъставителите и наказващите органи в случай на нарушение по чл. 176, предвид обстоятелството, че с оглед разпоредбата на чл. 83, т. 7 от закона, сигналите по чл. 47, ал. 1 и ал. 2 се проверяват само от органите по чл. 16, ал. 2, респ. такова нарушение не може да се извърши от лица по § 2, ал. 1.	Да се прецизират съответните текстове от ЗПКОНПИ.

Констатации	Предложения
В глава шеста „Сигнали“ липсват: 1. Указания относно начина на регистрация на сигналите по начин, че да бъде осъществена защита на подалия сигнала; 2. Правила за документооборота, гарантиращи ефективна защита на подалия сигнала; 3. Разписани норми за начина, по който подалия сигнал се уведомява за препращането на сигнала към компетентната институция и за решението по сигнала, така, че да бъде осъществена защитата му; 4. Конкретните механизми за защита на подалия сигнала, в изпълнение на задълженията на служителите по чл. 49 от ЗПКОНПИ.	1. Конкретните правила за приемане, обработка, движение на преписката и произнасяне по сигнала, както и за защита на подалия сигнала да се уредят в подзаконов нормативен акт; 2. Законова делегация в ЗПКОНПИ за издаване на такъв подзаконов нормативен акт.
Прекомерна рестриктивност на изискванията за допустимост на сигнала, съдържащи се в чл.48, ал.1 от ЗПКОНПИ.	Възможни са два подхода: ➤ Намалване на изискванията към сигналите, явяващи се условия за допустимост (например редуциране на изискването свързано с посочване на имената на лицето и заеманата от него висша публична длъжност и др.), като се предвиди възможност за допълнителна кореспонденция с лицето, подало сигнала. ➤ Друг възможен подход за разрешаване на посочения проблем е да се предвидят различни правила за допустимост на сигналите, идващи от граждани и идващи от служители в съответните ведомства.
Липсва правно регламентирана възможност да се подава сигнал от пълномощник.	Да се уреди подобна възможност.
Несистемност в уредбата на правомощията на КПКОНПИ относно изпращането на постъпилите сигнали по компетентност, чл.47, ал. 5 урежда общо правило, а ал. 7 – частен случай на правомощието на КПКОНПИ.	Да се уеднакви подходът като се уреди общо правило за препращане на сигнали чрез подзаконов нормативен акт, вътрешен акт или да се уредят изчерпателно случаите, в които КПКОНПИ препраща сигнали по компетентност и органите, до които ги препраща.
Липсва яснота по въпроса дали в случай, че сигналът съдържа достатъчно данни за престъпление, КПКОНПИ следва да го препрати незабавно на прокуратурата, за произнасяне по компетентност, или следва да извърши проверка на собствено основание.	Да се разпише в ЗПКОНПИ.
Липсва разпоредба, регламентираща случаите на постъпване на сигнали в друг орган, които са от компетентност на КПКОНПИ.	Да се създаде подобна разпоредба.
Липсва яснота по въпроса следва ли сигналостоподателят да бъде уведомен за изпращането на сигнала на друг орган.	Да се разпише в ЗПКОНПИ.
Липсва яснота по въпроса следва ли сигналът да бъде препращан по компетентност на друг орган, в случай, че същият съдържа данни, че вече е изпратен на този орган.	Да се разпише в ЗПКОНПИ.

Констатации	Предложения
Липсва яснота по въпроса следва ли сигналът да бъде препращан по компетентност на друг орган, в случай, че подалото го лице е изразило изрично несъгласие за това.	Да се разпише в ЗПКОНПИ.
Липсва яснота по въпроса следва ли лицето, подало сигнал, да бъде уведомено за решението по сигнала.	Да се разпише в ЗПКОНПИ.
Понижаване на режима на защита на подалия сигнал за конфликт на интереси, спрямо ЗПУКИ (отм.).	В ЗПКОНПИ да бъде разписана разпоредбата от ЗПУКИ (отм.) – <i>„Лице, което е подало сигнал за конфликт на интереси, не може да бъде преследвано само за това“.</i>
В ЗПКОНПИ липсва легална формулировка на понятията „преследване“ и „тормоз“.	Да се даде легална формулировка на понятията в ЗПКОНПИ.
В ЗПКОНПИ липсва прецизност по отношение възможността да бъде търсено съдействие от органите на МВР за предприемане на допълнителни мерки за защита на лицето, подало сигнала	В закона или в подзаконов нормативен акт да се разпише в кои случаи може да се търси съдействие от органите на МВР, както и в какво могат да се изразяват допълнителните мерки за защита.

ПРИЛОЖЕНИЕ 2:

№	Индикатор	Стойност за 2018 г.	Стойност за 2019 г. (за периода януари-април 2019 г.)⁸⁸
1	Обучения за повишаване на професионалните качества и компетентности на служителите на КПКОНПИ	80 бр.	6 бр.
2	Разгледани административно наказателни преписки	90 бр.	38 бр.
3	Извършени анализи на предоставени от Националния съвет по антикорупционни политики (НСАП) антикорупционни планове на министерства и техните второстепенни разпоредители с бюджет	40 бр.	-
4	Съгласувани законопроекти	62 бр.	28 бр.
5	Споразумения и меморандуми с държавни органи, висши учебни заведения и неправителствени организации	20 бр.	-
6	Ежегодни декларации за имущество и интереси: ⁸⁹		
6.1.	Ежегодни декларации Част I: Имущество на лицата от обхвата на ЗОКОНПИ	2 866 бр.	
6.2.	Встъпителни декларации Част I: Имущество и Част II: Интереси	3 568 бр.	
6.3.	Финални декларации	102 бр.	
6.4.	Лица, неподали или подали в извън законоустановения срок съответните декларации	148	
7	Проверки на лица, попадащи в обхвата на ЗПКОНПИ, от които:	Общо 9 066	
7.1.	Проверки на лица, подали ежегодни декларации	5 116	
7.2.	Проверки на задължени лица, подали встъпителни декларации	3 568	
7.3.	Проверки на задължени лица, подали финални декларации	392	
8	Образуване производства за извършване на проверка за установяване наличие или липса на конфликт на интереси	119	61
9	Производства с неприети решения поради липса на изискуемото по отменения ЗПУКИ мнозинство	44 бр.	2 бр.

⁸⁸ Данните за дейността на КПКОНПИ през 2019 г. са предварителни и са обобщени от Комисията за целите на извършването на последваща оценка на въздействието на ЗПКОНПИ.

⁸⁹ Данните относно декларациите по чл. 35, ал. 1, т. 2 и 4 ще бъдат обобщени след изтичане на сроковете по чл. 38, ал. 1 от ЗПКОНПИ.

№	Индикатор	Стойност за 2018 г.	Стойност за 2019 г. (за периода януари-април 2019 г.) ⁹⁰
10	Производства, образувани по реда на отменения ЗПУКИ, но висящи към датата на влизане в сила на ЗПКОНПИ	23 бр.	2 бр.
11	Решения на КПКОНПИ по същество и за прекратяване, от които:	Общо 140 бр.	Общо 45 бр.
11.1.	Решения по същество за установен конфликт на интереси	28	5
11.2.	Решения по същество без установен конфликт на интереси	50	20
11.3.	Решения за прекратяване на производството	62	20
11.4.	Решения за установен конфликт на интереси, потвърдени с окончателни актове на съда	3	-
12	Наложени от КПКОНПИ глоби и санкции по наказателни постановления	105 260,40 лв.	12 377,52 лв.
13	Осъществено процесуално представителство по висящи дела за конфликт на интереси, от които:	Общо 42 бр.	Общо 20 бр.
13.1.	Дела, образувани по подадена жалба срещу решение за установяване на конфликт на интереси	21 бр.	14 бр.
13.2.	Дела, образувани по жалба против наказателно постановление, издадено въз основа на влязло в сила решение с установен конфликт на интереси	5 бр.	6 бр.
13.3.	Дела, образувани по подаден протест срещу решение за неустановяване на конфликт на интереси	16 бр.	-
14	Постъпили в КПКОНПИ от органите на Прокуратурата прокурорски проверки по смисъла на Закона за съдебната власт:	Общо 343	206
14.1.	Приключили проверки	224	75 (от които 33 по проверки от 2018 г.)
14.2.	Неприключили проверки	119	164
15	Работа, съвместно с органите на Прокуратурата по възложени постановления по досъдебни производства, с цел разкриване и документиране на корупционни престъпления	57	5

⁹⁰ Данните за дейността на КПКОНПИ през 2019 г. са предварителни и са обобщени от Комисията за целите на извършването на последваща оценка на въздействието на ЗПКОНПИ.

№	Индикатор	Стойност за 2018 г.	Стойност за 2019 г. (за периода януари-април 2019 г.) ⁹¹
16	Постъпили в КПКОНПИ сигнали по компетентност, по които са извършени конкретни действия и проверки:	Общо 701	296
16.1.	Приключили проверки с изготвени доклади и взети от страна на КПКОНПИ решения	539	276 (от които 112 по сигнали, получени през 2018 г.)
16.2.	Неприключили проверки	162	132
17	Сезиращи справки от страна на КПКОНПИ до органите на Прокуратурата относно постъпили данни за престъпна дейност	6	3
18	Реализирани съвместни операции със Специализираната прокуратура	5	2
19 ⁹²	Получени в териториалните звена на КПКОНПИ уведомления по ЗПКОНПИ, от които:	1929 бр. (за 2707 лица)	639 бр. (за 842 лица)
19.1.	Образувани проверки по постъпилите уведомления	2333	695
20	Изготвени протоколи за отказ за образуване на проверки, поради липса на правно основание	90	21
21	Разпределение на получените уведомления по териториални дирекции - брой/лица:		
21.1.	ТД София	493 бр. (за 880 лица)	177 бр. (за 283 лица)
21.2.	ТД Варна	534 бр. (за 610 лица)	175 бр. (за 208 лица)
21.3.	ТД Пловдив	347 бр. (за 487 лица)	113 бр. (за 133 лица)
21.4.	ТД Велико Търново	306 бр. (405 лица)	87 бр. (за 107 лица)
21.5.	ТД Бургас	249 бр. (за 325 лица)	87 бр. (за 111 лица)
22	Образувани от КПКОНПИ производства на основание чл. 107, ал. 1 от ЗПКОНПИ	5	27
23	Внесени от КПКОНПИ в съдилищата искания за обезпечение на бъдещи иски за отнемане на имущество по реда на ЗПКОНПИ	5	27

⁹¹ Данните за дейността на КПКОНПИ през 2019 г. са предварителни и са обобщени от Комисията за целите на извършването на последваща оценка на въздействието на ЗПКОНПИ.

⁹² Посочените данни се отнасят за дейността на КПКОНПИ във връзка с разпоредбите на ЗПКОНПИ. От началото на дейността си по отношение на дейността по отнемане на имущество, Комисията прилага едновременно три закона – ЗПКОНПИ, ЗОПДНПИ (отм.) и ЗОПДИПД (отм.).

№	Индикатор	Стойност за 2018 г.	Стойност за 2019 г. (за периода януари-април 2019 г.) ⁹³
24	Обща стойност на внесените искове с правно основание чл. 116, ал. 1 от ЗПКОНПИ	826 620,62 лв.	15 811 832,10 лв.
24.1.	Обща стойност на уважените от съдилищата искове с правно основание чл. 116, ал. 1 от ЗПКОНПИ	826 620,62 лв.	15 723 476,70 лв.
25	Внесени искове за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество с правно основание по чл. 153, ал. 1 от ЗПКОНПИ	5	3
26	Получени и обработени искания и запитвания за обмен на информация и установяване на имущество за и от чужбина	132 бр.	48 бр.
27	Молби за осъществяване на взаимна правна помощ	2 бр.	-
28	Искания на КПКОНПИ за допускане налагането на обезпечителни мерки в чужбина	3 бр.	-
29	Участия в международни форуми, конференции, срещи, семинари и обучения	14	12

⁹³ Данните за дейността на КПКОНПИ през 2019 г. са предварителни и са обобщени от Комисията за целите на извършването на последваща оценка на въздействието на ЗПКОНПИ.

Резултати от проведеното емпирично социологическо изследване

		Как бихте оценили степента на разпространение на корупцията у нас?					Общо
		Висока	Средна	Ниска	Няма корупция	Не мога да преценя	
Общо		71,7%	18,6%	1,8%	0,3%	7,5%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	71,6%	21,6%	1,7%	0,3%	4,9%	100,0%
	Не	78,4%	14,3%	1,5%		5,8%	100,0%
	Не мога да преценя	61,7%	12,7%	3,2%	0,9%	21,5%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	92,2%	5,4%	0,9%	0,2%	1,2%	100,0%
	Ще намалява	47,2%	42,0%	4,8%		6,0%	100,0%
	Ще остане без промяна	76,1%	18,4%	1,0%	0,4%	4,0%	100,0%
	Не мога да преценя	57,5%	17,5%	1,7%	0,6%	22,7%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	56,4%	33,2%	2,9%		7,6%	100,0%
	По-скоро не	87,5%	11,0%	0,4%	0,1%	0,9%	100,0%
	Не мога да преценя	58,9%	20,6%	3,3%	0,7%	16,5%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	66,5%	20,6%	1,0%	0,8%	11,0%	100,0%
	от 30 до 39 г.	76,6%	14,0%	2,6%	1,0%	5,8%	100,0%
	от 40 до 49 г.	71,0%	21,5%	2,4%		5,2%	100,0%
	от 50 до 59 г.	70,6%	20,9%	0,5%		8,0%	100,0%
	над 59 г.	72,7%	17,3%	2,2%		7,8%	100,0%
Пол:	Мъж	71,9%	20,8%	2,5%		4,8%	100,0%
	Жена	71,6%	16,5%	1,2%	0,6%	10,1%	100,0%
Образование:	Висше	75,5%	20,1%	0,8%	0,5%	3,2%	100,0%
	Полувисше	62,7%	27,5%	2,6%		7,2%	100,0%
	Средно	73,5%	17,9%	1,8%	0,2%	6,6%	100,0%
	Основно	63,8%	13,8%	5,2%		17,3%	100,0%
	По-ниско от основното	31,0%	13,9%		3,3%	51,8%	100,0%
Местоживеене:	София	70,4%	20,4%	3,1%	0,8%	5,3%	100,0%
	Град-областен център	75,9%	16,8%	1,8%		5,5%	100,0%
	Град	71,8%	16,5%	2,5%	0,5%	8,7%	100,0%
	Село	67,3%	21,7%	0,6%	0,2%	10,2%	100,0%
Вие сте:	Българин	73,1%	18,8%	1,9%	0,3%	5,9%	100,0%
	Турчин	66,8%	23,0%	1,0%	0,7%	8,4%	100,0%
	Ром	62,1%	5,6%	3,2%		29,1%	100,0%
	Друг етнос	55,9%	16,2%			27,8%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	82,4%	17,6%				100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	66,0%	28,6%	1,9%		3,5%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	73,5%	17,3%	1,8%	0,3%	7,2%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	70,2%	15,6%	1,7%	0,6%	11,8%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия	74,6%		5,5%		19,9%	100,0%

		В коя от следните области, според Вас, корупцията е най-голяма?						Общо
		Сред политиките	В държавната администрация	В съдебната система	В митническата система	В здравеопазването	В полицията	
Общо		43,8%	12,3%	12,3%	9,3%	8,5%	4,9%	100,0%
Как бихте оценили степента на разпространение на корупцията у нас?	Висока	52,1%	11,7%	10,1%	7,3%	5,4%	4,1%	100,0%
	Средна	22,8%	16,3%	17,7%	14,6%	15,2%	8,1%	100,0%
	Ниска	10,7%	4,1%	34,8%	16,8%	13,4%	9,5%	100,0%
	Няма корупция	47,4%						100,0%
	Не мога да преценя	24,1%	10,3%	15,0%	13,9%	21,3%	4,6%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	45,1%	12,3%	11,5%	9,3%	8,3%	4,3%	100,0%
	Не	47,9%	12,6%	14,0%	7,0%	6,0%	5,5%	100,0%
	Не мога да преценя	31,6%	11,5%	12,9%	12,6%	13,4%	7,0%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	55,4%	10,4%	10,3%	7,3%	4,1%	3,3%	100,0%
	Ще намалява	28,7%	12,1%	12,0%	15,1%	16,9%	6,8%	100,0%
	Ще остане без промяна	47,2%	13,5%	13,5%	7,8%	6,2%	4,9%	100,0%
	Не мога да преценя	35,6%	13,4%	13,7%	9,1%	10,8%	5,8%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	35,1%	14,5%	14,0%	15,5%	13,1%	3,7%	100,0%
	По-скоро не	53,3%	10,9%	11,4%	6,0%	3,8%	3,4%	100,0%
	Не мога да преценя	35,8%	12,8%	12,5%	10,2%	12,3%	7,8%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	43,3%	13,3%	9,6%	10,8%	7,9%	5,4%	100,0%
	от 30 до 39 г.	41,1%	14,2%	13,7%	9,1%	5,9%	5,6%	100,0%
	от 40 до 49 г.	43,1%	8,8%	16,8%	10,1%	11,4%	4,6%	100,0%
	от 50 до 59 г.	47,3%	13,3%	10,6%	7,5%	6,9%	3,7%	100,0%
	над 59 г.	44,2%	12,2%	11,2%	9,1%	9,3%	5,2%	100,0%
Пол:	Мъж	40,6%	14,8%	13,1%	11,4%	7,2%	5,6%	100,0%
	Жена	46,8%	9,9%	11,6%	7,3%	9,7%	4,3%	100,0%
Образование:	Висше	45,8%	12,5%	12,0%	5,5%	8,3%	4,4%	100,0%
	Полувисше	24,0%	15,2%	20,4%	16,6%	13,5%	2,2%	100,0%
	Средно	43,4%	12,9%	12,1%	10,4%	7,7%	5,9%	100,0%
	Основно	51,8%	7,2%	12,3%	9,3%	9,1%	2,9%	100,0%
	По-ниско от основното	29,4%	10,8%	5,1%	9,3%	22,5%		100,0%
Местоживеене:	София	26,0%	14,4%	16,4%	11,1%	7,9%	10,6%	100,0%
	Град-областен център	49,1%	12,0%	12,4%	9,6%	8,5%	2,7%	100,0%
	Град	48,9%	9,1%	14,9%	7,0%	7,4%	4,6%	100,0%
	Село	42,7%	14,4%	7,4%	9,9%	9,9%	4,9%	100,0%
Вие сте:	Българин	43,9%	11,7%	13,2%	8,8%	8,2%	4,9%	100,0%
	Турчин	42,1%	14,9%	10,1%	8,7%	10,9%	7,3%	100,0%
	Ром	48,2%	11,3%	2,7%	13,1%	12,3%	4,1%	100,0%
	Друг етнос	41,1%	26,1%	3,7%	22,0%	2,4%		100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	41,9%	31,6%	17,1%	9,4%			100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	42,9%	18,4%	11,6%	8,1%	5,4%	6,8%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	42,7%	10,8%	12,9%	10,4%	9,3%	4,8%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	49,0%	11,9%	10,8%	7,3%	8,5%	4,3%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия	40,8%		10,0%		14,6%		100,0%

		Според Вас, за последната една година нивото на корупцията в България:						Общо
		Много се повиши	Малко се повиши	Остана същото	Малко се понижи	Много се понижи	Не мога да преценя	
Общо		40,4%	16,0%	27,3%	4,5%	0,2%	11,6%	100,0%
Как бихте оценили степента на разпространение на корупцията у нас?	Висока	52,6%	14,3%	24,6%	1,8%		6,6%	100,0%
	Средна	11,9%	24,3%	40,2%	12,9%	0,5%	10,3%	100,0%
	Ниска	4,8%	20,1%	43,5%	22,6%		9,0%	100,0%
	Няма корупция		38,0%		19,9%		42,1%	100,0%
	Не мога да преценя	5,0%	10,2%	17,7%	3,8%	1,5%	61,8%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	37,4%	17,5%	29,4%	6,0%	0,2%	9,5%	100,0%
	Не	54,3%	12,3%	23,5%	2,4%	0,4%	7,1%	100,0%
	Не мога да преценя	30,7%	15,6%	24,1%	1,4%		28,3%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	67,0%	15,1%	12,3%	0,5%		5,1%	100,0%
	Ще намалява	19,9%	20,1%	33,4%	16,8%	0,5%	9,3%	100,0%
	Ще остане без промяна	33,7%	15,9%	42,5%	1,1%	0,4%	6,4%	100,0%
	Не мога да преценя	29,1%	13,9%	22,8%	4,0%		30,1%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	27,0%	21,5%	24,2%	16,1%		11,1%	100,0%
	По-скоро не	52,9%	13,3%	26,3%	1,6%	0,2%	5,7%	100,0%
	Не мога да преценя	31,1%	16,5%	30,2%	1,8%	0,3%	20,0%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	36,6%	17,1%	23,5%	6,6%		16,2%	100,0%
	от 30 до 39 г.	40,1%	18,1%	28,4%	4,7%		8,7%	100,0%
	от 40 до 49 г.	37,7%	17,4%	26,8%	5,3%	0,6%	12,1%	100,0%
	от 50 до 59 г.	42,1%	12,0%	33,1%	4,3%		8,6%	100,0%
	над 59 г.	43,0%	15,6%	25,9%	3,0%	0,3%	12,2%	100,0%
Пол:	Мъж	39,1%	17,9%	29,8%	4,1%		9,2%	100,0%
	Жена	41,7%	14,3%	24,9%	4,8%	0,4%	13,9%	100,0%
Образование:	Висше	47,5%	10,4%	28,1%	4,7%		9,4%	100,0%
	Полувисше	34,7%	26,6%	24,0%	2,3%	2,2%	10,2%	100,0%
	Средно	39,8%	18,8%	26,3%	4,7%		10,4%	100,0%
	Основно	29,4%	14,8%	29,4%	4,0%	1,2%	21,2%	100,0%
	По-ниско от основното	23,5%		35,4%	3,3%		37,7%	100,0%
Местоживеене:	София	36,5%	18,0%	25,4%	5,1%	0,6%	14,4%	100,0%
	Град-областен център	47,3%	16,6%	25,3%	2,1%		8,7%	100,0%
	Град	36,6%	11,3%	31,1%	8,4%		12,6%	100,0%
	Село	37,8%	18,5%	27,1%	3,4%	0,4%	12,8%	100,0%
Вие сте:	Българин	41,9%	15,8%	26,8%	4,5%	0,1%	10,9%	100,0%
	Турчин	34,5%	21,6%	30,9%	2,8%	1,3%	8,9%	100,0%
	Ром	22,3%	11,5%	29,2%	2,3%		34,7%	100,0%
	Друг етнос	39,0%	8,4%	26,0%	15,3%		11,2%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	72,7%		17,6%			9,7%	100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	36,9%	18,4%	29,2%	7,2%		8,3%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	41,8%	16,7%	26,5%	3,9%	0,1%	10,9%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	36,4%	13,4%	29,6%	4,6%	0,6%	15,3%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия	49,7%		17,4%			32,9%	100,0%

		Кое от изброените по-долу твърдения за корупцията в България е по-близо до Вашето мнение?					Общо
		Невъзможно е корупцията да бъде премахната напълно	Винаги ще има корупция, но тя може да бъде ограничена в известна с	Корупцията може да намалее съществено	Корупцията може да бъде премахната напълно	Не мога да преценя	
Общо		23,2%	49,3%	18,1%	4,0%	5,3%	100,0%
Как бихте оценили степента на разпространение на корупцията у нас?	Висока	26,7%	50,6%	15,8%	4,1%	2,7%	100,0%
	Средна	16,1%	54,1%	27,5%	0,5%	1,9%	100,0%
	Ниска	4,9%	40,3%	29,5%	20,3%	4,9%	100,0%
	Няма корупция	38,0%	42,1%		19,9%		100,0%
	Не мога да преценя	11,7%	27,8%	14,3%	7,1%	39,0%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	17,4%	53,5%	22,3%	4,5%	2,3%	100,0%
	Не	40,1%	43,5%	10,2%	3,2%	3,0%	100,0%
	Не мога да преценя	20,7%	41,1%	13,0%	2,9%	22,4%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	36,8%	43,9%	12,0%	4,5%	2,8%	100,0%
	Ще намалява	10,0%	52,4%	29,8%	5,2%	2,6%	100,0%
	Ще остане без промяна	21,1%	56,5%	17,7%	3,1%	1,6%	100,0%
	Не мога да преценя	17,9%	44,8%	17,4%	3,4%	16,6%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	11,7%	53,3%	30,3%	2,3%	2,3%	100,0%
	По-скоро не	29,4%	52,0%	11,6%	4,8%	2,2%	100,0%
	Не мога да преценя	21,4%	43,4%	20,0%	3,8%	11,4%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	24,6%	50,6%	15,5%	2,1%	7,3%	100,0%
	от 30 до 39 г.	24,6%	50,4%	19,1%	3,4%	2,4%	100,0%
	от 40 до 49 г.	24,1%	53,1%	15,7%	2,6%	4,5%	100,0%
	от 50 до 59 г.	26,7%	41,0%	24,3%	2,4%	5,5%	100,0%
	над 59 г.	19,8%	50,2%	17,1%	6,6%	6,3%	100,0%
Пол:	Мъж	23,9%	52,9%	15,7%	4,5%	3,1%	100,0%
	Жена	22,6%	46,1%	20,3%	3,6%	7,4%	100,0%
Образование:	Висше	24,0%	53,9%	17,4%	2,8%	1,9%	100,0%
	Полувисше	13,2%	55,3%	20,8%	4,8%	5,9%	100,0%
	Средно	24,4%	48,2%	18,9%	3,9%	4,6%	100,0%
	Основно	18,1%	44,4%	16,6%	6,9%	14,1%	100,0%
	По-ниско от основното	27,5%	24,3%	3,1%	9,4%	35,7%	100,0%
Местоживеене:	София	19,0%	57,9%	15,7%	4,1%	3,3%	100,0%
	Град-областен център	26,5%	52,8%	15,8%	2,0%	2,9%	100,0%
	Град	26,9%	42,7%	16,6%	6,9%	6,9%	100,0%
	Село	18,2%	46,3%	23,7%	3,6%	8,1%	100,0%
Вие сте:	Българин	23,8%	50,8%	17,9%	3,9%	3,6%	100,0%
	Турчин	17,2%	46,3%	24,3%	4,1%	8,1%	100,0%
	Ром	28,0%	35,0%	12,9%		24,1%	100,0%
	Друг етнос	16,6%	32,0%	10,8%	13,1%	27,6%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	28,5%	52,4%	19,1%			100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	28,2%	53,3%	12,1%	3,9%	2,6%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	20,7%	52,1%	18,5%	3,7%	5,0%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	27,4%	37,4%	23,9%	3,6%	7,6%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия	21,8%	30,0%		22,5%	25,6%	100,0%

		Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?			Общо
		Да	Не	Не мога да преценя	
Общо		61,9%	23,6%	14,5%	100,0%
Как бихте оценили степента на разпространение на корупцията у нас?	Висока	61,8%	25,8%	12,4%	100,0%
	Средна	72,0%	18,1%	9,9%	100,0%
	Ниска	56,1%	18,6%	25,3%	100,0%
	Няма корупция	57,9%		42,1%	100,0%
	Не мога да преценя	40,4%	18,3%	41,3%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	55,8%	33,7%	10,5%	100,0%
	Ще намалява	78,2%	13,7%	8,1%	100,0%
	Ще остане без промяна	65,9%	25,1%	9,0%	100,0%
	Не мога да преценя	51,3%	15,6%	33,1%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	81,3%	9,1%	9,6%	100,0%
	По-скоро не	58,1%	32,3%	9,6%	100,0%
	Не мога да преценя	56,2%	20,0%	23,8%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	57,6%	21,6%	20,8%	100,0%
	от 30 до 39 г.	62,0%	26,5%	11,5%	100,0%
	от 40 до 49 г.	64,7%	24,5%	10,9%	100,0%
	от 50 до 59 г.	61,0%	20,7%	18,3%	100,0%
	над 59 г.	62,9%	24,0%	13,1%	100,0%
Пол:	Мъж	61,6%	25,1%	13,3%	100,0%
	Жена	62,3%	22,2%	15,5%	100,0%
Образование:	Висше	64,7%	22,8%	12,5%	100,0%
	Полувисше	65,1%	22,8%	12,1%	100,0%
	Средно	61,7%	24,8%	13,5%	100,0%
	Основно	57,8%	20,0%	22,2%	100,0%
	По-ниско от основното	39,3%	22,2%	38,5%	100,0%
Местоживеене:	София	51,3%	24,6%	24,1%	100,0%
	Град-областен център	66,4%	24,4%	9,2%	100,0%
	Град	61,1%	26,5%	12,4%	100,0%
	Село	63,2%	19,4%	17,4%	100,0%
Вие сте:	Българин	63,5%	24,8%	11,6%	100,0%
	Гурчин	58,9%	17,5%	23,6%	100,0%
	Ром	40,3%	10,1%	49,6%	100,0%
	Друг етнос	51,3%	24,2%	24,5%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	46,2%	36,7%	17,1%	100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	63,1%	25,8%	11,1%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	62,6%	22,4%	15,0%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	61,3%	24,8%	13,9%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия	39,6%	28,2%	32,2%	100,0%

		Според Вас, могат ли да ограничат корупцията: Правителството			Общо
		Да	Не	Не мога да преценя	
Общо		55,9%	32,2%	11,9%	100,0%
Как бихте оценили степената на разпространение на корупцията у нас?	Висока	55,7%	36,3%	8,0%	100,0%
	Средна	65,5%	22,1%	12,4%	100,0%
	Ниска	55,5%	34,0%	10,6%	100,0%
	Няма корупция	62,0%	38,0%		100,0%
	Не мога да преценя	34,2%	16,8%	48,9%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	73,2%	20,0%	6,7%	100,0%
	Не	23,4%	70,1%	6,5%	100,0%
	Не мога да преценя	34,8%	22,3%	42,9%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	47,5%	44,1%	8,4%	100,0%
	Ще намалява	75,7%	19,8%	4,5%	100,0%
	Ще остане без промяна	59,3%	33,6%	7,1%	100,0%
	Не мога да преценя	46,2%	23,8%	30,0%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	79,3%	10,4%	10,2%	100,0%
	По-скоро не	49,6%	45,8%	4,6%	100,0%
	Не мога да преценя	51,2%	25,9%	22,9%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	47,3%	33,7%	19,1%	100,0%
	от 30 до 39 г.	59,4%	28,6%	11,9%	100,0%
	от 40 до 49 г.	61,7%	27,4%	10,9%	100,0%
	от 50 до 59 г.	56,6%	32,2%	11,2%	100,0%
	над 59 г.	54,7%	35,8%	9,5%	100,0%
Пол:	Мъж	56,8%	32,2%	11,1%	100,0%
	Жена	55,1%	32,2%	12,7%	100,0%
Образование:	Висше	56,1%	34,7%	9,3%	100,0%
	Полувисше	63,3%	25,1%	11,6%	100,0%
	Средно	56,0%	31,6%	12,4%	100,0%
	Основно	54,2%	34,2%	11,6%	100,0%
	По-ниско от основното	43,3%	15,3%	41,4%	100,0%
Местоживеене:	София	41,9%	32,8%	25,3%	100,0%
	Град-областен център	57,8%	35,6%	6,6%	100,0%
	Град	54,0%	35,8%	10,1%	100,0%
	Село	63,3%	24,2%	12,5%	100,0%
Вие сте:	Българин	55,7%	33,7%	10,6%	100,0%
	Турчин	57,4%	26,5%	16,1%	100,0%
	Ром	43,7%	26,3%	30,1%	100,0%
	Друг етнос	78,8%	7,9%	13,3%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	57,7%	25,2%	17,1%	100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	58,6%	30,6%	10,8%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	52,9%	34,2%	12,9%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	64,6%	26,6%	8,9%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия	51,7%	33,7%	14,6%	100,0%

		Съдебната система			Общо
		Да	Не	Не мога да преценя	
Общо		60,7%	29,2%	10,1%	100,0%
Как бихте оценили степента на разпространение на корупцията у нас?	Висока	61,2%	32,6%	6,2%	100,0%
	Средна	65,6%	21,5%	12,9%	100,0%
	Ниска	60,4%	24,1%	15,4%	100,0%
	Няма корупция	100,0%			100,0%
	Не мога да преценя	42,6%	17,7%	39,6%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	76,6%	17,8%	5,6%	100,0%
	Не	31,8%	60,7%	7,5%	100,0%
	Не мога да преценя	39,7%	26,7%	33,6%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	52,0%	40,6%	7,4%	100,0%
	Ще намалява	78,2%	15,6%	6,2%	100,0%
	Ще остане без промяна	60,8%	32,2%	7,0%	100,0%
	Не мога да преценя	58,0%	20,3%	21,7%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	78,9%	11,0%	10,1%	100,0%
	По-скоро не	56,3%	39,4%	4,3%	100,0%
	Не мога да преценя	56,4%	25,6%	18,1%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	55,3%	28,7%	16,0%	100,0%
	от 30 до 39 г.	61,3%	28,9%	9,7%	100,0%
	от 40 до 49 г.	65,9%	26,6%	7,5%	100,0%
	от 50 до 59 г.	56,9%	31,8%	11,3%	100,0%
	над 59 г.	61,8%	29,7%	8,5%	100,0%
Пол:	Мъж	60,3%	30,6%	9,1%	100,0%
	Жена	61,1%	27,9%	11,0%	100,0%
Образование:	Висше	63,2%	28,7%	8,2%	100,0%
	Полувисше	67,0%	22,8%	10,2%	100,0%
	Средно	59,7%	29,8%	10,5%	100,0%
	Основно	58,6%	30,7%	10,7%	100,0%
	По-ниско от основното	57,4%	15,3%	27,3%	100,0%
Местоживеене:	София	56,7%	24,3%	19,0%	100,0%
	Град-областен център	59,0%	35,4%	5,6%	100,0%
	Град	57,5%	34,8%	7,7%	100,0%
	Село	68,1%	19,0%	12,9%	100,0%
Вие сте:	Българин	61,5%	29,9%	8,6%	100,0%
	Турчин	52,2%	29,8%	17,9%	100,0%
	Ром	51,1%	25,1%	23,8%	100,0%
	Друг етнос	80,3%	7,9%	11,9%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	65,9%	17,1%	17,1%	100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	60,5%	31,7%	7,8%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	59,5%	30,3%	10,2%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	65,8%	22,7%	11,5%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия	51,7%	38,2%	10,2%	100,0%

		Народното събрание			Общо
		Да	Не	Не мога да преценя	
Общо		53,4%	31,8%	14,8%	100,0%
Как бихте оценили степента на разпространение на корупцията у нас?	Висока	53,5%	35,4%	11,1%	100,0%
	Средна	60,2%	24,0%	15,9%	100,0%
	Ниска	74,0%	15,4%	10,6%	100,0%
	Няма корупция	62,0%	38,0%		100,0%
	Не мога да преценя	30,6%	20,3%	49,1%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	68,6%	20,9%	10,5%	100,0%
	Не	26,2%	65,4%	8,4%	100,0%
	Не мога да преценя	32,6%	23,6%	43,7%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	43,7%	44,3%	12,1%	100,0%
	Ще намалява	71,9%	22,3%	5,8%	100,0%
	Ще остане без промяна	57,0%	31,5%	11,5%	100,0%
	Не мога да преценя	46,5%	22,4%	31,1%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	72,7%	15,3%	11,9%	100,0%
	По-скоро не	48,8%	42,1%	9,1%	100,0%
	Не мога да преценя	48,6%	27,1%	24,2%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	47,1%	34,4%	18,4%	100,0%
	от 30 до 39 г.	59,8%	27,0%	13,2%	100,0%
	от 40 до 49 г.	57,5%	28,0%	14,4%	100,0%
	от 50 до 59 г.	53,7%	35,5%	10,8%	100,0%
	над 59 г.	50,7%	33,2%	16,1%	100,0%
Пол:	Мъж	52,2%	34,2%	13,6%	100,0%
	Жена	54,5%	29,6%	15,9%	100,0%
Образование:	Висше	56,0%	33,4%	10,6%	100,0%
	Полувисше	64,7%	23,2%	12,1%	100,0%
	Средно	53,4%	30,9%	15,7%	100,0%
	Основно	48,1%	36,0%	15,9%	100,0%
	По-ниско от основното	22,1%	24,3%	53,6%	100,0%
Местоживеене:	София	49,1%	28,8%	22,1%	100,0%
	Град-областен център	58,0%	34,0%	8,0%	100,0%
	Град	50,7%	36,0%	13,3%	100,0%
	Село	52,6%	26,9%	20,5%	100,0%
Вие сте:	Българин	55,8%	32,5%	11,7%	100,0%
	Турчин	36,8%	26,8%	36,4%	100,0%
	Ром	35,1%	39,0%	25,9%	100,0%
	Друг етнос	58,2%	12,5%	29,3%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	65,9%	17,1%	17,1%	100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	56,1%	33,6%	10,4%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	52,3%	31,5%	16,2%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	54,9%	32,2%	13,0%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия	45,3%	28,2%	26,5%	100,0%

		Полицията			Общо
		Да	Не	Не мога да преценя	
Общо		55,8%	31,2%	13,0%	100,0%
Как бихте оценили степента на разпространение на корупцията у нас?	Висока	54,2%	35,6%	10,3%	100,0%
	Средна	65,3%	21,3%	13,4%	100,0%
	Ниска	65,0%	19,7%	15,3%	100,0%
	Няма корупция	57,9%	42,1%		100,0%
	Не мога да преценя	45,3%	16,3%	38,4%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	69,4%	21,6%	9,0%	100,0%
	Не	31,4%	58,1%	10,5%	100,0%
	Не мога да преценя	37,4%	28,3%	34,2%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	50,5%	38,8%	10,7%	100,0%
	Ще намалява	73,0%	20,4%	6,7%	100,0%
	Ще остане без промяна	59,8%	30,3%	9,9%	100,0%
	Не мога да преценя	43,1%	30,8%	26,1%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	72,4%	16,4%	11,2%	100,0%
	По-скоро не	50,8%	42,3%	6,9%	100,0%
	Не мога да преценя	53,2%	24,4%	22,5%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	52,5%	30,2%	17,3%	100,0%
	от 30 до 39 г.	56,3%	26,8%	16,9%	100,0%
	от 40 до 49 г.	63,1%	26,5%	10,4%	100,0%
	от 50 до 59 г.	53,7%	34,6%	11,7%	100,0%
	над 59 г.	54,1%	34,7%	11,2%	100,0%
Пол:	Мъж	53,8%	33,2%	13,0%	100,0%
	Жена	57,6%	29,3%	13,1%	100,0%
Образование:	Висше	54,1%	32,0%	13,9%	100,0%
	Полувисше	60,4%	20,8%	18,8%	100,0%
	Средно	55,0%	32,4%	12,6%	100,0%
	Основно	65,9%	26,3%	7,8%	100,0%
	По-ниско от основното	45,5%	24,3%	30,2%	100,0%
Местоживеене:	София	41,2%	33,1%	25,6%	100,0%
	Град-областен център	57,2%	34,2%	8,6%	100,0%
	Град	51,1%	36,3%	12,7%	100,0%
	Село	66,7%	21,6%	11,7%	100,0%
Вие сте:	Българин	55,8%	32,5%	11,7%	100,0%
	Гурчин	51,6%	27,0%	21,4%	100,0%
	Ром	51,8%	20,9%	27,2%	100,0%
	Друг етнос	78,4%	17,0%	4,7%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	45,1%	20,7%	34,1%	100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	54,0%	34,2%	11,8%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	55,1%	30,9%	14,1%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	61,7%	28,2%	10,2%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия	45,3%	50,1%	4,6%	100,0%

		Медиите			Общо
		Да	Не	Не мога да преценя	
Общо		51,8%	32,0%	16,2%	100,0%
Как бихте оценили степента на разпространение на корупцията у нас?	Висока	53,1%	34,1%	12,8%	100,0%
	Средна	55,8%	28,7%	15,5%	100,0%
	Ниска	55,6%	33,6%	10,7%	100,0%
	Няма корупция	57,9%	42,1%		100,0%
	Не мога да преценя	28,1%	19,7%	52,2%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	62,8%	25,9%	11,2%	100,0%
	Не	33,9%	53,9%	12,1%	100,0%
	Не мога да преценя	33,8%	22,4%	43,8%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	44,4%	43,3%	12,3%	100,0%
	Ще намалява	68,9%	23,3%	7,8%	100,0%
	Ще остане без промяна	57,9%	31,6%	10,5%	100,0%
	Не мога да преценя	39,3%	23,9%	36,7%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	58,3%	29,2%	12,5%	100,0%
	По-скоро не	50,6%	39,0%	10,4%	100,0%
	Не мога да преценя	49,7%	24,1%	26,2%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	49,1%	28,4%	22,4%	100,0%
	от 30 до 39 г.	48,4%	35,5%	16,0%	100,0%
	от 40 до 49 г.	55,5%	27,7%	16,8%	100,0%
	от 50 до 59 г.	55,3%	30,9%	13,7%	100,0%
	над 59 г.	51,0%	34,8%	14,2%	100,0%
Пол:	Мъж	51,7%	33,6%	14,7%	100,0%
	Жена	51,9%	30,6%	17,5%	100,0%
Образование:	Висше	51,3%	34,8%	13,9%	100,0%
	Полувисше	56,5%	22,8%	20,6%	100,0%
	Средно	53,9%	30,2%	16,0%	100,0%
	Основно	46,1%	36,1%	17,8%	100,0%
	По-ниско от основното	20,8%	38,6%	40,6%	100,0%
Местоживеене:	София	47,2%	29,3%	23,6%	100,0%
	Град-областен център	53,7%	32,1%	14,2%	100,0%
	Град	49,2%	39,1%	11,7%	100,0%
	Село	54,6%	26,9%	18,6%	100,0%
Вие сте:	Българин	53,5%	32,2%	14,3%	100,0%
	Турчин	42,6%	31,7%	25,7%	100,0%
	Ром	34,2%	33,2%	32,6%	100,0%
	Друг етнос	54,8%	24,0%	21,3%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	84,2%	15,8%		100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	44,8%	41,4%	13,8%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	52,7%	30,0%	17,3%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	55,2%	30,6%	14,2%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия	34,2%	39,5%	26,3%	100,0%

		Гражданските организации			Общо
		Да	Не	Не мога да преценя	
Общо		40,8%	35,3%	23,9%	100,0%
Как бихте оценили степента на разпространение на корупцията у нас?	Висока	45,2%	36,4%	18,4%	100,0%
	Средна	34,5%	34,2%	31,3%	100,0%
	Ниска	34,9%	37,3%	27,8%	100,0%
	Няма корупция	57,9%	42,1%		100,0%
	Не мога да преценя	15,5%	26,7%	57,7%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	49,9%	29,6%	20,5%	100,0%
	Не	30,4%	54,2%	15,4%	100,0%
	Не мога да преценя	19,0%	28,7%	52,3%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	41,5%	43,7%	14,8%	100,0%
	Ще намалява	49,9%	30,5%	19,7%	100,0%
	Ще остане без промяна	42,9%	34,2%	23,0%	100,0%
	Не мога да преценя	29,2%	28,9%	41,9%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	51,0%	26,1%	22,9%	100,0%
	По-скоро не	41,0%	44,3%	14,7%	100,0%
	Не мога да преценя	34,8%	28,2%	37,0%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	38,7%	30,7%	30,7%	100,0%
	от 30 до 39 г.	41,3%	35,6%	23,1%	100,0%
	от 40 до 49 г.	44,7%	31,7%	23,6%	100,0%
	от 50 до 59 г.	42,5%	37,5%	20,0%	100,0%
	над 59 г.	38,6%	38,1%	23,3%	100,0%
Пол:	Мъж	41,1%	36,1%	22,9%	100,0%
	Жена	40,6%	34,6%	24,8%	100,0%
Образование:	Висше	45,8%	36,5%	17,7%	100,0%
	Полувисше	48,4%	24,9%	26,7%	100,0%
	Средно	39,9%	34,6%	25,5%	100,0%
	Основно	33,0%	39,4%	27,6%	100,0%
	По-ниско от основното	20,8%	38,6%	40,6%	100,0%
Местоживеене:	София	40,7%	30,8%	28,4%	100,0%
	Град-областен център	42,2%	37,4%	20,4%	100,0%
	Град	44,5%	39,2%	16,3%	100,0%
	Село	35,7%	31,6%	32,7%	100,0%
Вие сте:	Българин	43,6%	34,7%	21,7%	100,0%
	Турчин	17,9%	40,3%	41,7%	100,0%
	Ром	20,3%	44,0%	35,7%	100,0%
	Друг етнос	59,2%	22,8%	18,0%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	47,6%	35,3%	17,1%	100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	42,1%	40,0%	17,9%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	39,4%	36,3%	24,3%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	44,8%	27,3%	28,0%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия	34,2%	34,8%	30,9%	100,0%

		Международните институции			Общо
		Да	Не	Не мога да преценя	
Общо		51,3%	24,2%	24,5%	100,0%
Как бихте оценили степента на разпространение на корупцията у нас?	Висока	54,3%	25,6%	20,1%	100,0%
	Средна	49,2%	21,2%	29,6%	100,0%
	Ниска	57,3%	27,9%	14,8%	100,0%
	Няма корупция	57,9%		42,1%	100,0%
	Не мога да преценя	26,0%	18,7%	55,3%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	58,4%	19,4%	22,2%	100,0%
	Не	40,9%	41,6%	17,5%	100,0%
	Не мога да преценя	38,0%	16,6%	45,5%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	50,8%	31,0%	18,2%	100,0%
	Ще намалява	63,2%	21,3%	15,5%	100,0%
	Ще остане без промяна	52,8%	24,4%	22,8%	100,0%
	Не мога да преценя	39,6%	16,8%	43,6%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	60,7%	19,4%	19,9%	100,0%
	По-скоро не	51,3%	31,5%	17,2%	100,0%
	Не мога да преценя	46,0%	17,1%	36,9%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	47,0%	23,1%	29,9%	100,0%
	от 30 до 39 г.	52,4%	25,1%	22,5%	100,0%
	от 40 до 49 г.	59,0%	22,0%	19,0%	100,0%
	от 50 до 59 г.	50,4%	24,1%	25,5%	100,0%
	над 59 г.	49,0%	25,6%	25,4%	100,0%
Пол:	Мъж	53,7%	23,1%	23,2%	100,0%
	Жена	49,2%	25,3%	25,6%	100,0%
Образование:	Висше	53,6%	27,7%	18,7%	100,0%
	Полувисше	60,9%	17,8%	21,3%	100,0%
	Средно	51,0%	22,5%	26,5%	100,0%
	Основно	48,7%	25,1%	26,2%	100,0%
	По-ниско от основното	25,1%	32,3%	42,6%	100,0%
Местоживеене:	София	47,4%	20,2%	32,4%	100,0%
	Град-областен център	52,7%	27,1%	20,2%	100,0%
	Град	51,4%	34,1%	14,5%	100,0%
	Село	51,8%	13,7%	34,5%	100,0%
Вие сте:	Българин	53,1%	24,6%	22,3%	100,0%
	Турчин	37,2%	23,8%	39,0%	100,0%
	Ром	29,4%	21,8%	48,8%	100,0%
	Друг етнос	75,8%	14,9%	9,3%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	75,7%	24,3%		100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	56,3%	26,2%	17,5%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	50,0%	23,7%	26,2%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	50,9%	23,7%	25,4%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия	40,8%	28,2%	30,9%	100,0%

		Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?				Общо
		Ще се увеличава	Ще намалява	Ще остане без промяна	Не мога да преценя	
Общо		30,9%	18,6%	29,1%	21,4%	100,0%
Как бихте оценили степента на разпространение на корупцията у нас?	Висока	39,7%	12,2%	30,9%	17,1%	100,0%
	Средна	9,0%	41,9%	28,9%	20,2%	100,0%
	Ниска	15,7%	48,3%	16,3%	19,8%	100,0%
	Няма корупция	19,9%		38,0%	42,1%	100,0%
	Не мога да преценя	5,1%	14,8%	15,6%	64,5%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	27,9%	23,4%	31,0%	17,7%	100,0%
	Не	44,1%	10,8%	31,0%	14,1%	100,0%
	Не мога да преценя	22,4%	10,4%	18,2%	49,0%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	18,4%	43,6%	22,9%	15,2%	100,0%
	По-скоро не	45,7%	10,0%	31,4%	12,9%	100,0%
	Не мога да преценя	17,8%	16,0%	29,6%	36,5%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	32,2%	16,8%	23,5%	27,6%	100,0%
	от 30 до 39 г.	36,5%	14,0%	29,5%	20,0%	100,0%
	от 40 до 49 г.	29,7%	21,2%	30,4%	18,7%	100,0%
	от 50 до 59 г.	33,2%	18,6%	32,2%	15,9%	100,0%
	над 59 г.	27,1%	20,2%	29,4%	23,4%	100,0%
Пол:	Мъж	31,9%	18,2%	30,4%	19,6%	100,0%
	Жена	30,0%	18,9%	28,0%	23,1%	100,0%
Образование:	Висше	29,9%	21,6%	30,1%	18,4%	100,0%
	Полувисше	15,8%	23,6%	37,9%	22,7%	100,0%
	Средно	33,2%	17,2%	28,5%	21,2%	100,0%
	Основно	27,1%	15,9%	31,4%	25,7%	100,0%
	По-ниско от основното	35,1%	9,0%	4,9%	51,0%	100,0%
Местоживеене:	София	27,2%	18,4%	30,0%	24,5%	100,0%
	Град-областен център	31,2%	19,2%	30,7%	18,8%	100,0%
	Град	34,9%	17,0%	27,3%	20,8%	100,0%
	Село	28,9%	19,3%	28,4%	23,4%	100,0%
Вие сте:	Българин	31,5%	18,9%	29,5%	20,1%	100,0%
	Турчин	26,5%	18,1%	31,5%	23,9%	100,0%
	Ром	28,5%	18,8%	20,1%	32,6%	100,0%
	Друг етнос	30,3%	8,5%	22,1%	39,0%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	11,4%	36,7%	23,4%	28,5%	100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	30,7%	19,4%	26,7%	23,2%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	31,8%	19,0%	29,8%	19,4%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	29,7%	17,1%	29,0%	24,3%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия	23,8%		33,4%	42,8%	100,0%

(въпросът допуска повече от един отговор)		Ако станете жертва или свидетел на корупция, къде бихте подали сигнал?								
		полицията	медиите	прокуратурата	КПКОНПИ	тел. 112	общината (кмета)	съда	бих подад сигнал, но не зная къде	Не бих подад сигнал
Общо		31,6%	8,6%	5,4%	4,6%	3,9%	3,1%	3,0%	7,3%	35,9%
Как бихте оценили степента на разпространение на корупцията у нас?	Висока	32,4%	9,2%	5,7%	3,6%	3,4%	2,4%	2,6%	7,2%	35,2%
	Средна	31,8%	7,0%	4,7%	8,7%	5,7%	6,7%	4,1%	5,7%	33,0%
	Ниска	35,9%	14,5%	10,5%	16,6%	4,8%			5,7%	33,2%
	Няма корупция	57,9%							42,1%	
	Не мога да преценя	20,3%	5,6%	3,6%	1,4%	3,8%	2,4%	4,6%	12,0%	51,6%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	36,2%	9,3%	6,7%	5,8%	3,2%	3,7%	3,0%	5,6%	31,0%
	Не	25,6%	8,0%	2,0%	2,6%	7,1%	2,9%	3,4%	9,1%	40,1%
	Не мога да преценя	21,2%	6,5%	5,2%	3,0%	1,6%	0,9%	2,2%	12,0%	49,9%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	33,6%	8,6%	3,5%	2,7%	3,7%	3,1%	2,8%	8,6%	36,5%
	Ще намалява	42,5%	6,7%	6,3%	7,1%	6,2%	4,7%	3,8%	4,8%	28,2%
	Ще остане без промяна	28,5%	12,2%	7,0%	4,0%	3,7%	2,6%	2,5%	4,1%	35,0%
	Не мога да преценя	23,4%	5,3%	5,0%	6,1%	2,4%	2,4%	3,3%	12,0%	42,8%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	38,8%	10,5%	8,3%	8,6%	5,6%	5,2%	5,2%	4,4%	22,2%
	По-скоро не	29,9%	8,5%	6,0%	2,6%	1,7%	2,5%	2,0%	8,5%	38,3%
	Не мога да преценя	29,7%	7,7%	2,9%	5,2%	6,0%	2,8%	3,1%	7,5%	40,4%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	29,7%	6,4%	4,1%	10,9%	6,4%	2,4%	3,6%	7,8%	31,7%
	от 30 до 39 г.	32,1%	9,7%	6,5%	5,0%	3,7%	2,4%	2,0%	5,4%	35,9%
	от 40 до 49 г.	33,0%	10,1%	6,5%	4,7%	3,0%	4,4%	3,0%	7,8%	32,6%
	от 50 до 59 г.	33,5%	11,5%	4,8%	6,1%	4,7%	1,7%	2,7%	9,0%	31,8%
	над 59 г.	30,4%	6,8%	5,1%	0,9%	3,0%	3,8%	3,3%	7,1%	41,6%
Пол:	Мъж	30,7%	7,6%	5,9%	6,7%	3,5%	4,1%	2,3%	7,1%	37,1%
	Жена	32,3%	9,5%	4,9%	2,8%	4,3%	2,3%	3,7%	7,6%	34,8%
Образование:	Висше	33,9%	10,4%	9,6%	5,5%	3,3%	1,8%	3,1%	4,8%	30,6%
	Полувисше	35,4%	8,2%	8,5%		5,3%		2,2%	7,7%	29,3%
	Средно	30,9%	9,4%	3,9%	4,7%	4,6%	3,6%	3,0%	8,9%	35,1%
	Основно	30,9%	0,9%	1,9%	3,9%	1,9%	5,9%	2,4%	4,2%	52,6%
	По-ниско от основното	14,7%						6,1%	17,1%	62,1%
Местожище:	София	29,1%	6,9%	5,4%	3,6%	8,9%		3,4%	5,0%	43,7%
	Град-областен център	34,3%	12,8%	5,7%	4,8%	4,1%	1,3%	2,4%	7,0%	27,8%
	Град	26,3%	6,5%	8,5%	4,0%	2,4%	3,1%	4,3%	6,8%	38,7%
	Село	34,5%	6,3%	2,1%	5,6%	2,3%	7,1%	2,3%	9,6%	38,9%
Вие сте:	Българин	32,6%	9,6%	6,2%	4,6%	4,3%	2,7%	2,8%	6,8%	34,4%
	Турчин	31,9%	3,7%	1,7%	5,1%	1,0%	6,4%	1,0%	14,2%	33,9%
	Ром	23,8%				1,9%		2,7%	2,8%	70,7%
	Друг етнос	6,1%	4,9%		10,5%	5,3%	10,8%	16,9%	7,9%	39,9%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	28,5%	9,7%							71,5%
	Към хората, които живеят без лишения	30,5%	6,3%	8,6%	10,1%	1,8%	2,6%	3,6%	4,1%	37,3%
	Към хората, които живеят с известни лишения	33,3%	10,4%	4,8%	4,5%	4,6%	3,4%	3,2%	8,3%	31,3%
	Към хората, които живеят с големи лишения	28,2%	4,5%	4,8%	0,6%	4,1%	2,7%	2,1%	6,9%	47,3%
	Към хората, които живеят в мизерия	11,9%	4,6%	5,3%			5,3%		11,9%	55,6%

		Случвало ли се е лично на Вас или на Ваши близки през последната година да предлагате на служители от администрацията финансова или друга облага за по-бързо и по-качествено извършване на услуга?		Общо
		Да	Не	
Общо		4,2%	95,8%	100,0%
Как бихте оценили степента на разпространение на корупцията у нас?	Висока	5,1%	94,9%	100,0%
	Средна	3,1%	96,9%	100,0%
	Ниска		100,0%	100,0%
	Няма корупция		100,0%	100,0%
	Не мога да преценя		100,0%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	4,5%	95,5%	100,0%
	Не	4,8%	95,2%	100,0%
	Не мога да преценя	2,0%	98,0%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	4,9%	95,1%	100,0%
	Ще намалява	4,4%	95,6%	100,0%
	Ще остане без промяна	4,2%	95,8%	100,0%
	Не мога да преценя	3,0%	97,0%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	2,0%	98,0%	100,0%
	По-скоро не	6,2%	93,8%	100,0%
	Не мога да преценя	2,9%	97,1%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	2,7%	97,3%	100,0%
	от 30 до 39 г.	8,9%	91,1%	100,0%
	от 40 до 49 г.	6,0%	94,0%	100,0%
	от 50 до 59 г.	3,3%	96,7%	100,0%
	над 59 г.	2,1%	97,9%	100,0%
Пол:	Мъж	6,2%	93,8%	100,0%
	Жена	2,5%	97,5%	100,0%
Образование:	Висше	4,2%	95,8%	100,0%
	Полувисше	2,2%	97,8%	100,0%
	Средно	4,7%	95,3%	100,0%
	Основно	1,9%	98,1%	100,0%
	По-ниско от основното	7,0%	93,0%	100,0%
Местоживеене:	София	5,8%	94,2%	100,0%
	Град-областен център	5,1%	94,9%	100,0%
	Град	3,7%	96,3%	100,0%
	Село	2,8%	97,2%	100,0%
Вие сте:	Българин	3,9%	96,1%	100,0%
	Турчин	7,5%	92,5%	100,0%
	Ром	3,2%	96,8%	100,0%
	Друг етнос	4,9%	95,1%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	28,5%	71,5%	100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	2,5%	97,5%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	4,5%	95,5%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	3,2%	96,8%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия	7,5%	92,5%	100,0%

		Случвало ли се е лично на Вас или на Ваши близки през последната година служители от администрацията да поискат средства извън официалните такси за по-бързо и по-качествено извършване на услуга?		Общо
		Да	Не	
Общо		9,2%	90,8%	100,0%
Как бихте оценили степента на разпространение на корупцията у нас?	Висока	9,9%	90,1%	100,0%
	Средна	10,0%	90,0%	100,0%
	Ниска	4,8%	95,2%	100,0%
	Няма корупция		100,0%	100,0%
	Не мога да преценя	1,5%	98,5%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	11,0%	89,0%	100,0%
	Не	8,3%	91,7%	100,0%
	Не мога да преценя	2,7%	97,3%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	12,2%	87,8%	100,0%
	Ще намалява	8,8%	91,2%	100,0%
	Ще остане без промяна	8,7%	91,3%	100,0%
	Не мога да преценя	5,8%	94,2%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	9,2%	90,8%	100,0%
	По-скоро не	12,5%	87,5%	100,0%
	Не мога да преценя	4,6%	95,4%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	9,3%	90,7%	100,0%
	от 30 до 39 г.	10,7%	89,3%	100,0%
	от 40 до 49 г.	14,2%	85,8%	100,0%
	от 50 до 59 г.	7,7%	92,3%	100,0%
	над 59 г.	6,5%	93,5%	100,0%
Пол:	Мъж	10,4%	89,6%	100,0%
	Жена	8,1%	91,9%	100,0%
Образование:	Висше	9,6%	90,4%	100,0%
	Полувисше	11,7%	88,3%	100,0%
	Средно	9,6%	90,4%	100,0%
	Основно	4,8%	95,2%	100,0%
	По-ниско от основното	11,3%	88,7%	100,0%
Местоживеене:	София	9,0%	91,0%	100,0%
	Град-областен център	12,8%	87,2%	100,0%
	Град	7,0%	93,0%	100,0%
	Село	6,8%	93,2%	100,0%
Вие сте:	Българин	9,0%	91,0%	100,0%
	Турчин	8,9%	91,1%	100,0%
	Ром	11,7%	88,3%	100,0%
	Друг етнос	13,1%	86,9%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	6,4%	93,6%	100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	13,5%	86,5%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	9,3%	90,7%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	5,1%	94,9%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия	7,5%	92,5%	100,0%

		Какво би Ви възпрело да предложите финансова или друга материална облага на служителите от администрацията срещу по-бързо и по-качествено извършване на услуга?				Общо
		Би ме спрял страхът от наказание	Би ме спряло убеждението ми, че служителите не заслужават допълнителни средства за качествено извършване на задълженията	Не бих се съгласил по морални съображения	Нищо не би ме спряло, ако това ще ми реши проблема	
Общо		10,7%	37,9%	40,2%	9,4%	100,0%
Как бихте оценили степента на разпространение на корупцията у нас?	Висока	8,1%	41,2%	38,5%	10,6%	100,0%
	Средна	13,3%	32,3%	47,5%	5,6%	100,0%
	Ниска	5,7%	30,0%	47,4%	16,9%	100,0%
	Няма корупция			57,9%		100,0%
	Не мога да преценя	31,6%	24,2%	36,5%	6,5%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	9,7%	38,3%	42,9%	7,2%	100,0%
	Не	9,0%	36,7%	39,3%	14,3%	100,0%
	Не мога да преценя	18,0%	38,3%	30,3%	10,9%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	11,5%	32,0%	42,1%	13,2%	100,0%
	Ще намалява	10,7%	33,6%	48,3%	5,4%	100,0%
	Ще остане без промяна	6,9%	48,4%	35,7%	8,4%	100,0%
	Не мога да преценя	14,8%	36,1%	36,8%	8,8%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	9,0%	38,2%	47,2%	4,9%	100,0%
	По-скоро не	9,6%	38,3%	39,6%	12,0%	100,0%
	Не мога да преценя	13,3%	37,3%	37,2%	8,4%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	10,4%	42,3%	34,0%	12,5%	100,0%
	от 30 до 39 г.	9,0%	34,4%	38,8%	16,5%	100,0%
	от 40 до 49 г.	12,3%	32,4%	48,4%	6,4%	100,0%
	от 50 до 59 г.	10,8%	39,6%	39,0%	9,5%	100,0%
	над 59 г.	10,9%	39,9%	40,0%	6,1%	100,0%
Пол:	Мъж	10,8%	37,1%	37,3%	12,6%	100,0%
	Жена	10,6%	38,7%	42,9%	6,5%	100,0%
Образование:	Висше	7,1%	40,8%	44,2%	7,0%	100,0%
	Полувисше	6,3%	44,9%	44,7%	2,2%	100,0%
	Средно	9,9%	36,8%	40,4%	11,1%	100,0%
	Основно	22,0%	36,3%	30,5%	8,5%	100,0%
	По-ниско от основното	43,1%	27,2%	9,4%	15,3%	100,0%
Местоживеене:	София	10,5%	39,5%	33,0%	17,1%	100,0%
	Град-областен център	9,1%	40,0%	44,5%	6,3%	100,0%
	Град	11,0%	32,2%	44,8%	9,8%	100,0%
	Село	12,7%	39,8%	34,8%	8,5%	100,0%
Вие сте:	Българин	8,6%	37,4%	42,9%	9,7%	100,0%
	Турчин	16,7%	47,4%	24,1%	7,3%	100,0%
	Ром	34,4%	34,3%	16,4%	12,6%	100,0%
	Друг етнос	25,7%	29,7%	44,6%		100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	11,5%	19,5%	34,9%	34,1%	100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	8,2%	37,3%	42,9%	11,7%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	9,8%	39,5%	41,3%	7,8%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	15,3%	34,6%	37,0%	9,7%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия	21,6%	31,7%	11,2%	30,0%	100,0%

(въпросът допуска повече от един отговор)		През последната година случвало ли се е на Вас или на Ваш близък да плащате подкуп или да плащате за услуга, която по принцип се поема от държавата?		
		Не	Не, но са ми искали	Да, за лечение
Общо		85,4%	7,6%	2,8%
Как бихте оценили степента на разпространение на корупцията у нас?	Висока	84,8%	7,7%	2,4%
	Средна	84,7%	8,7%	4,9%
	Ниска	86,6%	8,6%	
	Няма корупция	100,0%		
	Не мога да преценя	91,4%	3,6%	2,3%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	82,7%	7,7%	4,0%
	Не	88,3%	8,1%	1,3%
	Не мога да преценя	92,0%	6,3%	0,6%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	84,6%	9,1%	2,6%
	Ще намалява	81,3%	9,5%	4,4%
	Ще остане без промяна	85,4%	6,7%	2,6%
	Не мога да преценя	90,0%	5,0%	2,1%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	84,2%	8,2%	4,1%
	По-скоро не	83,7%	8,9%	2,8%
	Не мога да преценя	88,3%	5,4%	2,1%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	82,6%	11,2%	1,9%
	от 30 до 39 г.	83,3%	5,4%	3,8%
	от 40 до 49 г.	85,5%	5,7%	3,5%
	от 50 до 59 г.	86,5%	9,5%	1,8%
	над 59 г.	87,1%	7,1%	3,0%
Пол:	Мъж	84,6%	8,0%	2,4%
	Жена	86,1%	7,2%	3,2%
Образование:	Висше	84,8%	6,0%	4,4%
	Полувисше	74,9%	6,3%	11,7%
	Средно	85,8%	8,0%	2,0%
	Основно	89,9%	8,5%	
	По-ниско от основното	75,7%	17,3%	
Местоживеене:	София	89,1%	6,3%	3,3%
	Град-областен център	80,5%	8,7%	4,9%
	Град	88,6%	7,5%	0,4%
	Село	86,2%	7,1%	2,2%
Вие сте:	Българин	86,2%	7,1%	3,1%
	Турчин	81,7%	9,8%	2,6%
	Ром	77,9%	8,7%	
	Друг етнос	80,8%	14,3%	
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	70,8%	11,4%	
	Към хората, които живеят без лишения	81,9%	8,3%	3,2%
	Към хората, които живеят с известни лишения	85,7%	7,6%	2,9%
	Към хората, които живеят с големи лишения	88,5%	7,0%	2,2%
	Към хората, които живеят в мизерия	82,8%	4,4%	5,3%

		Какво ще предприемете, ако Ви станат известни случаи на корупция на лица, заемащи висши публични длъжности?							Общо
		Нищо, защото това не ме засяга	Нищо, защото не вярвам, че нещо ще се промени	Нищо, защото се страхувам, че ще пострадам	Ще подам сигнал до КПКОНПИ	Ще подам сигнал до други компетентни органи	Ще се обърна към медиите	Не мога да преценя	
Общо		10,7%	36,4%	11,9%	8,5%	12,4%	7,8%	12,4%	100,0%
Как бихте оценили степента на разпространение на корупцията у нас?	Висока	9,6%	42,4%	11,9%	8,7%	10,0%	8,6%	8,9%	100,0%
	Средна	13,6%	24,4%	10,7%	10,5%	24,2%	4,6%	12,1%	100,0%
	Ниска	16,8%	18,6%		13,4%	23,2%	5,8%	22,2%	100,0%
	Няма корупция	42,1%	38,0%			19,9%			100,0%
	Не мога да преценя	11,4%	13,2%	18,3%	1,0%	2,4%	9,4%	44,4%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	9,0%	33,0%	12,4%	10,6%	16,1%	8,5%	10,3%	100,0%
	Не	11,3%	47,1%	9,0%	6,8%	7,7%	6,3%	11,7%	100,0%
	Не мога да преценя	17,1%	33,5%	14,3%	2,2%	3,7%	7,1%	22,1%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	12,5%	46,5%	10,4%	6,1%	10,4%	6,0%	8,1%	100,0%
	Ще намалява	11,8%	23,6%	11,5%	12,3%	22,0%	7,1%	11,6%	100,0%
	Ще остане без промяна	7,8%	40,7%	9,4%	10,9%	11,2%	11,5%	8,4%	100,0%
	Не мога да преценя	11,2%	27,0%	17,5%	5,5%	8,4%	6,0%	24,6%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	9,5%	23,4%	14,0%	17,3%	17,1%	8,6%	10,1%	100,0%
	По-скоро не	9,8%	46,2%	11,8%	6,4%	10,9%	9,4%	5,4%	100,0%
	Не мога да преценя	12,6%	30,3%	10,7%	6,4%	11,7%	5,1%	23,2%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	7,2%	32,3%	9,3%	12,1%	13,2%	6,7%	19,2%	100,0%
	от 30 до 39 г.	10,0%	36,1%	8,4%	11,2%	17,3%	6,4%	10,7%	100,0%
	от 40 до 49 г.	11,2%	37,9%	11,2%	14,5%	7,1%	6,7%	11,4%	100,0%
	от 50 до 59 г.	11,0%	43,0%	9,0%	7,1%	11,5%	8,9%	9,4%	100,0%
	над 59 г.	12,3%	34,4%	16,5%	2,9%	12,8%	9,1%	12,0%	100,0%
Пол:	Мъж	10,9%	36,8%	10,2%	9,9%	13,8%	7,8%	10,5%	100,0%
	Жена	10,5%	36,0%	13,4%	7,2%	11,0%	7,8%	14,1%	100,0%
Образование:	Висше	8,3%	36,7%	7,4%	14,3%	14,4%	9,2%	9,6%	100,0%
	Полувисше	9,3%	23,6%	25,5%	6,6%	14,1%	5,9%	15,0%	100,0%
	Средно	10,5%	39,4%	12,1%	6,1%	12,4%	8,1%	11,5%	100,0%
	Основно	13,9%	26,6%	18,1%	8,2%	7,9%	4,6%	20,7%	100,0%
	По-ниско от основното	40,5%	13,5%	10,4%		3,3%		32,2%	100,0%
Местоживеене:	София	8,8%	39,3%	9,9%	9,8%	6,1%	11,5%	14,6%	100,0%
	Град-областен център	8,6%	37,8%	10,6%	10,6%	14,8%	9,5%	8,0%	100,0%
	Град	14,1%	37,1%	7,5%	6,8%	12,5%	6,4%	15,5%	100,0%
	Село	11,2%	32,3%	18,6%	6,8%	12,7%	5,0%	13,5%	100,0%
Вие сте:	Българин	9,7%	38,4%	10,4%	8,9%	12,6%	8,8%	11,3%	100,0%
	Гурчин	12,1%	26,8%	26,8%	9,6%	10,8%	1,8%	12,1%	100,0%
	Ром	30,3%	10,1%	14,3%	3,2%	4,1%	1,9%	36,0%	100,0%
	Друг етнос	10,5%	42,2%	6,1%		22,0%	4,9%	14,2%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	22,8%	25,2%		16,1%	18,8%		17,1%	100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	12,0%	37,2%	5,7%	13,1%	17,6%	6,5%	7,9%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	9,3%	35,8%	12,3%	9,1%	12,0%	9,3%	12,1%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	12,7%	37,8%	16,6%	2,4%	8,6%	4,8%	17,0%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия	22,7%	40,0%	11,9%		10,0%		15,5%	100,0%

		Какво ще предприемете, ако Ви станат известни случаи на корупция на служители от администрацията (централна, областна и местна)?							Общо
		Нищо, защото това не ме засяга	Нищо, защото не вярвам, че нещо ще се промени	Нищо, защото се страхувам, че ще пострадам	Ще подам сигнал до КПКОНПИ	Ще подам сигнал до други компетентни органи	Ще се обърна към медиите	Не мога да преценя	
Общо		6,7%	35,9%	12,8%	8,4%	16,2%	8,4%	11,5%	100,0%
Как бихте оценили степента на разпространение на корупцията у нас?	Висока	7,0%	41,1%	12,8%	8,7%	14,3%	8,5%	7,6%	100,0%
	Средна	5,0%	27,0%	11,2%	9,8%	26,4%	8,6%	12,0%	100,0%
	Ниска	11,5%	13,8%	15,7%	13,4%	19,3%	10,6%	15,6%	100,0%
	Няма корупция	42,1%	38,0%			19,9%			100,0%
	Не мога да преценя	6,0%	13,4%	17,2%	1,2%	7,3%	7,7%	47,2%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	5,2%	31,7%	12,4%	10,7%	20,8%	9,4%	9,9%	100,0%
	Не	6,9%	47,2%	12,0%	6,4%	9,8%	6,2%	11,4%	100,0%
	Не мога да преценя	13,0%	35,2%	16,0%	2,2%	6,9%	8,2%	18,6%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	9,5%	44,9%	12,7%	6,1%	12,4%	6,3%	8,1%	100,0%
	Ще намалява	5,8%	23,6%	11,3%	12,2%	28,8%	8,4%	9,8%	100,0%
	Ще остане без промяна	4,7%	38,7%	11,3%	9,9%	15,9%	11,9%	7,6%	100,0%
	Не мога да преценя	6,3%	29,7%	16,3%	6,6%	11,0%	6,9%	23,3%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	5,2%	20,8%	11,7%	16,7%	24,3%	12,8%	8,6%	100,0%
	По-скоро не	7,1%	46,7%	12,8%	6,1%	14,0%	8,4%	4,8%	100,0%
	Не мога да преценя	7,1%	29,7%	13,5%	6,9%	14,5%	6,0%	22,3%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	5,5%	29,1%	7,6%	12,1%	20,9%	5,6%	19,2%	100,0%
	от 30 до 39 г.	6,6%	35,0%	10,7%	10,9%	18,9%	7,4%	10,4%	100,0%
	от 40 до 49 г.	6,7%	37,6%	10,9%	14,1%	11,4%	8,0%	11,3%	100,0%
	от 50 до 59 г.	6,5%	42,0%	11,0%	5,7%	13,8%	11,4%	9,7%	100,0%
	над 59 г.	7,5%	35,5%	18,2%	3,8%	16,3%	9,1%	9,6%	100,0%
Пол:	Мъж	6,6%	38,7%	10,7%	9,6%	16,5%	8,4%	9,5%	100,0%
	Жена	6,9%	33,3%	14,7%	7,4%	15,9%	8,5%	13,4%	100,0%
Образование:	Висше	4,7%	35,0%	8,1%	14,3%	18,4%	10,7%	8,8%	100,0%
	Полувисше	4,9%	26,1%	21,0%	8,8%	13,1%	9,0%	17,0%	100,0%
	Средно	6,8%	38,9%	13,0%	5,8%	16,2%	8,3%	10,9%	100,0%
	Основно	8,7%	28,3%	20,2%	8,2%	13,5%	4,3%	16,7%	100,0%
	По-ниско от основното	29,3%	17,8%	17,4%		3,3%		32,2%	100,0%
Местожище:	София	2,5%	40,6%	14,2%	9,3%	9,8%	10,6%	13,0%	100,0%
	Град-областен център	5,0%	36,9%	11,5%	10,9%	16,0%	11,7%	8,1%	100,0%
	Град	10,3%	34,7%	9,0%	6,8%	18,0%	6,0%	15,2%	100,0%
	Село	8,0%	33,0%	17,3%	6,4%	18,2%	5,5%	11,5%	100,0%
Вие сте:	Българин	6,3%	37,5%	11,6%	9,0%	15,4%	9,3%	10,9%	100,0%
	Гурчин	7,9%	28,6%	21,4%	7,3%	26,1%	2,8%	5,9%	100,0%
	Ром	14,2%	18,4%	22,5%	3,2%	4,2%	4,2%	33,3%	100,0%
	Друг етнос	7,2%	31,9%	9,9%		25,7%	4,9%	20,4%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	22,8%	25,2%		16,1%	9,4%	9,4%	17,1%	100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	5,1%	35,8%	9,8%	13,2%	20,6%	7,6%	7,9%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	6,1%	34,6%	12,4%	9,1%	15,8%	10,2%	11,8%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	9,7%	40,9%	17,2%	1,8%	13,0%	3,7%	13,8%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия	9,7%	40,0%	19,4%		21,0%		10,0%	100,0%

		Какво ще предприемете, ако Ви станат известни случаи на конфликт на интереси на лица, заемали висши публични длъжности?							Общо
		Нищо, защото това не ме засяга	Нищо, защото не вярвам, че нещо ще се промени	Нищо, защото се страхувам, че ще пострадам	Ще подам сигнал до КПКОНПИ	Ще подам сигнал до други компетентни органи	Ще се обърна към медиите	Не мога да преценя	
Общо		9,6%	34,0%	12,2%	7,2%	12,1%	9,4%	15,6%	100,0%
Как бихте оценили степента на разпространение на корупцията у нас?	Висока	8,6%	39,7%	12,3%	7,3%	10,4%	9,8%	11,9%	100,0%
	Средна	9,8%	25,6%	11,6%	7,8%	22,1%	8,0%	15,1%	100,0%
	Ниска	22,5%	18,6%		13,4%	14,4%	10,6%	20,6%	100,0%
	Няма корупция	42,1%	38,0%			19,9%			100,0%
	Не мога да преценя	13,8%	4,6%	16,0%	2,8%	2,4%	8,7%	51,8%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	7,8%	30,8%	12,6%	9,3%	15,5%	11,1%	12,8%	100,0%
	Не	10,9%	45,0%	9,9%	4,6%	8,4%	6,2%	15,0%	100,0%
	Не мога да преценя	15,1%	29,8%	14,0%	2,2%	3,6%	6,8%	28,5%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	9,2%	45,0%	12,7%	5,9%	10,4%	6,7%	10,1%	100,0%
	Ще намалява	8,8%	24,7%	9,5%	10,9%	20,1%	11,0%	14,9%	100,0%
	Ще остане без промяна	7,4%	37,4%	11,5%	9,0%	12,2%	11,6%	11,0%	100,0%
	Не мога да преценя	13,8%	21,7%	14,8%	3,2%	7,5%	8,8%	30,4%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	7,3%	20,5%	11,0%	13,1%	18,5%	13,3%	16,3%	100,0%
	По-скоро не	8,3%	45,3%	12,0%	5,3%	11,5%	10,6%	7,0%	100,0%
	Не мога да преценя	12,5%	26,3%	13,2%	6,4%	9,3%	5,4%	26,9%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	7,0%	31,9%	6,6%	10,0%	14,2%	8,5%	21,7%	100,0%
	от 30 до 39 г.	9,2%	30,9%	12,4%	8,6%	15,8%	10,1%	13,0%	100,0%
	от 40 до 49 г.	9,5%	38,7%	10,3%	11,9%	8,8%	6,2%	14,6%	100,0%
	от 50 до 59 г.	6,7%	37,3%	11,0%	7,6%	11,0%	11,4%	14,9%	100,0%
	над 59 г.	12,3%	32,5%	16,2%	2,4%	11,6%	10,1%	14,9%	100,0%
Пол:	Мъж	8,8%	34,2%	11,9%	8,3%	13,8%	8,8%	14,2%	100,0%
	Жена	10,2%	33,9%	12,4%	6,1%	10,6%	9,9%	16,9%	100,0%
Образование:	Висше	6,2%	35,4%	8,3%	12,5%	14,6%	10,6%	12,6%	100,0%
	Полувисше	4,9%	30,2%	14,7%		11,2%	10,8%	28,2%	100,0%
	Средно	9,9%	35,0%	13,5%	5,1%	11,9%	9,7%	14,8%	100,0%
	Основно	15,7%	29,7%	13,7%	8,2%	8,5%	4,0%	20,2%	100,0%
	По-ниско от основното	29,3%	13,5%	17,4%		3,3%		36,5%	100,0%
Местожище:	София	4,1%	39,8%	12,1%	6,5%	5,8%	11,9%	19,8%	100,0%
	Град-областен център	8,8%	33,2%	10,9%	9,0%	15,6%	11,2%	11,3%	100,0%
	Град	12,2%	35,4%	8,0%	6,0%	12,7%	9,9%	15,7%	100,0%
	Село	11,1%	30,4%	17,7%	6,3%	10,8%	5,2%	18,4%	100,0%
Вие сте:	Българин	9,3%	35,8%	10,8%	7,4%	12,2%	10,2%	14,3%	100,0%
	Турчин	8,6%	26,7%	25,1%	8,2%	10,9%	4,4%	16,2%	100,0%
	Ром	20,3%	12,9%	17,5%	3,2%	4,6%	4,2%	37,4%	100,0%
	Друг етнос	7,2%	33,4%	6,1%		25,7%	4,9%	22,6%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	22,8%	25,2%		16,1%	9,4%	9,4%	17,1%	100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	9,0%	33,6%	9,3%	9,3%	19,6%	8,6%	10,5%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	7,5%	33,8%	12,4%	8,1%	11,7%	10,5%	15,9%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	16,1%	35,0%	14,7%	1,8%	6,8%	7,0%	18,5%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия	15,2%	41,9%	12,8%		10,0%		20,1%	100,0%

		Какво ще предприемете, ако Ви станат известни случаи на незаконно придобиване на имущество?							Общо
		Нищо, защото това не ме засяга	Нищо, защото не вярвам, че нещо ще се промени	Нищо, защото се страхувам, че ще пострадам	Ще подам сигнал до КПКОНПИ	Ще подам сигнал до други компетентни органи	Ще се обърна към медиите	Не мога да преценя	
Общо		8,1%	34,3%	12,0%	8,7%	12,5%	8,5%	15,9%	100,0%
Как бихте оценили степента на разпространение на корупцията у нас?	Висока	7,8%	38,9%	12,2%	8,8%	11,0%	8,6%	12,7%	100,0%
	Средна	6,5%	28,6%	11,3%	9,5%	21,3%	6,8%	16,1%	100,0%
	Ниска	16,5%	18,6%	4,8%	13,4%	18,5%	12,0%	16,3%	100,0%
	Няма корупция	42,1%	38,0%			19,9%			100,0%
	Не мога да преценя	11,4%	8,8%	14,3%	4,2%	3,4%	11,3%	46,5%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	6,2%	30,4%	12,4%	10,5%	15,9%	10,2%	14,3%	100,0%
	Не	7,4%	47,1%	8,7%	6,4%	9,0%	6,0%	15,4%	100,0%
	Не мога да преценя	17,2%	30,3%	15,4%	4,4%	4,1%	5,2%	23,4%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	9,4%	41,0%	12,6%	7,1%	12,0%	6,7%	11,2%	100,0%
	Ще намалява	6,8%	26,8%	8,2%	13,6%	20,7%	10,1%	13,8%	100,0%
	Ще остане без промяна	6,5%	39,1%	11,6%	10,1%	10,4%	8,6%	13,6%	100,0%
	Не мога да преценя	9,5%	24,8%	14,9%	4,6%	9,1%	9,5%	27,7%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	7,5%	22,8%	7,0%	17,6%	16,4%	11,5%	17,2%	100,0%
	По-скоро не	6,7%	44,3%	13,5%	6,0%	13,1%	8,5%	7,9%	100,0%
	Не мога да преценя	10,3%	27,3%	12,7%	7,2%	9,7%	6,7%	26,1%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	5,4%	27,2%	9,3%	10,0%	15,0%	9,4%	23,7%	100,0%
	от 30 до 39 г.	5,6%	32,8%	10,3%	10,6%	15,7%	9,0%	15,9%	100,0%
	от 40 до 49 г.	9,5%	37,8%	11,8%	12,4%	9,8%	5,5%	13,2%	100,0%
	от 50 до 59 г.	8,9%	36,8%	10,7%	9,4%	10,2%	9,9%	14,1%	100,0%
	над 59 г.	9,4%	35,3%	14,8%	4,7%	12,4%	8,8%	14,6%	100,0%
Пол:	Мъж	7,6%	35,2%	12,5%	9,6%	13,4%	7,9%	13,8%	100,0%
	Жена	8,5%	33,5%	11,5%	7,8%	11,8%	9,0%	17,8%	100,0%
Образование:	Висше	5,6%	34,9%	7,0%	13,8%	15,5%	10,0%	13,3%	100,0%
	Полувисше	7,6%	29,9%	16,8%	9,7%	6,3%	11,8%	17,9%	100,0%
	Средно	7,3%	35,8%	14,2%	6,2%	12,5%	8,5%	15,6%	100,0%
	Основно	15,6%	30,0%	12,2%	9,3%	9,0%	3,5%	20,5%	100,0%
	По-ниско от основното	34,2%	13,5%	10,4%		3,3%		38,5%	100,0%
Местоживеене:	София	6,0%	37,9%	8,6%	12,4%	4,2%	12,3%	18,6%	100,0%
	Град-областен център	6,0%	33,2%	12,6%	10,6%	14,5%	10,5%	12,6%	100,0%
	Град	10,7%	37,2%	7,5%	7,1%	12,8%	6,5%	18,2%	100,0%
	Село	9,5%	31,0%	17,4%	5,6%	14,6%	5,7%	16,3%	100,0%
Вие сте:	Българин	7,4%	35,6%	10,9%	9,2%	12,8%	9,7%	14,5%	100,0%
	Турчин	7,6%	32,3%	23,6%	8,2%	10,4%	0,8%	17,3%	100,0%
	Ром	25,3%	12,9%	14,3%	3,2%	4,1%	1,9%	38,3%	100,0%
	Друг етнос	7,2%	33,4%	6,1%		25,7%	4,9%	22,6%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	22,8%	25,2%		16,1%	18,8%		17,1%	100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	6,7%	35,1%	7,8%	10,6%	18,8%	13,7%	7,3%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	6,3%	33,7%	12,4%	10,1%	11,5%	8,3%	17,8%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	13,5%	36,4%	15,8%	2,1%	9,8%	5,3%	17,2%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия	26,0%	35,3%	5,3%		16,5%		16,8%	100,0%

		Коя от следните администрации, според Вас, е най-силно засегната от корупция?								Общо
		Централна та администра ция	Поделенията на централната администра ция по места	Служител и на съдебната власт	Общинска та администра ция	Областната администра ция	Всички в еднаква степен	Никой не е засегнат	Не мога да преценя	
Общо		21,9%	17,7%	8,1%	2,8%	1,2%	34,9%	0,7%	12,8%	100,0%
Как бихте оценили степената на разпространение на корупцията у нас?	Висока	23,7%	17,6%	8,0%	2,5%	1,0%	40,1%	0,5%	6,6%	100,0%
	Средна	19,3%	23,9%	8,9%	3,8%	1,2%	22,5%	0,5%	19,9%	100,0%
	Ниска	5,8%	10,6%	12,4%	9,5%	10,5%	9,9%	4,1%	37,2%	100,0%
	Няма корупция						38,0%	19,9%	42,1%	100,0%
	Не мога да преценя	15,1%	5,1%	6,3%	1,2%	1,0%	22,8%	1,5%	47,0%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	23,7%	18,4%	8,4%	2,9%	0,9%	34,3%	0,8%	10,6%	100,0%
	Не	21,3%	16,2%	9,9%	3,2%	0,8%	39,6%		9,1%	100,0%
	Не мога да преценя	14,6%	16,9%	3,9%	1,7%	3,0%	30,1%	1,3%	28,4%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	25,0%	15,5%	8,5%	1,6%	0,7%	44,5%	0,6%	3,5%	100,0%
	Ще намалява	18,5%	22,5%	6,5%	4,8%	2,0%	23,2%		22,6%	100,0%
	Ще остане без промяна	25,7%	17,8%	7,5%	3,4%	1,7%	34,3%	1,1%	8,5%	100,0%
	Не мога да преценя	14,9%	16,4%	9,9%	1,8%	0,5%	32,2%	0,9%	23,5%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	21,6%	24,3%	8,1%	2,9%	1,4%	27,4%	1,1%	13,1%	100,0%
	По-скоро не	23,4%	17,1%	7,9%	2,0%	1,0%	44,4%	0,6%	3,5%	100,0%
	Не мога да преценя	19,8%	14,5%	8,4%	3,8%	1,2%	26,3%	0,5%	25,4%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	19,2%	19,5%	3,6%	2,7%		36,7%		18,2%	100,0%
	от 30 до 39 г.	23,2%	13,3%	10,9%	2,0%	1,4%	37,1%	1,7%	10,5%	100,0%
	от 40 до 49 г.	17,2%	20,7%	11,2%	1,9%	0,5%	36,2%	0,7%	11,6%	100,0%
	от 50 до 59 г.	24,0%	17,7%	8,6%	3,7%	1,6%	29,9%	0,5%	14,2%	100,0%
	над 59 г.	23,9%	17,3%	7,0%	3,3%	1,8%	34,8%	0,6%	11,4%	100,0%
Пол:	Мъж	21,8%	19,0%	8,5%	2,4%	1,3%	35,6%	0,6%	10,9%	100,0%
	Жена	21,9%	16,4%	7,8%	3,1%	1,1%	34,3%	0,7%	14,5%	100,0%
Образование:	Висше	24,5%	17,2%	8,0%	2,6%	2,1%	35,0%	0,8%	9,8%	100,0%
	Полувисше	9,9%	27,6%	11,3%	2,2%	2,6%	32,8%		13,5%	100,0%
	Средно	22,8%	16,9%	9,0%	3,1%	0,7%	35,0%	0,7%	11,8%	100,0%
	Основно	17,3%	20,1%	3,1%	1,1%	1,1%	34,6%		22,7%	100,0%
	По-ниско от основното		7,0%	4,9%	4,9%		42,6%	3,3%	37,2%	100,0%
Местоживеене:	София	12,3%	26,4%	8,4%	6,8%	6,5%	26,7%	0,8%	12,1%	100,0%
	Град-областен център	25,4%	15,5%	10,3%	2,5%	0,3%	37,8%	0,9%	7,3%	100,0%
	Град	21,2%	12,0%	8,2%	3,0%		38,8%	0,5%	16,2%	100,0%
	Село	23,5%	20,6%	5,3%	0,6%	0,3%	32,4%	0,5%	16,8%	100,0%
Вие сте:	Българин	22,0%	17,0%	9,0%	3,1%	1,4%	35,7%	0,7%	11,0%	100,0%
	Турчин	30,3%	20,0%	3,7%	0,6%		30,6%	0,7%	14,0%	100,0%
	Ром		23,4%	3,2%	2,3%		30,3%		40,8%	100,0%
	Друг етнос	20,8%	22,0%				32,2%		25,0%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	11,4%	15,8%				45,6%		27,3%	100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	22,1%	26,1%	7,5%	3,8%	1,6%	30,7%		8,2%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	23,2%	16,1%	8,6%	2,6%	1,3%	33,9%	1,1%	13,3%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	18,0%	15,7%	8,5%	2,3%	0,6%	40,6%		14,3%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия	16,3%	12,8%		5,3%		50,0%		15,5%	100,0%

		През последната една година знаете ли за разследване на корупционни практики?		Общо
		Да	Не	
Общо		65,5%	34,5%	100,0%
Как бихте оценили степента на разпространение на корупцията у нас?	Висока	68,7%	31,3%	100,0%
	Средна	66,6%	33,4%	100,0%
	Ниска	42,4%	57,6%	100,0%
	Няма корупция	57,9%	42,1%	100,0%
	Не мога да преценя	38,0%	62,0%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	69,0%	31,0%	100,0%
	Не	60,1%	39,9%	100,0%
	Не мога да преценя	59,1%	40,9%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	67,4%	32,6%	100,0%
	Ще намалява	65,9%	34,1%	100,0%
	Ще остане без промяна	66,5%	33,5%	100,0%
	Не мога да преценя	60,9%	39,1%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	75,8%	24,2%	100,0%
	По-скоро не	67,9%	32,1%	100,0%
	Не мога да преценя	56,2%	43,8%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	61,4%	38,6%	100,0%
	от 30 до 39 г.	65,3%	34,7%	100,0%
	от 40 до 49 г.	65,8%	34,2%	100,0%
	от 50 до 59 г.	65,7%	34,3%	100,0%
	над 59 г.	67,1%	32,9%	100,0%
Пол:	Мъж	69,3%	30,7%	100,0%
	Жена	61,9%	38,1%	100,0%
Образование:	Висше	74,4%	25,6%	100,0%
	Полувисше	56,2%	43,8%	100,0%
	Средно	65,5%	34,5%	100,0%
	Основно	52,4%	47,6%	100,0%
	По-ниско от основното	22,1%	77,9%	100,0%
Местоживеене:	София	65,8%	34,2%	100,0%
	Град-областен център	68,5%	31,5%	100,0%
	Град	55,9%	44,1%	100,0%
	Село	70,4%	29,6%	100,0%
Вие сте:	Българин	66,5%	33,5%	100,0%
	Турчин	70,5%	29,5%	100,0%
	Ром	37,2%	62,8%	100,0%
	Друг етнос	55,4%	44,6%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	90,6%	9,4%	100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	62,5%	37,5%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	67,3%	32,7%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	61,4%	38,6%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия	56,3%	43,7%	100,0%

		През последната една година знаете ли за разследване за конфликт на интереси?		Общо
		Да	Не	
Общо		55,1%	44,9%	100,0%
Как бихте оценили степента на разпространение на корупцията у нас?	Висока	58,7%	41,3%	100,0%
	Средна	55,2%	44,8%	100,0%
	Ниска	24,5%	75,5%	100,0%
	Няма корупция	57,9%	42,1%	100,0%
	Не мога да преценя	28,3%	71,7%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	57,9%	42,1%	100,0%
	Не	51,4%	48,6%	100,0%
	Не мога да преценя	49,2%	50,8%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	57,0%	43,0%	100,0%
	Ще намалява	57,6%	42,4%	100,0%
	Ще остане без промяна	57,8%	42,2%	100,0%
	Не мога да преценя	46,7%	53,3%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	62,3%	37,7%	100,0%
	По-скоро не	58,4%	41,6%	100,0%
	Не мога да преценя	46,5%	53,5%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	53,5%	46,5%	100,0%
	от 30 до 39 г.	60,8%	39,2%	100,0%
	от 40 до 49 г.	58,1%	41,9%	100,0%
	от 50 до 59 г.	53,4%	46,6%	100,0%
	над 59 г.	52,2%	47,8%	100,0%
Пол:	Мъж	59,6%	40,4%	100,0%
	Жена	51,0%	49,0%	100,0%
Образование:	Висше	67,5%	32,5%	100,0%
	Полувисше	47,8%	52,2%	100,0%
	Средно	54,3%	45,7%	100,0%
	Основно	33,1%	66,9%	100,0%
	По-ниско от основното	25,3%	74,7%	100,0%
Местоживеене:	София	62,0%	38,0%	100,0%
	Град-областен център	58,1%	41,9%	100,0%
	Град	49,0%	51,0%	100,0%
	Село	53,2%	46,8%	100,0%
Вие сте:	Българин	56,6%	43,4%	100,0%
	Турчин	51,8%	48,2%	100,0%
	Ром	33,5%	66,5%	100,0%
	Друг етнос	48,2%	51,8%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	82,4%	17,6%	100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	57,1%	42,9%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	58,2%	41,8%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	41,7%	58,3%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия	47,5%	52,5%	100,0%

		През последната една година знаете ли за предприети действия за отнемане на незаконно придобито имущество?		Общо
		Да	Не	
Общо		48,1%	51,9%	100,0%
Как бихте оценили степента на разпространение на корупцията у нас?	Висока	50,5%	49,5%	100,0%
	Средна	50,3%	49,7%	100,0%
	Ниска	35,6%	64,4%	100,0%
	Няма корупция	57,9%	42,1%	100,0%
	Не мога да преценя	22,7%	77,3%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	53,6%	46,4%	100,0%
	Не	42,5%	57,5%	100,0%
	Не мога да преценя	34,0%	66,0%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	47,3%	52,7%	100,0%
	Ще намалява	54,2%	45,8%	100,0%
	Ще остане без промяна	52,6%	47,4%	100,0%
	Не мога да преценя	37,9%	62,1%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	61,7%	38,3%	100,0%
	По-скоро не	49,1%	50,9%	100,0%
	Не мога да преценя	39,2%	60,8%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	41,9%	58,1%	100,0%
	от 30 до 39 г.	44,8%	55,2%	100,0%
	от 40 до 49 г.	56,2%	43,8%	100,0%
	от 50 до 59 г.	52,0%	48,0%	100,0%
	над 59 г.	46,4%	53,6%	100,0%
Пол:	Мъж	53,8%	46,2%	100,0%
	Жена	42,9%	57,1%	100,0%
Образование:	Висше	56,3%	43,7%	100,0%
	Полувисше	50,2%	49,8%	100,0%
	Средно	46,2%	53,8%	100,0%
	Основно	40,4%	59,6%	100,0%
	По-ниско от основното	21,0%	79,0%	100,0%
Местоживеене:	София	47,8%	52,2%	100,0%
	Град-областен център	49,1%	50,9%	100,0%
	Град	46,0%	54,0%	100,0%
	Село	49,2%	50,8%	100,0%
Вие сте:	Българин	49,3%	50,7%	100,0%
	Турчин	43,9%	56,1%	100,0%
	Ром	36,4%	63,6%	100,0%
	Друг етнос	40,0%	60,0%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	55,6%	44,4%	100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	56,3%	43,7%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	47,5%	52,5%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	42,9%	57,1%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия	42,0%	58,0%	100,0%

		Чували ли сте за Закона за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество (ЗПКОНПИ)?			Общо
		Да	Да, но не знам нищо конкретно	Не	
Общо		37,9%	38,0%	24,1%	100,0%
Как бихте оценили степенята на разпространение на корупцията у нас?	Висока	39,4%	37,8%	22,8%	100,0%
	Средна	40,8%	40,6%	18,6%	100,0%
	Ниска	39,0%	23,1%	37,9%	100,0%
	Няма корупция	19,9%	38,0%	42,1%	100,0%
	Не мога да преценя	17,4%	37,1%	45,5%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	41,9%	36,8%	21,4%	100,0%
	Не	35,5%	37,9%	26,6%	100,0%
	Не мога да преценя	25,2%	43,3%	31,5%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	38,1%	38,2%	23,6%	100,0%
	Ще намалява	44,6%	35,8%	19,6%	100,0%
	Ще остане без промяна	40,3%	37,0%	22,6%	100,0%
	Не мога да преценя	28,7%	40,8%	30,6%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	54,6%	36,0%	9,4%	100,0%
	По-скоро не	43,1%	35,7%	21,2%	100,0%
	Не мога да преценя	21,3%	42,2%	36,4%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	33,5%	34,5%	31,9%	100,0%
	от 30 до 39 г.	33,4%	39,8%	26,8%	100,0%
	от 40 до 49 г.	45,5%	37,7%	16,8%	100,0%
	от 50 до 59 г.	40,1%	41,9%	17,9%	100,0%
	над 59 г.	37,1%	36,9%	26,1%	100,0%
Пол:	Мъж	39,1%	39,8%	21,1%	100,0%
	Жена	36,9%	36,3%	26,8%	100,0%
Образование:	Висше	51,3%	31,9%	16,8%	100,0%
	Полувисше	47,4%	37,2%	15,4%	100,0%
	Средно	33,3%	42,8%	24,0%	100,0%
	Основно	27,8%	32,3%	39,9%	100,0%
	По-ниско от основното	9,8%	14,7%	75,5%	100,0%
Местоживеене:	София	31,3%	43,4%	25,3%	100,0%
	Град-областен център	41,7%	34,4%	23,9%	100,0%
	Град	46,7%	32,4%	20,9%	100,0%
	Село	29,0%	44,5%	26,5%	100,0%
Вие сте:	Българин	40,1%	36,9%	23,0%	100,0%
	Турчин	33,2%	48,4%	18,4%	100,0%
	Ром	16,4%	23,1%	60,5%	100,0%
	Друг етнос	15,0%	62,4%	22,6%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	40,5%	27,0%	32,6%	100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	52,8%	33,6%	13,5%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	38,6%	40,3%	21,2%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	23,0%	35,1%	41,9%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия	22,3%	31,8%	45,8%	100,0%

		Чували ли сте за Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество?			Общо
		Да	Да, но не знам нищо конкретно	Не	
Общо		40,8%	38,6%	20,5%	100,0%
Как бихте оценили степената на разпространение на корупцията у нас?	Висока	42,6%	39,0%	18,4%	100,0%
	Средна	45,5%	39,3%	15,2%	100,0%
	Ниска	39,3%	28,8%	31,9%	100,0%
	Няма корупция	19,9%	38,0%	42,1%	100,0%
	Не мога да преценя	13,9%	36,1%	50,0%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	45,5%	37,1%	17,4%	100,0%
	Не	39,5%	34,6%	26,0%	100,0%
	Не мога да преценя	23,0%	51,8%	25,2%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	41,7%	37,7%	20,5%	100,0%
	Ще намалява	45,8%	33,5%	20,7%	100,0%
	Ще остане без промяна	45,2%	39,0%	15,8%	100,0%
	Не мога да преценя	29,2%	43,9%	27,0%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	57,4%	33,7%	8,9%	100,0%
	По-скоро не	45,4%	37,6%	17,0%	100,0%
	Не мога да преценя	25,0%	42,9%	32,0%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	32,5%	38,5%	29,0%	100,0%
	от 30 до 39 г.	41,2%	38,9%	19,9%	100,0%
	от 40 до 49 г.	47,6%	33,9%	18,5%	100,0%
	от 50 до 59 г.	41,0%	41,7%	17,4%	100,0%
	над 59 г.	40,7%	39,7%	19,6%	100,0%
Пол:	Мъж	43,3%	39,2%	17,4%	100,0%
	Жена	38,5%	38,1%	23,4%	100,0%
Образование:	Висше	54,4%	30,9%	14,7%	100,0%
	Полувисше	49,3%	31,1%	19,6%	100,0%
	Средно	36,0%	44,8%	19,2%	100,0%
	Основно	31,7%	32,7%	35,6%	100,0%
	По-ниско от основното	9,8%	14,7%	75,5%	100,0%
Местоживеене:	София	30,6%	48,9%	20,5%	100,0%
	Град-областен център	44,1%	36,5%	19,4%	100,0%
	Град	47,9%	29,9%	22,2%	100,0%
	Село	36,0%	43,7%	20,4%	100,0%
Вие сте:	Българин	43,3%	38,0%	18,7%	100,0%
	Турчин	34,4%	43,9%	21,8%	100,0%
	Ром	16,4%	23,1%	60,5%	100,0%
	Друг етнос	15,0%	67,1%	18,0%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	41,3%	35,8%	22,8%	100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	55,0%	32,6%	12,4%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	40,8%	39,6%	19,6%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	29,3%	40,9%	29,9%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия	22,3%	38,4%	39,3%	100,0%

		Подавали ли сте сигнал за корупция за лице, заемащо публична длъжност към Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество (КПКОНПИ)?								Общо
		Да, но нямаше резултат	Да и имаше резултат	Не, защото не съм се сблъсквал с корупционни практики	Не, защото не смятам, че ще има ефект	Не, защото не очаквам безпристрастно разследване	Не, защото не е гарантирана анонимността ми	Не, защото аз самият може да пострадам	Друго	
Общо		1,6%	0,3%	68,7%	12,9%	7,5%	4,5%	4,2%	0,2%	100,0%
Как бихте оценили степента на разпространение на корупцията у нас?	Висока	1,6%	0,4%	66,0%	14,4%	8,8%	4,5%	4,0%	0,3%	100,0%
	Средна	2,0%		72,3%	9,9%	3,7%	6,5%	5,5%		100,0%
	Ниска			89,5%		4,8%	5,7%			100,0%
	Няма корупция			100,0%						100,0%
	Не мога да преценя	1,0%		79,3%	9,5%	6,0%		4,2%		100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	1,8%	0,5%	68,1%	13,8%	5,9%	5,6%	4,0%	0,3%	100,0%
	Не	1,6%		69,7%	12,4%	11,0%	3,0%	2,3%		100,0%
	Не мога да преценя	0,5%		69,9%	9,5%	8,8%	2,6%	8,7%		100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	2,1%		61,5%	15,7%	9,6%	6,6%	4,1%	0,3%	100,0%
	Ще намалява	1,5%	0,6%	73,0%	8,2%	7,9%	4,0%	4,3%	0,7%	100,0%
	Ще остане без промяна	1,2%	0,7%	71,8%	13,4%	5,4%	3,1%	4,4%		100,0%
	Не мога да преценя	1,4%		71,3%	12,0%	7,0%	4,1%	4,3%		100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	1,5%	0,6%	67,3%	14,1%	10,0%	2,5%	4,0%		100,0%
	По-скоро не	1,6%	0,4%	64,2%	14,4%	7,7%	6,4%	5,3%		100,0%
	Не мога да преценя	1,6%		75,7%	10,0%	5,9%	3,2%	3,0%	0,6%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.			65,6%	12,1%	12,3%	6,8%	3,1%		100,0%
	от 30 до 39 г.	1,3%		68,6%	16,4%	5,8%	4,9%	3,0%		100,0%
	от 40 до 49 г.	1,3%		61,2%	19,1%	6,8%	4,8%	5,7%	1,2%	100,0%
	от 50 до 59 г.	1,4%		75,5%	11,0%	7,5%	2,7%	2,0%		100,0%
	над 59 г.	2,7%	0,9%	71,1%	8,9%	6,6%	4,1%	5,6%		100,0%
Пол:	Мъж	2,3%		63,8%	14,5%	8,9%	5,6%	4,5%	0,4%	100,0%
	Жена	0,9%	0,6%	73,3%	11,4%	6,3%	3,6%	4,0%		100,0%
Образование:	Висше	2,0%		63,7%	17,2%	8,2%	5,3%	3,2%	0,4%	100,0%
	Полувисше			76,9%	4,4%	14,6%	2,2%	1,9%		100,0%
	Средно	1,4%	0,4%	69,8%	12,1%	7,2%	5,1%	4,0%	0,2%	100,0%
	Основно	1,8%	1,1%	76,4%	5,8%	5,5%	1,2%	8,3%		100,0%
	По-ниско от основното	4,3%		51,8%	26,8%	4,9%		12,1%		100,0%
Местоживеене:	София	0,8%		62,3%	14,5%	14,7%	4,9%	1,9%	0,8%	100,0%
	Град-областен център	1,0%	0,3%	62,1%	17,2%	9,6%	5,6%	4,3%		100,0%
	Град	2,8%		76,7%	9,8%	2,6%	3,3%	4,8%		100,0%
	Село	1,7%	0,8%	73,3%	9,3%	5,4%	4,1%	5,0%	0,3%	100,0%
Вие сте:	Българин	1,5%	0,4%	69,4%	13,3%	7,5%	4,7%	3,2%	0,1%	100,0%
	Турчин	3,7%		65,9%	5,9%	10,0%	5,3%	8,2%	1,0%	100,0%
	Ром			66,9%	15,7%	6,1%		11,4%		100,0%
	Друг етнос			59,9%	19,4%		4,9%	15,9%		100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	11,4%		30,2%	35,0%	23,4%				100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	2,4%		66,2%	17,9%	6,9%	4,9%	1,6%		100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	1,0%	0,5%	68,7%	11,6%	8,2%	5,4%	4,1%	0,3%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	2,0%		73,4%	10,8%	5,0%	1,7%	7,2%		100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия	4,6%		66,5%	18,3%	5,3%		5,3%		100,0%

		Подавали ли сте сигнал за конфликт на интереси за лице, заемащо публична длъжност към Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество (КПКОНПИ)?								Общо
		Да, но нямаше резултат	Да и имаше резултат	Не, защото не съм се облъсквал с корупционни практики	Не, защото не смятам, че ще има ефект	Не, защото не очаквам безпристрастно разследване	Не, защото аз самият може да пострадам	Не, защото не е гарантиран а анонимността ми	Друго	
Общо		1,5%	0,6%	71,7%	13,2%	6,0%	4,2%	2,6%	0,2%	100,0%
Как бихте оценили степента на разпространение на корупцията у нас?	Висока	1,3%	0,4%	69,3%	14,8%	7,5%	3,8%	2,7%	0,2%	100,0%
	Средна	2,7%	1,3%	71,5%	11,9%	2,4%	6,6%	3,0%	0,6%	100,0%
	Ниска			89,5%	4,8%			5,7%		100,0%
	Няма корупция			100,0%						100,0%
	Не мога да преценя	1,0%		89,5%	3,9%	2,1%	3,5%			100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	2,0%	0,9%	71,6%	13,5%	4,9%	4,0%	2,7%	0,4%	100,0%
	Не	0,9%		71,0%	14,8%	9,1%	2,1%	2,1%		100,0%
	Не мога да преценя	0,5%		73,5%	9,3%	5,5%	8,4%	2,7%		100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	2,1%		65,0%	17,1%	7,8%	3,5%	4,2%	0,3%	100,0%
	Ще намалява	1,7%	0,6%	74,2%	9,5%	4,8%	5,6%	2,8%	0,7%	100,0%
	Ще остане без промяна	1,2%	0,7%	75,1%	13,3%	4,4%	3,8%	1,5%		100,0%
	Не мога да преценя	0,9%	1,2%	74,7%	10,7%	6,4%	4,6%	1,5%		100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	1,0%	1,8%	71,8%	15,2%	3,7%	3,6%	2,7%		100,0%
	По-скоро не	2,0%	0,4%	66,9%	13,8%	8,7%	4,4%	3,5%	0,2%	100,0%
	Не мога да преценя	1,1%		78,3%	11,3%	3,4%	4,3%	1,2%	0,4%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	1,9%	1,6%	68,7%	16,3%	7,0%	3,7%	0,8%		100,0%
	от 30 до 39 г.	0,6%		73,0%	13,1%	6,1%	3,7%	3,6%		100,0%
	от 40 до 49 г.	1,3%		64,3%	20,7%	4,4%	5,0%	3,6%	0,7%	100,0%
	от 50 до 59 г.	0,3%		79,3%	10,8%	5,9%	1,9%	1,8%		100,0%
	над 59 г.	2,5%	0,9%	72,8%	9,0%	6,4%	5,4%	2,7%	0,3%	100,0%
Пол:	Мъж	2,2%	0,5%	65,0%	16,7%	6,6%	4,9%	3,7%	0,5%	100,0%
	Жена	0,9%	0,6%	77,9%	10,0%	5,4%	3,6%	1,6%		100,0%
Образование:	Висше	2,4%		64,9%	18,0%	8,0%	3,6%	2,2%	0,8%	100,0%
	Полувисше			79,1%	9,3%	9,7%	1,9%			100,0%
	Средно	1,0%	0,8%	74,1%	11,8%	5,3%	3,7%	3,3%		100,0%
	Основно	1,8%	1,1%	78,0%	6,9%	3,8%	7,2%	1,2%		100,0%
	По-ниско от основното	4,3%		56,8%	26,8%		12,1%			100,0%
Местоживеене:	София	2,7%		63,2%	18,3%	10,5%	2,3%	1,4%	1,5%	100,0%
	Град-областен център	1,0%	0,3%	65,7%	17,0%	9,2%	4,1%	2,8%		100,0%
	Град	1,6%		79,9%	9,7%	1,6%	4,7%	2,6%		100,0%
	Село	1,5%	1,7%	76,5%	8,9%	3,5%	5,0%	2,9%		100,0%
Вие сте:	Българин	1,4%	0,4%	72,8%	13,1%	6,5%	3,1%	2,6%	0,3%	100,0%
	Гурчин	3,7%		68,7%	10,2%	4,3%	9,8%	3,3%		100,0%
	Ром			68,3%	19,8%	1,9%	9,9%			100,0%
	Друг етнос		10,5%	49,3%	19,4%		15,9%	4,9%		100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато			30,2%	52,7%	17,1%				100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	1,9%	1,5%	68,4%	18,0%	6,0%	1,1%	3,1%		100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	1,3%	0,5%	71,7%	11,9%	6,6%	4,5%	3,1%	0,4%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	1,7%		77,5%	10,9%	3,1%	6,3%	0,6%		100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия	4,6%		66,5%	18,3%	5,3%	5,3%			100,0%

		Според Вас, по-скоро успешна или по-скоро неуспешна е дейността, която води КПКОНПИ по отношение на противодействие на корупцията по високите етажи на властта?				Общо
		По-скоро успешна	По-скоро неуспешна	Не мога да преценя	Не познавам дейността на Комисията	
Общо		10,0%	44,8%	21,5%	23,8%	100,0%
Как бихте оценили степенята на разпространение на корупцията у нас?	Висока	8,0%	52,4%	18,5%	21,2%	100,0%
	Средна	18,2%	31,5%	30,1%	20,2%	100,0%
	Ниска	10,8%	29,9%	39,1%	20,3%	100,0%
	Няма корупция	19,9%			80,1%	100,0%
	Не мога да преценя	8,0%	10,7%	25,1%	56,2%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	12,5%	45,4%	20,1%	22,0%	100,0%
	Не	5,1%	48,4%	21,9%	24,7%	100,0%
	Не мога да преценя	7,2%	36,0%	26,7%	30,1%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	6,3%	57,0%	14,6%	22,1%	100,0%
	Ще намалява	23,2%	30,9%	25,3%	20,6%	100,0%
	Ще остане без промяна	6,8%	46,0%	25,2%	22,1%	100,0%
	Не мога да преценя	8,3%	37,5%	22,9%	31,3%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	37,0%	23,4%	25,7%	13,9%	100,0%
	По-скоро не	3,6%	66,7%	14,0%	15,8%	100,0%
	Не мога да преценя	3,4%	26,9%	29,3%	40,4%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	13,1%	30,8%	21,5%	34,6%	100,0%
	от 30 до 39 г.	8,3%	45,6%	27,0%	19,2%	100,0%
	от 40 до 49 г.	12,6%	46,1%	23,2%	18,1%	100,0%
	от 50 до 59 г.	5,4%	47,9%	27,0%	19,7%	100,0%
	над 59 г.	10,2%	48,5%	15,1%	26,2%	100,0%
Пол:	Мъж	12,3%	47,9%	20,2%	19,7%	100,0%
	Жена	7,9%	41,9%	22,6%	27,6%	100,0%
Образование:	Висше	12,4%	51,2%	21,4%	14,9%	100,0%
	Полувисше	7,2%	47,7%	21,3%	23,9%	100,0%
	Средно	8,7%	45,7%	21,7%	23,9%	100,0%
	Основно	11,9%	24,3%	23,2%	40,6%	100,0%
	По-ниско от основното	7,6%	15,0%	9,0%	68,4%	100,0%
Местоживеене:	София	7,4%	52,5%	24,2%	15,9%	100,0%
	Град-областен център	7,7%	45,0%	22,4%	24,9%	100,0%
	Град	12,5%	42,0%	20,9%	24,5%	100,0%
	Село	12,0%	42,6%	19,2%	26,3%	100,0%
Вие сте:	Българин	9,0%	47,1%	22,0%	21,8%	100,0%
	Турчин	20,8%	39,9%	19,0%	20,4%	100,0%
	Ром	2,0%	7,9%	22,2%	67,9%	100,0%
	Друг етнос	17,6%	40,0%	8,4%	34,1%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	34,1%	32,6%	17,6%	15,8%	100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	20,6%	43,4%	22,8%	13,2%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	8,0%	47,3%	21,7%	23,0%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	6,7%	38,3%	19,1%	36,0%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия		38,7%	25,1%	36,2%	100,0%

		Според Вас, по-скоро успешна или по-скоро неуспешна е дейността, която води КПКОНПИ по отношение на предотвратяването и установяването на конфликт на интереси сред лица, заемщи висши публични длъжности?				Общо
		По-скоро успешна	По-скоро неуспешна	Не мога да преценя	Не познавам дейността на Комисията	
Общо		9,6%	41,7%	24,9%	23,8%	100,0%
Как бихте оценили степенята на разпространение на корупцията у нас?	Висока	7,4%	49,6%	22,4%	20,5%	100,0%
	Средна	18,3%	27,8%	31,3%	22,6%	100,0%
	Ниска	10,9%	10,5%	64,2%	14,5%	100,0%
	Няма корупция	19,9%			80,1%	100,0%
	Не мога да преценя	8,9%	9,7%	23,8%	57,6%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	13,0%	41,0%	24,7%	21,4%	100,0%
	Не	4,0%	49,8%	21,3%	24,9%	100,0%
	Не мога да преценя	4,5%	31,7%	31,6%	32,2%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	7,2%	53,9%	18,1%	20,9%	100,0%
	Ще намалява	20,7%	31,3%	26,9%	21,1%	100,0%
	Ще остане без промяна	7,4%	40,3%	29,6%	22,7%	100,0%
	Не мога да преценя	6,7%	35,0%	26,5%	31,7%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	39,3%	19,2%	27,9%	13,6%	100,0%
	По-скоро не	2,5%	65,5%	16,4%	15,6%	100,0%
	Не мога да преценя	2,5%	21,9%	34,7%	40,8%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	11,9%	27,9%	24,5%	35,7%	100,0%
	от 30 до 39 г.	10,6%	44,3%	28,3%	16,8%	100,0%
	от 40 до 49 г.	12,9%	43,5%	26,8%	16,8%	100,0%
	от 50 до 59 г.	4,6%	43,2%	31,0%	21,2%	100,0%
	над 59 г.	8,7%	45,0%	19,4%	26,9%	100,0%
Пол:	Мъж	10,9%	43,1%	25,8%	20,2%	100,0%
	Жена	8,5%	40,4%	24,0%	27,1%	100,0%
Образование:	Висше	13,3%	49,0%	22,2%	15,5%	100,0%
	Полувисше	6,9%	43,6%	23,4%	26,1%	100,0%
	Средно	7,8%	41,8%	26,5%	23,9%	100,0%
	Основно	11,3%	25,2%	26,5%	37,0%	100,0%
	По-ниско от основното	7,6%	6,4%	13,3%	72,7%	100,0%
Местоживеене:	София	6,4%	47,2%	28,2%	18,3%	100,0%
	Град-областен център	7,1%	41,6%	26,9%	24,5%	100,0%
	Град	12,1%	42,7%	22,2%	23,1%	100,0%
	Село	12,4%	37,9%	23,1%	26,7%	100,0%
Вие сте:	Българин	9,1%	44,0%	24,9%	21,9%	100,0%
	Гурчин	15,6%	37,2%	26,4%	20,8%	100,0%
	Ром	2,0%	1,9%	28,1%	67,9%	100,0%
	Друг етнос	17,6%	41,6%	11,7%	29,2%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	17,1%	32,6%	34,6%	15,8%	100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	19,8%	42,2%	24,8%	13,2%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	7,5%	43,7%	26,3%	22,5%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	8,2%	35,3%	19,4%	37,1%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия		34,1%	25,1%	40,8%	100,0%

		Според Вас, по-скоро успешна или по-скоро неуспешна е дейността, която води КПКОНПИ по отношение на отнемане на незаконно придобитото имущество?				Общо
		По-скоро успешна	По-скоро неуспешна	Не мога да преценя	Не познавам дейността на Комисията	
Общо		12,6%	39,6%	24,4%	23,3%	100,0%
Как бихте оценили степенята на разпространение на корупцията у нас?	Висока	10,8%	47,1%	22,1%	20,0%	100,0%
	Средна	20,8%	24,7%	32,4%	22,1%	100,0%
	Ниска	17,7%	19,4%	48,5%	14,5%	100,0%
	Няма корупция	19,9%			80,1%	100,0%
	Не мога да преценя	7,8%	11,6%	22,4%	58,2%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	16,0%	39,2%	23,3%	21,5%	100,0%
	Не	7,5%	46,9%	22,5%	23,2%	100,0%
	Не мога да преценя	6,3%	29,8%	32,4%	31,5%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	9,3%	50,2%	19,3%	21,2%	100,0%
	Ще намалява	21,9%	27,7%	30,0%	20,4%	100,0%
	Ще остане без промяна	12,5%	41,4%	24,6%	21,5%	100,0%
	Не мога да преценя	9,4%	32,3%	26,8%	31,5%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	39,9%	17,1%	30,7%	12,2%	100,0%
	По-скоро не	5,3%	63,3%	16,3%	15,1%	100,0%
	Не мога да преценя	7,0%	20,0%	32,0%	41,0%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	13,1%	24,9%	27,3%	34,6%	100,0%
	от 30 до 39 г.	12,3%	38,6%	30,3%	18,8%	100,0%
	от 40 до 49 г.	15,8%	44,5%	22,9%	16,9%	100,0%
	от 50 до 59 г.	10,7%	41,9%	26,1%	21,3%	100,0%
	над 59 г.	11,7%	43,1%	20,2%	25,0%	100,0%
Пол:	Мъж	14,6%	41,8%	23,9%	19,8%	100,0%
	Жена	10,8%	37,7%	25,0%	26,6%	100,0%
Образование:	Висше	15,5%	47,2%	23,1%	14,1%	100,0%
	Полувисше	17,5%	39,5%	23,2%	19,9%	100,0%
	Средно	10,9%	39,1%	25,1%	24,9%	100,0%
	Основно	13,0%	25,3%	26,0%	35,7%	100,0%
	По-ниско от основното	7,6%	10,7%	20,2%	61,4%	100,0%
Местоживеене:	София	11,6%	47,4%	24,9%	16,1%	100,0%
	Град-областен център	11,0%	39,4%	23,2%	26,4%	100,0%
	Град	16,2%	38,7%	22,0%	23,2%	100,0%
	Село	11,8%	36,4%	28,0%	23,9%	100,0%
Вие сте:	Българин	13,0%	41,2%	23,5%	22,3%	100,0%
	Турчин	10,6%	37,0%	38,5%	13,9%	100,0%
	Ром	4,2%	7,9%	23,1%	64,8%	100,0%
	Друг етнос	17,6%	44,9%	8,4%	29,2%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	23,4%	22,8%	44,4%	9,4%	100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	23,4%	37,6%	25,6%	13,3%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	11,4%	41,7%	23,8%	23,2%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	7,3%	35,7%	23,4%	33,6%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия		34,1%	37,3%	28,6%	100,0%

		Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?			Общо
		По-скоро да	По-скоро не	Не мога да преценя	
Общо		19,4%	46,6%	34,0%	100,0%
Как бихте оценили степента на разпространение на корупцията у нас?	Висока	15,2%	56,8%	27,9%	100,0%
	Средна	34,6%	27,7%	37,7%	100,0%
	Ниска	30,2%	9,9%	59,9%	100,0%
	Няма корупция		19,9%	80,1%	100,0%
	Не мога да преценя	19,5%	5,8%	74,7%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	25,5%	43,7%	30,9%	100,0%
	Не	7,5%	63,7%	28,8%	100,0%
	Не мога да преценя	12,9%	31,0%	56,1%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	11,6%	68,8%	19,6%	100,0%
	Ще намалява	45,6%	25,1%	29,4%	100,0%
	Ще остане без промяна	15,2%	50,2%	34,6%	100,0%
	Не мога да преценя	13,8%	28,2%	58,0%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	18,2%	39,4%	42,4%	100,0%
	от 30 до 39 г.	18,1%	48,6%	33,3%	100,0%
	от 40 до 49 г.	26,3%	46,3%	27,4%	100,0%
	от 50 до 59 г.	20,0%	48,7%	31,3%	100,0%
	над 59 г.	16,6%	48,0%	35,4%	100,0%
Пол:	Мъж	19,3%	49,1%	31,6%	100,0%
	Жена	19,5%	44,3%	36,3%	100,0%
Образование:	Висше	21,7%	54,0%	24,2%	100,0%
	Полувисше	27,2%	39,9%	32,8%	100,0%
	Средно	18,5%	45,8%	35,8%	100,0%
	Основно	17,8%	36,8%	45,4%	100,0%
	По-ниско от основното	4,3%	26,0%	69,7%	100,0%
Местоживеене:	София	15,7%	47,9%	36,4%	100,0%
	Град-областен център	17,5%	50,4%	32,1%	100,0%
	Град	20,3%	48,3%	31,3%	100,0%
	Село	23,0%	39,5%	37,5%	100,0%
Вие сте:	Българин	18,5%	49,9%	31,6%	100,0%
	Турчин	27,4%	31,6%	41,0%	100,0%
	Ром	17,9%	10,4%	71,7%	100,0%
	Друг етнос	24,9%	42,2%	32,9%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	33,7%	11,4%	55,0%	100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	28,7%	48,4%	22,9%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	19,0%	47,4%	33,6%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	13,2%	43,2%	43,5%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия		53,5%	46,5%	100,0%

		Съгласен ли сте или не с всяко едно от следните твърдения, свързани с дейността на КПКОНПИ: 1. Дейността на Комисията по отношение на корупцията е концентрирана върху лицата, заемащи висши публични длъжности?			Общо
		Съгласен	Несъгласен	Не мога да преценя	
Общо		33,8%	27,5%	38,7%	100,0%
Как бихте оценили степенята на разпространение на корупцията у нас?	Висока	35,6%	31,5%	32,9%	100,0%
	Средна	34,9%	21,3%	43,7%	100,0%
	Ниска	19,3%	29,2%	51,6%	100,0%
	Няма корупция	62,0%		38,0%	100,0%
	Не мога да преценя	16,2%	5,3%	78,5%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	38,2%	26,4%	35,5%	100,0%
	Не	25,6%	33,9%	40,5%	100,0%
	Не мога да преценя	28,5%	21,9%	49,7%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	31,7%	35,5%	32,8%	100,0%
	Ще намалява	45,5%	20,7%	33,8%	100,0%
	Ще остане без промяна	36,6%	26,9%	36,6%	100,0%
	Не мога да преценя	22,9%	22,6%	54,4%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	62,9%	13,7%	23,3%	100,0%
	По-скоро не	30,7%	41,8%	27,5%	100,0%
	Не мога да преценя	21,4%	15,8%	62,9%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	29,1%	23,9%	47,1%	100,0%
	от 30 до 39 г.	37,6%	28,0%	34,4%	100,0%
	от 40 до 49 г.	37,0%	32,2%	30,8%	100,0%
	от 50 до 59 г.	33,8%	26,8%	39,4%	100,0%
	над 59 г.	32,3%	26,7%	41,0%	100,0%
Пол:	Мъж	35,3%	30,0%	34,7%	100,0%
	Жена	32,4%	25,2%	42,4%	100,0%
Образование:	Висше	42,1%	31,3%	26,6%	100,0%
	Полувисше	29,0%	39,4%	31,5%	100,0%
	Средно	31,5%	27,3%	41,2%	100,0%
	Основно	30,6%	17,2%	52,2%	100,0%
	По-ниско от основното	8,3%	3,1%	88,6%	100,0%
Местоживеене:	София	32,9%	37,4%	29,8%	100,0%
	Град-областен център	34,3%	26,1%	39,6%	100,0%
	Град	36,9%	29,0%	34,2%	100,0%
	Село	30,8%	22,3%	46,9%	100,0%
Вие сте:	Българин	34,2%	30,0%	35,8%	100,0%
	Турчин	42,1%	18,9%	39,0%	100,0%
	Ром	13,1%	6,0%	80,9%	100,0%
	Друг етнос	21,1%	6,5%	72,4%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	70,6%	29,4%		100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	35,7%	32,4%	31,8%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	35,2%	27,8%	36,9%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	27,0%	21,0%	52,0%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия	11,9%	33,4%	54,7%	100,0%

		2. Създадени са достатъчно гаранции за предотвратяване на възможностите за незаконно придобиване на имущество и разпореждане с него			Общо
		Съгласен	Несъгласен	Не мога да преценя	
Общо		12,8%	45,7%	41,5%	100,0%
Как бихте оценили степенята на разпространение на корупцията у нас?	Висока	10,9%	52,4%	36,7%	100,0%
	Средна	20,9%	34,1%	45,0%	100,0%
	Ниска	18,6%	32,7%	48,7%	100,0%
	Няма корупция		42,1%	57,9%	100,0%
	Не мога да преценя	10,3%	13,6%	76,1%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	14,7%	47,2%	38,2%	100,0%
	Не	8,8%	48,2%	43,0%	100,0%
	Не мога да преценя	11,4%	35,1%	53,5%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	8,9%	57,7%	33,4%	100,0%
	Ще намалява	22,2%	34,7%	43,2%	100,0%
	Ще остане без промяна	12,0%	44,8%	43,1%	100,0%
	Не мога да преценя	11,5%	38,9%	49,6%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	32,7%	32,3%	35,1%	100,0%
	По-скоро не	8,5%	64,0%	27,5%	100,0%
	Не мога да преценя	7,3%	28,3%	64,4%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	8,7%	38,5%	52,8%	100,0%
	от 30 до 39 г.	18,0%	45,6%	36,4%	100,0%
	от 40 до 49 г.	14,9%	48,5%	36,6%	100,0%
	от 50 до 59 г.	8,6%	48,1%	43,4%	100,0%
	над 59 г.	13,0%	46,3%	40,7%	100,0%
Пол:	Мъж	14,4%	48,0%	37,6%	100,0%
	Жена	11,3%	43,5%	45,2%	100,0%
Образование:	Висше	13,4%	50,5%	36,1%	100,0%
	Полувисше	11,6%	45,2%	43,1%	100,0%
	Средно	12,6%	45,3%	42,1%	100,0%
	Основно	14,6%	39,2%	46,2%	100,0%
	По-ниско от основното		17,3%	82,7%	100,0%
Местоживеене:	София	8,3%	49,3%	42,4%	100,0%
	Град-областен център	8,7%	45,2%	46,1%	100,0%
	Град	16,9%	47,5%	35,6%	100,0%
	Село	16,6%	42,5%	40,9%	100,0%
Вие сте:	Българин	12,6%	47,8%	39,6%	100,0%
	Турчин	14,9%	43,9%	41,2%	100,0%
	Ром	4,2%	16,0%	79,8%	100,0%
	Друг етнос	25,3%	24,5%	50,1%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	36,6%	9,7%	53,7%	100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	18,5%	47,6%	33,8%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	12,0%	46,6%	41,5%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	10,4%	42,0%	47,6%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия		50,8%	49,2%	100,0%

		3. Постигната е необходимата публичност и осигуряване на възможност за проверка на имуществото на лицата, заемащи висши публични длъжности?			Общо
		Съгласен	Несъгласен	Не мога да преценя	
Общо		26,1%	37,1%	36,8%	100,0%
Как бихте оценили степенята на разпространение на корупцията у нас?	Висока	24,3%	43,1%	32,6%	100,0%
	Средна	35,1%	26,0%	38,9%	100,0%
	Ниска	21,6%	27,0%	51,5%	100,0%
	Няма корупция	19,9%	42,1%	38,0%	100,0%
	Не мога да преценя	22,9%	9,9%	67,2%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	30,5%	36,2%	33,3%	100,0%
	Не	17,5%	46,8%	35,6%	100,0%
	Не мога да преценя	21,2%	25,4%	53,4%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	19,4%	49,4%	31,3%	100,0%
	Ще намалява	46,0%	24,1%	29,9%	100,0%
	Ще остане без промяна	24,5%	36,1%	39,3%	100,0%
	Не мога да преценя	20,8%	32,1%	47,1%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	56,2%	20,7%	23,1%	100,0%
	По-скоро не	19,3%	55,5%	25,2%	100,0%
	Не мога да преценя	18,4%	21,3%	60,3%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	25,4%	30,6%	44,0%	100,0%
	от 30 до 39 г.	26,0%	38,7%	35,2%	100,0%
	от 40 до 49 г.	29,4%	39,1%	31,5%	100,0%
	от 50 до 59 г.	25,2%	41,2%	33,6%	100,0%
	над 59 г.	25,1%	36,3%	38,6%	100,0%
Пол:	Мъж	29,0%	37,5%	33,5%	100,0%
	Жена	23,4%	36,8%	39,7%	100,0%
Образование:	Висше	26,5%	44,0%	29,5%	100,0%
	Полувисше	23,7%	46,2%	30,2%	100,0%
	Средно	26,2%	36,1%	37,7%	100,0%
	Основно	25,6%	25,5%	49,0%	100,0%
	По-ниско от основното	18,4%	9,2%	72,4%	100,0%
Местоживеене:	София	17,5%	49,0%	33,5%	100,0%
	Град-областен център	26,4%	32,3%	41,3%	100,0%
	Град	26,9%	42,0%	31,1%	100,0%
	Село	30,0%	31,7%	38,3%	100,0%
Вие сте:	Българин	26,3%	39,6%	34,1%	100,0%
	Турчин	28,8%	29,8%	41,4%	100,0%
	Ром	16,8%	15,1%	68,1%	100,0%
	Друг етнос	26,2%	11,1%	62,6%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	59,3%	40,7%		100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	38,4%	37,4%	24,1%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	24,4%	37,3%	38,3%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	19,7%	36,5%	43,8%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия	18,3%	32,7%	49,0%	100,0%

		4. Въведената система от санкции постига реален възпиращ ефект върху проявите на корупция сред лицата от високите етажи на властта?			Общо
		Съгласен	Несъгласен	Не мога да преценя	
Общо		12,3%	48,9%	38,8%	100,0%
Как бихте оценили степенята на разпространение на корупцията у нас?	Висока	10,1%	57,3%	32,6%	100,0%
	Средна	19,0%	32,4%	48,6%	100,0%
	Ниска	24,3%	30,7%	45,0%	100,0%
	Няма корупция		19,9%	80,1%	100,0%
	Не мога да преценя	14,3%	15,3%	70,4%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	14,0%	49,5%	36,6%	100,0%
	Не	9,1%	54,5%	36,4%	100,0%
	Не мога да преценя	10,5%	37,2%	52,4%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	8,8%	59,4%	31,8%	100,0%
	Ще намалява	26,4%	35,8%	37,8%	100,0%
	Ще остане без промяна	10,0%	49,2%	40,7%	100,0%
	Не мога да преценя	8,3%	44,6%	47,1%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	32,2%	34,3%	33,5%	100,0%
	По-скоро не	7,7%	68,7%	23,6%	100,0%
	Не мога да преценя	7,3%	30,0%	62,7%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	15,8%	41,4%	42,8%	100,0%
	от 30 до 39 г.	12,7%	52,2%	35,2%	100,0%
	от 40 до 49 г.	14,2%	50,9%	34,9%	100,0%
	от 50 до 59 г.	9,5%	48,5%	42,1%	100,0%
	над 59 г.	11,0%	49,7%	39,3%	100,0%
Пол:	Мъж	13,9%	51,5%	34,6%	100,0%
	Жена	10,9%	46,4%	42,6%	100,0%
Образование:	Висше	12,3%	56,7%	31,0%	100,0%
	Полувисше	18,3%	52,8%	28,9%	100,0%
	Средно	11,8%	48,2%	40,0%	100,0%
	Основно	13,8%	34,5%	51,7%	100,0%
	По-ниско от основното	9,2%	12,6%	78,2%	100,0%
Местоживеене:	София	13,3%	56,5%	30,2%	100,0%
	Град-областен център	9,6%	49,7%	40,7%	100,0%
	Град	14,8%	49,5%	35,7%	100,0%
	Село	12,8%	42,9%	44,3%	100,0%
Вие сте:	Българин	12,1%	52,2%	35,7%	100,0%
	Гурчин	17,4%	38,7%	44,0%	100,0%
	Ром	7,6%	13,0%	79,4%	100,0%
	Друг етнос	11,1%	25,9%	63,0%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	53,6%	19,6%	26,8%	100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	16,0%	55,3%	28,7%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	11,4%	50,7%	37,9%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	10,8%	38,3%	51,0%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия	5,3%	45,5%	49,2%	100,0%

		5. Въведените със закона правила гарантират защита на лицата, подали сигнал за корупция			Общо
		Съгласен	Несъгласен	Не мога да преценя	
Общо		13,0%	39,0%	48,1%	100,0%
Как бихте оценили степента на разпространение на корупцията у нас?	Висока	11,3%	43,2%	45,5%	100,0%
	Средна	17,8%	33,2%	49,0%	100,0%
	Ниска	20,3%	20,9%	58,7%	100,0%
	Няма корупция			100,0%	100,0%
	Не мога да преценя	15,6%	19,1%	65,3%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	14,3%	37,7%	48,0%	100,0%
	Не	9,1%	49,4%	41,6%	100,0%
	Не мога да преценя	13,4%	27,5%	59,1%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	6,8%	49,7%	43,5%	100,0%
	Ще намалява	23,3%	27,3%	49,3%	100,0%
	Ще остане без промяна	14,5%	37,6%	47,9%	100,0%
	Не мога да преценя	10,7%	35,5%	53,8%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	27,3%	24,7%	48,0%	100,0%
	По-скоро не	9,5%	55,5%	35,0%	100,0%
	Не мога да преценя	9,5%	24,6%	66,0%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	12,4%	31,2%	56,4%	100,0%
	от 30 до 39 г.	14,2%	48,7%	37,1%	100,0%
	от 40 до 49 г.	13,8%	39,7%	46,5%	100,0%
	от 50 до 59 г.	13,4%	38,5%	48,1%	100,0%
	над 59 г.	11,9%	37,5%	50,5%	100,0%
Пол:	Мъж	14,9%	37,3%	47,8%	100,0%
	Жена	11,2%	40,5%	48,3%	100,0%
Образование:	Висше	13,8%	47,4%	38,8%	100,0%
	Полувисше	7,2%	46,3%	46,5%	100,0%
	Средно	13,4%	38,5%	48,1%	100,0%
	Основно	12,1%	19,2%	68,7%	100,0%
	По-ниско от основното	4,9%	20,6%	74,5%	100,0%
Местоживеене:	София	20,3%	50,1%	29,6%	100,0%
	Град-областен център	7,5%	35,0%	57,5%	100,0%
	Град	19,5%	41,9%	38,6%	100,0%
	Село	9,5%	34,9%	55,6%	100,0%
Вие сте:	Българин	13,5%	41,9%	44,6%	100,0%
	Турчин	6,1%	28,2%	65,7%	100,0%
	Ром	8,3%	13,2%	78,5%	100,0%
	Друг етнос	26,7%	14,7%	58,6%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	41,6%	8,2%	50,2%	100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	13,4%	41,7%	45,0%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	12,9%	39,3%	47,8%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	12,7%	38,0%	49,3%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия		27,2%	72,8%	100,0%

		6. Разширяването на кръга от лица, задължени да подават декларации, както и на кръгът на декларираните обстоятелства, в декларациите за имотното състояние и за конфликт на интереси, имат съществен превантивен ефект по отношение на корупционните практики на лицата, заемащи висши публични длъжности			Общо
		Съгласен	Несъгласен	Не мога да преценя	
Общо		23,3%	27,6%	49,1%	100,0%
Как бихте оценили степента на разпространение на корупцията у нас?	Висока	20,7%	32,2%	47,1%	100,0%
	Средна	33,4%	18,6%	48,0%	100,0%
	Ниска	33,6%	25,2%	41,2%	100,0%
	Няма корупция		42,1%	57,9%	100,0%
	Не мога да преценя	20,9%	6,5%	72,6%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	29,1%	25,5%	45,3%	100,0%
	Не	13,8%	37,2%	49,0%	100,0%
	Не мога да преценя	13,8%	20,9%	65,3%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	17,9%	36,2%	45,9%	100,0%
	Ще намалява	40,6%	19,5%	39,9%	100,0%
	Ще остане без промяна	24,7%	26,5%	48,8%	100,0%
	Не мога да преценя	14,2%	23,7%	62,1%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	50,8%	14,3%	35,0%	100,0%
	По-скоро не	17,7%	43,0%	39,3%	100,0%
	Не мога да преценя	15,3%	14,2%	70,5%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	20,1%	23,8%	56,2%	100,0%
	от 30 до 39 г.	18,2%	30,7%	51,1%	100,0%
	от 40 до 49 г.	28,0%	29,2%	42,9%	100,0%
	от 50 до 59 г.	26,0%	32,7%	41,4%	100,0%
	над 59 г.	23,4%	24,6%	52,0%	100,0%
Пол:	Мъж	26,6%	28,3%	45,1%	100,0%
	Жена	20,2%	27,0%	52,8%	100,0%
Образование:	Висше	27,0%	31,0%	42,1%	100,0%
	Полувисше	23,1%	36,3%	40,6%	100,0%
	Средно	23,5%	27,5%	49,0%	100,0%
	Основно	16,3%	17,3%	66,3%	100,0%
	По-ниско от основното		14,5%	85,5%	100,0%
Местоживеене:	София	31,2%	28,1%	40,7%	100,0%
	Град-областен център	20,4%	26,2%	53,3%	100,0%
	Град	24,6%	31,9%	43,5%	100,0%
	Село	21,2%	25,0%	53,8%	100,0%
Вие сте:	Българин	24,1%	29,8%	46,1%	100,0%
	Турчин	22,3%	18,6%	59,1%	100,0%
	Ром	13,4%	3,4%	83,3%	100,0%
	Друг етнос	14,8%	21,9%	63,3%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	28,5%	19,6%	51,9%	100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	25,6%	30,1%	44,3%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	24,8%	28,7%	46,5%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	17,2%	21,9%	60,9%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия	5,3%	27,0%	67,7%	100,0%

		Посещавали ли сте интернет страницата на КПКОНПИ?		Общо
		Да	Не	
Общо		4,6%	95,4%	100,0%
Как бихте оценили степента на разпространение на корупцията у нас?	Висока	3,4%	96,6%	100,0%
	Средна	9,6%	90,4%	100,0%
	Ниска	6,7%	93,3%	100,0%
	Няма корупция		100,0%	100,0%
	Не мога да преценя	3,9%	96,1%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	5,3%	94,7%	100,0%
	Не	2,3%	97,7%	100,0%
	Не мога да преценя	5,4%	94,6%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	1,8%	98,2%	100,0%
	Ще намалява	8,3%	91,7%	100,0%
	Ще остане без промяна	3,5%	96,5%	100,0%
	Не мога да преценя	7,0%	93,0%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	11,9%	88,1%	100,0%
	По-скоро не	3,3%	96,7%	100,0%
	Не мога да преценя	2,3%	97,7%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	4,5%	95,5%	100,0%
	от 30 до 39 г.	9,2%	90,8%	100,0%
	от 40 до 49 г.	3,5%	96,5%	100,0%
	от 50 до 59 г.	4,0%	96,0%	100,0%
	над 59 г.	3,2%	96,8%	100,0%
Пол:	Мъж	5,7%	94,3%	100,0%
	Жена	3,6%	96,4%	100,0%
Образование:	Висше	11,0%	89,0%	100,0%
	Полувисше	2,3%	97,7%	100,0%
	Средно	2,6%	97,4%	100,0%
	Основно		100,0%	100,0%
	По-ниско от основното		100,0%	100,0%
Местоживеене:	София	7,1%	92,9%	100,0%
	Град-областен център	6,5%	93,5%	100,0%
	Град	4,5%	95,5%	100,0%
	Село	0,9%	99,1%	100,0%
Вие сте:	Българин	5,1%	94,9%	100,0%
	Турчин		100,0%	100,0%
	Ром		100,0%	100,0%
	Друг етнос	10,5%	89,5%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	17,1%	82,9%	100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	11,5%	88,5%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	3,6%	96,4%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	1,7%	98,3%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия		100,0%	100,0%

		Чували ли сте за лица, на които е отнето незаконно придобито имущество?		Общо
		Да	Не	
Общо		37,7%	62,3%	100,0%
Как бихте оценили степента на разпространение на корупцията у нас?	Висока	38,1%	61,9%	100,0%
	Средна	43,8%	56,2%	100,0%
	Ниска	34,7%	65,3%	100,0%
	Няма корупция	57,9%	42,1%	100,0%
	Не мога да преценя	18,8%	81,2%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	44,9%	55,1%	100,0%
	Не	28,1%	71,9%	100,0%
	Не мога да преценя	22,7%	77,3%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	32,5%	67,5%	100,0%
	Ще намалява	48,2%	51,8%	100,0%
	Ще остане без промяна	41,0%	59,0%	100,0%
	Не мога да преценя	31,6%	68,4%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	50,8%	49,2%	100,0%
	По-скоро не	34,2%	65,8%	100,0%
	Не мога да преценя	35,0%	65,0%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	31,9%	68,1%	100,0%
	от 30 до 39 г.	42,5%	57,5%	100,0%
	от 40 до 49 г.	40,8%	59,2%	100,0%
	от 50 до 59 г.	38,7%	61,3%	100,0%
	над 59 г.	35,8%	64,2%	100,0%
Пол:	Мъж	38,7%	61,3%	100,0%
	Жена	36,7%	63,3%	100,0%
Образование:	Висше	44,3%	55,7%	100,0%
	Полувисше	44,4%	55,6%	100,0%
	Средно	35,7%	64,3%	100,0%
	Основно	32,5%	67,5%	100,0%
	По-ниско от основното	13,7%	86,3%	100,0%
Местоживеене:	София	35,8%	64,2%	100,0%
	Град-областен център	43,1%	56,9%	100,0%
	Град	33,9%	66,1%	100,0%
	Село	35,6%	64,4%	100,0%
Вие сте:	Българин	39,0%	61,0%	100,0%
	Турчин	24,7%	75,3%	100,0%
	Ром	28,8%	71,2%	100,0%
	Друг етнос	53,8%	46,2%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато	65,4%	34,6%	100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	41,1%	58,9%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	39,5%	60,5%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	28,0%	72,0%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия	22,5%	77,5%	100,0%

		Вие лично през 2018 г. подавали ли сте Декларация за имотното състояние и за конфликт на интереси по Закона за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество?		Общо
		Да	Не	
Общо		4,1%	95,9%	100,0%
Как бихте оценили степента на разпространение на корупцията у нас?	Висока	3,3%	96,7%	100,0%
	Средна	7,8%	92,2%	100,0%
	Ниска	6,7%	93,3%	100,0%
	Няма корупция		100,0%	100,0%
	Не мога да преценя	2,4%	97,6%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	5,1%	94,9%	100,0%
	Не	3,3%	96,7%	100,0%
	Не мога да преценя	1,1%	98,9%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	4,0%	96,0%	100,0%
	Ще намалява	5,9%	94,1%	100,0%
	Ще остане без промяна	1,8%	98,2%	100,0%
	Не мога да преценя	5,7%	94,3%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	7,1%	92,9%	100,0%
	По-скоро не	3,2%	96,8%	100,0%
	Не мога да преценя	3,5%	96,5%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	2,9%	97,1%	100,0%
	от 30 до 39 г.	6,0%	94,0%	100,0%
	от 40 до 49 г.	6,4%	93,6%	100,0%
	от 50 до 59 г.	4,7%	95,3%	100,0%
	над 59 г.	2,1%	97,9%	100,0%
Пол:	Мъж	4,7%	95,3%	100,0%
	Жена	3,5%	96,5%	100,0%
Образование:	Висше	8,2%	91,8%	100,0%
	Полувисше	8,9%	91,1%	100,0%
	Средно	2,3%	97,7%	100,0%
	Основно	1,1%	98,9%	100,0%
	По-ниско от основното		100,0%	100,0%
Местоживеене:	София	3,8%	96,2%	100,0%
	Град-областен център	6,6%	93,4%	100,0%
	Град	2,9%	97,1%	100,0%
	Село	2,2%	97,8%	100,0%
Вие сте:	Българин	4,8%	95,2%	100,0%
	Турчин		100,0%	100,0%
	Ром		100,0%	100,0%
	Друг етнос		100,0%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят богато		100,0%	100,0%
	Към хората, които живеят без лишения	10,6%	89,4%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	3,0%	97,0%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения	2,2%	97,8%	100,0%
	Към хората, които живеят в мизерия		100,0%	100,0%

База: Подавалите Декларация за имотното състояние и за конфликт на интереси по Закона за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество през 2018 г.		Срещнахте ли трудности при попълване на Декларацията за имотното състояние и за конфликт на интереси?		Общо
		Да	Не	
Общо		15,5%	84,5%	100,0%
Как бихте оценили степента на разпространение на корупцията у нас?	Висока	11,7%	88,3%	100,0%
	Средна	24,8%	75,2%	100,0%
	Ниска		100,0%	100,0%
	Не мога да преценя		100,0%	100,0%
Според Вас, корупционните практики могат ли да бъдат ограничени със законови мерки?	Да	17,2%	82,8%	100,0%
	Не		100,0%	100,0%
	Не мога да преценя	55,8%	44,2%	100,0%
Според Вас, в бъдеще ще се увеличава ли или ще намалява корупцията в България?	Ще се увеличава	22,6%	77,4%	100,0%
	Ще намалява		100,0%	100,0%
	Ще остане без промяна		100,0%	100,0%
	Не мога да преценя	29,1%	70,9%	100,0%
Според Вас, дейността на КПКОНПИ ще доведе ли до намаляване на корупцията в България?	По-скоро да	18,1%	81,9%	100,0%
	По-скоро не	4,9%	95,1%	100,0%
	Не мога да преценя	25,6%	74,4%	100,0%
Възрастова група:	от 18 до 29 г.	35,8%	64,2%	100,0%
	от 30 до 39 г.	22,1%	77,9%	100,0%
	от 40 до 49 г.	15,4%	84,6%	100,0%
	от 50 до 59 г.	9,6%	90,4%	100,0%
	над 59 г.		100,0%	100,0%
Пол:	Мъж	15,7%	84,3%	100,0%
	Жена	15,2%	84,8%	100,0%
Образование:	Висше	12,1%	87,9%	100,0%
	Полувисше		100,0%	100,0%
	Средно	27,0%	73,0%	100,0%
	Основно		100,0%	100,0%
Местоживеене:	София		100,0%	100,0%
	Град-областен център	15,4%	84,6%	100,0%
	Град	28,1%	71,9%	100,0%
	Село	15,2%	84,8%	100,0%
Вие сте:	Българин	15,5%	84,5%	100,0%
Към коя от следните групи хора бихте се причислили?	Към хората, които живеят без лишения	25,1%	74,9%	100,0%
	Към хората, които живеят с известни лишения	9,7%	90,3%	100,0%
	Към хората, които живеят с големи лишения		100,0%	100,0%